

niam

an t-áitir peadár na laosaire
canónac, s.p.

oo saotruis.

PB1399

L415

an t-áitir peadár na laosaire, teor.

1 mDara dea Clise ii 1 mDara dea Clise
1 scopaas ii 1 scopaas.

Digitized by the Internet Archive
in 2015

<https://archive.org/details/nia00olea>

niΔm

Ḥiam

Ó'n átaíR
peadaR ua laogáire,
canónac, s.p.

BOSTON PUBLIC LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS.

brúin agus ó nóláin, teor.
1 mbaile áta cliač :: 1 mbéal feirste
1 scorcáis :: 1 bportláirge.

PB

1399

0544

N53

1910

Рѳсартар гад сеарт ар сорнам.

205792

AN CLÁR.

LEABHAR A h-AON.

Cairbíotol.			Leathanac.
I.	Imirt Anama.	-	7
II.	Taobh aghur Amhlaoibh.	-	10
III.	Inntinn Ûruain.	-	16
IV.	Ó Ûealaic leaceta go Gleann Máma.	-	19
V.	Crieoearh 'á glacaobh.	-	24
VI.	Adubair an tSasairt.	-	28
VII.	An leghair.	-	31
VIII.	An boirca.	-	36
IX.	"Ir éasraimlaic na daoine iad!"	-	42
X.	Dúlaimh Óg.	-	48
XI.	Ceann leóim.	-	52
XII.	Diaibair Coimheaceta.	-	59
XIII.	Fágtair fúm-ra féim é.	-	65
XIV.	Siollaí Turair.	-	71
XV.	Fir Éirean.	-	77
XVI.	Fear na gCor.	-	85
XVII.	"Díob ciall aghat."	-	89
XVIII.	Rárlaí.	-	96
XIX.	Coisairnac.	-	99
XX.	Úiteamhntar.	-	106
XXI.	Oróc Amhar.	-	108

LEABHAR A DÓ.

Cairbíotol.			Leathanac.
I.	Cíor an Áiríog.	-	116
II.	Meapball Aigne.	-	120
III.	"Lady dost thou not fear to stray?"	-	126
IV.	Uirge-fé-éalam.	-	131
V.	púicíní.	-	137
VI.	Óá Amhlaoibh?	-	144
VII.	An tSíde Sáoite.	-	150

Caibíol.		leatánac.
VIII.	Beipt Dorc Buaicailí.	157
IX.	Marbúgadh le Soilbhreap.	163
X.	Fuarógailt.	169
XI.	Cuairt Rí.	176
XII.	Caradap as fear a' fuat.	182
XIII.	Ciúnas roim tóircti.	188
XIV.	Congnam do'n Congnam.	193
XV.	Buille fé tuairim; nó, fuadap ná fearap.	199
XVI.	Cómaca luibneaca.	204
XVII.	Fóo an báir do fearam.	212
XVIII.	Sguab-buille Clairdeam.	218
XIX.	Cluice píclle, agus Poll i gceann.	224
XX.	Rí Laisean.	230

LEABAR A TRÍ.

Caibíol.		leatánac.
I.	Cop i n-aghaid an Cáim.	234
II.	Breall ar an bfeall.	242
III.	An dá lonán.	249
IV.	Orpac i n-Inir Cetais.	256
V.	Míceál Ruad.	262
VI.	Éigean ar Rígeacht na bPlatap.	270
VII.	Connla.	277
VIII.	Seallta do Beipt.	283
IX.	Cao a tiocfaid ar?	290
X.	Orgailt rúil do Síctie.	297
XI.	Fuadap agus flois agus siodam.	303
XII.	Daoine ciallmara as feuchaint rómpa amac.	310
XIII.	Rois Ceta Briain.	316
XIV.	An Cat.	322
XV.	An t-Ár-más.	333
XVI.	I ndiais an Ceta.	340
XVII.	"Na mílte ologón."	347
XVIII.	An Sae Síne ceatona.	353

niam.

leabhar a h-aon.

caibidíol I.

imirt anama.

Sa bliain d' aoir an Tígearna naoi gcéad céitíre ríctí a ceartaí do tós Úrian b'órama luimneac ó-r na loclanaig. Do loirg pé an cátaí, agus an méid deir na loclanaig náir marbhuigeaó agus náir tóscaó 'n-a b'pírónaacáib, b'éigean dóib teiteaó le n-a n-anam ar an áit. Cuair cuio acu ríor go h-inir Caataig. Bí reilb ag loclanaig i n-inir Caataig an uair rin agus ar feaó móráin aimpíre poimir rin: Bíodai tar éir na manaó a díbirt ar an oileán agus iad péin do dhaingiuigaó ann, agus bí an áit caoatamail eioaráideac eacraó acu, lám le fapaige agus lám le tír. An rocaí agus an raibíreac a beiríor leó ar an oití mórtímpal, le suio agus le fuaoac agus le cneacáó, coimeádaíor ar an oileán é go dtí go dtasgaó na loingear agus go bhéadaíor é cupí roir abailé nó é díol, nó é málairtiugaó ar bia nó ar éaoac nó ar arim, nó ar pé neite eile a bíoó ag teartubáil uata.

Nuair a táinig an luét teite anuar ó luimneac agus nuair a d'innreadar do loclanaig íhre Caataig cao a bí déanta ag Úrian, go raib an cátaí 'n-a luaitíus agus a raib de dhaoine inti marb nó tósca nó imtígte san tuairis, focairiugaó go léir ar an oileán do cupí i oitíreó coranta cóim maíe agus doob' féioir é, agus ar iad péin a coraint go h-imirt anama. Táinig triúr cupaí anuar ó'n gcaatí

i n-donfead̃t leir an luēt ceite. Íom̃ar aḡur Am̃laoib̃ aḡur Duib̃ḡean an tpiúr ran.

Cuip̃ead̃ar an t-oileán i t̃tpeó coranta. Níor b'f̃ada ḡo raib̃ D̃rian anuar 'n-a ñdiaiḡ. Do b̃ur pé f̃éin aḡur a f̃luaḡ ir̃teac̃ cúca ar an oileán. Do t̃roidead̃ ḡo dian ó ḡac̃ taob̃. Im̃ir̃t anama d̃áir̃iub̃ ab̃ ead̃ é doir̃ na loēlanaiḡ. Do b̃ur̃ead̃ aḡur do b̃r̃úḡad̃ aḡur do buad̃ad̃ or̃ta. Do t̃uitead̃ar 'n-a ḡc̃eād̃taib̃. Do f̃áḡad̃ a b̃roim̃óir̃ mar̃b̃ ar an oileán aḡur do t̃óḡad̃ an tpiúr, Íom̃ar aḡur Am̃laoib̃ aḡur Duib̃ḡean. D'f̃áḡ ran luim̃neac̃ aḡur oileán Ínre Caḡaiḡ folam̃ ó loēlanac̃aib̃, aḡur ḡan don t̃r̃úil ḡo t̃tiuc̃rad̃ a t̃uille acu c̃un na h-áite rin, an f̃aid̃ a b̃eād̃ D̃rian beó pé 'n-Éir̃inn é.

Nuair̃ a t̃uig̃ead̃ an níó rin t̃áinig na manaiḡ c̃un an oileáin aip̃ir. T̃áinig duine ana naom̃ta n-ar b' ainim̃ do Colla, aḡur b̃i pé i n' Abb ar an mainir̃tir̃, aḡur c̃uir̃ pé ḡac̃ ḡnó C̃reid̃im̃ ar r̃iúbal aip̃ir ann, pé c̃om̃air̃ce Šeanáin naom̃ta. Na manaiḡ aḡur na r̃aḡair̃t a d̃ib̃ir̃ na loēlanaiḡ ar an áit t̃ánaḡar aip̃ir, an méio a b̃i beó acu, aḡur do luig̃ḡar ir̃teac̃ ra n-obair̃ beannuiḡte mar̃ ba ḡnát roim̃ir̃ rin. B̃i ḡac̃ don ruo loit̃ite b̃ur̃te r̃ḡar̃tál̃ta i ñdiaiḡ na loēlanac̃. Do d̃ein Colla na h-áiteana a b̃i beannuiḡte do c̃oir̃peacan aip̃ir, aḡur do c̃uir̃ D̃rian c̃uig̃e r̃íor ad̃mad̃ aḡur cloēa aḡur dol̃ aḡur r̃aoir̃ aḡur luēt ceáir̃o, aḡur ḡac̃ don c̃óir̃ a b̃i r̃iaēctanaē c̃un ḡac̃ d̃íob̃ála d'ár̃ d̃ein na loēlanaiḡ do leiḡear, aḡur c̃un ḡac̃ ar b̃ur̃pead̃ar do d̃eir̃iuḡad̃, i t̃tpeó, ar ball, ḡo raib̃ an áit níor f̃earr̃ aḡur níor uair̃le aḡur níor órnáir̃iḡe aḡur níor oir̃eáim̃naiḡe c̃un ḡnócaí C̃reid̃im̃ aḡur c̃un onópa t̃ab̃air̃t do D̃ia ann, 'ná mar̃ a b̃i pé, a d̃eáir̃rad̃ duine, r̃ar̃ a t̃táinig don loēlanac̃ r̃iam̃ ir̃teac̃ ann.

F̃é mar̃ a b̃i na manaiḡ aḡ teac̃t tar̃ n-air̃ ann b̃i na d̃aoine, r̃a c̃óm̃ar̃panac̃t móir̃-t̃impal, c̃óm̃ f̃ada r̃iar̃ le léim̃

Cúicúlainn agus éom fada ótuaid le Cill Caoi, as cup
 arbhair agus éadaiš agus aóbhair teine, agus neite de'n
 tróiró ran, irtead cúca ar an oileán. Do cuir brian féin
 cúca a lán neite a bí as tearcubáil uata agus nár b' féidir
 dóib a d'fáđail ó-r na daoine. Cuir pé cúca, mar bair
 ar gac bhonnctanar eile, cailir óir a bí tar éir teadct cuise
 féin ó'n Róim, ó'n bPápa, 'gá cup i n-iúil do caw é an
 buirócar a bí as an bPápa air mar gheall ar a mór-
 gníomairta i scoinnib na loclanac, i scoinnib namaw an
 Creioim. Ba mór ab fiú an cailir rin. Ór ar fad ab ead
 í, agus bí rí téadairta, trom, agus má ba mór ab fiú an
 méiró óir a bí inti, ba mó 'ná ran ab fiú an gprear órnáirde a
 bí gairta uircti, éom h-ealadóanta agus éom ceáiróamail
 agus éom gneanta. Ac bí níó uircti a bí níba daoire go
 mór 'ná an t-ór agus an órnáir i n-donfeadct. Bí as bun
 an cupáin uircti, mór-tímpal, ra n-áit 'n-a raió an cupán
 ruidte ar an scoir, crior de élocáib lóghmara go raió, ba
 dóic leat, fuaršailt mic ríš a' bpaigóinear inr gac eloc
 dóib. Tus brian an cailir rin do Colla agus do
 mairirctir Inre Catáig, i n-onóir do Dia agus do Seanán
 namta, agus ba mór as Colla agus as na manaiš go léir,
 agus as cléir na tíre go léir ra tímpal, an cailir rin, agus
 ba mór é a mbuirócar ar brian d'á bair.

Éom luac agus bí na manaiš tagaithe táinig na micléiginn.
 Éom luac agus táinig na micléiginn do cuiread na
 rgoileana ar ríubal.

Nuair a táinig na loclanaiš níor fáđadair don níó i
 bfuirm leabhair, d'ár táinig pé n-a rúilib, gan cup ra teine
 nó ra n-uirge, agus ba mar a céile do leabhair na h-airpíre
 rin teine nó uirge, mar ir ar éroicean a déintí an
 rgríbhinn agus do bainead an t-uirge an rgríbhinn de'n
 éroicean éom luac agus do rliucti é. Ac níor b' fada go
 raió leabhair a n-dócin airir acu, mar, an mairirctir a bí as

teacht do tuisiú leabair leó ar iarsaíocht agus anran do rísiúbaíocht macfáinle, a n-óitín díob, rár ar éiríodair abairle na h-iarraí.

Níor b' fáda gur leat an ríeal ar fuio na h-Éirean go raib na rísiúleana ar ríuáil ariúr i n-Éirí Catáig. Táinig na h-óránaig ó gac don páirt d'Éirínn cun na rísiúleáca d'fáigil. Bí ainiú Colla i mbéalaib doaine ar fuio na h-Éirean, agus larmuic d'óileán na h-Éirean, le méio an eóluir a bí aige agus le doimneacht a tuisiúna agus le feabair an teagairg a tuisiú ré doir na h-óránaig. Ba gairr go raib na h-óránaig as teacht anall ó'n oileán ar a doctúir Sárana anoir, agus doctúir ó Albain, agus anóir ó'n b'páirt agus ó'n Almainn. Clann na ríge agus na h-uairal iriú a tuisiú. Do gairr d'Éirínn rísiúleáca agus bia agus doctúir agus díon, agus gac coimeádo ruar eile a tuisiúleáca uáca, raor i n-áirge, gan don tuisiú díol-uíleáca, i rísiúleáca na h-Éirean an uair rin. Níor b' don iongnáth go doctúir 'n-a gceadóir agus 'n-a míleib.

CAIBIDIL II:

TÁDÚS AGUS AMLAOIB.

Timpal na h-áiríre rin bí cuio doir na loctanaig féin as tuisiú ar an gceiríeal a gíacaó, go móir móir, an cuio acu a bí tar éir eir fúca i n-Éirínn agus cóimníge a doéanaí díob féin ann, agus tar éir cleamnáirí doéanaí le mnáib Éireanaíca. D'eirí an cóimnígar, agus anran an gac, doir íad féin agus na cóimníraí a bí 'n-a doimpal. Ar ran amac do tuisiú ar n-óirí na h-Éirean do gíacaó. Cuair eóluir ar an gceiríeal i b'páirt oirca i

noiaíḡ ar noiaíḡ, aḡur curnuigḡar ar an ḡCpeirḡeasḡ do ḡlacasḡ. Cú n iasḡ fḡin ḡ'ollaḡuḡasḡ i ḡceapḡ i ḡcḡir an Cpeirḡeasḡ curnuigḡar ar ḡul ipḡeasḡ inḡ na ḡḡoileanaibḡ cḡm maicḡ le cás, aḡur fuḡ a cúipean ionḡnasḡ anoir ar ḡaoine ná cuigḡeas i ḡceapḡ an mḡr-aigḡe asḡ ra n-ḡipeanaḡ, bí fáilḡe nḡmpa inḡ na ḡḡoileanaibḡ cḡm maicḡ aḡur a bí nḡim cás.

Lá, aḡur an obair ar nḡbail i ḡḡolabḡ na mainḡrḡeasḡ, táinḡ ḡḡánaḡ uapal cú n an oileáin. Bí folḡ fionn air, aḡ cuitim ḡo ḡrom anuap ar a ḡuailḡib aḡur ar a ḡlinneánaibḡ. Bí clḡca, nó bḡat, aniar ar a ḡlinneánaibḡ mar ba cḡapḡ a beic ar mḡc nḡḡ, aḡur bí ré nḡḡa 'n-a cḡuit aḡur 'n-a ḡeapḡain. ḡo mḡr mḡr, bí an ḡrúil nḡḡa aḡ caitḡeasḡ 'n-a cḡann, nḡil iona maibḡ fḡor uairḡeasḡ, ḡan uabair, úmḡuigḡeasḡ ḡan cḡann-ipḡeasḡ, fḡinne aigḡe ḡan nḡcḡasḡ aigḡe. Táinḡ ré ḡo ḡorur na mainḡrḡeasḡ. Táinḡ an ḡḡirḡeḡir cúigḡe.

“ḡ'oirḡeasḡ ḡom, le ḡ'toil, an ḡ-Abb a ḡ' fḡirḡint,” ar ḡeipean leir an nḡḡirḡeḡir.

“ḡá ḡo maicḡ, a nḡḡ,” arḡa'n ḡḡirḡeḡir. “ḡuail mar ḡeo, le ḡ'toil.”

ḡo nḡasḡ i láḡair cḡlla é.

“Cao é ḡeo asḡ uait, a mḡc?” arḡa'n ḡ-Abb leir.

“ḡá, a áḡair,” ar ḡeipean, “ḡur maicḡ liom, ḡá mb' é ḡo toil é, maicḡ ainḡrḡe caitḡeasḡ ra mainḡrḡir ḡeo aḡ ḡéanaḡ ḡḡluma.”

“Cé n-é tu, le ḡ'toil?” arḡa'n ḡ-Abb.

“ḡasḡ ua cḡalla ip ainim ḡom, a áḡair,” arḡa'n ḡ-ḡḡánaḡ, “aḡur asḡuasḡ ó Uib Máine ḡo cánaḡ.”

“Ainḡ,” arḡa'n ḡ-Abb, “an mac ḡo ḡasḡ mḡr ua cḡalla tu!”

“Iḡeasḡ, a áḡair,” arḡa'n ḡ-ḡḡánaḡ:

ḡo cúipeasḡ ipḡeasḡ láicḡeasḡ é ra ḡḡoil a bí oirḡeasḡnaḡ ḡó.

‘Bí an Tadó u a Cealla ran oét mbliana ‘dás ‘o’ doir an uair rin.

Cúpla lá i ndiais an lae a táinig Tadó u a Cealla táinig ógánac eile irteac ra mainirtir. Loclanac ab ead é, asur ba léir sur mac rís é. ‘Bí folc shuaise air a bí cóm duib le sual, asur bí a éroicean cóm seall leir an rneaceta. ‘Bí luirne éroíðreac ‘n-a ‘dā leacain, asur bí seallgáire ‘n-a ‘dā fúil asur ‘n-a béal i ‘tpeó so raib báis as sác doinne leir ar an sceaó amare.

‘Do tugad i lácair Colla é.

“Cao é an ainim atá ort-ra, a mic?” arsa Colla leir, “asur cá mbíon cónnuise ort nuair a bíon tú ra baile?”

“Loclanac ipead mé, a Ácair,” arsa’n t-ógánac, “asur Amhlaoib i’r ainim dom. Amhlaoib Ós a tugtar ort, mar Amhlaoib i’r ainim dom’ ácair leir. Tánaas anro cun rshluiseaceta ‘d’fásail, mar deir sác doinne sur anro atá an rshluiseaceta i’r fearr le fásail.”

“Tá so maic,” arsa’n t-Abb: “i’r ‘dóca ná ‘d’ar sCpeideam tú, ac ní ‘deinean ran deirfiseaceta ar bit. Tabairtar ó ‘Dia ipead an Cpeideam. Múirfear duic anro pé léigean nó pé eolur atá uait, asur ní baogal duic so ndéanfaid doinne don cur irteac ort mar seall ar Cpeideam.”

“Táim ‘gá cuimneam le fada, a Ácair,” arsa’n t-ógánac, “sur maic an ruo dom eolur éigin do cur ar búir sCpeideam. Ní féidir do ‘duine Cpeideam do glacad san eolur a cur ar ‘túir air. Má éim ó’n eolur sur ní ‘fóganra é ba éoir sur maic an ruo dom é glacad. Pé ‘cu glacrao é nó ná glacrao cao é an ‘díobáil a ‘deanfaid pé ‘dom eolur do cur air?”

“Tá so maic, a mic ó,” arsa’n t-Abb. “Lean ‘o’ toil asur do cuirgint féin ra ní ‘o rin. So ‘tugaid ‘Dia asur Seandán naomta duic an t-eolur atá uait!”

Do cuirleadh Amhlaoibh Óg irthead sa rgoil do ceapadh a bhí oirleadhnaidh dó, agus cá gcuirfá é ad irthead sa rgoil céadna 'n-ar cuirleadh Tadhg ua Cealla.

Níor b' fáda gur cuir an bheirt aithne maid ar a céile. Níor b' fáda gur eirigh caradair mór eadartha. Bíodair ardon go h-ana maid cun an léiginn a tógaint, agus ba deacair d'aoinne a d'innirint cé 'cu b'féarr cuige. Inr gac níó a bain le neart gáas agus le cleiraidh lút doob' é an rgeal céadna é. Ní maid don bheirt as doinne de'n bheirt ar buadaint i gceart ar an bfeair eile. Ad bhí ro le feirgint roileir go leór. Ní maid don feair eile inr na rgoilaidh rin a d'féadfaidh cimit le h-aoinne de'n bheirt i n-don ruo a bain le neart cuir ná le cleiraidh lút:

Ní maid Tadhg Óg ua Cealla adfao i n-inr Catag nuair a rugadh roir go Ceann Cora é, go rígtéiglac brian féin. Bhí aithne maid agus cion mór as brian ar adair an fír óis rin, ar Tadhg Mór ua Cealla. Ní h-don iongnadh nár fágadh Tadhg Óg adfao gan bheirt roir go Ceann Cora.

Agus dar ndó' nuair a h-iaidh ar Tadhg dul roir níor b' féidir a cara agus a cómalta, Amhlaoibh, a d' fágáilc 'n-a diais sa mainirir. B' éigean dóibh ardon dul roir. Cóm luad agus do cuirleadh aithne toir oirba ba dóic leat gur anuair ar an rpeir a cuiteadair, táinig a leicéir rin d' uraim as gac doinne dóibh agus a leicéir rin de cion as gac doinne oirba:

Bhí fíor as gac doinne gur mac ríis Tadhg Óg ua Cealla, agus iré ruo a deirleadh na daoine a cíoó é 'nád, "An t-é nád deánfaidh ad feudaint air, gan don ploc d'á fíor a beirt aise cé h-é féin, d' aithneod' ré gur mac ríis é!" Bhí an uraim as ar rínreair miam do'n ríis agus do mac an ríis. Ní limio féin ró faoir ó'n ngalair gceadna.

Bhí tuairim láidir as daoine gur mac ríis Amhlaoibh, leir, bíodh nád dúbairt ré féin, luad nád mall, gur b'ead. Níor

domuis ré gur b'ead agus ní lúga ná mar a féan ré gur b'ead.

Áit eun an uile faghar cleasaíodéacta, ioir puit agus léim agus iompargáil agus caiteam cloó araise agus tógaint ualaí trioma, ab ead Ceann Cora an uair rin, agus bí fíir óga ann náir b'fuirirte buaéctaint oréa inr na gníomairéaib rin. Bí an beirt a táinig aniar ó Inir Caéais maíe a nódéin do'n euid ab fearr acu, 'ré rin d'á gcóinnaoirib. Ní raib don bheit acu, ámtad, ar don éimilt a déanam leir na fearaib réáluiséte cruada a bí ann.

1 n-éagmar na lúécleaí bíod cleaíra agus gleacaíodéact ar na h-airm acu. Bíod airm éadotrioma ann doí na buaéailib eun beiré ag déanam caitéise díob. D'imir gac tuine de'n beirt cluice ar gac airm deí na h-airm rin leir na buaéailib ab fearr a bí ar téiglac úriain, agus cuireadair iongnad ar gac doinne. Bíod capal bata acu ann agus marcad b'éise anáirde air agus éide ar an marcad, agus gníom fíir ab ead puit eun an marcais rin agus buille tuais a éadairt do ía ceatramain agus ioir éide agus ceatrama do gearad leir an mbuille rin i tpeó go tuitfead an cóí ar éad de'n éada agus an arcad ar an tcaob eile.

Tuadairt ámlaib gur díe leir go ndéanrad ré an gníom ían. Do tugad tuas ímreád íic úriain éuise. Bí íí íó írom do. Do tugad tuas ná raib éóm írom éuise. Do cuiread anáirde an fear b'éise ar an gcapal b'éise. Do éar ámlaib an tuas agus do íit ré eun an marcais agus do buail ré a buille. Cuir a buille íangad ía n-éide a bí ar ceatramain an fíir b'éise. Sin ar cuir.

Do cuiread íuar an fear b'éise aíríí agus éide ílán air. Do íug tadís ós ua Ceaila ar tuais eile. Do éuib ré íéin an tuas. Bain ré capad ar an tcais agus do íit ré eun an marcais b'éise. Táinig an tuas anuar ar an

gceatpáirín. Do tuit an cor ar taob de 'n capal agus an fear ar an ttaob eile.

Do leat a dá fúil ar ámlaoib.

“Ó!” ar reireas “agus níor cúipir leat do nirt leir an mbuille!”

“Do cúipear,” arsa caoḡ, “ac níor dóic leat sup cúipear. Clear ipead é. Cúipir-pe oipead nirt leir an mbuille agus cúipear ra leir, ac níor tugaír a ceart féin do'n faobair. Níl an an fear ac clear, agus taitíge ar an gclear.”

“B'féidir é,” arsa ámlaoib, “ac mo tpuas-ra an fear go n-impeodá-ra an clear ran air i látaí caḡa.”

Do ruḡ ámlaoib ar boḡ Mupcad. Meas ré an boḡ do lúbad. Do teip air.

“Da máit liom don upcár amáin a t'feirgint uait, a ríḡ,” ar reireas le Mupcad.

“Cíipir agus fáilte, a mic ó,” arsa Mupcad. Do ruḡ Mupcad ar an mboḡ agus do lúb ré é agus cúip ré an tppang air mar ba cóir cun lámáig. Anran do ruḡ ré ar fáigto agus cúip ré an raigead leir an rpaing. Bí an boḡ dá fíait ar fear. Cúip ré an lám clé n-a láir. Tapang ré an tppang leir an lám deir go dtí sup dóic le duine ná raib dá tpois isir dá ceann an boḡa. Tug ré aḡair ar an ttaob tal de'n gleann. Do tápla éan fapaige beic as gluairéat ran an gleanna tal, larmuic, dar le n-a raib láitpeac, de raon don upcár. Do feinn an tppang. Do gluair an raigead. Bí fúil ḡac doinne ar an raigead agus ar an éan. Conacadar as teact cun a céile iad. Do cuair an raigead trío an éan agus tuiteadar araon cun tailim tal ar taob an gleanna. Do rit buacail anonn agus tug ré leir anall iad. Bí ionḡad agus alltaect ar ámlaoib nuair a tuis ré i n' aigne cao é an neart náir b'foláir a beic ra bfeair a caic an t-upcár ran.

CAIBÍOIOÍ III:

INNTEINN ÆRIAM.

Do caitead an lá ar an gcuma ran, go ruairc agus go foilbhir agus go muinteartha. Anran do fuis cuideacta máit uafal cun dinnéir, agus do cairbeánao uiraim agus onóir do'n dá mac níz rin agus d'uairlib eile a táinig an lá ran go nízceiglae Æriam ar nótáib a bain leó féin.

Bi aghaio na h-Éirean go léir an uair rin ar Æriam agus ar Céann Cora agus ar Óal gCair. Bi ré daingean i n-aighe gac doinne, ioir gaeoal agus loclanae, náir máit an bail ar éine gaeoalae ná ar éine loclanae Æriam agus Clann Cair a beit 'n-a namdaib acu, agus gur b' é a lea, ear gac nio, Æriam agus Clann Cair a beit 'n-a gcairuib acu. Gac son éine, d'á bíz rin, ar fuio na h-Éirean, agus go móir móir ar fuio na Múman, a beartuig go bfeadofaioir caradair Æriam do coimead, má bi ré acu, bioir as teact go Céann Cora agus as tabairt eioir nó bponntanar leó; agus an muintir a bioo a d'iairio an caradair rin a d'fágail doib féin muria iuib ré éana acu, bioir as teact ar an gcuma gceadna a d'iairio é tuilleam.

Do tuig Æriam iao go léir go h-áluinn. Fear ana doiminn ab ead é. Bi beartuighe i n' aighe aige, agus bi an macctnam i n' aighe le fada d'aimirir, neart na h-Éirean go léir do énuarac agus do éur le céile i gcoinnib na loclanae, agus i gcoinnib gac namao iaraeta. Deire éur leir an obair a bi ar riúbal i n-Éirinn ar fead éurla céad blian an uair rin, nuair a bioo eaglaíir agus mainirtreaca agus rgoileana d'á gcur ruar le neart Crierom agus dúil i léigean agus i n-eóluir, agus anran náir éurige a bioir

tuar 'ná mar a bíod na loclanaig as pleabað irteac agus 'á rgaricail, 'gá lorgaò agus as lorgaò na leabair a bíod ionta agus as marbhuð na manaó. Do tuig brian i n' aigne, nuair a deinead cléir agus daoine naomta na h-Éirean, agus luét léiginn na h-Éirean, na h-eaglaisir agus na mainirtreaca agus na rsoileana do cup ruar agus an obair do cup ar riubal, gur b'é ba lúga ba gann do rígtib Éirean, agus o'fearaib Éirean, Éire agus an obair, agus an muintir a bí as déanam na h-oibre, do coraint ar namdaib iaraícta. Conaie pé conur a bí an rgeal as Éire oét gcead blian nó míle blian poimir rin, nuair a bí fionn agus fian Éirean beó, nó le linn cénchubair agus cúcúlainn. Bí a leicéir rin de rganhrá an uair rin ar dútaib iaraícta poim fearaib Éirean agus poim cómaét na h-Éirean nár leómaíð don cómaét iaraícta don cup irteac a déanam oícta. Dá mb' iad na Rómánaig péin iad, do luirleadar an dóman go léir pé n-a rmaét ac Éire amáin. "Ac!" a deairfaíð tuine, b'féidir, "Níor b'féir leó teacét as cup irteac ar oileán na h-Éirean: Bí Éire ró ruarac, dar leó, agus ró imiscéineamail."

Náe maíe ná maíe Ínri h-Oie ró imiscéineamail: Cuir na Rómánaig Sarana pé n-a rmaét, agus cuireadar mórán de éiric Alban pé n-a rmaét. Agus cuadar níba fia ótuaid agus cuireadar Ínri h-Oie pé n-a rmaét, o'á fáio ótuaid iad, agus o'á ruaraisge le maí iad an uair rin.

Bí fíor acu go dian maíe gur b'féir oóib Éire tabairt pé n-a rmaét dá bfeadair é. Bí aigne maíe acu ar an oileán, ac bí fíor acu go maíe, leir, cad é an rgar daoine a bí 'n-a gcómnúige ar an oileán. Níor éanaídar as cup irteac oícta. Níor dein cómaét na Róma maí oílead agus rméide ar oileán na h-Éirean.

Do tuig brian, an ruo a deinead éana go bfeadair é déanam aipir. Go bfeadair cómaét na h-Éirean do cup le

céile, agus do tácuḡaḡ 1 n-a céile, agus do ḡlúcuḡaḡ 1 n-a céile aipír, agus neapc fear Éirean do ḡleupáḡ agus do éḡpuḡaḡ, mar a ḡleup fionn é. Anran nár baḡḡal ná ḡo bḡanḡaḡ na loḡlanaiḡ amaḡ, nó dá ḡaḡḡaiḡoir ḡur ḡeaḡ ḡan imḡeaḡ ḡóib é.

Ir léir ḡ'aon ḡuine a ḡ'ḡeucan irḡeaḡ ra ḡḡéal ḡo ḡaib an maḡḡnam ḡan agus an beapcuḡaḡ ḡan agus an innḡinn rin, irḡiḡ 1 ḡcḡoide ḡrian ó'n ḡcḡaḡ uair a ḡurnuiḡ ré ar ḡḡoc obair na loḡlanac ḡo ḡuirḡint 1 ḡcḡapc. Níor b'ḡuirḡe ḡó, ámhac, a beapcuḡaḡ ḡo ḡur 1 nḡníoḡ mar bí ḡiḡḡe ḡaḡḡal ar beaḡán meabḡac agus ar beaḡán ḡuirḡiona an uair cḡaḡna. Níor ḡáinḡ aon ḡioc ḡ'a ḡuimneam ḡun aoinne acu ḡo ḡaib aon baḡḡal ḡo bḡeaḡḡaḡ loḡlanaiḡ, ná aon alimḡraiḡ eile, Éire do ḡur fé n-a ḡmaḡ ḡo h-iomlán cḡoide. Do ḡuiḡ ḡrian ḡo ḡaib an baḡḡal ann, agus ḡur mḡoide an baḡḡal a luḡḡeaḡ a ḡuiḡeaḡ é. ḡuiḡ fé, leir, ḡo mbḡaḡ an baḡḡal ann an ḡair a bḡaḡ ḡiḡḡe Éirean aḡ ḡabáil 1 ḡcḡoinnib a céile, agus aḡ ḡḡoide le n-a céile, agus aḡ laḡuḡaḡ a céile mar a bíḡar. ḡ'a bḡiḡ rin, cḡm luac agus ḡurnuiḡ a cḡmaḡ ar ḡul 1 méio, do ḡurnuiḡ fé ar na ḡiḡḡib eile do ḡabairc fé n-a ḡmaḡ ḡéin, agus ar a ḡur ḡeucaint orḡa oibḡuḡaḡ a' lámab a céile 1 ḡcḡoinnib na loḡlanac. Níor b' é rin ḡéin ac, fé mar a ḡuair fé an cḡoi air, do ḡlac fé irḡeaḡ 'n-a ḡlḡiḡḡib arimála na loḡlanaiḡ a bí ḡilir ḡó, ḡun coḡair a ḡéanam 1 ḡcḡoinnib na loḡlanac eile. Bí cuio acu níba ḡilḡe ḡó 'ná mar a bí cuio ḡer na h-Éireanaiḡ.

CAIBRIDÍOL IV

Ó DEALAC LEACTA GO GLEANN MÁMA.

Bí cómaect Ûriain aš méaduŕaò ašur aš neapcuŕaò ašur aš leacraò go roí go raiò ré 'n-a ríŕ ar leac na h-Éirean, ar leac ílloŕa, ar an leac ceap de'n oileán. Ní ŕan mórián trioblóide ašur mórián coŕaio a cuip ré an méio rin de tír na h-Éirean ré rmaect a láime. Bí a òriacáir, Mačúin mac Cinéide, 'n-a ríŕ ar an Múmain roimír. Ríŕ epóda, cómaecta, móir-aigeanra ab eaò an Mačúin rin. Conaic ríŕce ašur rigearnaí eile na Múman go raiò Dál ŕCair ašur clann Cinéide aš dul i neapcraipe, ašur táiníŕ eaò ašur eagla opca.

Conaic loclanaíŕ na Múman, leir, muira ŕcuiŕaí coŕŕ éigin leir an mbeipc òriacáir, le Mačúin ašur le Ûrian, ná rásŕaioir loclanae beò ra Múmain. Óeineaòar eaarae, na loclanaíŕ ašur na h-Éireanaíŕ n-a raiò an t-eaŕal opca, feall ŕrána ar Mačúin. Márbuiŕaòar é i n-áic ar a ocuŕcú Dealae leacra. Deir cuio de'n treanaeup ŕur i n-aice Máŕcpomca aca an áic. Tá cloe móir, i bŕuipm ŕoláin, 'n-a rearaí ar bŕuae an tŕoláin, ar an íre, i n-aice na h-áice 'n-a otaŕan an leamain ipcae ra tŕoláin, ašur oó réir ŕac deabŕaííí tá an cloe ran 'n-a rearaí ar uaiŕ Máčúna mic Cinéide, ríŕ Múman.

B'fearra go móir, ámcae, oó luect an éaò ašur an eagla ná oéanŕaioir an ŕníom ran. Íomair, ríŕ loclanae luimníŕe, ašur Maolmuaiò, ríŕ Dearmúman, ašur Oonabán, ríŕ fíŕeinte, ipaò a óein an ŕníom. Oó lap rearaŕ Ûriain nuair a fuair ré caò a bí oéanta. Oó epuinniŕ ré a neapc. Siné an uair a rŕuioŕ ré na

Lochlanaig a' Luimneac agus a' h-Inir Eileanna. Do b'ur ré cat ar Oonabán agus mairbh ré é. Do lean ré Maolmuaidh go Dealaic leaceta, an áit 'n-ar mairbhuisgead Matáin. Bí Maolmuaidh ann agus fluas líonmhar, láiríu aige, de Shaeólaibh agus de Lochlanaicibh. Do buaidh b'rian oíra, agus do tuit Maolmuaidh ra cat. Deir an reanaicur go raibh Murcádh, mac b'riain, ra cat ran agus san é ac éuis bliana déas, agus gur le n-a láimh a tuit Maolmuaidh.

Nuair aigís Dómnall ua Faoláin, níg na nDéirdeac, cat a bí iméigíte ar Maolmuaidh agus ar a fluas, d'eiríug ré agus éruinnig ré plóigíte a tíre go léir, agus táinig Lochlanaig póirtláirige as cabruisgead leir. Siúo éúca b'rian. Do b'ur ré cat fuilteac oíra i n-áit ar a dtugáí fán Éireadh. Do teiteadair, iorí Shaeóil agus Lochlanaig, irteac go póirtláirige: Do lean b'rian iad agus deir ré éirleac oíra agus do loirg ré an éadair. Do tuit Dómnall ra n-éirleac.

Bí an Múmain ré rmaet b'riain anran. Níor géill a namaid go léir dó, ámtac. Bí fíor acu ná géillfeadh Cúige Laigean go ró bogh dó: D'iméigíodair ótuaidh. D'eiríug na laigínig leó. Do éruinnígeadh fluas ana móir, Lochlanaig agus Éireanaig ó'n Múmain, agus Lochlanaig ó Át Cluic, agus iomláine cómadeta na laigineac, iorí Lochlanaig agus Éireanaig. Ceapadair, anoir nó riamh, go gcuirfíodair neart b'riain ar neamnídh. Tuig na h-Éireanaig a bí ann go ndéanfaíodair díoltar ar b'rian agus ar Clainn Cair ré deiríe tíar éall. Tuig na Lochlanaig dá mbéadh b'rian agus Clainn Cair ar neamnídh náir ró fáda go mbéadh Luimneac, agus Inir Eileanna, agus an Múmain, agus b'féiríu Éire go léir, acu féin aigíir. Níor tug b'rian puinn aimpíre dóibh cun maetnaimh a déanamh. Siúo éúca irteac i gCúige Laigean é féin agus a fluas. Ar Gleann Mháma irteadh táinig ré ruar leó: Siúo cun a céile an dá fluas go fíochmair agus go malluigíte. Do éiríod na laigínig agus na Lochlanaig agus a

luét cabaréta zo léir, zo cróda agus zo fearaimhac, an fear
as tuitim agus fear eile i n' innead láirneac, san rtaona
san géillead, san ruim i mbár ná i mbeata. Níor b' don
maic óioib é. Do bhuíge bhian agus muréad agus Clann
Cair irteac tré n-a láir. Do leasad agus do marbuisgead
iad 'n-a rraachanab. Fé veire de ruasad cun riúbal an
méio náir leasad óioib. Do leanaó iad inr sac treó bail
'n-aí teiteadair. Do cuiread an móir-rluas ar neamnió
glan. Do tuit ra cat ran cúis míle fear de loclanacab
agus de laigheacab.

Ó'rág ran leat Moza ar fad fé rmaét bhian, agus eus
fé le cuirgint zo roiléir dor na loclanais ná maib don
bheit acu zo deó airir ar oileán na h-Éirean do tabairt
fé n-a rmaét. Anran iread bí ríste agus uairle agus
tigearnaí tíre as teac ar sac airé zo Ceann Cora as
tabairt cíora agus tabairtairtí agus bhonnctanar as triall
ar bhian agus as rnaómad caradair leir.

Curo der na h-uairlib rin iread bí tagait ann an oíóce
a bí an beirt buacailí ó mainirtir Inre Catais ann. Cuir
an muintir a táinig aithe láirneac ar tadós ós ua Cealla.
Níor féad doinne puinn aithe cur ar an mbuacail eile, ar
amlaob. Ní maib fíor acu cé r' b' é ná cé 'ma óioib é, ac
sur b' ógánaó uaral é a táinig anall ó críe loclan zo
mainirtir Inre Catais as déanam fogluma. Do caitead an
oíóce zo ruairc agus bíod ná maib don aithe ceart ar an
loclanac ós bí sac doinne as déanam cúraim de agus as
tairbeáint báige dó, díreac fé mar ba maic leó a cur i
n-iúil dó, dá mba loclanac féin é ná maib don doctar acu
poimir.

Tá an treit rin ra n-Éireanaó fóp, zo láirir. Má
óimio muintearéta le duine iaraéta ir minic sur mó zo móir
a tairbeánaimio ár muintearéar do 'ná mar a tairbeánaimio
é o' ár n-duine féin. Conac zo minic a leitéio.

ċáinis an máiríon. B́i na h-uairle a ċáinis as toul
 abáile. Má tuzad̃ar tabarċairċi leó as tpiall ar ūrian
 do tuz ūrian tabarċairċi móra maite d̃óib̃ nuair a
 bíod̃ar as imċeac̃t. B́i b̃p̃is leir na tabarċairċib̃ rin,
 ámtac̃. An p̃p̃iúnra do glac tabarċar mar rin ó ūrian,
 o' ad̃m̃uig̃ ré ūrian a beir 'n-a p̃is or a cionn, asur bí
 ceangailte air ar ran amac̃ an ad̃m̃áil rin do fearam̃.
 ċuigead̃ar go léir an ñíó rin go maite asur rí p̃aib̃ don ċur
 'n-a c̃oinnib̃ acu. Ir am̃laid̃ a bí átar mór orċa fear a beir
 or a gcionn a b̃eac̃ abalta ar iad do r̃mac̃tug̃ad̃ oá mba
 áad̃ é.

ċáinis an beirt buac̃aili abáile ċun na mainirċeac̃ asur
 ċun na leab̃ar asur ċun an léiginn.

B́i ūrian pórta an tar̃na h-uair an uair rin. ċor̃m̃plait̃
 ab ainim do'n tar̃na m̃naoi. B́i rí 'n-a baint̃p̃is nuair a pór
 ūrian i. Ūp̃iúr ab ead̃ i do m̃aolmór̃da, an p̃is a ċáinis
 ar laig̃nib̃ nuair a g̃eillead̃ar do ūrian. B́i rí pórta ar
 t̃úir as p̃is de p̃ig̃tib̃ loclanaċ̃ áta Cliaċ̃. Am̃laoib̃ ab
 ainim do'n p̃is rin. B́i mac aici leir an am̃laoib̃ rin asur
 Siċp̃ic ab ainim do, asur bí ré 'n-a p̃is ar loclanaig̃ áta
 Cliaċ̃ nuair a bí p̃ire pórta as ūrian i gc̃eann Cor̃a.

Do p̃eir gac̃ fear̃nac̃air o'á mbainean leir an aiñp̃ir rin
 ní p̃aib̃ an uair rin ar m̃ñáib̃ an dom̃ain bean eile a bí i n-aon
 g̃aor do beir c̃óm̃ b̃reag̃ leir an m̃naoi rin. Ac̃ tá ñíó eile,
 leir, le f̃eir̃gint̃ ra t̃reanac̃ur. Ní p̃aib̃ bean ar bit̃ a bí
 c̃óm̃ b̃reag̃ léi. Ní lúga 'ná mar̃ a bí bean ar bit̃ a bí c̃óm̃
 h-olc̃ léi. Nuair a pór ūrian i ní p̃aib̃ f̃ior̃ aige cad̃ é an
 raḡar i. B́i beart̃uig̃te i n'aig̃ne aige, ní h-am̃áin ḡaeóil
 ċipean do ol̃útuḡad̃ le n-a c̃eile i t̃reó gur̃ m̃óir̃e a
 neart̃ é i n-aḡaid̃ nam̃ad̃ iaraċ̃ta, ac̃, oá mb' f̃eir̃oir̃ é, na
 loclanaig̃ a bí rocair ċun c̃óm̃nuig̃te i n-ċip̃inn do t̃átuḡad̃
 leir na cineac̃aib̃ ḡaeólaċ̃a, asur don neart̃ am̃áin a
 oéanam̃ oíob̃ go léir. ċuig̃ ré gur̃ maite an cong̃nam̃ oó

éinge rin máthair an rí g a bí ar loclanaig áta cliait a beit
 pórt aige ; go tabharfaid an cleamhnar ran páirt oiri 'n-a
 cómáct féin agus páirt do féin i gcómáct a mic. Do
 neartuig ré an páirt rin a béat aige féin i gcómáct a mic,
 le cleamhnar eile. Tus ré a ingean féin le pórt do
 Síthe, do rí loclanae áta cliait.

Եւ չաօլ ասոր Կօմնիար Կժմար չօ Լօր Կնր Կօր Է Կսոր
 ընչ Լաշեան Կսոր Կօր Է Կսոր Լօժանայն Ճժա Ըիաժ, Կսոր Եւ
 չաժ Կօն ԿԵԾրամ չօ ըԾԵանթաժ Կմրիր Կսոր քօրօնԵ Կսոր
 քաԿԵարաիժԵ Կսոր ԿԵաշժԿօմարքանաժժ ԿարաԾար Կօ ԾԼնժնշաժ
 Կսոր Կօ Եւանշաժ Կօր Է Կսոր ԼաԾ չօ Լօր, չօ մօր մօր Օ
 Եւ քան Կսոր Կ մԵւաժ քօն Կշ ԿԵաժ ԿքԵաժ ԼԵ ը-Կ ԸօԼԵ. Եւ
 չաժ Կօն ԿԵԾրամ, Լօր, Կժ ԼԵանաժ Կն ԿարաԾար քան Կսոր
 Կն ԿԵաշ-Կօմարքանաժժ քան չօ քքօրքքԵաժ Երման ԿրօրնշԵաժժ
 Կն ը-ԸրԵան Կսոր չօ ԼԵանթաժ քԼիօժժ Երման Կ ը-ԿրօրնշԵաժժ
 Կն ը-ԸրԵան, Օ շԼնն չօ շԼնն, Կր քԵաժ մօրան ԿմրիրԵ, Կսոր
 չօ շԿւրքքԵաժ քան քաժ Կսոր քօն, չօ քաժԾիր Կսոր չօ
 մարժանաժ, Կր Ըրմոն Կսոր Կր ԸԼանայԾ ՇաժԾաԼ, Կսոր Կր Կն
 շԿրԵԿԵան Կ ը-Ըրմոն.

Ac bí a málairt rin ar fad de máctnamh i n-aigne na
 Banrígne, i n-aigne Šorimflait. Ní h-ar Ůrian ná ar a
 rluóct a bí rí as cuimneamh, i gcóir Āropígeacta na
 h-Éirean, ra n-aimir a bí le teact, ac ar a mac féin, ar
 Šicme, ríš loclanac Āta Cliait. Bí Ůrian aorad. Ní raib,
 asur a víceal a véanam, puinn eile aimir aise le caiteam
 ar an raošal ro. B'fearr léi i féin a bat 'ná Murcad
 o'feirgint i n' Āropíš. Níor Ůfolair, dar léi, ruo éigin
 a véanam a coimeádrad Murcad ar an Āropígeact: Cuir
 rí an ršéal i gcómarle a mic. Do rocaruigeat eatarad
 ar ním a tabairt do Ůrian. Dá mbéat Ůrian ar an rliš
 do tuitfeat a cómac ar a céile. Anran níor ró deacair
 oi cómac na loclanac do épuinniugať asur oileán na
 h-Éirean do cur fé n-a rmacť féin, asur Āropíš a

‘déanamh ‘d’á mac, ‘de Síctric. Bí an t-uirge-fé-éalamh ran ar riúbal ioir Céann Cora agus áit Chlaí ar fearó dhéad. Bí fé ar riúbal, a shan fíor ‘do’n t-raoşal, le linn na h-aimpíre ‘n-a raib an beirt buacailí úto as ‘déanamh a bpoşluma i mainirtir Ínre Caţaiş.

CAIBIDÍOL V.

CREIDEAMH ‘Á ŞLACAÓ.

Tar éir ruim aimpíre éadins an beirt aipír şo Céann Cora agus bí lá şleacairdeacta eile acu agus oíðce ruairc ‘n-a ‘daiş. Níor b’ fearó şur ‘deineadair taitişe ‘de beit as teact, agus bíor rúil leó agus fáilte rómpa as şac doinne ra teişlac. Bíor şac doinne móir leó, agus şac doinne as ‘déanamh cúram díob, agus ní raib doinne ba mó a ‘deinead cúram díob ‘ná an ‘Danşigin. ‘Deinead rí ana cúram ‘de’n beirt, ac nuair a éadair i ‘dtaitişe beit as teact ‘do éarla şo mbíor Amílaoib agus í féin şo minic as caint agus as coşairnaiş fé leit. Níor ‘dein doinne don ionşnad ‘dé rin. Loclanac ab ead é, agus mac ríş ab ead é, agus níor b’ don ionşnad móran a beit aici le ráó leir an mbuacail i ‘tadob a éire féin agus i ‘tadob a muintire.

Nuair a éadins an t-am ‘n-ar mictio ‘do ‘tadş ua ‘éalla cuairt a ‘tadbairt ótuair şo h-‘Uib Máine, as feucaint a muintire féin, ní fárdó’ don ruo é şan Amílaoib ‘do ‘dul ótuair i n-donféact leir. Cuair an beirt ótuair. Má ba móir an fáilte a bíor roimir an mbeirt i şCéann Cora, agus má ba móir an cúram a ‘deintí díob ann, ba mó ‘ná ran an fáilte a bí rómpa éuair, agus ba şrádmairc, agus ba mó an cúram a ‘deinead díob ann. Bí Tadş Óş ua

Cealla i dteiglac a dāp fēin nuair a ēuair pē ōtūair zo h-llib Máine, ašur ir 'mō puo fēadpāō pē a dēanam ann cūn cūpam a dēanam de ēapair nā fēadpāō pē a dēanam i pišteiglac Ūrain i gCeann Cora. 'Do dēin pē gac don puo pē mar a ēaitn leir cūn a ēairbeāint cāō ē an cion a bī aige ar a cōmpāōaīde. Nuair a cōnaic an t-āēair, Tāōg mōr pēin, an cūpam zo lēir 'ā dēanam de'n ōgānāc loēlanāc 'do dēin pē pēin cūpam dē, cūn a mīc 'do fāpām. Anpan 'do dēin an mādāir, ašur an cūo eile de'n ēlainn, an cūpam cēadna dē, cūn Tāōg Ōis 'do fāpām. Nīor dēacair dōib' rin, mar, cōm luat ašur ēāinīs pē 'n-a meapš, ašur cōm luat ašur 'do cōnacāōar ē ašur 'do labpāōar leir, ēāinīs bāiš cōm mōr pan acu pēin leir zo mbēāō fāilte acu poimir ašur zo nōēanpāōir cūpam dē ar a fōn pēin dā mba nā bēāō Tāōg Ōis i n-aon cōr ann. 'Bī paōgal maiē aige an pāō a bī pē ēuairō.

'Do cpiōcnuigēāō an ēuairō ašur ēāinīs an dēirē ēar n air zo h-lir Caēaiš.

'Do gluar pāint aimirē. 'Bī Amīlaoib aš dēanam na pošluma zo tiuš. Lā d'ā pāib an dēirē i bpoēair a ēēile ar imeal an oileāin, ar bpuac na fāpāiše, 'do labpāir Amīlaoib. 'Dūbairē pē šur māit leir an Cpiēōeam a glacāō: 'Bī āēar mōr ar Tāōg.

"Ir fēairr labpāirē leir an Abb," ar pēirēan:

'Do labpāōar leir an Abb.

"Tā zo māit," arpa'n t-Abb. "Nī folāir an Cpiēōeam a mūineāō dūit ar dōūir."

'Do cēapāō pašairē cūn an Cpiēōim a mūineāō dō. 'Do glacāō an pšēal zo pēirō. 'Do tušāō a dōēin aimirē dō cūn an Cpiēōim a d' pošlum. 'Do tušāō nība mō 'nā a dōēin aimirē dō. Fēar eāgnāīde ab eāō Colla. Tūis pē šur "b' fēairr fēuēaint poime dūine 'nā dā fēuēaint 'n-a dūaiš," šur b' fēairr dēimne dēanam pāpā' nōēanpāi dīēinear.

Sur b' fearr "beir díomhaoin 'nád roic gnótae." Ac do múinead an Crieveamh o'Amhlaoib, agus do cuir ré an nígnear go léir de go bpeáí péro foirnead. Ba léir do gac doinne go maib ré dílir, díríríub. Do bairtead é: Tar éir mainc eile aimríne do deín ré faoirvoin agus do cuiread ré láim Earbois é. Anran, tar éir tuille aimríne deín ré faoirvoin agus glac ré Comaoine. Bí átar móir ra máinríne agus buirócar móir 'á tabairt do Dia mar geall ar a tabairtairtí.

Éáinís an t-am do'n beirt cun dul roir go Ceann Cora ar cuairt. Cuadar ruir. Bí míle fáilte rómpa mar ba gnát. Ac bí puo éigin tagaité ra b'fáilte ná bíoó ann roimír rin. Bí an orgalit cpoíde ann a baineán leir an gCrieveamh. Ní h-aicmítear cad a baineán leir an orgalit cpoíde rin go roí go moctuígtear beó é. Ní maib don ploc o'á fíor as Amhlaoib cad a bain leir go roí sur moctuíg ré beó é. An cion a geirbead ré i gCeann Cora agus i n-Uí Máine rar ar glac ré an Crieveamh, níor tuis ré fé nveara go maib don puo i n-earnamh air. Bíoó gac doinne geall roó. Níor méar ré go b'féarfaíoir beir níba gile roó. Nuair a éáinís ré, tar éir an Crieveamh a glacad roó, anran iread tuis ré cad a bain leir an orgalit cpoíde. Do conaic ré anran go roiléir náir b'é an duine céadna i n-don cor acu é, agus náir b'é an cion céadna i n-don cor a tairbeána roó. Sur h-orgalad roó, i gcpoíroíub na nveoine, reómpa éigin a bí, ní h-amáin dúnta uair roimír rin, ac a bí ann a gan fíor roó agus ná maib don ploc o'á fíor aige é beir ann i n-don cor.

Bí átar ana móir ar muinríne Éáinís Óis uí Cealla nuair a éáinís an beirt cuca agus Amhlaoib tar éir an Crieveamh a glacad. Dá mba buacail Éáinís go b'féarfaí éad a cur air do bead éad a roócin air, do deínead a muinríne a leiréir de cúram o' Amhlaoib.

Bí torfúir aS CaóS: mórling ab ainim di. Bí sí pionn ar nór a torfáir. Cailín ana dátaíail ab ead í. Bí a sruaig ar dáat an óir. Bí iorir sruaig aSúr dáat éomí rairóbir rin sruí tugaó "Miamh Éinn Óir" mar ainim-éana uiréi nuair a bí sí 'n-a leanó beaS. O'oir an ainim éomí maic ran di sruí lean pé di. Anran do tús daoine mar béar dóib féin an cómhgar a glacaó ar an ainim aSúr san a tabairt uiréi ac Miamh. Sa n-am 'n-a mbíóó a torfáir aSúr ámlaoib aS teacó ó mainirtir Ínre Caóais go tíg a h-aéar bí sí reacó mbliana déas, aSúr deiréi go tóóSraó pé an ceó de éróíde uine feucáint uiréi, bí a rSéim éomí h-áluinn rin. Deiréi sruí dóic le uine go mbíóó mar a béaó rSáil éigin rcluir 'n-a tímpal, i tceó, nuair a tugaó sí irteaó i sruiteacóain, sruí éuma é nó Sác rSéine do teacó irteaó ann. Bí a lán o'uaírlib óga na tíre aSúr ba ró maic leó beic 'n-a cuiteacóain aSúr beic go móir léi, ac bí dá rúil Sorma, Solurmaria, ríoga 'n-a ceann, aSúr ní raib don uine der na h-uairlib óga ran a o' féaópaó an feucáint a bí inr na rúilib rin do fearam dá tugaó a rúile féin, 'n-a Scoinmb, don feucáint náir éaíre. Bí an fuil uaral inti, an fuil ríoga. O'inir a dá rúil duic, ar an Scaó amáre, sruí b' i ingean CaóS Móir uí Cealla a bí aSác, aSúr pé 'cu b'í nó náir b'í, sruí b'é do buac beic éomí máinte éomí béaraó aSúr o'féaópa beic.

I tcaó an óigfir, ámhac, a tugaó i n donreacó le n-a torfáir anéar ó mainirtir Ínre Caóais, éonaic rí an sruaig éíoróub air, an t-ualaó sruaige go raib tóóin tríir ann, aSúr é aS tuitim ríor leir na h-uireanaib a bí ar dáat an tneacóair; ar na rlinneánaib breagáa láiríre leatana; ríor go caol an troma, caol troma a bí éomí reang le caol troma an épaíl ráir, aSúr go raib neaíre ruidéte ann mar a béaó i n-trom an épaíl ráir. Éonaic rí an dá rúil a bí 'n-a éeann aSúr iao éomí duib leir an rmeápaíán, aSúr.

nuaib a gáiríeasú ré, an teine éireasra as teacat ar na rúilib
 rin le neart ruit asur deas-méinne, ba dóic leat. Conaie
 rí na neite rin go léir an céas lá a táinig an t-Amhlaoib
 rin go h-Uib Máine, asur má conaie do eus rí grádo asur
 taitneam a cpoide asur a h-aighe do go h-iomlán asur go
 beacat, láiríeasú bonn, san don dá eus a déanam dóib. Do
 eus Amhlaoib sur eus, asur do eus ríe sur tugad an
 grádo asur an taitneam céasna ói. asur bí a h-aighe páirta.
 Níor labair doinne de'n beirt don focal. Ní raib gádo le
 caint. Bí an ríeal go léir focair eatarra ar an gcéas
 feucaint. Óineasra an caint a óein an eus eile a bí
 láiríeasú. asur níor tugad don ploc ó'a fíor ó'aoinne ó'a
 raib láiríeasú go raib an ríeal ran focair eatarra.

CAIBIDIL VI:

ADÚAR AN TSAASAIRT:

Nuaib a táinig an ríeal nua go raib Amhlaoib as glacad
 an Éireom bí átar móir ar gac doinne i gCeann Cora asur
 ar gac doinne i n-Uib Máine, asur ní raib duine i gCeann
 Cora ná i n-Uib Máine ba mó átar 'ná Miam. Nuaib a
 táinig Amhlaoib go h-Uib Máine asur é tar éir an Éireom
 a glacad, do fuaib ré an orsailt cpoide ó gac doinne, ac
 ní raib doinne ba mó a eus orsailt cpoide do ná mar a
 eus Miam. Ac má reas níor leis rí uirí sur eus. Bí rí
 oiríeasú mar a bí an eus eile de'n teiglac, cóim fada asur
 a ó' fada doinne a cuirgint.

Do lean an ríeal ar an gcuma ran. Tar éir ruim
 aimiríe do labair Amhlaoib aipir le n-a éara, le Tadg Óg
 ua Cealla.

“Táim ’á cuimhneamh, a Chaití,” ar reirlean, “sup máit liom beit am’ fásait.”

“Labhair le Colla mar gheall air rin,” arsa Caití.

Do labhair.

“B’féidir, a mhic ó,” arsa Colla, “ná fuil fíor t’ aighe féin i gceart astat i dtasob na h-inntinne rin. I r fearr maectnamh a déanamh ar an rgeal. Iméig leat aghur tabhair aige do t’ cuir léiginn, aghur tar cúgam aghur mí ó ’nóiu má’r maic leat é, aghur i gcaiteamh an mí bí ’gá iaraid ar óia, tré impíde Seanáin, tú feólaó ar do leat.”

O’iméig an mí. Táinig Amhlaoib aghur ag triall ar Colla.

“Tá ré rocair am’ aighe, a dtair,” ar reirlean, “sup am’ fásait i r ceart dom mo fadóal do caiteamh.”

“Tá go maic, a mhic ó,” arsa Colla:

Do cuiread irtead é amearg na mac léiginn a bí o’á n-ollaímuíad o’ Óro Deannuighe. Níor b’ fada sup h-aighead i gCeann Cora aghur i n-úib Máine sup deinead. Dúbairet a lán daoine sup maic é. Dúbairet a lán eile sup mór an trias fásait a déanamh o’óighear cóm breas cóm dactamail. O’airg Niamh é. O’airg rí daoine ’gá ráó sup b’ áluinn an fásait a déanfaó ré. O’airg rí daoine ’gá ráó sup mór an trias fásait a déanamh de. Bí lán a croíde o’iongnad aghur o’ alltaet irteig ’n-a h-aighe féin, ac ní baogal sup leis rí amac don píoc de’n iongnad. Níor dóic le h-aoinne beó uiréi go raib rí ag cuimhneamh i n-aon éor aghur féin ná ar conur ba maic leir a beata do caiteamh. Ac do bí. Bí oá maectnamh ’n-a h-aighe ’n-a tasob aghur bí ré ag teir uiréi glan an oá maectnamh a tabhairt o’á céile,— an fíad úo a tairbeáin ré a beic aige oí féin ó’n gcead lá do éonac rí é, aghur an rocaímuíad ro a bí déanta anoir aige ar beic ’n-a fásait. San amhar doob’ fíor náir labhair ré don focaí muamh léi ’gá innrint oí go raib an fíad ran aige oí, ac níor dein ran blúire deifmígeacta ra rgeal:

Ruio ab ead é nár gáð labhairt 'n-a tsaob. Bí rtoirim 'n-a h-aighe, ac do coimeáð rí irctis é. Bí rí cóm réim, cóm polurmar, cóm gealghairteac agus ba gnát léi beir. B' i an gac sréine céadna i as teact i gcuidceactain. Do tugad fé n-deara, ámtac, gur bannuis a h-aghaid. Ac ir 'mó trúis a o'féadfað beir leir rin, agus níor cuir doinne don truum ann nuair nár cairbeáin rí don earba pláinte.

Nuair a bí pait aimpire caite as ámlaoib as déanam na fogluma i gcóir na n-Óro do tug ré féin agus a compá-daithe cuairt roir go Ceann Cora. Bí átar mór ar gac doinne agus gac don tragar upama agus onóra acu á tabhairt o' aóbar an tragarit, agus ba mó an t-átar a bí ar an mbanrígin, ar gormflait, 'ná ar doinne. Tug rí féin agus é féin ana cuir de'n lá i bpoctair a céile. Níor b' don iongnad é rin. Bí a lán neite aici le h-innrint do i tsaob a muintire féin, lartoir i gcriócaib loctan, agus a lán cainte acu ardon le déanam 'n-a tsaob, níó nár b' iongnad.

Tug an beirt, Taðs Óg agus ámlaoib, cuairt ótuaid go h-uib Máine. Bí an fáilte ba gnát rómpa. agus bí an fáilte fé leir roim aóbar an tragarit, agus an onóir fé leir 'á tabhairt do, agus an upaim fé leir. Tug miam an onóir do a tug gac doinne eile do. Bí a h-aighe rmaectuiscte aici um an taca ran, agus bí roctair aici, láctair Dé, go raib ceangailte uircti féin gan teact, ar don tragar cuma, roir é agus an gairm beannuiscte a bí, dar léi, ceapaithe as Dia do. Ac bí an t-don meairball amáin úo or cómar a h-aighe. Cao cuige gur cairbeáin ré an gáð úo di an céad lá má bí don cuimneam aige ar beir 'n-a ragarit? Má bí gáð aige di do réir mar a cairbeáin ré a beir, conur féad ré a aighe o'atapuad? Níor réitctis an cuairt an meairball. An ruim laetanta a bí le caiteam i n-uib Máine do caitead iad, agus o' imctis an beirt abaille

go h-luir Caṭais, agus bí an meargán meapáíde ar a h-aisne as Miam nuair a bíodas iméighe, cóm móir díreac agus bí ré ar a h-aisne aici rár a dtánaodas ar an gcuidir rin. Níor deir sí ac a toil do cup le toil Dé, agus beir 'á idair do ar Dia agus ar mluir mātair agus ar Seanán i cup ar a leir.

Nuair a táinig an t-am cuise do cuiread Amhlaoib inr na mion Órdaib. Do deinead docon dé. Anran, an deacon go raib cúram an éiríam * air go dtí ran, do críochnuigead 'n-a fásair é, agus do cuiread go dtí an Róim é ar gno éigin, agus do cuiread cúram an éiríam i n-luir Caṭais ar Amhlaoib. Bí ré as déanam an gnóta ran go maic agus go cruinn agus go pláctmar, agus bí na fásair go léir ana fáirta leir. Bí gac nio i fáirt féin aise agus an glanadair inr gac don ball aise.

CAIBRIDOL VII.

an legháio.

Do gluais ruim aimpire. Táinig earbos ó'n Róim go n-Éirinn. Go h-luir Caṭais a tug ré aghair ar dtúir. Do cuiread rgeala roir go Ceann Cora 'gá innrint do'n rí, do brian, go raib ré tagairte ann. Bí cómarla agus ceachtairiad ó'n bPápa aise do brian i staob a lán neite a bí as baint leir an eaglais agus le gno na n-eaglaisre i n-Éirinn an uair rin. Bí gac don ruir a bain le gnótaib creidim bpipte, rtoita, rpiacairte ar a céile, as na loclanais leir an nroic obair a bí acu 'á déanam i n-Éirinn ar fead bpiir agus cúpla céad blian roimr rin. Bí brian as déanam a dícil eun na díobála i o leigear.

* ní'l don focal nua-ghaéilge aghainn ar "éiríam" ac "fascirtí."

Níor b'féidir dó an leigear a déanamh sa ceart agus é déanamh do péir olíge na h-Eagailre ar gach don tragar cuma, mar ba dóir, gan cómairle agus teagars agus rtiúruşad a beit aige ó ceann an Teampuil, ó fear imo íora Críort.

Cóm luas agus o' arius Ærian an t-Earboş a beit tagaithe ó'n Róimh go h-Inir Cathaig táinig pé féin agus uairle a teiglaig anoir ó Ceann Cora cun na mainirthead cun teactaire an pápa do glacadh mar ba dóir. Táinig Ærian um trácthóna. Fuair pé féin agus na h-uairle a táinig i n-donthead leir beannaect an pápa ó'n Earboş. Anran eus pé féin agus an t-Earboş móran aimirle i bpoctair a céile, agus eus Ærian cúntar cruinn do'n Earboş, le breit ear n-air cun na Róimh as triall ar an bPápa, ar an gcuma 'n-a maib an Criethead i n-Éirinn an uair rin. ar an léirirshior a bí theanta as na loclanaig ar eaglaibh agus ar mainirtribh agus ar rsoileanaibh, agus do léirig pé do an obair mhór náir b' folair a déanamh cun na tóibála do leigear, agus conur mar ná maib don breit ar an tóibáil do leigear go h-iomlán, mar náir b'féidir na maib a tabairt ear n-air ar an gcéile. O'imir an t-Earboş do'n ríş, do Ærian, cad é an ghrád a bí as an bPápa dó, agus méir na h-urama a bí as an uile duine íreall agus uaral dó ar fuir na h-Euróipe go léir; ná maib i mbéalaiib ríşce agus daoine ar fuir na Críortaitheada ac na gniomaircta iongantaeda a bí as Ærian 'a déanamh i n-Éirinn i gcóinnib na loclanae, i gcóinnib na rluas páşánae a bí ear éir gabáil de coraib um an taca ran i Sarana agus i n-Albam, agus a bí as rúil le brúct ódear ar mágaiib mine na Fhaince agus na h-Iodáile pé mar a thein a rínreair na céadta blian roimir rin.

“Tuigean an pápa, a ríş,” arpa'n t-Earboş, “agus tuigir na daoine go léir mura mbéad an corş acá asat-ra

asur asat' flóigtib Saeðal 'á cup le cómáæt na nDanar
 anro i n-Éirinn so mbeoír cúgáinn óðear fadó as
 marbúgáð asur as lorgáð asur as cneacáð. Níor máit
 leó agháð a tábairt óðear so dtí so mbéað sheim i sgeart
 acu ar Éirinn, asur a scomáæt fuíóte daingean acu ra
 n-oileán. Dá mbéað Sarena asur Alba asur Éire acu fé
 n-a lán-rmaæt do béað caoi acu so h-áluinn ar a scomáæt
 do leatáð óðear ar an Eupóip, i noiaig ar noiaig, asur
 béað na h-oileáin reo acu mar cúl óin asur mar bunáit
 cun ollmúcáin. Muia mbéað tura, a piú, do béað an
 sheim a bí uatá acu ar oileán na h-Éirean um an dtaca
 ro, fé mar atá acu ar Sarena. Ní h-eað ac dbráð roimír
 an dtaca ro. Anran ireað béað an rgeál so h-ole as an
 sCneideam asur as gac níð i bfuirm léiginn asur eóluir
 asur nórmáireacáa ar fuí na Críortairdeacáa. Tá an
 raoğal so léir buídeac díot, a piú, asur tá gac doinne as
 suíde so cruaid cun Dé ar do fon, 'gá iaraíð ar Óia neart
 cuirp asur neart aigne do bponnað ort asur faio raoğail
 a tábairt duite, cun na h-oibre atá asat 'á déanam do
 ériochnú' so beaæt."

"Cuirlean fé átar móir oim, a Cigeanna Carbois," arfa
 Brian, "a fíor a beit asam so dtuigean an pápa cóm máit
 ran an obair reo atá agáinn 'á déanam anro i n-Éirinn. Ir
 cruas éiríóte ná tuigro ár ndaoine féin, leat cóm máit,
 briú asur bunúr an rgeál. Dá sguirimír so léir le céile
 o' féadfaimír a bfuil de Danairib i n-Éirinn do marbúgáð
 nó do díbir i n-aon ceitpe h-uairé fiéio amáin. Ní'l aon
 níð ir deacra cup irteac i n-aigne na nSaeðal, cuir acu
 pé 'r doimán é, 'ná aon baogal a beit so bfeadfaíð
 loclanaig coitóce sheim daingean a o'fáğail ar an oileán
 ro na h-Éirean. Ní'l piú cúige agáinn ná mearan so
 bfeadfað fé féin a bfuil de Danairib i n-Éirinn do
 marbú' nó do díbir amáireac dá mba máit leir é, san

cabhair ná congnamh ó don ríís cúise eile. Siné acá as bpipearó mo époirde ionam, a tígearna earbois. Ní féadaim éoirde a cupr fiaáib ar don ríís cúise cabruíaró liom i gcoinnib na loclanae san sabáil so maic ar an ríís cúise rin féin ar otúir. b' éigean dom sabáil ar maoimuaró, ar ríís ua neatae. Anran b'éigean dom sabáil ar tóinnall, ríís na nDéire. Anran b'éigean dom éirleae uatbárac a déanamh ar loclanaeab áta Cliaé asur ar gaeólaib laigean, asur ar éuró de gaeólaib Mumán leó, i ngleann máma. Tá leat móga pé m' láim anoir asam, ioir gaeólaib asur loclanais. Tá an méio rin de tír na h-Éirean rám, rítéanta, pocair. An eaglaib ar a ruaimnear. Na rgoileana ar riúbal. An talamh o'a paot-puáaró. Luét ceáiró asur ealaóan as obair san eagla. Luét foíla iompuiúte ar macántaéar mar so otuigio riao 'n-a n-aighe sur b' i an macántaéar ir fearr asur ir toiréamla asur ir raéamhaie. Ac feuc, a tígearna earbois. Ní'l ann so léir ac mar a béar lá bpeas ramrairó anran a béaró so h-áluinn asur so ghuaimhar asur so bpoálae asur ná fearair doinne cao é an neómar a o'iompóe' pé cun rplaneraeas asur cun toiréniúe asur cun éirliú. Ní tuigio na daoine an ríéal. Tuigim-pe é. Ir cuma leó, na daoine boéta, ac an rítéáin asur an ruaimnear do réalbuáaró so rám an fáir a párfar acu an rítéáin asur an ruaimnear."

"Náe móir an riuas, a ríís," arpa'n t-earbois, "san puo éigin a déanamh do éabarraó rítéáin fearamhae doir na daoine? Oá otuigearó daoine i gceairt tairbte na rítéána ba éoir so nDéarraoir leó péin so gcuirpíoir i n-áruúte oóib péin i ar air nó ar éigin. Tá rítéáin cupra i bpeíom asat-ra anoir, a ríís, ra taob ro éar o' oileán na h-Éirean. Náir éoir so nDéarraó an t-áirpíú an rítéáin éeáona do cupr i bpeíom ra taob éuaró de'n oileán?"

"Ba éoir, a tígearna earbois," arpa bpuan. "fear

maic ipeaó m'ípeaólainn. Fear tréan cuṡaig ipeaó é. Ac ní dóic liom go bfuil don ḡráó ró móir aise dóm-ra. Ir maic leir congnam a ó'fáḡail ó Óál ḡCair nuair a bío na loólanais ḡ bhué ró óian air, ac tá fíor ḡsam go maic sur b' fearr leir go móir iao do cúir fé cóir le neart a láime féin, dá bfeádaó fé é, ná don congnam fáḡail uaim-pe."

"Da dóic liom, dá dtuigeaó fé a óualḡar Áiroríg i ḡceart sur b' amlaio a ó' iarraó fé an congnam orṡ ḡsur go otaóarraó fé le tuirḡint ouit sur b'é a ceart an congnam a ó'fáḡail. Da dóic liom sur b'é ceart an Áiroríg a beic ar a cúmar ḡlaooac cúise ar a bfuil oe neart ra n-oileán go léir, ḡsur an neart go léir do ḡleuraó ḡsur do rṡiúruḡaó i n-aḡaio namao iaraéta," arpa'n t-earboḡ.

"Siné a óearraó fir Éirean, a ṡḡearna earbois. Siné a óearraó doinne a óéanraó maóctnam ar an rḡéal. Ir easal liom ná tuigean an t-Áiroríg an níó rin i ḡceart. Siné fé nóeara óom an tríteóáin reo atá anoir ḡḡainn i leat mloḡa do cúir i ḡcomparaio le lá bpeḡ ḡréine ná feaóair doinne caṡin a ó'iomróó' fé cun tóiréniḡe ḡsur cun éirliḡ. Dá otaḡaó don neart móir oer na loólanais reo irteaó cúḡainn ḡsur go mbéaó m'ípeaólainn a ó'iaiaio iao do élaio le neart a ṡeiglaig féin i n-ineaó neart na h-Éirean go léir do éruinniuḡaó ḡsur do ḡleuraó 'n-a ḡcoinnib, do óuaóraioir ar m'ípeaólainn. Anran do óuaó-raioir ar Éirinn go léir i noiaig céile, mar ní béaó doinne cun nirt na h-Éirean do éruinniuḡaó ḡsur do ḡleuraó ḡsur do rṡiúruḡaó 'n-a ḡcoinnib."

"Da dóic liom, a ríḡ," arpa'n t-earboḡ, "sur b' rin ruo ḡsur sur ceart ó'fearraib Éirean feucaint cúise i n-am. Da ceart a cúir ar a rúilió do'n Áiroríg sur b'é a lear, ḡsur lear na típe go léir, ḡan beic ḡ feiteam le namao

‘Do cùir. ‘Do cùg an t-Àbb leir eòdair eile. ‘D’orḡail ré an borcea. ‘D’fheuc ré irteac ann. Cùir ré a lámh irteac ann. ‘Do lúb a còra féi, aḡur bí ré i muoet tuitim ac ḡur ruḡ Am̃laoib̃ air.

“Caò a c̃áinḡ ort, a Àdair?” arḡa Am̃laoib̃.

Nìor labair ré. Sìn ré a m̃ear cùn an borcea. ‘D’fheuc Am̃laoib̃ irteac ra borcea. Bì an borcea folam̃!

‘Do rḡaò an beirt air feaò tamail m̃air̃ aḡur iad aḡ feucaint air an mborcea. ‘D’fheuc an t-Àbb irteac ann cùpla uair. Ba d̃óic le duine air ḡur b’ am̃laõ ñar f̃eaò ré raòar̃ a f̃úl féin do c̃reideam̃aint. Anḡan do d̃ún ré an borcea air̃ir aḡur cùir ré an eòdair ’n-a p̃òca.

“Beir leat é, a Am̃laoib̃, ar reirean, “aḡur cùir irteac air̃ir é ra c̃òrḡa iarainn, õir̃eac ra n-ait̃ ’na b̃fuarair̃ é. aḡur cùir an ḡlar air an ḡc̃òrḡa aḡur tabair̃ cùḡam an eòdair. aḡur feuc. Ña labair amac ar do b̃eal le h-aoinne beò air an rḡeal. T̃a an c̃ail̃ir im̃c̃iḡte. Nìor b’ f̃éir̃oir i ḡuit ar an mborcea ran ḡan an d̃a eòdair a d̃’f̃aḡail, eòdair an c̃òrḡa aḡur eòdair an borcea ran. ‘D’n l̃a cùirear an c̃ail̃ir irteac ra borcea ran, aḡur an borcea irteac ra c̃òrḡa, t̃a an d̃a eòdair aḡam féin. Nìor rḡarar le h-aon eòdair acu ḡo d̃c̃i ḡur cùḡar d̃uit-re eòdair an c̃òrḡa ó c̃iainib̃, aḡur an uair úo a f̃uaramair an im̃aḡ ó ḡormf̃laic̃. Nìor rḡarar i n-aon c̃or le h-eòdair an borcea. Nì f̃éir̃oir liom an rḡeal a cùirḡint. Ña labair le h-aoinne ’n-a t̃aob̃. Cùir amac an c̃ail̃ir óir eile at̃a aḡainn, i ḡc̃òir an Àir̃inn am̃ãir̃eac.”

‘D’im̃c̃iḡ Am̃laoib̃ aḡur d̃ein ré mar a d̃úb̃raò leir. Cùir ré an borcea folam̃, aḡur an ḡlar air, irteac ra c̃òrḡa l̃ãir̃oir iarainn mar a raib̃ ré c̃eana, aḡur cùḡ ré eòdair an c̃òrḡa t̃ar n-air aḡ t̃m̃all air an Àbb.

Ar m̃air̃oin am̃ãir̃eac a bí cùḡainn do cùireaò ḡac aon ruò i d̃c̃reò i ḡc̃òir an Àir̃inn Aoir̃o. ‘Do ḡluair an

n-aḡarō na ngeinte fiaine. Dúbairt ré sur tuis muintir na h-Euróipe go léir an níos rin, asur go maḡdar as fairte ar ūrian asur ar an obair a bí aise 'á déanam, asur sur mór acu ūrian asur sur mór acu an obair.

Nuair a bí a éaint páirte as an Abb asur gac gnó creitrim déanta do ruḡar an leḡáir mór-tímpal an oileáin asur do tairbeánaḡ do gac don ruḡ ab fíú a d'feirḡint ann, go mór mór gac níos go maib don baint as ainim ná as beata ḡeanáin naomta leir. Anran do tairbeánaḡ do gac lot asur gac maobaḡ-ruilḡe d'ár ūein na loclanais an fáir a bíodar ann, asur gac níos d'á maib déanta as ūrian asur as muintir na tíre asur as an Abb asur as na manais cun gac díobála do leigear.

An fáir a bítear as gabbáil tímpal ar an gcuma ran, as tairbeaint asur as feirḡint, bí ruḡ aser na manais 'á déanam ra treómpa mór, reómpa an bíḡ. Bí dínneir acu d'á ollamḡar, dínneir do'n leḡáir asur do'n ríḡ, asur dor na maib mória tuata asur easailre a bí i n-donfeact leó. Ar ball, nuair a bí an dínneir ollam, éuarḡ amlaois amac asur do tuis ré cogar do'n Abb. Do labair an t-Abb leir an ríḡ asur leir an leḡáir, asur táimis an éirdeacta go léir irteac ra treómpa mór. Bí an reómpa gleurta maib go h-áluinn, ré bōrdaib fada, asur bia asur deoc go flúirreac ar na bōrdaib rin. Do fuis ūrian ra éactoir ríoga. Do fuis an leḡáir ar ūeir an ríḡ. Do fuis Murcāḡ, an ríḡdamna, ar ḡualainn éle an ríḡ. Do fuis an éir eile der na h-uairib, do réir a nōán asur a n-uairleacta, do réir na nōr asur na maḡal a bí i bpeirim i n-éirinn maib roimur rin. Bí fíor as gac ruine de'n éirdeactain cá maib a ineat réin cun ruirte, asur éuarḡ ré asur fuis ré ra n-ineat ran.

Bí an trāctōna go ruairte acu go léir. Bí a lán nōctin bíḡ asur tige acu. Nuair ariḡ muintir na tíre mór-tímpal,

ar gac taobh de'n a dhainn, an legháir agus an rígh agus na maite móra go léir a beir as teacht cún na mainirtreac, turnuigh na báir ar theacht cún an oileáin agus fágálar feóla, agus aráin, agus ime, agus uachtair, agus b' féidir fágálar fíona, ar gac báir acu. Ní raib don amhar pa treóir na mór. Níor gáir do Colla don eagla beir air go raigad o'á cuir lóin bíb ná oíge, pé tarann a deánraí orá.

Bí an cuideacta go foilbhir agus go réim. Deineadair a lán cainte agus a lán puil i scaiteam an tráchnóna i uceannta a n'ócin a o' ite agus a o' ól. Do tráctar airí, pé mar a tráctar i gcóinnuige an uair rin inr gac cruinnuigad de'n tróir, ar na catanaib móra a bí buairte as úrman agus dól scair i gcóinnib na loclanaic. Doinne go raib don puil le ráir aise i taobh na scaitana ran ba maite leir labhairt an uair rin ó bí legháir an pára as éirteacht leir. Do h-innreac do'n legháir conur mar a cuiread teitead ar na loclanaic ar an móin móir. Conur mar a cuir Maúin, oiréir úrman, an puas orá as loclair. Conur mar a cuir an beirt oiréir, Maúin agus úrman, ar agus deair-puadair orá pa éat a buairead as suléoir, mar ar marbhúigead trí míle acu, agus conur mar a leanaid irteac go caoir luimníge an méir acu náir tuir pa éat, agus conur mar a tógad an éadair agus mar a rgarálar agus do loirgead i. Do h-innreac do conur mar a táinig Maínur mac Airailt agus plóigte móra loclanaic aise, agus conur mar a deir pé mainirtir Inre Caicis do pobáil agus do loirgead. Anran do h-innreac do conur mar a bí daingean láir deanta dóib féin as na loclanaic pa mainirtir rin 'n-a raib an cuideacta 'n-a puirde an uair rin, agus conur mar a táinig úrman agus dól scair agus conur mar a buireadair an daingean agus cuireadair na loclanaic cún báir, agus conur mar a tuir an Maínur

mac Aíallt úo ra éat. Anran do tugad cúntar do ar éat
 Úealaig leacta; agus ar an gcat as fán Conrao; agus
 ar an gcat móir píocmair fuilteac a troirvead i n-ġleann
 mġama, mar ar tuit cúig mġile fear ver na fearaib ba
 ċrġine ar fġlóigtiġ loġlan; agus ġur v'ġ an cat ran
 ġleanna mġama do mill ar fad cōmaġt loġlanaġ i n-ġirinn
 agus do ġuir leat mġoġa, ġan ġorname, fġ lġm ġuain.

Do tugad an uile fġaġar cúntair ar na ġníomairġaib móra
 ran do'n leġáio, agus bġ a lġn doaine as caint as tabairt
 na ġcúntairġi do. An ġuo náir ġuimġin le duine ba ġuimġin
 le duine eile ġ, agus an ġuo a ġeirvead amú' ar duine ġugad
 duine eile ra ġairt leir ġ.

Do tugad an méio reo fġ nveara, amġac. Na fġr ba
 ċrġine ġníom i nġac cat ver na catanaib úo, níor v' iad ab
 doirve ġlóir ra n-innrġint. Ir ar ġigin a labair ġrian ná
 mġrġad don fġocal ra n-innrġint. Do ġuis an leġáio an
 níó rin. Fear ġġarġuirġeac ab ead ġ.

Ųi na manaiġ as fġitġlġm ar na h-uairliġ, agus bġ an
 veacon, amġaoib, an loġlanaġ óġ, inġ ġac don ġuinne as
 fġeasairt do na manacġaib fġ mar a ġlaoirġir, agus as
 veanam ġac don traġar fġitġlġma fġ mar a h-órġuigti do.
 Ųi fġ as ġirteacġt leir an ġcaint ġo leir i doġaoġ na ġeacana
 móra, agus ní fġeadoġad doinne a o'innrġint ó n-a ġúntanór
 ġacu ġuis fġ an ġaint nó náir ġuis, nó cé'cu ba loġlanaġ
 ġ nó náir v'ead. Ųein fġ an ġnó a bġ ioir lġmaib aigġe agus
 vein fġ ġo maiġ ġ, agus bġ a aigġe cōm doainġean ar an
 nġnó ran ġo nvearraġad duine ná raib bliġie ruime aigġe ra
 ġaint a bġ ar riúbal. Ųi Taġġ óġ ua Cealla as veanam
 an fġitġlġma, leir, agus bġ fġ as ġirteacġt leir an ġcaint a
 bġ ar riúbal. Nuair aigġeacġ fġ an ġaint v'fearr leir ġo
 móir ġan amġaoib a veit as ġirteacġt leir. Ac nuair fġeacġd
 fġ ar amġaoib agus nuair a ġioġ fġ an neamġuim, doir
 leir, bíoġ a aigġe páġta. ġuigġeacġ fġ ná bíoġ don ġorġuair

as an gcaint 'á cur in Amhlaoibh. Anran aipir, ní ró maí
 a taitneas an neamhruim rin leir. Tuigeadó ré i n' aigne
 dá mba loclanae é féin agus go mbéad caint de'n tróir
 ran ar riúbal 'n-a látair ná féadfaó ré fulang léi pé
 oíceal a d'éanfaó pé aip. Do taitn leir nár goill an caint
 ar Amhlaoibh, ac 'n-a taobh ran ba mó an meap a béad aige
 ar a caitio. ba dób leir, dá ngoillead an caint aip agus
 dá gcuirfead rí fearis aip. Níor goill, agus níor cuir.

CAIBRIDIOI IX:

“IS ÉASAMLAÓ NA DAOINE IAD!”

Ac do críochnuigeadó an tinnér agus táinig deire na
 cainte agus d'eirig an cuideacta. D'iar bhian ar an
 legáir teact as triall aip féin go Ceann Cora ar cuairt
 cóm luac agus tiocfaó ran irteac le n-a caotamlact.
 Dúbaire an legáir go n-oirfead dó pait laetanta tabaire
 ra mainirtir, i bfochair Colla, as rocapuigeadó agus as
 léiruigeadó a lán neite a bain le gnótaib eagsailre agus le
 gnótaib Crieoirim, ní h-amáin ra mainirtir rin Inre Catais
 ac i mainirtirib agus i n-eagsailre na Múman go léir. Go
 mbéad an cuir ba bhuideamla de gnó Inre Catais déanta
 aige lartig de feactmain. Anran, dá mb' é toil an rí é,
 go dtabairfead pé cuairt go Ceann Cora. Do rocapuigeadó
 ar feactmain ó'n lá ran dó cun na cuairt rin do tabaire.
 Anran d'imtíg bhian agus a eualact abailre agus d'fan an
 legáir ra mainirtir, é féin agus an eualact beas a táinig
 leir ó'n Róim.

Ar ball, nuair a bí Colla agus an legáir i bfochair a
 céile 'n-a n-aonar do glaoib Colla ar Amhlaoibh.

ċáinīs ámlaoib̃:

“Seo, a ámlaoib̃,” arpa Colla, as ríneadh na h-eoórac éuise, “imċiḡ asur tabair éúḡainn anro an borca iapainn úo n-a raiḃ an cáilír óir ann.”

O’imċiḡ ámlaoib̃ asur tuis ré leir an borca, asur cúir ré ar an mbóro é i b̃riadhnaire na beirte.

“Imċiḡ-re a eoḃla anoir, a mic ó,” arpa Colla leir. “Ní foláir nó tá eoḃla oir asur tuiḡre tar éir an lae.”

Anran o’orḡail Colla an borca iapainn asur cáirbeáin ré do’n leḡáio é, asur o’inir ré oó cúirai na cáilíre.

“Ir cuim̃in liom an cáilír rin ḡo h-áluinn,” arpa’n leḡáio. “Bí rí am’ láim̃ asam ḡo minic. Cáilír ana oḃaor ab eadh i. Anoir ó Cáairí Conrtantín a cuireadh ar oṡúir i ó’n Impíre, mar b̃ronntanar cun an r̃ára. Mire doúḃairt ḡur ceairt i cúir anro ḡo h-éirinn as triall ar b̃rian: Ir móir an trias i beit imċiḡte.”

Anran do ceirtiḡ ré Colla ḡo olút i oṡaob̃ na h-eoórac, asur conur a b̃i coimeáto oirċa, asur cé r’ b̃’é an ḡab̃a a oein iad, asur cé r’ b̃’é an ḡab̃a a oein an borca iapainn. O’ imċiḡ ré féin amac cun an éirḃaim ḡo b̃reicfeadh ré an cóirċa oainḡean n-a raiḃ an borca iapainn fé ḡlar irtiḡ ann. Nuair a b̃i ḡac don ruo feicċte, triallta, iniúċta ḡo maic aise ċáinīs ré tar n-air asur do r̃uig̃ ré asur oein ré a maċtnam̃. Nuair a b̃i a maċtnam̃ oéanta aise do labair ré.

“Inir dom, a Ólla,” ar reirean, “cá raiḃ an cáilír rar ar tusaḃ do’n mainirċir reo i.”

“Bí rí ċoir i ḡCeann Cora ḡan aimir,” arpa Colla:

“Cé aise ḡo raiḃ rí i ḡcoimeáto i ḡCeann Cora?” arpa’n leḡáio.

“Ir oóċa ḡo raiḃ rí i ḡcoimeáto as an m̃ḃanr̃íḡin, a ċiḡearna Earbois,” arpa Colla:

Do r̃tao an leḡáio asur oein ré maċtnam̃ eile. Do labair ré aipír.

“Cá bhfuil an gába a thein na h-eocharaí ro?” ar reiréan.

“Tá ré tuar i Luimneach, a tigeanna Earbois,” arsa Colla. “Iré thein an dá eochair rin dom, agus iré thein an borca iadainn dom. Ceárbaidhe ana fíadcthar, ana eólgairreac, iread é. Tá innleacat aise náic gnáic a beic as ceárbaidictib ó’á fóro. Bíon ré as obair do brian as déanamh arim do, agus deirtear sup fearr leir na fíri na h-airm a theinean ré ’ná na h-airm a theinean don ceárbaidhe eile ó’á bhfuil as obair as brian. Cnuadán ré an faobhar ar cúma éisín náic eól ó’ doinne ac do réin, agus gleuran ré na h-airm i ttreo sup fearr a féadtar iad do beartuagad agus úráio a déanamh oíob ’ná mar a féadtar an méadéaint céadna iadainn agus adomao do beartuagad cun gnímh iur na h-airm a theinean don gába eile, agus sup fearr a coimeádaito ríad an faobhar ’ná mar a coimeádaito don airm eile é.”

“Ir dóca,” arsa’n leagáio, “ó tá an buad rian aise ar na gaidhneib eile, sup fearr raióbhir é.”

“Iread, a tigeanna Earbois,” arsa Colla. “Fear ana raióbhir iread é. Nuair a fuair brian amac an t-eóluir go léir a beic aise ar déanamh na n-airm tuar ré fearan tailim ríad do larmuic de’n cáitair, ar bhuac na Sionainne, ar coingíoll ná déanfaid ré don arim ó’don ríic eile ac do brian réin.”

“Cad é an ainim atá air, a Colla?” arsa’n leagáio.

“Níor airmgear miam an ainim a tuagad air nuair a bairtead é. Níl as an bpoibitídeacat air ac lear-ainim. ‘Meirgac na lann,’ a tugtar air, mar gheall, ir dóca, ar feadhar na n-airm a theinean ré. Tugtar ‘Meirgac gába’ air, leir, agus ‘Meirgac maol,’ agus ‘Meirgac Dubh,’ agus ‘Meirgac,’ san don ríad a cup leir.”

Theineadair maint eile cainte ar gnó na mainirtreac, agus anran cuadair a cóola.

D'imeig an treacémain. Do gluaip an leáir agur a eualaét roir go Ceann Cora. Cuair Colla agur Taòs Ós ua Cealla agur Amiaoir roir i n-aonfeacét leó. Bí cuirdeáta móir cruinnigíte rómpa éoir. Bí a lán de ríogra agur o'uairliú Múman agur Laigean ann. Bí Taòs Móir ua Cealla ann agur cuir de ríogra Conaét le n-a éoir. Bí Miam ann. An áit 'n-a mbíod Taòs Móir ua Cealla ba sháct go mbíod a ingean ann. Bí tréite móra maite ra ríogán ós ran agur ba móir é uraim na n-daoiné go léir oi marí geall ar na tréitib rin. Bí ré i mbeulaib daoiné gur b'í an Bhanrígin, Sormflait, an bean doob' áilne ar bit an uair rin, ac fé marí a bí Miam ag eirige ruar bí daoiné 'gá ráó go mbuaópaó a h-áilneacét ar áilneacét Sormflait féin um an taca 'n-a mbéad pí ag imteacét ar na déasuib. Bí pí i ngar do beit ag imteacét arta le linn na h-aimeiríe rin 'n-ar táinig pí féin agur a h-aéar go Ceann Cora, go rígteiglaé Buiain, cun leáir an pápa o'feirgint. I n-éagmarí a h-áilneacéta bí móran de tréitib maite eile inti. Bí an Crieveamh ana láoirí irtig 'n-a croíde. Bí sháó aici do'n Crieveamh agur do shac níó a bain leir an gCrieveamh, agur do shéalaó a croíde i gcómnuiige dor na daoiné a bíod oíur do'n Crieveamh, agur do éairbeánaó pí é nuair ba éairt é éairbeáint. Bí na daoiné boéta go léir buirdeac oi, agur do tugtí fé n-deara go mbíod pí cóm rial ra déiríe leir an loclanaé a véad 'n-a shácar agur bíod pí, ná móir, leir an éireanaé a véad 'n-a shácar. Bí a ciall agur a tuirgint cóm shéaróúiréac ran gur b' ar éigin a bíod aon ruo ar aigne a h-aéar ná h-innreacó ré oi agur ná cuiréacó ré 'n-a cómarle. Ac bí aon tréit aínáin inti do éarainis uraim na n-daoiné éirí éar shac tréit eile o'á raib inti. U'é tréit é rin 'ná an cion a bí aici ar a h-aéar. Dar léi, ní raib fear eile beó i n-éirinn a bí cóm maite leir, ná cóm h-uairle leir, ná cóm ríoga leir, ná cóm rial leir, ná cóm móiréirídeac leir, ná cóm bpeag o'fear leir.

Bí féarta móra i gCeann Cora an lá ran. Bí cuideacta míoga bailiúche ann, agus bí doctín na cuideactan de míg i mBhian. Do tuis gac doinne go raib, agus bí daoine ann a d'éirí nác i gCeann Cora ba éaric an cuideacta ran a beir i bpoair a céile an uair rin ac tíor i oTeamair, agus nác ar leat míoga ba éaric Bhian a beir 'n-a míg ac gur i n-a áiríog ar éirinn ba éaric é beir. Do h-airiúeac cozarinnac de'n tóirí ran ar ríubal go minic i gcaiteam an tráctnóna agus i gcaiteam na h-oíche. O'airiú Bhian an cozarinnac, ac níor leis ré air gur airiú. O'airiú Murcáó an cozarinnac, agus tóiríac ré leir an bpeir a labair ciall a beir aise. O'airiú gormflait an cozarinnac. Do éruaóac a ghuir agus do lar folur 'n-a ríulib, agus níor folur róganac é.

Bí cozarinnac eile, leir, ar ríubal. Bí niam agus a h-áirí 'n-a ríuige i n-aice céile, agus ir ar éigin féadac an cuideacta gan beir ag feuchaint oíca. Ir beag ná go mbuadac an iongnac ar na b'éarib acu, agus ná go bfeuchaití níba mó 'n-a mar ba éaric i tóirí na beirte, bí a leicéirí rin de folur áilneacta i n-aíac na h-ingine. Anran do fuaradair go léir amac, ra cozarinnac tóirí, gur mírling ab ainim di agus gur b' amlaic a tugac niam éinn óir mar leir-ainim uirí nuaic a bí rí 'n-a leab. Tuiseadair go léir 'n-a n-aighe náir b'áon iongnac i n-aon cor gur tugac an leir-ainim rin uirí, mar gur b'í an "niam éinn óir" i gcearic i.

I n-éagmair na cozarinnaghe bí gleó cainte ra cuideactain a bí áirí go leór. Do cíorac agus do ríamac agus do cuireac tré céile airí gac gníom deir na gníomairíac móra a deineac iní na catanaib úr, ó cat bealaig leacta go cat gleanna míama. Na fíir, ra cuideactain, ná raib i gcat acu bíodair i gcat éigin eile acu, agus an t-é ná féadac tuairíag a tabairt ar cat acu tugac ré tuairíag ar cat

eile acu, agus uaireanta d'eiúigeas arísóint teit roir beirt
 a bí ra n-aon cat amáin, duine acu 'gá áiteam sup 'n-a
 leicéir peo cuma do buaóad an cat, agus an duine eile
 'gá áiteam náir b'ead ac i 'n-a leicéir ríúo eile de cuma.
 Anran b' féirir go labairas an trímáó duine agus go
 núbairas ré go raib an éasóir as an mbeirt, agus go
 otabairas ré a málairt ar fas de tuairis as an gcuma
 'n-ar buaóad an cat. Bí oirias ran neite tuicite amac
 ra míúmain i gcaiteam beasán blianta roimir rin náir baogal
 do'n cuideactain aon toct a teact oirta le h-eapba aóbar
 cainte. Níor táimis aon toct oirta. Bí gleó agus arísóint
 agus áiteam agus aigneas acu go tius, agus má bí ní baogal
 ná go raib rult agus spreann agus gáirí go tius acu, leir,
 agus ias as maoróeam go h-áir agus go ruairc agus go
 móraigeanta mar géal ar an gcuma 'n-a raib Clanna
 Gaedail i n-uactar agus loclanaig ar lár.

Fé mar a táimis a nócín a beir ite agus ólta as an
 gcuideactain bí an caint agus an rult agus an gleó as
 toul i n-aoríoe. Fé beir do buail brian an cluigín. Do
 rtao an gleó. Bí gac doinne ciúin. Do labair brian.
 O'iar ré ar an gcuideactain pláinte an pápa d'ól. Do
 mol ré an Crideam agus do mol ré Ceann Sofeirc an
 Crideam, agus do géal ré, uair féin, agus tar ceann a
 raib láiriasac d' uairlib Gaedail, agus tar ceann a raib beo
 de ríoliasac Gaedail, go mbéas ríocht Gaedail oíir do'n
 Crideam, le congnam Dé, an fadó a béas grian ar rpeir
 agus daoine ar talam.

Do h-ólad pláinte an pápa agus do gúiréas fadó
 raoisail cuige. Anran do labair an leasáir. Oúbarit ré
 airir or cómar na cuideactan ran an caint aóúbarit ré
 éir i n-lir Caas. O'nir ré conur mar a bí an Euróir
 go léir as fair an uair rin ar brian agus ar Gaedail
 agus ar an ngleic uactaras a bí acu 'á déanam le

cómaéataib loélan; sur b' i an gleic uatbárac ran a bí as rábáil na h-Euróipe agus as rábáil na h-Easailpe ar fuio na h-Euróipe, ó'n leirgsgior a déanrao na loélanais oíra mura mbéad an cora a bí o'á eúr le n-a féim agus le n-a neart anro i n-éirinn. Dúdaire ré so mbéad an pápa agus cléir na Róma agus an Easlaip ar fuio na h-Euróipe as suide eun Dé do gnat 'gá iaraio ar Óia na Glóire cabruaó so láoir leir na Saedlaib agus le Úrian ra gleic rin, agus an buaó a bí acu o'á tuilleam eom maic do eadairt doib ra deire so h-iomlán.

Do eus an eirdeacta trí gáita molta do'n pápa. Anran do eugadair trí gáita molta do Úrian. Anran o'iaadair o' don sué ar an legáio an beannaet a eadairt airir doib. Bí iongnaó air nuair a h-iaao ran air, ac nuair a éonaic ré Úrian agus Muréao agus an eirdeacta so léir ar a nglúimib eus ré doib an beannaet. Dúdaire ré i n' aigne féin ámtac: "Ir eadramlac na daoine iao! Gleó agus aigneor agus glór áro agus éirleac cainte— agus anran—beannaet an pápa! Ir eadramlac na daoine iao!"

CAIBIDÍOL X:

DÚLAINN ÓG.

Táinig an t-am eun eul irleac i halla an pince. O'iar Úrian ar an legáio aelugaó. Do dein. O' freasair an eirdeacta so léir. Anran o'eirig an ríe agus an eirdeacta agus euadair so oí an halla móir, halla an pince. Táinig an t-aor ceóil. Do rpreasao ruar an ceóil. Do leat an eirdeacta iao féin móir-timpal an halla. Ba gearr so

raib na daoine ósá as pince agus na pean daoine as caint 'n-a mbuioinib beasa anro agus anró. Bí Urian agus an leasáio i n-aice 'céile agus iad as caint ar a lán neite a bain le gnótaib pígeaéta na h-Éirean agus le gnótaib Crieoim i n-Éirinn. Bí Gormflait agus Colla agus Taógs Mór ua Cealla i n-aice 'céile agus iad as triáct ar a lán neite nár cuip doinne acu puinn ruime ionta. Táinig Dúlainn ós as triall oréa agus níor b' fada go raib caint a ndóctin as an gceathrar ran, Dúlainn as áiream na ngníomairéa a vein Urian agus na ngníomairéa a vein Mupéad ar na loclanaig i gcaé Gleanna Máma, agus Colla as ceirtiuáán air. Bíod Dúlainn i n-aice Mupéad i gcomnuigé inr na catanaib, agus nuair bíod an namáio 'n-a otimpal tusaioir a dá ndrom le n-a céile agus cónaioir iad féin go dtí go dtasaó congnam cúca. Ní h-ar a ngníomairéaib féin, ámtaé, a veinead Dúlainn puinn cainte. Ar ngníomairéaib Mupéad ba maí leir beic as caint.

“Lá uatbárac ab ead an lá ran Gleanna Máma,” ar reirean. “Na fir ba tréine a bí ar clannaib loclan bíodar ra caé ran. Bíodar lán veimnígteaé go mbuaóraioir. Bíodar focair air. Bíodar ceapaité air. Bí a n-aighe focair go daingean acu ar buaétaint nó ar tuitim. Ní feaca riam a leicéio de neamfium i mbár agus cónac i n-ár namáio an lá ran. Com tuig agus tuitead an fear bíod fear i n'inead. Tá an méio reo asam-ra le ráb, agus veirim é mar do cónaic mo dá fúil é. Mura mbéad Mupéad bí Gleann Máma as na loclanaig.”

“Ir mór an focal é rin, a Dúlainn,” arsa Gormflait.

“Ir mór an focal é, a pígan, agus ir fíor é. D'admuig na loclanaig féin é, an méio a bí beó bíob tar éir an caéa. Bí an caé ar riúbal ar fead cúpla uair a' clois nó mar rin. Bíomair as bpiúc oréa agus bíodar-ran as bpiúc orainn, agus bí ré as teip ar don taob an taob eile do cup oiréad

ašur órlac i n'oiag a gcúil. Bí na fíir aš tuicim ar gac
 taob. Ní buailtí buille ná tuitead fear leir, ba dóic leat.
 Do focaruiš brian ašur murcáð ašur tuille ašainn ar
 b'píreáð irteac tré n-a lár. Do dúnamaíir cun a céile ašur
 b'púšmaíir irteac. Do leasamaíir pait acú ašur b'píreamaíir
 bearna ionta, ašur bíomaíir aš b'pút amac tríð an mbeárnain.
 Le n-a linn rin cat a éifinn tamal beaš uaim ar ár láim
 clé ac loclanaac mór mileata ašur bearna b'píre amac
 aige tré n-ár pluas féin, ašur é féin ašur na loclanaig a
 bí i n' aice aš gabáil amac go tuig ann, ašur iad aš leasáð
 ár n'aoine rómpa ašur ar gac taob díob. Bí an loclanaac
 níob' aoirde go mór 'ná don fear eile a bí i n' aice, de
 gaeðal ná de loclanaac. Gac don uair a t'asáð a claiðeam
 anuar do tuitead fear. Ní paib aoine abalta ar fearaí
 'n-a látaíir. Conaic murcáð é. Do léim pé riar ar an
 mbeárnain a bí déanta ašainne, ašur ríúð fé d'éin an
 fíir móir é. Do leanar féin é. Bí an dá claiðeam aige
 'n-a dá láim. Tug pé ašair ar an b'fear mór. Do tóg an
 fear mór a claiðeam ašur t'arainš pé a buille. Do gair
 murcáð an buille ar an gclaiðeam a bí ra láim clé aige,
 ašur ra n-am gcéadna díreac do cuair claiðeam na láime
 deire tré éiríde an fíir móir. Ní feaca riam gníom cóim
 deaí. Don gníom amáin ab ead an dá gníom, an éoraint
 leir an láim clé ašur an ráð leir an láim ndeir. Dá
 b'píreac an fear mór d'earrá gur d'uacðárac an neart náir
 b'póláir a beir ra cuirlinn a glac an buille ašur náir lúb
 fé'n mbuille. D'earrá gur mór an gníom a d'ein an fear
 a éorain an buille rin. Ac d'ein pé an gníom eile le linn
 an gníom rin a d'eanam. Cuir pé an claiðeam eile tré
 éiríde an fíir móir. Ní paib don éoinne i n-don éor aš an
 b'fear mór go dtiocfað an éoraint ašur an ráð i n-don f'earc
 aír. Ní paib don éuinne aige go paib pé i gcuirlinn an fíir
 a bí or a cómaíir an éoraint a d'eanam, gan bac d'adon tráð

dēanam. Cuir an cōpaine iongnad̃ air, agus cuir an rād
 ailtac̃t ar fad air. Ní raib̃ uain aise, rár ar im̃t̃is an
 t-anam ar, ac̃ ar a rād, 'I r̃ t̃ú an fear̃ i r̃ fear̃r̃ a buail
 riam̃ umam!' Cuir an gñiom̃ dúbailta ran r̃gannra ar na
 loclanais̃ eile a b̃i ar an l̃at̃air. Do t̃araingead̃ar riar.
 T̃ainis̃ buile m̃ir̃ñis̃ ar̃ ar̃ b̃fear̃raib̃ f̃eiñ agus b̃rú̃g̃d̃ar
 amac̃. B̃uireamair̃ an t̃arina bearna r̃óm̃ainn amac̃. Caõ a
 c̃ifinn anran ac̃ ar̃ neart̃ f̃eiñ as̃ g̃eillead̃ do neart̃ na
 loclanac̃, tamal r̃oir̃ ódear ar̃ ar̃ ñdeir. Siúo riar
 m̃ur̃c̃ad̃ agus m̃e f̃eiñ air̃ir̃ agus r̃oir̃ ódear c̃un na h-áite
 'n-a raib̃ na g̃aeóil as̃ dul i ñoiais̃ a g̃cúil. C̃óm̃ luac̃
 agus c̃onac̃ad̃ar as̃ teac̃t̃ r̃inñ t̃ainis̃ náire oir̃ta agus
 f̃ear̃uig̃d̃ar an r̃óo. Um an t̃aca 'n-ar̃ r̃roireamair̃ iad̃ i r̃
 as̃ b̃rú̃c̃ amac̃ a b̃iõdar i ñ-ineãd̃ beic̃ as̃ dul i ñoiais̃ a
 g̃cúil. B̃iõdar ar̃ buile c̃úca f̃eiñ a rād̃ go b̃f̃eac̃aib̃
 m̃ur̃c̃ad̃ as̃ dul i ñoiais̃ a g̃cúil iad̃. T̃ainis̃, ba d̃óic̃ leat̃,
 d̃úbailt̃ ñirt̃ ionta. B̃rú̃g̃d̃ar r̃óm̃pa an nam̃aio, agus ba
 d̃eac̃air̃ é. B̃i na r̃ir̃ as̃ t̃uit̃im̃ c̃óm̃ t̃iug̃ le g̃rean ar̃ g̃ac̃
 taob̃. B̃i na cuir̃p̃ 'n-a g̃eruaac̃aib̃ anáir̃de ar̃ a c̃eile. I r̃
 anáir̃de ar̃ na c̃ruac̃aib̃ r̃iñ a c̃ait̃eamair̃ fear̃am̃ agus r̃inñ
 as̃ b̃rú̃c̃ ar̃ an nam̃aio agus 'g̃á leas̃ad̃. B̃rú̃g̃mair̃
 r̃óm̃ainn iad̃. C̃uireamair̃ c̃ruac̃ d̃inñ. Anran c̃uireamair̃
 c̃ruac̃ eile d̃inñ. M̃ear̃ar̃ go g̃c̃ait̃f̃im̃ir̃ iad̃ go léir̃ a
 m̃ar̃b̃uig̃ad̃ rár a ñ-iomp̃ócaib̃ir̃ uainn. Fé̃ d̃eire d̃'iom̃-
 puig̃d̃ar. Do t̃eitead̃ar, agus do leanad̃ iad̃ agus do
 m̃ar̃b̃uig̃eac̃ oir̃eac̃ acu ra r̃uas̃air̃t̃ agus do m̃ar̃b̃uig̃eac̃
 ra c̃at̃. M̃ura mb̃eac̃ m̃ur̃c̃ad̃ b̃eac̃ a m̃alair̃t̃ de r̃g̃eal̃
 as̃ainn. M̃ura mb̃eac̃ m̃ur̃c̃ad̃ do r̃uit̃f̃eac̃ leir̃ an b̃fear̃
 m̃ór̃ úo. D̃'iom̃p̃óe' na loclanais̃ ir̃teac̃ l̃ar̃tiar̃ d̃inñ nuair̃
 a b̃eim̃ir̃ im̃t̃is̃t̃e amac̃ t̃r̃ío an m̃bear̃naiñ úo. B̃eac̃ an
 r̃uas̃ ar̃ ar̃ m̃uirt̃ir̃ f̃eiñ ar̃ c̃aob̃ na l̃ám̃a d̃eire agus ar̃
 c̃aob̃ na l̃ám̃a cl̃é. Anran d̃'iom̃p̃óe' neart̃ ar̃ nam̃aio go
 léir̃ oir̃ainn agus ñi c̃ioceac̃ d̃uine as̃ainn beo ar̃ an g̃c̃at̃.

Ansan béad reilb as Loelanaeab i n-Éirinn asur béad ré fuar as m'lfadclainn beir as cup 'n-a scoinnib. Mura mbéad Murcad béad Éire as Loelanaeab anoir! Deirim leat go mbéad. Asur deirim ruo eile. Tá ré buailte irteac am' aigne asur deirim go láidir é. Ní beir Éire ó baogal i gceart go dtí go mbeir brian i n' Árpóig!"

"Ocón, a Dúlainn," arsa Sompflait, "meaaim sur maié an bail ort san m'lfadclainn a beir as éirteact leat."

"Ba cuma liom an traogal, a pígan," arsa Dúlainn, "ac go bpeicfinn tu féin tíor i dTeamair do' Árpóigain ar Éirinn go léir ó Doncad DÍ go Tígh Máire!"

CAIBIDÍOL XI.

ceann león

Sgian tré éróide Sompflait ab ead an uile focal de'n caint rin a labair Dúlainn an faid a bí an cúntar ran aise 'a tabairt ar ead Gleanna Mháma. Ba maié léi, san ampar. beir 'n-a h-Árpóigain ar Éirinn, ac má 'reac ní raib don loig aici ar brian a beir i n' Árpóig. Bí fíor aici, dá ttagad brian cun na h-Árpóigeacta nár ró fada 'n-a thiaig ran go dtí go mbéad Murcad i n' Árpóig. Bí a leitéir rin d'fuaic aici do Murcad sur túirge léi i féin asur ar bain léi beir rinte fé'n bfoó 'ná é d'feirgint i n' Árpóig. Bí sac don trúil aici go dtuitreac ré féin asur brian i gcat Gleanna Mháma asur go mbéad buad as na loelanaig ann. Ansan, dar léi, d'iomróc' cómaect loelan 'n-a lán neart ar m'lfadclainn. Ní béad don bpeir aise ar fearam 'n-a scoinnib. Ní fearad ré neart fear

Éiríean do cup le céile 'n-a scoinnib. De buaópaí air. Do buaópaí ar píógib Éiríean 'n-a nduine a'r 'n-a nduine, fé mar a buaóad oíra céana. Anran do béad an lám uadair as loclanaig asur béad mac Sormflaie i n' Árpóig ar Éirinn. Siné a bí uairi. Cuir cat Gleanna Máma an méio rin so leir ar neamníó, asur má b' fíor caint Dúlainn b'é Murcáó fé ndear pan. Má bí fuat aici do Murcáó poimir rin do méadaió an caint rin an fuat. Sgian trié n-a croíde ab ead an uile focal de'n caint.

Ir ró beas o'á cuimneam, ámtac, a bí as Dúlainn féin ná as doinne de'n muintir a bí as éirteact leir an scaint so raió an caint as gearaó an croíde aici ar an scuma pan. Bí a gnúir cóm réim, cóm glan, cóm píoga, cóm polurmar, cóm caoin, cóm cnearta pan aici sur dóic le duine uirí ná raió don níó ar an dtalam ro ba mó eus de fáram aigne rí 'ná mar a eus an cat pan Gleanna Máma rí.

Ac o'á méio gearaó a dein an cúntar ar a croíde bí don níó amáin as baint leir an scaé asur eus fé raint rólair rí. Má deineaó uirge-fé-talam riam do dein rí é cun cómact na loclanaé do neartugaó i gcóir an cáta pan. Ac do dein rí an t-uirge-fé-talam cóm clirte rin nár táinig don píoc o'á eólar cun Driain ná cun Murcáó, ná cun doinne a tábarrpaó dóib don éogar dé. Bí iongnadó ar zac doinne neart na loclanaé a beir cóm móir pa cat asur é beir gleurta cóm maie, asur an oiréad pan o'feapraib croída mileata a beir tagairte ann ó dútaib iaraéta a bí abpaó o'n áit asur abpaó ó céile, ac níor cuimníó doinne, larmuic de'n muintir a bí 'n-a cómairle asur as déanaim a h-oibre, so raió don baint as Sormflaie leir an níó rin.

"Ir eagal liom, a píó," ar ríre le Dúlainn, "so bfuil an iomaó de éirídeamaint an lae rin asat o'á tábairt do Murcáó, asur so bfuil éasgóir asat o'á déanaim oir féin

ra rgeal. Dá mb' iad na loclanaigh féin iad d'éarfaidh, dá labhaird, ná fuil fear ar flióigibh úrmain ir truille buille i gcait 'nā Dúlainn Óg. Tá aithe maic acu ort, a níg, agus d'éarfaidh cuio acu gur fearr d'fear tū 'nā Múrcad féin, agus gur maic an bail ar Múrcad go minic tura beic i n' aice ra rpeirlinn."

"Na daoine do labhairt ar an gcuma ran, a nígán," arsa Dúlainn, "daoine ipead iad nár ceangbaidh niam i gcait le Múrcad agus nár mótuig a neart. Na daoine do ceangbaidh leir agus do mótuig an neart atá 'n-a cuirlinn ní puinn acu a táinig uaidh cun an rgeil a d' innrint. San amhar do deinear mo gníom agus buairear mo buille nuair a bí namaid ar m'ádh amac, ac ní'l don comórtar roir mo buille agus buille Múrcad."

Níor b' don iongnad go n'ubairt Gormflait an éaint adubairt rí i tcaobh an fíar a bí or a cómair an uair rin. Fear córac, deas-cúmta ab ead é. Bí ualac trom spruaise ar a ceann agus í as tuitim anuar ar a flinneánaibh. Spruaise ciarubh ab ead í, agus bíodh rí as eirt agus as taitneamh ra trolur le gac focal d'á labradh pé. Bí dá malainn troma dúbha or cionn a dá fúl agus bí an dá fúl rin fuirte 'n-a ceann, san iad ró móir ná ró beas, agus an t-é a d'feudadh díreac 'n-a scoinnibh níor maic leir fearg a d' feirgint ionta. Da dóic leat go mbíodh rgeil éigin, agus folur éigin, coitcianta as lapaibh agus as ácaruad ionta, pé mar a béad gaoth agus rgamail agus folur, lá cruaidh Máirta. Bí fáibhe doiminn roir an dá malainn pé mar a béad i n-éadan leóin, agus rron móir fada feabcaide éadotromac anuar ó'n b'fáibhe, agus beal láiríor daingean lartíor de'n t'róin rin, beal a bí lán d'fíacalaibh breagha geala a bí do péir a céile go cruinn, agus gur dóic leat go n'oiníodh folur uata féin nuair a gáiread pé. Bí an eoméal trom ciarubh or cionn an béil agus an fearóg.

éipom éiaróub éar lartíor de'n béal. Ioiri ghuais agus mailí agus fáibhe éadain agus rúile agus ríón agus epoméal agus béal agus fiacala agus féarós agus ceann ar fad, bí puo éigin ra bfeair ran a éuir i n-íúil duit, ar an gcéad amáire, gur máit an bail oir é beit 'n-a éaraidh asat, agus dá mbéad ré 'n-a namaidh asat gur máit an bail oir beit adfard uaid. Bí coramlact móir ioiri a ceann agus ceann leóin, agus anran, ba léir go faib cruaidh agus anam agus neart agus fuinneamh an leóin 'n-a éabail agus 'n-a géasuib, agus dá mba namaidh é go mbéad ré cómh tapaidh agus cómh marbhúigthead leir an león. Bí aithe máit as na loclanais ari agus riní aithe a bí acu ari, go faib ré cómh tapaidh agus cómh marbhúigthead leir an león.

Ní gáó léiruigad cruinn a déanamh ar na h-uairtib eile a bí as caint agus as cómhád anro agus anróo ar fuio an halla móir. Bí an folc móir fada éipom ar gac doinne, as tuitim riari ríor ar a rlinneadh. Tus ran feuchaint ana uaral uor na fearuib. Bí cuio uer na folcaib oðar agus bí cuio acu liat, agus cuio acu, ar na fearuib críona, cómh geal le murtairt, ac ní faib doinne maol. Coimeádairí an ghuaig go dtéirí ra éré, mar ní éairíor cóirde hata ná cairín ná don éúodac eile ar a gceann. Iriad na hataí reo a cairtear anoir a bainean an ghuaig de daoine. Dá dtugtí mar éairíge do ceann an duine ó turac a óige imtheadh gan don éúodac ac an ghuaig a éuir Dia ari. O'fárfad an ghuaig láirí éipom agus coimeádard rí a gheim an fáid a máirfead an duine. Sin mar a déintí i n-éirinn fard. Níor éuir daoine hataí ná cairíní oir a go dtí gur turnuig nóra Sárana ar teact éúgáinn anall. Ir'mó uroic nóir ná hataí ná cairíní a tug muintir Sárana éúgáinn:

Dá bfeadad duine asainne uol irthead an oirde úo ra halla móir úo Ériain, i rígteiglac Ceann Cora, éuirfead na folc móira éipoma úo iongnad oiráinn ar an gcéad amáire.

Ac ar an t-earra h-amharc do' domhócamhíir ó éiríodé gur
 veinead éagcódair ana érom ar ceann an éireanais nuaí a
 bainead doé an folc áluinn uapal a cuip Dia ag fáir air. Tá
 bfeadad Dúlaimn Ós teadé ar an raogal airíir agus feuchaint
 ar na plaoirgíní beárréa atá orainne, ar na cluaraibh gan
 ríadé agus ar an mbaic muiníl gan díon ó'n bfeadé, agus ar
 an fuo i bfuirm cana ríáin, ac é beiré duib, atá tuar ar an
 gclóigean mar hata, cao é an reirbtean a cuipíoir air!
 "O!" a deapfao ré, "cao 'tá iméighe ar ár ríodé! An
 iao ro na daoine a táinig uainne! Nó an daor-aicme éigin
 iao a do' fáir i n-éirinn i n-áir nuaí! Séanam iao! Ní
 linn i n-aon éor iao!"

Tá bfeadad Niam, nó Gormflaith, nó doinne eile der na
 ríganuibh uairle a bí ra halla móir úto Driain an oíodé úto,
 teadé ar an raogal airíir agus feuchaint ar na mnáibh atá
 anoir agusinn, ar na ríadégaibh móra leatana a bíon ar
 mullaé a gcinn acu, agus ar na cleitibh a bíon ráirde inr
 na ríadégaibh rin, agus ar na ríbinibh a bíon arca, cao
 deapfaoir? Deapfaoir an fuo úto doúbaíre Catál leir an
 gcleapaoé. "Airíú, a mic léisinn," arra Catál, "cao fé
 n-deara duit beiré ar do meabair!"

Tá t-agaó Gormflaith nó Niam cuáinn ceirre píeró blian
 ó rin ní bead an ríéal éom h-ole agus 'tá fé anoir.
 Éiríoir an uair rin na clócaí bpeagha fao dúbá ar na
 mnáibh, agus na cairíní deara ráirca maireamla ar na
 clócaibh rin, i t-eré do mb' ar óinrig féin a bead clóca
 acu, agus an cairín ar a ceann aici, gur dóic leat gur bean
 éallmair í. Ac anoir, nuaí a éiríoir na ríadéga agus na
 cleití agus na ríbiní, agus an gcluaireadé éaganta, cao a
 bead le ráó acu? "O!" a deapfaoir, "nác móir an truaí
 na mná ran go léir a beiré ar a meabair! Cao fé n-deara
 iao a beiré ar an gcuma ran?" Anran, nuaí a deapfaí
 leó, "Ní h ar a meabair atáio ríao i n-aon éor. Ní'leon

earba meabruac orca. Níl inr na rgiactógaib rin ac nór a baineán leir an ainmhir reo ;” d’éanraíóir, “Mo truaas na fir! aasur mo truaas an élaann!”

Anran dá n-abruac duine leó, “Iraio na fir féin fé n’dear é. Ní labarrao don fear acu le cailín mura bfeicfeao fé an rgiactós ran ara ceann!” Ní d’éanraíóir ac a ráo “Tá an raogal ar buile!” aasur imteaet.

Ac ní fearr beic as caint air. Ní baogal so otioeraio raio. Ní h-ara neitib de’n tróro ran a bí an beirt as cuimneam an oíóce úo. Bí a malairt de cúram orca. Bí Soruplaic as cuimneam ar ároirígeaet na h-Éirean, aasur ar Úruan, aasur ar Muraao, aasur ar a mac féin, aasur ar conur a tíoeaao rí ar Muraao ao cúp ó’n ároirígeaet aasur ar an ároirígeaet ao cúp i n-áruíete o’á mac féin. Bí Miam aasur a omicáir aasur an cúo eile oer na mnáib óga aasur oer na fearaib óga as rince, aasur an ceól o’á rpreaao oóib, aasur sur oóic le duine orca ná raib don níó fé bun Dé ar an ocalaí ro as d’éanaí don cúraim oóib ac an ceól aasur an rince aasur an t-aoibnear a bí anrúo ’n-a otímpal. Ac bí. Bí Miam as rince le n-a omicáir ar feao tamail, aasur le Muraao ar feao tamail. Aasur bí rí as rince le h-ámalaib, le h-aóbar an traasairt, ar feao tamail. Bí rí cóm réim, cóm gealáiriteac le h-ámalaib aasur a bí rí le h-aoinne oer na h-uairlib óga a bí as rince léi. Ac an dá maetnam úo, o’á méio a oein rí bpeicnuasao orca ireao ba álaíne a teir uiréi iao ao éabairt o’á céile. Aasur bíoó sur coimeao rí a h-aighe aici féin so beaet bí oaoine láiteaao, aasur níor beaasán oaoine é, a cuimniis ’n-a n-aighe, nuair a conacaaoar an beirt aasur iao araon cóm oacámaí, cóm réim, cóm h-uapal ar asac don traasair cuma, sur b’ áluinn ar fao an lánnas a d’éanraíóir, aasur sur móir so léir an truaas raasair a d’éanaí o’ ámalaib. Bí oaoine ann, ámtaao, aóubairt a

málairt rin. Bí sír óga ann agus nuair a conactar é féin agus Niam as since dúbhadar d'á luatact a críochnófaí 'n-a fásart é sur b' ead b' fearr é. Déad ré ar an rlig anran. Agus bí cailíní óga uairle ann agus bíod go ndúbhadar 'n-a n-aigne féin sur mór an truas fásart a déanam de, b' fearr leo react n-uairle é d'feirsint 'n-a fásart 'ná é d'feirsint as Niam:

Cóm fada agus a teidean rgeal de'n tróro ran ní h-é mo tuairim go bfuil don atarugad tsgaite ar Gaedlaib éirean. Fé-r na foltaib breašta fada tioma, nó fé-r na hataib ar na cloigeanuib beárrta agus fé-r na rgiatóguib agus na cleití, tá an nádúr céadna díreac ionainn cóm fada agus a teidean rgeal de'n tróro ran.

Ac do gluair an oíde, ar cor-anáirde, díreac fé mara gluaireoc' oíde de'n tróro anoir. Táinig an lá agus do rgar an cuideacta, sad doinne fé déin a tíge féin. Tus Taos Mór ua Cealla agus Niam aghair riar ótuair ar lib Máine. Bí, mar a dúbhad, teirite glan ar Niam an dá mactnam úo a tabairt d'á céile. Iré ruo a deim sí 'ná iad ardon do díbir ar fad ar a h-aigne agus ar a croide, agus i fein do tabairt ruar do Dia.

"Ir cuma liom an doiman," ar ríre 'n-a h-aigne féin agus i as rocarugad a h-atar agus 'sá ollamugad i gcóir an bóair. "Ir cuma liom an doiman ó tá m' atair agam. Ní féatfai fásart ná bráctair m' atair a baint díom. Ir fearr d' fear é 'ná doinne acu íreal ná uaral. Ir meara liom a lútoin 'ná dá n-imtígead ré riúo, agus an cuio eile acu, le fánais na h-aban! Cad é rin doim-ra cad é an cor a tabairfai ré riúo do féin! Má déintear fásart de tá rúil agam go ndéanfai ré fásart mai. Ní baogal do go ndéanfai-ra don cur irteac air ná go otiofai ioir é agus Dia. Ní ró mai a taicnean an rgeal i n-don cor liom. Dá mbéinn i gcár Colla ba dóic liom sur b'fearr

liom a cúram a beir ar duine éigin eile.—Go gcuirid
Dia ar ár leab rinn go léir!”

CAIBRÍOIL XII.

DIABAL COÍMDEACHTA.

Tug Colla agus an leasár agus Taos Ós ua Cealla agus
Amhlaoibh aghair riar ar Imr Caithis. Ar loing iprad éasdar
ríor ó Luimneac. An fear a bíodar ar an rliis bí an beirt
ógánac tuar ar bóro agus bí Colla agus an t-Éirbog tíor
i reómra leó féin. Bíodar ag caint.

“Ní maic a caitnean an bhanrígin liom, a Colla,” arsa’n
leasár. “Cuirfean rí i gcuimhne dom focal adúbdairt duine
o’ búir naoimh.”

“Má cuir rí caint naoimh i gcuimhne dúit, a Aithir,” arsa
Colla, “nár éoir go dtaitnefaid rí leat?”

“Sodó, ipé ruo adúbdairt an naoimh ’ná gur ‘mairg a
o’feucfaid go dlúit i n-aghair mná le h-eagla go bfeicfaid
fé a diabhal coimhdeacta.’ Tá ‘diabhal coimhdeacta’ ag
Sompflait. Conac é go minic i gcaiteamh na h-oíche ariér.
Tá eagal orm go bfuil ríor aici go bfeaca é. An ariugean
tú leat mé, a Colla,” ar reirfean. “Tabairfaid an bean ran
nim do brian nó do mliurcad nó doibh araon mura
noéanfar iad do coraint go maic uiréi!”

“Ní feicim conur a beaó don tairbte ag teact cúici ó
n-a mbár ran, a Aithir,” arsa Colla.

“B’féoir,” arsa’n leasár, “go bfeicean rí féin é, nó
b’féoir gur doic léi go bfeicean. Ba ceart ruo éigin a
óéanamh a cuirfead ar a cumar don díobáil a óéanamh do’n
ríg. Bead an rgeal go h-ole ag Éire agus ag an Eaglaí

i n-Éirinn anoir dá n-imtighaí don fuad ar Ùrian, go ceann tamail eile pé 'n-Éirinn é."

"Cao ip dóic leat ba éarpt a déanam, a tighearna Earbois?" arsa Colla.

"Ná féadfaí gan leigint do Ùrian bia ná deoí do glacaí a' láim doinne ac duine áirgíste éigin go mbéaí iontaoib ar?"

"Ip dóca go b'féadfaí," arsa Colla.

"Deintear ran láirthead. Ní gáí don tpoí a' áirpar a cup ar doinne. Ní'l don rígh ná déinean a leitéir. Tá mná ann, a Colla, agus tá eóluí acu ar conur duine cup cun báir le nimh ar cúma ná fásfaí don éaoi ar éirígh báir an duine rin a t'fásail amac go deo. Do éonac-ra cuí de na mnáib rin. Éonac an diabhal coimheada a bíod acu, díreac mar a éonac diabhal coimheada gormflait aréir. Éonac an duine ar a raiú an paor. Níor ríó fada an áiripir 'n-a díais ran go dtí go raiú an duine rin ar an rígh. Ná dein don ríghnear."

"Ní déanfaí, a áirip," arsa Colla. "Ragad ríor go Ceann Cora amáirthead agus labarfaí le Muiréad. Ar mírte dom a ráí, a áirip, gur tura tús an foláirín dom?"

"Ní mírte," arsa'n leagáir, "ac dein mar seo é. Abair go ndúarpt ná fuil don rígh ná déinean beairt mar a deirim cun é péin a éoraint ar nimh."

"Tá go maí, a áirip," arsa Colla. "Conur a taitn an cuí eile de'n cuítheadain leat, a áirip?" ar seirpan.

"Go maí," arsa'n leagáir. "Tá nóra agus béara agus ríghíste agus ná fuil taitíge agusam-ra ar a ríor. Ac meairim, dá mbéaí taitíge agusam oíra ná fásainn don loét oíra. Bainí ríad seir a' duine nuair a éion pé iad an éad uair. Níor cuí don fuí ríam oíread iongnad oíam agus do cuíreadair go léir oíam i turaí na h-oíche aréir."

Ír dóic liom go raibadair go léir ar leat-meirge. Bí teinnear am' ceann ó'n ngleo agus ó'n bpoctam a bí ar riúbal. Anran, ar leasao na rúl bíodair go léir ar búr nglúimib cun beannaect an pápa o' fásail uaim airir! Muja mbéao reabbar na h-aithe atá agam oraid b'éarrfainn sur as masao fúm a bíodair."

"Bíomair lom dáiríuib, a dtair," arsa Colla. "Nearc ar gceiríom a cuir fíaduib orainn é rin a d'éanamh."

"Ír fíor ran," arsa'n leasao. "Tuigim anoir go maic é. As maectnam dom ar an rgeal ipé ruo aoirim liom féin 'ná sur maic an bail ar cuio againn ear d'a mbéao cuio o' búr bpoctam againn agus cuio de nearc búr gceiríom, ar rgeat an poctaim."

Éanadair cun na mainirreac. D'eirig Colla go moe ar maidin amáireac a bí cúgáinn cun dul ear n-air airir láirreac go Ceann Cora.

"Rasao-ra leat éomí fada le luimneac, a Colla," arsa'n leasao. "Tá maint gnóta agam le d'éanamh ann amearg na ragar atá ann. Tabair dom an eodair úo an borca iarainn n-a raib an éalir agat ann."

Tug Colla an eodair do agus do gluairadair. O'ran an leasao i luimneac agus éainig Colla go Ceann Cora. Dein an leasao an gnó a bí le d'éanamh aise amearg na ragar. Anran cuir pé tuairig meargais, an sabá a bío as d'éanamh na n-arm do brian. Do rtiúruigeao é cun na h-áite 'n-a raib a éalra as an sabá. Ní éalra a bí aise ac fice éalra, agus saibní as obair agus builg o'a réirdeao agus iaran o'a lorgao agus o'a lérao le h-óiruib agus le carúraib inr sac aon éinne. Bí clairónte agus tuagana agus píci agus pleágana agus clozao, agus sac aon trasar gleur cogair, caicte anro agus anróo, cuio der na neitib rin geall le beic éiríochuige, agus san cuio acu ac ar éigin turpuige. Bí meargac sabá as imteact

anonn 'r anall amearg an luét oibre agus a fúil ar gach don ruo agus é ag úrúcháin agus ag rtiúcháin, ag molaó agus ag cáinead, fé mar a déintí an obair cun a toile nó ar a málairt de cuma.

“Táinig an legháir cun cainte leir.

“Tá obair mhór ‘á déanamh anro, a duin’uairil,” arsa’n legháir.

“Tá fágaltar oibre ‘á déanamh ann, a tigeapna earbois,” arsa meargad.

Anran do ruo fé an legháir mhór-timpal trío an obair agus bí fé ag tairbeáint gach don ruo do agus ag míniúgach gach don ruo do. Fé deirte do tarainis an legháir an eochair ar a róca agus tairbeáin fé do i.

“Feuc, a duin’uairil,” ar reirean, “b’féidir go bfeadfa macfaimail do’n eochair rin a déanamh dom.”

“Ambara ac feadfad agus fáilte, a tigeapna earbois,” arsa’n gach. “Tá aithe mait agam ar an eochair rin. Ir mé a dein an eochair rin do Colla. Fuair fé cailír ana daor ó úrian, agus d’iar fé oim-ra borca iarainn a déanamh do’n cailír, agus glar a cup ar an mborca nár b’féidir a d’ orgailt ac leir an don eochair amáin a déanfaínn féin do’n glar. Ac meafar sup cuaid an eochair rin amú,” a tigeapna earbois,” ar reirean. “Táinig teachtair anro cúgam, tá ruim ainne ó rin ann, ó Colla féin, agus dúbairt fé liom sup caillead an eochair agus ná feadfaí an borca d’ orgailt, agus d’ fiarfaió fé díom an bfeadfaínn, ó m’ cuimne, macfaimaila déanamh do n eochair. Dúbairt go bfeadfaínn agus do deinear.”

“Cé r’ b’ é an teachtair?” arsa’n legháir.

“Duine der na manais, a tigeapna earbois,” arsa’n gach.

“Duail anro a leir, a duin’uairil, i ttreó ná h-aipeócair doinne rinne.”

Óruirdeat ar 1 leir taitib.

“Níor cailleadh an eodair 1 n-aon eor, a duinn’uairil,”
 arfa’n legháir, “asur níor cuir Colla don teachtair
 eúghat-ra ’ghá iairaidh oir macfaimail a déanamh do’n eodair.
 An t-é a táinig eúghat biteamhnae ab ead é. Tá an cailir
 iméighe.”

“An cailir iméighe!” arfa’n gháir.

“Tá sí iméighe,” arfa’n legháir. Asur d’innir ré trío
 ríor do conur mar a bí an cailir le tabairt do féin cun
 an aifinn doir do ráb or cómair bhuain asur na
 n-uairil, asur conur mar a fuairidh an borca iairinn folamh
 nuair a h-ordalad é.

Do ríad an gháir: Níor fan focal ann. Tuig ré
 léirtead gur deir ré áir dearmad nuair a deir ré an
 macfaimail do’n eodair gan dul ríor asur labhairt ar d’úir
 le Colla féin. Tug an deir raint aifinne gan labhairt.
 Do labhairt an legháir.

“An aicneóir an teachtair an dóic leac?” ar reirann.

“’Sé mo tuairim go n-aicneóirinn, a tighairna earbois,”
 arfa’n gháir. “Duine deir na manais ab ead é.”

“Téanam oir ríor anoir asur geóimíó raibair ar na
 manais go léir. Buairimíó eadaréa asur iad as déanamh
 a ngnóca. Ní neóiraimíó d’aoinne ead ’tá uairinn. Ní h-aon
 iongnad mire asur tura beir as gháil trío an mainirir.
 Deirfar gur gnó éigin a baineann le d’deir a beir asam
 ’á tabhairt duit le déanamh.”

Cuir an gháir fear eile or cionn na h-oibre, asur do
 ghair ré féin asur an legháir ríor go h-inir Catais.
 Buairdeat trío an mainirir. Bíodair as feuchaint ar
 d’úirib asur ar ghairib asur ar bacáirib asur ar
 cuirleanaib. Bí an legháir as cur ríor ar an manac ro
 asur ar an manac úo asur é as déanamh gac don trasar
 ceirtíúcair oiréa, asur bí an gháir as fairé cuige. Tánadair

“Ír oile agus ír tian oile an ríseal é rin,” arsa’n leagáir.
 “Éireodáir coisde fuitheal ar ran má gílleall brian dóib.
 Cao deir murcáir?”

“Ní deir ré puinn,” arsa Colla. “Deir ré nác ceart
 gílleall i n-aon cor dóib ac ar aon coingíoll amáin.”

“‘Ar aon coingíoll amáin.’ Cao cuise an coingíoll?
 Cao é an coingíoll e? Conur féadfaid aon coingíoll ceart
 a tadhairt do brian cun na h-áirígeadta!” arsa’n
 leagáir.

“Deir murcáir,” arsa Colla, “nác ceart do brian
 coiliugad i n-aon cor cun na h-áirígeadta do glacad
 mura n-iairid leat cuinn agus éire go léir d’ aon suir
 air i glacad. Agus deir fonnfelaic go bfuil an ceart
 aise.”

“Tá, an ceart aise,” arsa’n leagáir: “Ac conur
 a geóirar amac an t-aonruir ran? Má tuigan brian aon
 éirir do cóirairle na n-uairal ran airdéir lárreac é ar
 fuair na h-éirean go léir. Glacfaid cáirde m’lreacáinn
 arim. Glacfaid cáirde brian arim. Beir ré ’n-a coisde
 deairis asáinn. Ní móir dom dul cun cainte le brian agus
 le murcáir. Téanam ort airdir, a Colla. Go scuipid Dia
 ar ríste ar a leir!”

CABRIDOL XIII.

FÁSTAR FÚM-SA FÉIN É.

Níor cuinnigead a tuille ar áiríad ná ar an mbeir
 a bínnre aise, ná ar an eóir. Do gluair an leagáir agus
 Colla agus an fada, cóir tuig agus d’féadadair cóir
 ionpair a d’fáidil, roir airdir go Ceann Cora. Fuairadair

Urian agus Muiread agus Dúlainn ós agus Sompáilte i
 gcómaíle, iriú i reómra leó féin, agus na h-ultais i
 reómra eile as feiteam le freasra. Cóm luad agus táinig
 an leáio irtead do cuip Urian fáilte noimír agus o'imír
 ré bunúr an rseil do agus o'iar ré cómaíle air.

“Ní'l agam le tabairt duit, a níú,” arpa'n leáio, “ac
 an t-aon cómaíle amáin. Iré m'lréaclainn an t-árpóis.
 Iré árpóis Éirean é i láthair na h-uair reo 'n-a bfuilimíto
 as caint anro. Beart éasgoíra iread é cuip ar an
 árpóisead. Saban an éasgoír rin i scoinnib d'lige Dé.
 Má tá leat Cuinn coréa de m'lréaclainn cuiread leat
 Cuinn féin ar an árpóisead é. Anran má'r toil le fearaib
 Éirean árpóis a déanam de Urian deimioir é. Ní beir
 Urian as déanam éasgoíra ar doinne an uair rin má glacan
 ré an árpóisead. Má géilltear anoir dor na maicib
 reo atá tagaithe anro ó Cúis' Ulaó raáio riad abailte agus
 neórfair riad do gac doinne sur géillead dóib. Beir ré i
 mbéal gac doinne so bfuil Urian le beir i n' árpóis. Ré
 áit 'n-a bfuil cáirde m'lréaclainn ar fuair na h-Éirean
 glacfair riad arim láirpead, agus glacfair cáirde Urian
 arim láirpead. Beir fir Éirean 'n-a dá scaméa agus iad as
 marbúgáó a céile. Loitfeair agus leigfeair i n-aon lá amáin
 a bfuil de táirbte déanta as Urian i n-Éirinn ó'n gcéad
 lá a cóis ré claióeam.' ”

Do labair Dúlainn.

“Ir maic i do caint, a tigeairna Earbois,” ar reirean,
 “agus ir easnairde, ac tá cúpla riad agus níor tuisair
 aáio oréa. Má cuirtear abailte na daoine reo atá tagaithe
 anro ó Cúis' Ulaó cúgáinn, gan aon tráram i n-aon cor a
 tabairt dóib, cad ir dóic leat a déanfair na daoine a cuip
 anro iad? Ir dóic liom-ra so bfuil fíor agam cad a
 déanfair riad. Raáio riad i gcómaíle. Neórfair dóib
 ná glacfar Urian an árpóisead. Déanfair riad-ran: ‘Tá

D' innreathar ariir cao a tug iao. So raib ré buailte irteac i n-aighe na poibilibheacta so léir lartuair ná beac raic ná réan ar éirinn so oti so mbéac úrian i n' ártoris ar éirinn. So raib m'lfheaclainn maic so leor mar riš cúige, ac sup léir do sac doinne ná raib an acfuinn aighe ann, ná an éirim aighe, ná an cumar gním, ba ceapc a beic i n-ártoris éirean. Ná raib don fear beo so raib na tréite rin ann an uair rin éom láidir agus bíodar i múrian. D'a briš rin sup b' éagcór ar éirinn san úrian a beic i n' ártoris uiréi. So raib fir éirean ceapaithe ar úrian do cur ra n-ártorisheact oá otoišgeac úrian féin cúige.

Anran o' ártisgar na cineaca agus na tuaca agus na treabócaraí, ní h-amáin i leac éirinn ac ar fuair na h-éirean so léir, a bí ar an aighe rin.

Nuair a bí veire ráirte as na teactairib do labair úrian.

"Veirig lib abailte, a uairle," ar reirean, "as triall ar an muirir a cuir anro rib, an freasra ro. Glacrao-ra an ártorisheact má toiršgean m'lfheaclainn cúige, agus ir mé féin a rašair rior as triall air agus a cuirrib cúige an ceirt. Socarófar an ršéal idir mire agus m'lfheaclainn agus ní sac o' doinne eile beo a cuille cainte óéanam 'n-a éacó."

Níor labair doinne eile. Do h-ollamšigeac oinnéi mór dor na teactairib agus do veineac cúram mór oíob ar feac trí lá agus trí oíóce, agus anran o' fásadair rlan agus beannaect as úrian agus asa teišlac, agus o' imtišgar ótuair abailte.

Nuair a bíodar ar an rlig as dul abailte bíodar as maectnam ar an úrfeasra a bí fásalta acu ó úrian, ac oá mbeoir as maectnam so ceann bliana air ní féarparoir don tuairim a éabairc do cao a ticepac ar, agus 'n-a éanncta ran a'r eile níor b' féoir oíob don loct fásail air. Ní lúša 'ná mar fécacac an legair don loct fásail air. Ní

luḡa 'nā mar a v' fēaṛaṛō m'lfēaḱlaimn fēin don loḱt a v' fāḡail ar an b'fēaḡria vā n-aiṛiḡeaṛō fē é, aḡur ir vōḱa ḡur aiṛiḡ. Do ḡlacṛaṛō v'rian an āṛoṛiḡeaḱt—āc nī ḡlacṛaṛō fē i i ḡcoinnib toile m'lfēaḱlaimn fēin. Caṛō é an loḱt a vī le fāḡail aḡ doinne aiṛ rin ?

Ḳuir an f'fēaḡria ran coṛḡ lāiṛeaḱ leiṛ an b'foṛmaṛō ar ar ṛṛāḱt an leḡāio. Nī ṛaiḅ don nīḱ cūn caṛaṛō m'lfēaḱlaimn aḡur cāiṛoe v'rian do cūn i ḡcoinnib a céile, mar do cōimeāṛō an f'fēaḡria an ḡnō ḡo léiṛ ioiṛ v'rian aḡur m'lfēaḱlaimn fēin. Nī ṛaiḅ don vāoḡal ḡo ṛaḡaṛō doinne aḡ tairiṛḡint na h-āṛoṛiḡeaḱta v'āon fēari eile, mar nī vūḅaiṛt v'rian lom vīreaḱ nā ḡlacṛaṛō fē fēin i. Nī ṛaiḅ aḡ vāoine ar ḡaḱ taṛḱ le vēanaṁ āc a ṛuaimṛear a cēaraṛō aḡur fanṁaint ḡo b'fēicṛioiṛ caṛō a vēanaṛō v'rian.

v'imṛiḡ Colla aḡur an leḡāio ṛiar ḡo h-lṛiṛ Caṛaiḡ. v'fiarṛaiḡṛar cā ṛaiḅ āṁlaoiḅ. Nī ṛaiḅ aḱn tuairiṛḡ aiṛ. v'imṛiḡ lā aḡur v'imṛiḡ vā lā, aḡur nīoṛ ṛāiniḡ fē. v'imṛiḡ reaḱṛṁain aḡur nīoṛ ṛāiniḡ fē. Do cuiṛeaṛō reaḱṛaiṛe ioiṛ ḡo Ceann Coṛa fēuḱaint a' ṛaiḅ fē ann. Nī ṛaiḅ. Do ḡluaiṛ tuille aimṛiṛe aḡur nīoṛ ṛāiniḡ fē. Anṛan ṛāiniḡ neite eile aḡur ḡnōṛāi eile cṛoṛta ar an mainiṛṛiṛ aḡur ar na manaiḡ, aḡur v'imṛiḡ āṁlaoiḅ ar a ḡceann. Nī ṛaiḅ don fīoṛ aḱu ar ḡuio na cailīṛe. Nīoṛ v' don ionḡnaṛō ṛō ṁōṛ leō ōḡānaḱ a v'imṛeaḱt mar rin leiṛ fēin ar an mainiṛṛiṛ. Nīḱ āḅ eaṛō é do cūiteaṛō amaḱ anoiṛ a'ṛ aiṛiṛ. Nuaiṛ a cūiteaṛō fē amaḱ nī vīoḱ caṛuḡaṛō ṛō ṁōṛ oṛṛa 'n-a ṛaṛḱ. v'ar leō “ b'fēariṛ teiṛeaṛō maiṛ 'nā v'roḱ fēaraṁ.” Aḡur v'ā luāṛaḱt a v'einti an teiṛeaṛō v'eaṛō b'fēariṛ é, v'ar leō, ō vī fē le vēanaṁ i n-āon cōṛ. v'ar leō, vā ṛṛuaḡ nāṛ teiṛ āṁlaoiḅ ṛar ar v'eineaṛō v'eacon vē.

Nīoṛ ḡlac Taḱḡ Ōḡ ua Cealla an ṛḡéal cōṁ neaṁ-cōṛḅuaiṛeaḱ ran. Nī ṛaiḅ don fīoṛ aiḡe ar ḡuio na cailīṛe āc cōṁ beaḡ le h-āoine v'er na manaiḡ, āc nī āiṛeōc' an

raoḡal air ḡur b' amhlaid a teit Amhlaoib. 'Dair leir, m'á h'í Amhlaoib beo t'iofao ré ear n-air cun na mainirtreac mura mbéad go raib ruo éigin 'á corḡ ar teaót ear n-air. Coir i ḡCeann Coira do conactar go déanaó é.

"Raḡad roir," ar reirean, "aḡur labarfao leir an m'banríḡin aḡur m'á táinig don tuairḡs ó n-a muintir a cuir fiaóab air cuairt a tabairt abailt neórfaid rí dom é. 'Bí rí ana móir leir. M'á tá don t'roó n'ó imt'ḡste air ní feadair cao a déanfao."

Ir ar éigin féadad ré don blúipe bíó a caiteam ná don neul de'n oíóce do coḡlad. 'D'imt'ḡ ré roir. Fuair ré caoi ar caint le ḡormflait. 'Bí rí go h-ana féim leir, aḡur bí rí go h-ana buairca mar ḡeall ar ḡan don tuairḡs a beit aḡe ar Amhlaoib. Ní raib don tuairḡs i n-don cor aicí féin air. Mear rí, n'ó nár b'ionḡad, go raib ré ear ra mainirtir. Cuir rí a lán ceirteana cun Tairḡs 'n-a taob. Ar tuḡ ré fé n'oeara le déanaḡe go raib don n'ó aḡ déanam don buairca t'ó? An raib don t'uibl'óir roir é féin aḡur Colla mar ḡeall ar don ruo? Ar tuḡad don m'illeán t'ó mar ḡeall ar don n'ó? Cuir rí a lán ceirteana de'n t'róir ran cuḡe, aḡur tuḡ ré fé n'oeara go b'féadad rí ana ḡear air le linn ḡac ceirte 'cup.

'Bí an cuairt rin i n-airtear. N'oir féad ḡormflait don tráram aḡne tabairt t'ó. Siúo ótuaid go h-llib Máine é feúcaint a' b'faḡad ré don tuairḡs ann. Com luat aḡur conaic Niam é ba beaḡ nár tuit rí i laḡe, bí ré aḡ feúcaint com h-olc ran.

"Airiu, a Tairḡs," ar ríre, "cao t'imt'ḡ oir!"

'D'oir ré t'í.

"Ir t'óca," ar reirean, "ḡur b' amhlaid atá ré marb, aḡur cao a déanfao!" aḡur riuo cairt deóir anuar ó n-a rúilib.

Do leis rí t'ó ar fead tamail, aḡur ní t'ium a bí a rúile féin. Fé t'eipe t'ó labair rí.

“Má tá pé beó, a Taidh,” ar ríre, “ašur má tá cion cómh mór ran ašat air, ní mar rin ir ceart duit an cion a tairbeáint.”

“Ašur cad tá le déanaí ašam, a Miam?” ar rírean.

“Cuir daoine amac ar a tuairis,” ar ríre, “ašur seall luact-raotair maié do’n t-é a tabairfaió tuairis cūšat air. Ní h-é mo tuairim féin go bfuil don d’roic níó tar éir imteact air. Fear nío šarfa ipeao é. Ní dóic liom go bfuil don namáo aise.”

“Ní fearóar an traošal,” arfa Taidh, “cad é an šnó a bí roir go Ceann Cora aise an lá a cuairó Colla ašur an t-Earboš roir ann. Conaic Colla ann é ac ní fearóar doinne aš d’ul ann é ná aš teact ar.”

“Cuir t’ aigne cun ruaimnir, a Taidh,” ar ríre. “Ní’l baošal air. Tá ríor a šnóca féin aise. Má tá oipeao ceana aise oir ašur ’tá ašat air tiocfaió pé tar n-air cūšat cómh luact i n-Éirinn ašur o’fearóar pé teact.”

Cuir Taidh amac an luact cuaróais ašur seall pé an luact-raotair dóib, ac níor táinis don tuairis ar Amíaoib. Ac táinis tuairis náir b’é. Táinis tuairis ó Ceann Cora, ašur cuir an tuairis rin šac don ruo eile roir ríar.

CAIBIDÍOL XIV:

ŠIOLLAÍ TURAS:

Bí Taidh Óš ua Cealla ašaité tar n-air go mainirir inre Cačais cun a cuio léiginn do ériočnušao, ašur bí pé aš ríre cuise šac lá feučaint an aipeóc’ pé társ nío tuairis ar Amíaoib. Lá o’á maió pé ar an šcuma ran, tímpal mí

nó cúis feadtmáine tar éir na tteachtairí ó leac Cuinn a
 beir i gCeann Cora, táinig teachtairleadh ó Ulb Máine as
 triall air 'gá ród leir dul ótuair abailé láirleadh, go raib
 teachtairí Úriain tar éir dul mór-timpal cun uairle na
 tíre go léir, 'gá ród leó beir i gCeann Cora lá áirighe, iad
 féin agus a gceangnam fear, agus do h-ainmniúeadh an lá.
 D'imtigh ré abailé. Do gheir ré féin agus a dtair oirleadh
 nirt agus d'féadadair, agus tándair go Ceann Cora.
 Bíodair ann i gcóir an lae a bí ceapaithe. Níor b' fada
 go raib mór-rluadh láirir uairle cruinnighe ann. Ní raib
 fíor acu cad é an gnó a bí díob, ac ba cuma leó. Bí fíor
 acu go raib gnó as Úrian díob agus gur b' é a ghnó féin
 é. Náir baogal go ttabairfadh Úrian ó'n mbailé iad mura
 mbéadh cúir maith a beir aige cúise, agus gur b' iad féin a
 béadh beirthe ar ball le pé gnó a bí le déanamh aige.

Na loclanaigh a bí rochair cun cómnughe i n-Éirinn agus
 tar éir géilleadh do Úrian agus d'á dlíghéib, bíodair ann
 cóm maith leir na gaeólaib, agus ba mór an breir iad ar
 neart ríogh Úriain, agus ba maith.

Bí teachtairí maith as Úrian. Siollaí turair a tugtí
 orda. Fíor óga luata láirir ab eadh iad agus bí ana
 cuirleadh as gac teachtair acu. Fíor tobda ab eadh iad.
 Mar gheall ar feadh a gcuirleadh a déintí iad do tógadh.
 'N-a gcuir ileadh téirir ar teachtairleadh. Nuair a bíod
 rgeala as Úrian le cur go h-oban as triall ar rígh éigin
 de ríghéib Éirean nó ar duin'uaral éigin, ní déineadh ré ac
 duine der na teachtairíb rin a comáint uair as triall ar
 an rígh rin, nó as triall ar an nduin'uaral ran, leir an
 tteachtairleadh. Gluairleadh an teachtair rin 'n-a cuir, agus
 níor b' fada go mbéadh an teachtairleadh tagaithe cun cinn.

'Na cuir ileadh d'imtígeadh an teachtair, ac má feadh ba
 luata 'n-a cuir é 'nád fear eile ar muin capail. Nuair a
 téirleadh na siollaí turair rin i dtairighe feadh ba luata iad

'nā don fear capail, agus ba buaine. Ní fearó' capail i n-don cor le buine acu. B'féidir go mbéad an capail níor géire 'nā an cuiríde i dturac an cúirra, ac rár a mbéad fíde míle curta díob acu béad an capail buailte amac. Anran ipead béad a cuirídeact as teact i gceart do'n shiolla turair, agus béad trí fíde míle curta dé aise rár a' mbéad don bliúire tuirre as teact air. Anran féin níor gá' do ac robar réir a déanamh ar fear tamail b'is agus béad anáil agus m'neac agus a lán-pit airíir aise. Ní raib don mairt i gcapailib' n-a n-aice rúo.

Dá éagmar rin, ní raib coill ná cnuc, gleann ná porac ná a'ba i n-Éirinn ná raib a'ne acu orca go léir, agus gabóir gac don cómhgar, i dtreó gur minic ná bíod míle 'rlis acu le gabáil nuair nár b'oláir b'fear capail gabáil, b'féidir, deic míle de tímpal. Anran, ir 'mó rúo a cuirídead rígnear ar fear capail ná cuirídead don rígnear orca rúo. Bíod balcúirí éadroma orca, agus bróga éadroma, agus ir minic ná bíod don bróga orca. Bíod a'ne inr gac don bail orca, agus cómh luac agus tiocfad tar n'ó o'par orca ní bíod acu ac a'ad a t'adair ar an gcéad t'is a buailídead úmpa agus g'eóir a n'ó'cin bíod agus t'is. Dá mbéad orca gabáil tré d'ú'cais namad béad arim acu, arim éigin ná béad ró t'rom. Nuair a neartúis cómhact úmair ní bíod don gá' le h-arim acu. Bí f'ior as gac doinne gur b'ia teactairí úmair ia. Níor beas ran. Ir amlaib a bíod gac doinne as cabru'ad leó i n-inead don ceataige déanamh díob. Do tug'í bia agus deoc agus onóir agus uraim díob mar g'eall ar úmair, agus ní ba'gal go dtug'adair don cúir b' doinne cun don gearáin a cúir irteac orca, bí a leic'eo rin de r'mac' as úmair orca.

Bíod cuir de' na h-uairle b' doirde i n-Éirinn ra g'nó ran. Tugad an g'nó eólu' díob ar an t'oir agus ar na daoine, ní b'fear' nā mar a b'féad'adair a b'fá'ail ar

don cuma eile. B'íod pot-úine o' píosra Éirean féin ra
 ghnó. Do tárla, an uair reo ar a bfuilimíto as tráct, go
 raib úine de píosra Éirean ra ghnó. Fé ceilt, ámtac.
 iread bí ré ra ghnó. Donn ab ainim do, Donn mac
 beatac. O'n otaob tair tear oe'n mímáin ab ead é asur
 mac ríg ab ead é. Ó bí ré deic mbliana o'aoir do tugad
 fé noeara go raib cuirídeact uatbárac aise. Nuair a bí
 ré ceitpe bliana déas do beiread ré ar na gioraitib ar
 taob an gleanna, as puit 'n-a noiaig asur 'gá gcarad mar
 a déanrad cú. Mar gcall ar an gcuirídeact ran a bí aise
 do tugad "Caolte" mar lear-ainim air. Táinís ré as
 trall ar b'rian cun go nglacfaí amearg na ngiollaí curair
 é. Do glacad láitpeac é cóim luac asur do conactar an
 puit uatbárac a bí aise. Ní raib don fear ann a
 o'féadrad coimead i n-aice leir i n-aon cor i gcúrra peata.
 Nuair a fiarfaigead a ainim dúbairt ré sur Caolte ab
 ainim do. Bí tuairim acu go léir sur b' ainim bréise an
 ainim rin do, ac ba cuma leó. Bí fíor acu, gan ac
 feucaint air, go raib fuil uaral ann.

Bí ré cóim maic ra gleacairdeact asur ar na h-armaib
 gairge asur bí doinne o'a luac cóimnaoíre. Fear breag
 córac cumarac ab ead é. Má bí acn loct air b'é reo é.
 Déarrad úine go raib a cora, ó érománaib go talam,
 beagáinín nó fáda asur nó láitir i gcomparáit le n-a
 cabail. Ac bíodar téagarca tuar asur caol tíor, asur
 bí an dá éirí ana beag, ana ceann, i otreó go raib neart
 móir asur meágcaint beag ionta. Bí an léim aise cóim
 maic asur bí an puit aise. An falla a bead cóim h-áir
 leir féin do raad ré do léim táirur gan lám ná cor a cur
 ann. Do puitpead ré i n-aice capail asur do raad ré
 do léim i n-órom an capail rin asur an capal ar cor-
 anáirde.

Ní raib ré nó fáda i gCeann Cora amearg na ngiollaí

turpáir nuair a cuirfeadh amach an teachtairfeacht úd. Cé cuirfeadh riar go h-Uíbh Máine ag triall ar Chath Mór na Cealla de Caoilte.

Éiríodh ré riar agus éiríodh ré a teachtairfeacht. Conaiceadh ré Chath Mór, agus conaiceadh ré teigheach Chath Mór. Agus feuch. Conaiceadh ré an rígan óg. Conaiceadh ré Niamh. Ba deas ná gur baineadh a meabhair faoi gach d'ól glan óm luath agus conaiceadh ré í. Conaiceadh ré áilleacht agus uairfeacht go minic roimhir rín, i mnáibh a d'ól féin, agus i mnáibh eile i ndóigheibh eile. Ní feachadh ré riamh roimhir rín i n-don mhnaoi, uair na íreall, don níos a d'féadfaidh ré éirí i gcomparáid leir an roimhir áilleachta a táinig or cómair a fúl óm luath agus táinig Niamh or cómair a fúl. Óm luath agus d'feuch ré uair do leath a d'á fúl air agus ba deas ná gur leath a béal air, agus níodh féad ré a fúile bogadh ó. D'feuch ríre air, agus má feuch ní baogal ná gur bog ré ó lárfeach id. D'feuch ré ríor ar an tcalamh, agus do lár ré go bun na gcluar nuair a éiríodh ré an tuathal a bí deanta aige. Do labhair ríre go breag neam-ionghanta neamh-tuairimeach, agus éirí rí riant ceirteana éirí i tcalamh éirí agus i tcalamh na h-óir a bí ar ríubal, agus i tcalamh na ríste agus na n-uair eile a bí ag teacht go Ceann Cora. Do labhair rí óm cnearta leir agus óm réirínta gur éirí rí a aigne éin ruaimhir i tcalamh an tuathal a bí deanta aige.

Iré éiríodh ódear go h-Inir Caithé ó Uíbh Máine éin an ríeíl a d'innirínt do Chath Óg. Táinig ré féin agus Chath, agus tuille deir na h-uairibh óga a bí ar ríoil na mainirfeach ó éirí Conaict, tándar abairte le coir a éirí. Do gheiríodar go léir id féin i n-damh 'r i n-éirí agus éiríodar aghair ar Ceann Cora. Éiríodh Niamh go Ceann Cora i n-donfeacht le n-a h-áir. Éiríodh a lán eile de mháibh uair na h-áir ann, leir, i n-donfeacht le n-a mainir féin. Do rí an gíolla turpáir ríompá éin a

‘innhrint go maibdar as teacht asur cun áite do ceapad asur do coimead dóib’ n-a bfeadfaidh longphort a cur ruar dóib féin. Ní baogal ná go maib fé ann rár a dtáinig puinn eile, asur ná sur focaruiḡ fé ar áit dear oirdeamnac do longphort tairḡs mór uí Cealla. Míor b’fada go dtáinig Tairḡs Mór féin asur Niam asur an teiglac go léir, asur tuis daoine fé n-deara go maib an gíolla turair ana cúramac i tsaob longphuir tairḡs mór.

Bí longphort nḡs Conaet eile i n-aice na h-áite ‘n-a maib longphort tairḡs mór uí Cealla. Bí cur de muḡra Conaet a tuis fé n-deara go maib an gíolla turair ana tiúrḡalac as cur ḡac don níó i n’ áit féin i longphort tairḡs mór uí Cealla, asur bí pait ionḡnac oirca.

Míor fásad an gíolla turair abfad as deanam an tiúrḡal, ámtac. Do comáinead cun riúbail é ar teachtair eact eile. Ir air a ḡlaoidtí : ḡcómnuige nuair a bíod ḡad le oitinear asur le cruinnear asur le ḡearcúir. Cuir tuine éigin der na h-uairliḡ leatḡḡeal éigin uair ‘ḡá pād ná feadfad fé teact. B’éigin do Caoilte dul as triall air asur a tairbeaint do sur ceart do teact, go mbéad fé as deanam díobála do féin mura tsaḡad fé asur a tairbeaint dor na h-uairliḡ eile go maib fé cóim maic le h-aoinne acu cun dualḡair fir do cómlíonad.

Nuair a bí na h-uairle go léir cruinnighe bí mór-ḡluas áluinn uaral acruinneac as brian. Míor mirt “ḡarra náir dóic” a tabairt ar an mór-ḡluas ran, mar a tustar ra tream ammán. Ó turnuigdar ar teact bí Meaḡac ḡaba asur a maib de ceartanaib an traogal aise as obair go dian as deanam arm asur as deiḡuḡad arm. Táinig ḡaibní i n-aonfeact leir an muintir a táinig. Mura mbéad ran níor b’féidir do Meaḡac teact ar an obair. Na ḡaibní a táinig, ámtac, ir amlar a luigdar irteac ra n-obair a bí ar riúbail, i tceannta na ḡaibní a bí ann rómpa, asur do

reírúruig Meapḡac an obair go léir. B'rin mar ba éirge a bí an obair go léir críochnuighe. Do críochnuighead an obair go léir fé dheire agus do rḡuighead na longbairt agus do ḡluair an mór-ḡluas éun bóair.

CAIBIDÍOL XV:

ḡIR ÉIREAN.

Ba mór an raḡair an mór-ḡluas ran. Bí reáct catana ann agus bí or cionn trí míle fear inḡ ḡac cat acu ran. Bí ḡac cat fé n-a ríogra féin.

Bí Cian mac Maolmuair ann, ó Uib Eacac Múman, agus Dómnall mac Duib, agus bí trí míle fear acu. Bí ríḡ na nDéiread ann, Moḡla mac ḡaoláin, agus trí míle fear aige. Bí Loingreac mac Dúlainḡ ann, ríḡ Uib Conaill ḡabḡra, agus trí míle fear aige. Bí Mac Beacac, ríḡ Ciarraiḡe Luacra ann agus trí míle fear aige. Bí Taḡḡ mór ua Cealla ann ó Uib Máine agus trí míle fear aige. Bí na ríḡte agus na h-uairle ann ó ḡac don páirt de leat Moḡa, na ríḡte agus na h-uairle a bíod agus cur cogair ar a céile agus as marbḡad a céile agus as oírḡuḡad a céile ar ḡac don traḡar cuma go oḡi ḡur éur ḡrian rmaect orḡa, agus ḡur éur fé ḡiacuib orḡa, o'a lom deirḡ aímdeona, a lear a déanam agus lear a nḡaoine do déanam agus cur le céile i n-aḡair namad iapacta.

Doḡ' áluinn an raḡair iad, as ḡluairreáct roir óḡuair fé déin na Teairiac. Doḡ' uaral an raḡair iad. Ba cómaectac an raḡair iad.

Tánadair i ḡcóinnḡar na Teairiac. Éur ḡrian teáctairi

as triall ar m'lfedaclainn, 'gá ráð sup b' é toil fear Éirean go ndéanfaí m'lfedaclainn rṡaramaint leir an ártorígeaé 1 tpeó go ttabarfaí do ṡrian í. Sup b' é cúir a bí as fearaib Éirean leir rin 'ná a luigeaó a bí déanta as m'lfedaclainn, 1 scaiteam na h-aimpíre a bí ré 1 n' ártoríg, cun na loclanaé a díbiré a' h-Éirinn asur cun cómaé na h-Éirean do cup le céile 'n-a scoinnib. Go raib ṡrian tar éir cómaé na loclanaé do cup ar neamníó 1 leaé mṡoṡa. Dá mbéaó ré 1 n' ártoríg ar Éirinn an faio a bí ré 'n-a ríṡ ar leaé mṡoṡa go mbéaó cómaé na loclanaé cupṡa ar neamníó aise ar fuao na h-Éirean go léir. D'á luataé a tabarfaí ártorígeaé na h-Éirean do anoir sup b'eaó ba luata a béaó cómaé na loclanaé ar neamníó. D'á bríṡ rin náir b' foláir do m'lfedaclainn rṡaramaint leir an ártorígeaé 1 tpeó go ttabarfaí do ṡrian í. Dá mba ruó é ná toileóé' m'lfedaclainn cuise rin náir b'foláir o' fearaib Éirean a iaraio ar ṡrian an ártorígeaé a tóṡaint do topaó cata.

Tuṡ m'lfedaclainn freasra ar na teacṡairib.

"Ir liom-ra an ártorígeaé," ar reirean, "asur coimeátofaó í. Ni'lim ollam anoir láitpeaé cun cata asur cupaó-cómraic a déanam cun í coimeáó. Táimṡ ṡrian anro asur móir-rluaṡ aise. Tóṡ ré a aimpir féin cun é féin o' ollamuṡaó asur do cup 1 tpeó. Tuṡtar doim-ra mí o'n lá iaoiu cun mo nirt do cupinnuṡaó. Má féaóaim mo neart do cupinnuṡaó tabarfaó cat do ṡrian asur o'á móir-rluaṡ. Má teirean orm an neart a o'oirpeaó dom do cupinnuṡaó tabarfaó an ártorígeaé do ṡrian. Má toliṡean ṡrian cuise rin iartar ari panamaint 1 oṡeamair asur a rlóigte do corṡ ar éreaó ná ar arṡain a déanam ar an oṡir móir-timpal."

Toiṡ ṡrian asur o'órtuig ré na rlóigte do corṡ ar aon díobáil a déanam do'n cómarpanaé.

Cuir m'lfedaclainn a teactairí ag triall ar nígéib agur ar uairib leat Cuinn 'gá iaraib orda teact agur Ártoríg Éirean do coraint i scoinnib Ærian. Cusadair go léi caint breaghs bog péir doir na teactairib, ac níor gelladar aon congnamh a tabairt. Dúbdairt cuir acu nár mór dóib aimrír a tógaint cun an rgeil a breicniugad. Dúbdairt cuir acu go scaitrí a leatrgéal a gabáil mar ná raib ar a scumar teact an uair rin le h-aon congnamh. Tá nglaoiréi bliain roimír rin orda, nó i sceann bliana 'n-a diais ran, go mb' féidir go bfeadfairéir ruo éigin róganra déanamh. Ac an uair rin; tá mbéad fíor ag m'lfedaclainn féin conur a bí an rgeal acu ná cuimneó' ré ar a iaraib orda teact ag triall air.

Nuair a h-iarad ar doib ua Néill teact dúbdairt ré, go tur, nuair a bíod Teamair agur Ártorígeact Éirean agá taob féin de rliocht Néill go ndéiniréir Teamair agur Ártorígeact Éirean do coraint ar namraib iaraicta agur ar leat mloga nuadac. Tá mbéad an Ártorígeact acu anoir go ndéanfairéir an coraint céadna. B'é rin le ráib, mura raib m'lfedaclainn ábalra ar an Ártorígeact do coraint nár b'fearra dó ruo a déanraib ré 'ná i tabairt do'n fear a cornoc' i; nó i tabairt do Ærian.

Nuair a fuair m'lfedaclainn nár b' aon maic dó beic ag braic ar congnamh ó-r na nígéib cuair iré ruo a deir ré 'ná dírim beag marcad a tabairt leir agur teact cun cainte le Ærian. Do glac Ærian é le h-uaim agur le mórcroide. D'inir ré do Ærian conur a bí caillte air ag nígéib leat Cuinn agur an earonóir a bí tabairta ag Ua Néill dó.

"Ní foláir dom géillead duit, a Ærian," ar reirean, "nuair ná fuil ar mo cumar cur ad' coinnib."

Do rtao Ærian agur deir ré a maictnamh.

"A Ártoríg," ar reirean, "ní h-alair dóm-ra aon éagóir a déanamh ort. Má'r toil le fearaib Éirean an

Árroígeaéit ro tabairt doim-*ra* iré a gceart i tabairt dom. Má 'ré a doil i coimeáto a*gac-ra* iré a gceart i coimeáto a*gac*. B'féidir ná fuil fíor aigne fear Éirean fíor a*gac-ra* ná a*gam-ra* ra r*géal*. I dtreo ná c'féidir coitíde a ráth sup déinear éasóir oit rocauigimír marí reo é. Bíod bliain a*gac* cun do nirt a éruinnu*gac* a*gac* cun tu féin a cur i dtreo. An*ra*n, má bíon tú ábalta a*ra*, corain tú féin oim."

Bí ion*gac* a éroide ar m'íreáclainn nuair a*ra*í*g* ré an éaint rin.

"Tá go maí*g*, a rí*g*," ar reirean. "I*ra* fial an rocau*gac* é!" ar reirean. "Mura mbéa*gac-ra* ábalta an uair rin ar mé féin a coraint oit-*ra* tabair*gac* an Árroígeaéit duit *gan* cor*ra*m, a*gac* tabair*gac* geill anoir duit go rearó*gac* an rocau*gac* *gan*."

"Ní iar*gac-ra* don *geall* oit," ar*ra* B*ra*n, "ac do b*ra*ca*ra* rí*g*."

An*ra*n do b*ra*onn B*ra*n dá éa*gac* a*gac* da*gac* capal, der na capailib ab fear*ra* a bí a*gac*, ar m'íreáclainn, a*gac* t*gac* ré reó*gac* éisín uaral do *gac* fear*ra* der na fearail a bí i n' fíor*ra*, a*gac* do r*gac*ra*gac*, a*gac* táin*gac* B*ra*n a*gac* a mó*ra*-ílu*gac* ábail*gac* go Ceann Cora.

Tá a*gac*ar ma*gac*naim *ra* méio rin *gac* a*gac* a*gac* í*ra* an *gac* ma*gac*naim a déanaim a*ra*. Bí mó*ra*-ílu*gac* a*gac* B*ra*n. Ní rail*gac* don nea*ra* rí*gac* a*gac* m'íreáclainn. Ca*gac* 'n-a táob ná*ra* déin B*ra*n prírúna*gac* de m'íreáclainn láit*ra*ac bonn, a*gac* an Árroígeaéit do tó*gac*aint cu*gac* féin? Ca*gac* a déan*ra*í tall i S*ra*na don lá le h-o*gac* *gac* blian dá m*ra* tall i S*ra*na béa*gac* an t-imp*ra* ar ríúbal? Ca*gac* a déin an ceat*ra*na*gac* Hámpí, an fear ar a t*gac* Bolingbroke, nuair a bain ré rí*gac*ac S*ra*na de'n tar*ra* Rí*ra*? Déin ré prírúna*gac* láit*ra*ac de'n tar*ra* Rí*ra* a*gac* an*ra*n níor b' fá*gac* sup máir*gac* fé é. Ní fá*gac*ac fé a t*ra*gint i n' aigne go rail*gac* fé

péin ó baogal ná go raib gheim ceart ar an nígheacht aise go dtí go raib Rirteáir cuirta cun baír aise. Feuc ar an uirímaó Rirteáir, eall i Sarana. Cúin teacht ar nígheacht Sarana agus cun na nígheachta coimeádo do péin do maírb ré a gaoilte go léir oíreac mar a maírbóe' búirtéir muca! Feuc riar oirta go léir, ó'n lá a táinig William agus a fluas Nórmanaó irteac, go dtí gur bain na daoine an coimeacht ar a lámhaib ar fad náe móir, agus nár fágaó acu ac ainim na coimeachta. Cao a bí acu 'á d'éanam i gcaiteam na h-aimpíre go léir ac as ráo a céile agus as taecta a céile as baint na nígheachta o'á céile!

Cao 'dearfaó tuine acu rúo dá n-aiugeaó ré an éaint úo a tárla an lá úo, ioir Ærian agus M'íreacélaínn? "Ní'lim ollam anoir cun caeta tabairt duit, a Ærian," arfa M'íreacélaínn. "Tabair mí dom cun mo nirt do éruinnuigaó agus anran tabairfaíó mé cat duit cun na h-áirígeachta do coraint oit."

Cao 'dearfaó Bolingbroke dá n-abraó an tarra Rirteáir an éaint rin leir? "Ní'lim ollam anoir, a Bholingbroke, cun caeta tabairt duit. Tá mo neart rgaipíte uaim. Ní'lim ac tagaíte a leir ó Éirinn mar a raubar a o'iairíó rmaect a cup ar muintir na h-Éirean. Tabair mí dom cun mo nirt do éruinnuigaó. Anran tabairfaíó mé cat duit cun mo nígheachta do coraint oit."— Cao é an rgeartaó gáire a d'éanfaó Bolingbroke o'á n-aiugeaó ré éaint de'n tróiró ran ó Rirteáir! Ba dóic uim ámtac, go ndéanfaó Rirteáir péin rgeartaó gáire ba mó 'ná é dá n-aiugeaó ré an éaint eile úo ó Bholingbroke: "Ní h-eaó, a Rirteáir, ac tabairfaíó mé bliain duit cun do nirt a éruinnuigaó!"

Ac riní oíreac an raifar éainte do tárla ioir Ærian agus M'íreacélaínn i rtaoó áirígeachta na h-Éirean, agus níor cuir an éaint ionghaó ar doinne de'n beirt, ná ar doinne

de nístiú ná t'uaírluú na h-Éirean a bí aḡ éirteadct léir an gcaint.

Níor tárla an caint rin ná don caint t'á rópó, ioir Bholingbroke aḡur Rirteáir. Murar tárla do tárla gur tós Bolingbroke cúige nísteadct Šarana, aḡur gur cúir pé Rirteáir cun báir le h-eaḡla ḡo mb' féiuir ḡo otioctad le Rirteáir a neart do cpiunniugad aḡur an nísteadct a baint oé aipír.

Do tárla an caint ioir Ůrian aḡur m'lfedaclainn. Má tárla do tárla gur tugad an mí do m'lfedaclainn. Níor féad pé don neart do cpiunniugad i gcaiteam an mí. Anran do tugad an bliain tó. Níor féad pé don neart do cpiunniugad i gcaiteam na bliana ac cóm beaḡ aḡur t' féad pé é cpiunniugad i gcaiteam an mí.

Anran do tugad an ártónísteadct do Ůrian——aḡur níor cúir Ůrian m'lfedaclainn cun báir. Níor cúir, ac má reat do veineat níst cúige de m'lfedaclainn. aḡur bí pé cóm maic cóm tóir de níst cúige le h-don níst eile cúige t'á raib i n-Éirinn. Bí an ártónísteadct aḡ Ůrian aḡur níor maipé pé doinne cun i fáḡail ná cun i coimeat.

Míle blian rap ar tárla an méir rin cainte aḡur an méir rin ḡnóta ioir Ůrian aḡur m'lfedaclainn do tárla caint de'n traḡar céadna aḡur ḡnó de'n traḡar céadna ioir t'á níst eile a bí i n-Éirinn an uair rin. Ůíad t'á níst iad ran 'ná Concubair mac Neapa aḡur fearḡur mac Róis. Bí fearḡur mac Róis 'n-a níst ar Cúis' Ulaó. Do cúir Concubair mac Neapa fearḡur ar an nísteadct, aḡur dein pé níst ar Cúis' Ulaó t'ó péin. Anran feuc cat a tuit amac. Ar cúir Concubair fearḡur cun báir le h-eaḡla ḡo n-eiréóc' pé 'n-a coinnib aḡur ḡo ḡcuipeat pé ar an nísteadct aipír é? Níor cúir. A málairt rin ar fat ipeat do tuit amac. T' fan Concubair ruitte ḡo daingean ra nísteadct aḡur bí caradap tóút ioir é aḡur fearḡur, aḡur ní raib don

cómaipteac aise ba síora ó'á éioíde 'ná feargúr, ná ba óilre óó 'ná feargúr, so oí gúr óein ré féin an feall móir ar élainn Uirniš.

Cao 'n-a éaoó gúr féao an óá níó rin tuicim amaó ar an don éuma amáin rin i n-Éirinn fao ó agúr an míle blian ran eataréa? Ní'l ac don fíeasra amáin le tabairt ar an gceirt rin. Síóé an fíeasra. Uí i n-Éirinn, i gcaiteam an míle blian ran, cómaóé éigin a bí níba éreire 'ná na ríšte. Cuir an cómaóé ran fíacáib ar feargúr luíge irteaó i ngnó na rísteaóta fé rmaóé Concúbair, agúr cuir rí fíacáib ar Concúbair gan don éagóóir a óéanam ar feargúr. Cuir an cómaóé ran fíacáib ar an mbeirt ceart a céile ó' aomáil agúr beart a óéanam óo réir éirt a céile. Éus ran veimne óo Concúbair náir óaoşal óó feargúr, agúr éus ran veimne ó' feargúr náir óaoşal óó Concúbair. Ó n-ár n-aicne ar Concúbair ir veimín óúinn, riura mbéao a fíor a beir aise náir óaoşal óó feargúr, agúr murá mbéao náir ó'féioir óó gabáil i gcoinnib na cómaóéa a éus an veimne rin óó, so gcuirfeao ré feargúr éun báir tapaoó so leóir.

Cao í an cómaóé i rin a cuir an rmaóé uaóóaraó ran ar an óá ríş rin an uair rin, i n-Éirinn, agúr óo cuir an rmaóé céaona ar an óá ríş eile, ar Órian agúr ar m'ífeaclainn, míle blian 'n-a óiaíş ran? Ainimniştear an cómaóé ran so minic i reanaóur na n-Éirean. "Fíru Éirean" a tugtar ar an gcómaóé ran i reanaóur na n-Éirean. "Aisne na n-aoine," nó "an aisne poibilibé" a tugtar i mbéarla anoir ar an gcómaóé ran.

Nuair a bíon ag an bpoibilibéaóé eólor agúr cuirgint agúr éirim aisne, agúr nóra láioihe óaingeaná, cúmca ar an eólor ran agúr ar an ócuirgint rin agúr ar an éirim aisne rin le taicíge agúr le h-imteaóé aimpire, ní bíon ré ar éumar don óuine, óá mbéao ré 'n-a ríş reaóé n-uairé, gabáil i gcoinnib aisne agúr toile na poibilibéaóéa ran, so

mór mór, iní na neitib ar a mbíon aighe na poibilibéacta rocair. D'a méio iad an t-eóluir agus an tuisint agus an éirim aighe, ra poibilibéact, ipead ip treire agus ipead ip uairle an cómaect, agus ipead ip iomláine a tairdean an cómaect i bpeiom.

Bí an cómaect ran i bpeiom i n-Éirinn i n-aimpír Concubair mic Neara. Bí rí i bpeiom i n-Éirinn i n-aimpír Briaín agus i'll'ipeaclainn. Do coctuis na ríste féin an cómaect ran i n-Éirinn mar bí fíor acu gur b' é a mbuac i coctusaó agus i coimead neartmar. Bí fíor acu, bíod náir b'foláir doib beic úmal to i neitib aighe, ná raib níó ar bit ab fearr 'ná i cun a n-ugtháir féin do cup i bpeiom, ar gac don ttagar cuma 'n-ar b' é a lear a n-ugtháir do dul i bpeiom.

Tairbeánan an méio rin go léir go raib i n-Éirinn faó, ó aimpír Concubair mic Neara go dtí aimpír Briaín, uairleact poibilibé, agus úmluigeact poibilibé do dligtib agus do nóraib maite uairle, nác ró fuirte a leiteio a d'feirgint anoir i n-don tpeadcar daoine d'a bfuil ruar.

Ná ropairí Gallta ro a mearfad a cup 'n-a luige ar daoineib anoir ná raib i n-Éirinn faó ac daoine riaine, deinióir maectnam ar an méio rin. Agus an cuio d'áir n-daoine féin náir cuio ba lúga 'ná a fonn a béad orca géillead d' éiteac na ropairí rin, deinióir maectnam ar an méio rin.

cailbithiol XVI:

fear na scos:

An fáid a bí an móir-íluas ag dul ó Ceann Cora roir ótuair go Teamair, bí Measac agus na gairní ab fearr a bí aige i bpochair an trlóis. Bí reacht cinn de ceárcanaib aige agus iad ar roctanaib agus na gairní ag obair ionta. Ceárcá acu ag gabáil le gac cat der na reacht catanaib. Táinig gairní ó'n mbaile le cuir der na catanaib, ac nuair a táinig na catana go léir i bpochair a céile do cuiread na gairní go léir fé rmaet Measac. Bí riúinéirí, leir, ann cun pé obair aomair a déad maetanae do déanam. Agus bí mná uairle ann, mná agus deirbfeaca agus ingeana na ríste agus na tairceae a bí ar na catanaib. Bí an tairgint ag na mnáib uairle rin inr gac níð a bain le h-aircear a tabairt do daoine suntá, agus tusaor leó ó'n mbaile na córae a bí maetanae dóib cun na h-oibre rin. Tus gac bean uairle dóib léi, leir, pait ban eile mar feirbfeaca agus bí na mná go léir, roir feirbfeaca agus mná uairle, ana tairgionae ra gnó a bí le déanam acu. Measaim, nuair a bíod cat ar riúbal, gur b'fearr an t-aircear a tusaó na mná ran an uair rin dor na fearaib suntá 'ná mar a tustar anoir dóib nuair a bíon cat ar riúbal. Ir dóic le liasáib agus le doctúirib na h-airghe reo gur mó agus gur fearr go móir an t-eólar atá acu féin 'ná mar a bí ag doinne ra tream airghe. Tá dearmad móir oirte. Imteócair gairrún anoir agus foglumócair pé pait beag lairne. Anran imteócair pé irceae i scoláirte éigin. Tabairtair pé formhóir na h-airghe ra coláirte rin ag imirte cárcá agus ag cuideactanar agus ag ól.

Téanfaidh pé iaraidt ar ceirteanaib áirighe do tógaint ašur ar iad do fíreagairt. Anran tiocfaidh pé cúšainn amac ašur é n-a dochtúir! Anran beidh ar n-anam i láimh an dochtúra ran! Bí níor mó eoluir aš cur do mnáib na rean aimpíre 'ná mar atá aš formhór na ndochtúirí reo anoir ašainn. Eolur ar leabhair atá acu ro. Eolur ar an obair a bí acu rú. Do fuaireadh an t-eolur ar an obair. Coimeádo na mná é ašur tušadair d'a n-ingeanuib é, ašur bí an obair ašur an tairighe 'šá cur i méid ašur i gcruinnear ó rliocht go rliocht. I n-éagmair an eoluir a beidh aš na mnáib bí deimne eile aš fearaib sunta inr na reana cógaib úo ar aipeadair mair a d'fášail. Na mná a bíodh aš tabairt an aipeadair dóib b' iad a nšaoilta féin iad, a mná pórtá nó a ndeirbhféraá.

Bíodh na šiollaí turair go líonmair i gcómhnuighe i n-aimáil brian. Bíodh aš šluairéad ar an uile fášar teadtaipeadta ó brian cun na mbuidéan eile de'n trluas nó cun na n-uairal a bíodh ra cómharranaad. Bíodh poimir an rluas amac aš péirtead na mbóirre nó aš déanamh an eoluir, 'šá déanamh amac ciacu bótar ab fearr nó ba péirde nó ba cómhngaraighe. Mar rin ní bíodh cóirde daingean i n-aon áit amáin de'n trluas. Beiréad a nšnó ra tímpal iad i ttréid go mbíodh tamal inr šad aon buidín.

Níor b' fáda šur tušad pé nšeara go mbíodh Caoilte i mbuidín šairš mór uí Céalla níba minicighe go mór 'ná mar a bíodh pé i n-aon buidín eile, pé cúir a bí aige leir. Bíodh dšoine 'šá fiarraighe d'a céile cad iad na teadtaipeadtaí móra a bíodh aš brian le cur, cómh minic rin, aš trmál ar šairš mór ua Céalla readair aon ríš eile d'a raib ar an rluas. Anran do tugi mar fíreagairt ar fiarraighe de'n tróro ran: "Náé 'mó šnó a bead aš šiolla turair i mbuidín šairš mór uí Céalla i n-éagmair aon teadtaipeadta a tabairt ó'n ríš?"

Anraan d'éarfað duine eile: "Bíon daoine nác siollai turpaitr as teacét cún buiròne Ìairòs mór uí Cealla."

"Bíon go díreac," a d'éarfað duine eile, "asur ní ró mór an fáilte a bíon as uairlið buiròne Ìairòs rómpa."

"Cad é an cúir ná béað fáilte as uairlið buiròne Ìairòs rómpa, airiú?" a d'éarfað áilteoir a béað 'sá leisint air nár tuis ré an ríéal.

"Oíre, nác neam-íuiríonaé an duine tu!" a d'éarfað duine eile. "Ná fuil íoir asat go maíe conur mar atá an ríéal as uairlið ósa Conaé 1 otaob ingine Ìairòs? Go bfuil sác doinne acu as cailleanmáint a meabrac a o'iaraiò go bfaðað ré féin i le pópað. Táto ríad 1 raéctaið an anama baint ar a céile mar séal uiré, ac nuair a éasán don fear iaraéta irteac ra buiròin bíto ríad go léir 1 n-aonféacé 1 raéctaið an anama baint ar ran."

"Asur ar noó' tá íoir as an raoíal," a d'éarfað duine eile ar a máctnam, "nác i Niam atá as tarang Caoilte cún buiròne Ìairòs mór."

"Oar ríad," a d'éarfað duine eile, "ac má tuisio uairle ósa Conaé asur na h-uairle ósa eile sur mar séal ar Niam atá Caoilte as dul éom minic cún na buiròne rin beíò an ríéal go h-olc aise rap a sguiríto ré puinn eile aimpíe dé."

"Tá an ríéal go h-áiféireac acu go léir," a d'éarfað duine eile. "Ní' blúipe binne as Niam ar doinne acu, amuic ná i mbaile. Ir meara léi a h-aéair 'ná don fear beó, uapal ná íreal."

Sin mar a bíoir as caint asur as cur éré céile. An fáto a bí an mór-íluas as sabáil ótuair ó Ceann Cora go Teamair ní ró mór an ruim a curí ra caint. Bí tuairim as na fearaið go mb' féioir go raið obair érom rómpa, caéana fuilteaca b'féioir. Nuair a bí an éuairto tabaréa asur an trítéain déanta asur an mór-íluas as filleaó go

Ceann Cora bí aighe sácl doinne raorí ó buaiream agus bí sácl doinne níba tusta do rult 'ná do sruaim. Do tuis na ríste agus na taoirí, ó bí ran mar rin, sur ceart rporc agus caiteam dimríe cur ar bun, i dtreó, nuair a rtaofaí i scóir na h-oíðce i scómnuige, so mbéad ruo éigin cun daoine coimeádo so ruairc agus so rultmair. Do cuiréad a lán neite ar riúbal. An gleacairéadct úo a bíoó i sCeann Cora do cuiréad ar riúbal maint oi. Bíoó ruc agus léimreac agus iompargáil ar riúbal, agus caiteam cloc ariaise, agus a lán cleairéadcta a cairbeánrao neart agus ruinneam. Bíoó uaral agus íreal meargaité ar a céile ra gleacairéadct. Uaireanta bíoó buao ag an uaral agus uaireanta bíoó buao ag an íreal.

Bí ósánac uaral ar teiglaé Cairós míoip uí Cealla agus Conn ab ainim do. Tug ré fé ndeara Caoilte ag teadct cóm mimic cun teiglaig Cairós míoip. Níor cairn ran leir. Ní leigreao ré air, ámtac, sur b' don éao a bí air. Ir amlaio a beirí ag magao raorí dá leigreao. Níor fás ran é san a cairbeáint nár cairn an siolla turair leir. Tug ré leirainim air, "Cora Buíde Ároa."

"feuc," adreao ré. "tá Cora Buíde Ároa cúgaimn." Tugao ré "Caoilte Corac," leir, air, agus "fear na sCor."

Mac ab eao an Conn ran do mlaolruanair na raiore, rís ua bfiacraé áróne, agus ósánac ana éróda ab eao é. Bí ré so maic ar an uile rásar gním, ac bí ré cair bár i ngníom reaca nó i ngníom iompargála.

CAIBIDÍOL XVII:

“bíodó ciall aḡat.”

Do cuirteáó pára na bun. Na gíollaí turpáir íriaó ba mó a éuaíó aḡaí na pá. Céap Conn go mbainfeáó ré cuíó de’n móráil ó’ “féap na ḡCor,” óar leir. Éuaíó ré írteaó ar na páraaib. Níor éuaíó Caoilte írteaó oíra i óturaó. Ó’ fáḡaí ré aḡaí na gíollaib eile íaó. Níor óein Conn a óíceaí i óturaó. Óo leir ré báir le óuine óer na gíollaib. Ar baíí óo óeineaó taóant ar Caoilte óul írteaó. Óo éuaíó. Óo ír Conn i órteaó ḡur óoimeaó ré ruar le Caoilte, le “féap na ḡCor,” óar leir. Níor ó’fada ḡur fáḡaí an óeirt na gíollaí lartiar óíob ar fá. Óo ḡeapuíḡ Conn. Má ḡeapuíḡ óo óoimeaó Caoilte ruar leir. Óo ḡeapuíḡ ré tuille. Má ḡeapuíḡ óo óoimeaó Caoilte ruar leir. Óo ḡeapuíḡ ré go ótí ná raib an ḡeapuíḡaó a tuille. Óoimeaó Caoilte ruar leir. Anran ó’fáirḡ Caoilte éun an peáa aḡur óo ḡluair ré amaó ó Conn i órteaó ḡur óóíó leir na óaoine ná raib Conn aḡaí i n-aon óor! Óo rtaó Conn. Ó’eirḡaí an líú ó n-a raib aḡaí feúcaint oíra i órteaó ḡur éríó an talam ré óoraib na n-aoine go leir. Ní óe Caoilte a baineaó an móráil aó óe Conn, aḡur óo baineaó an móráil i ḡceap óe.

“Seáó!” aóeifeáó na n-uairle eile leir aḡur íaó aḡaí ḡáirí, “ríne ‘féap na ḡCor’ aḡat! Sínaó na cora buíóe áíra aḡat! Má táíó ríáó fáa táa íuinneam íonta. Ír uaóóáraó an írte aóa aise. Ní feaca a leíteíó óe éuríóeaó i ḡcoraib óuine íam.”

Óo éríócuíḡeaó an ríóir. Óí Conn aḡur na n-uairle eile a bain le teiḡlaó Čaíóḡaí Móir uí Čealla aḡaí caint aḡur aḡaí tráóó ar an nḡníom uaóóáraó peáa a óein Caoilte. Cé

“Do labhair Caoilte dóm léiré rin ašur an fearš côm
fíocmair ran ar an bfeair eile.

“Dá mba mác níos tu,” arfa Conn, “níor nírté dúit
labhairt ar an gcuma ran. Ašur dá mba mác níos tu níor
nírté dúit, b’féirí, beir aš teacét anro ar an ngnó a
éugan ann tu. Acé gíolla tuair!”

Níor éug Caoilte ffeasra ar an gcaint rin. O’iompuis
daé bán ar a ghnúir. O’feuc pé n-a tímpal ar na h-uairlíb
eile. Bí Miam ašur a h-aéair aš éirteacét leir an gcaint.
Ní féirí pé cao ba máit dó a ráo ná cao ba máit dó a
óéanam. Úuail Miam cúca anall go bfeas léiré. Bíotar
go léir aš úmlúšao bí láirfeacé.

“A Cúinn,” ar ríre le Conn, “cá gnó éigin aš úrian
bíot-ra. Oiréan dóm-ra leir dul cun cainte leir. Ran
liom anran tamal beas ašur beiré mé i n-aonfeacét leat aš
dul aš tríall air. Tar-ra a leir anro go fóil, a gíolla,”
ar ríre le Caoilte. “Cá teacétairfeacét ašam le tabhairt
dúit.”

Nuair a bí rí féin ašur Caoilte a’ raon na gcluar do
labhair rí.

“A Caoilte,” ar ríre, “tabhair aife ašur ná leir oir go
gcuirí do an níó acá ašam le ráo leat aon iongnao oir.
Cáto na h-uairle rin go léir aš fíre oirann. Cá fíor
ašam-ra cao a éugan anro tu. Ašur cá fíor aš Conn cao
a éugan anro tu. An níó céadna a éugan anro é féin,
ašur tuille acu. Mleapar go oirceao liom a cúir ‘n-a
luíge ar a n-aighe, gan a beir oim labhairt, gur gnó gan
éirfeacét an gnó acá ‘gá otabhairt anro. Cáim-re ceapáite,
a Caoilte, ar mo raogal do cáiteam aš tabhairt aife dom’
aéair an fáir ír toil le Dia é féin ašur míre ó’ fásaint ar
an raogal. Má’r ar m’ aéair ír túirge a gíaoófaio Dia,
fanfao rinšil ar an raogal ro go leanao é.—Iméig anoir,
a Caoilte, ašur bío do beannaéc ašat, ašur má’r máit

leat pópaó cuimniú ar mhaoi éigin eile. Imtiú leat láirthead, i dtreo go mearrfar sup ad' éir ar teachtairthead atáim."

O'imtiú Caoilte.

O'fíll Niam as triall ar na h-uairibh a bhí as feiceamh léi.

"Téanam, a Cuinn," ar ríre le Conn. Tugadair asáid ar púbal Ærian.

Mac Driúar céile do Ærian ab eaó Conn. Driúar do mhaolpuadair na raithe, do ríú na bfiadair áirne, ab eaó an céad bean a bhí pópta as Ærian. Bhí rin mádar muraó, agus ba léi tuille de élaínn Ærian, leir.

Nuair a táadair éun cábáin Ærian conacadar muraó agus beirt nó tríur o' uairibh Dál gCair 'n-a rearm larmuic de'n cábáin.

"O' oirthead dúinn labhair leir an ríú, a muraó," arfa Niam.

"Anoir díthead a tánamair uair, a ríú," arfa muraó.

"Dé beata-ra, a Cuinn," ar reiréan. "Ragad irthead, a ríú," ar reiréan le Niam, "agus neórfad do tu beir anro. Níl doinne i n' fódair irtiú ac mhaolpuadain, an ragar."

B'é mhaolpuadain anamcára Ærian. Anamcára a tugti an uair rin ar oirde faoiróine.

Cuair muraó irthead. Níor b'fada sup fíll ré amac.

"Téanam, a ríú," ar reiréan le Niam.

Cuair Niam irthead agus do rágad Conn amuic. O'umluig rí do Ærian mar ba éairt, agus o'umluig rí do mhaolpuadain. Anran do labair rí.

"Tánas as triall oir, a ríú," ar ríre le Ærian, "éun go n-iarpainn oir congnam a tabhair dom feuchaint a' b'éad-painn a éir fíaduib ar éir o' ár n-uairibh óga beir ríctánta le n-a éile."

"Ba cóir, a 'nóean ó," arfa Ærian, "nár beas doib na

loclanaig a beit le troio acu agus gan beit as troio eatartha féin. Cad é an conghnamh i r' dóic leat a d'féadfaínn a tabairt duit, a Niamh?"

"Ní ró fúirpíte dom ainim a cur ar an gconghnamh, a níg," arsa Niamh, "ac táim 'gá tabairt fé n-deara go bfuil cur acu go fíochmair agus go feargac le n-a céile, agus meafaim sup mire fé n-dear é."

"Ó, tuigim," arsa Brian. "Éad atá ort. Meafan gac fear acu sup aige féin i r' ceart tu beit mar mhaol, agus tá fé i r'actaib an anama baint ar don fear eile a déanfaid oipead agus feuchaint ort."

"Cúir gáire cúgáinn, a níg," arsa Niamh, agus go gáir sí féin, "i r' cruinn díreac a buailir do méar air!"

"Ba dóic liom, a Niamh," arsa Brian, "ná fuil doinne cun an rgeil rin do focaru gac ac tura féin, agus d'á luigead baint a beid agusam-ra ná as doinne eile leir an rgeal sup b' ead i r' fearr a déanfaí é focaru gac. Inir dóib lom díreac cé 'cu dóib a pórfair. Gabaim-re orm go gcuirfid ran deire leir an impearán."

"Do cuirfead gan amhar, a níg, ran deire leir an impearán," ar ríre, "ac ní féidir dom ran a d'innirint dóib, mar ní pórfad doinne acu. Tá m' aigne roair, a níg," ar ríre, "ar gan pórad coitche."

Do rtao sí. Níor labair doinne ar fead tamail. Anran do labair Brian.

"Déanfaid-ra don níd i r' maic leat, a nígan," ar reiréan.

"Tá duine acu anro amuic, a níg," ar ríre, "agus d'á mb' áil leat glaothac irteac air agus a r'ad leir ciall a beit aige. Gaoi duit féin iread é. Mac do níg na bfiacraic áirne iread é. Do labair fé go h-ana feargac ó ciamib le duine eile."

“Do ghlaothadó ircead ar Conn. Nuair a táinig sé ircead do labhair Brian leir.

“A Cuinn, a mic ó,” ar reirean, “meafar go raib ciall aghat-ra.”

Ní feidir Conn an traoḡal cao é an bun a bí leir an gcaint. Níor labhair sé.

“Do h-iarad oim labhairt leat aghur a rád leat ciall a beit aghat,” arra Brian aghur é ag sáirí.

Níor labhair Conn focal. Ní feidir sé cao ba ceart do a rád, aghur ceap sé gur b’feairr éircead.

Do labhair an ragar.

“B’feidir nár b’feairr ruo a d’éanraí ’nā an ceann a baint de’n rḡeal duit, a Cuinn,” ar reirean.

“Leis doim-ra imcead, a ríḡ,” arra Miam.

Érom Brian a ceann cúicí, aghur o’ imtíḡ rí amac.

“Do labhair go fearḡad ó éaimb, a Cuinn,” arra’n ragar. “Ir doḡa go bfuil fíor aghat féin cao é an cúir a bí aghat leir an bfeirḡ. Ní’l agham-ra le rád leat ac an méio reo. Tá rocair ’n-a h-aigne féin ag ingín ḡairḡ míoir uí cealla gan pórad coitḡce.”

“Siné cúir, a Cuinn,” arra Brian, “gur h-iarad oim-ra labhairt leat-ra aghur a rád leat ciall a beit aghat.”

“Aghur, a Cuinn,” arra’n ragar, “féadfair-re a o’innrinc o’á tuille, sé mar a tuirfir féin gur sád é, nā fuil don bfeit ag don fear go deo ar ingín ḡairḡ míoir a o’fáḡail le pórad.”

“Imtíḡ leat anoir, a mic ó,” arra Brian, “aghur bíod ciall aghat.”

O’imtíḡ Conn gan labhairt. Bí sé ag dul ó deairḡ go bán aghur ó bán go deairḡ an fáio a bí sé ag éircead leó, aghur anran o’imtíḡ sé gan labhairt.

Oein sé an ruo a dúbhad leir, ámtac. O’imr sé an ruo a h-innreao do. Ar ran amac níor deimeao a tuille éaoa

map geall ar miam: Má 'reath, níor luígtuis ran an uraim a bí acu go léir oi. Ba dóic leat sup méatuis pé an uraim. Má bíodar úmal oi poimir rin ba dóic leat sup méatuis ar an úmluigeaét acu 'n-a diais ran. Má bíodar ollam poimir rin ar gac don níò a déanam ar an gcuma ba dóic leò dob' fearr a taitneadh léi, bíodar níba tuisa 'n-a diais ran cuise, agus ruo ab fearr 'ná gac níò eile, ní raib rhamal an éada as doireuadh gac maiteara acu agus as réithead miorghaire ruar eatarra.

Ba ró maic an bail oira féin an rgeal a beic map rin acu. Bí a tuisint cóm h-aibis rin as miam, agus a h-eóluir oira cóm cruinn rin, náir túirge a bíod gáò as duine acu le cómairle leara 'ná map a tuisaó ríre an gáò. Anran, ní túirge a tuisaó rí an gáò 'ná map a tuisaó rí an cómairle. Bí rí cóm doiminn cóm garta ran go tuagaó rí an cómairle ar ríis náir baogal don gortuadh déanam. Bí rí ana cnearta leó, ana aicilíse, ana féim. An t-amleap n-a mbéad duine acu lán ceapaithe ar é déanam béad pé curra de aici rap a' mbéad fíor aise go raib rí 'gá cur de i n-don cór, agus an gníom fóganta n-a mbéad duine acu lán ceapaithe ar gan é déanam béad pé meallta aici cun an gníom rin a déanam rap a' mbéad fíor i gceapc aise cad a béad ar riúbal aici.

Ir 'mó tairbhte a dein rí, ar an gcuma ran, oc Urian. Do tuis Urian féin a lán de'n tairbhte rin, ac bí móran de ná raib don píoc eóluir aise air. Bíod corc curra aici le píoc obair go minic rap a' mbíod uain as an píoc obair ar teadé, agus an píoc obair a bíod tagaithe, ir minic a bíod pé curra ar neamníò aici, curra roir riap aici, rap a' mbíod uain aise ar don díobáil a déanam, nó rap a' mbíod uain aise ar puinn díobála déanam.

Bí uraim tair bair as Urian oi, agus as an píogra go léir oi. Ac bí ruat níinnead as gormflait oi.

CAIBIDÍOL XVIII:

RÁFLAÍ.

An fáid a bí móir-íluasg Æriain as teacht abairle ó
 Teamair go Ceann Cora an uair rin ní raib don lá san an
 uile ídgar ráflaí as gluaireacht amearg na Æeari ar na
 neitib ionganacá a bí, dar le daoine, ar riúbal lartuair
 i leat Cuinn. Bí móir-íluasg uatbárac as M'íreaclainn 'á
 éruinnuigad, a deirteí. Clanna Néill go léir as éruinn-
 iugad ar zac áirde asur a scáirde leó. Loclanaig as dul
 amac ó Baile Áta Cliaí as cabruigad le M'íreaclainn i
 scoinnib Æriain. Loclanaig as dul ótuair ó'n Múmain
 cun díoltair a déanam ar Ærian asur ar leat moga.
 Slóigte Loclanaí as teacht anall tar faraise as cabruigad
 le Loclanaig na n-Éirean i scoinnib Æriain, i scoinnib an
 don fíri amáin a bí tar éir cómaect Loclanaí do éur ar
 neamnió i n-Éirinn. Dar le luét na ráflaí dein Ærian
 botún uatbárac nuair a tug ré an bliain do M'íreaclainn
 cun a nirt a éruinnuigad asur cun é féin do éur i tceó
 i scóir an éata móir a tpoirpí nuair a béad an bliain irig.

Dubairt daoine ná raib don bpiú leir na ráflaib rin.
 Dubairt daoine eile go raib asur zac don bpiú leó, asur
 go neórrad an aimpir go raib bpiú leó.

D'airig Ærian asur a luét cómairle na ráflaí go léir.
 Níor éur ré don tpuim ionta. Ní dubairt ré 'reac ná ní
 n-eac leó. Níor gáó óó é. Ní raib don ráirt de leat
 Cuinn ná raib a teactairí aige ann asur cúntar éruinn aige
 ó'á ídgaril uatá ar zac don puó a bí as tuicim amac
 lartuair. Iré Caoilte a bí 'n-a ceann ar na teactairib rin.
 Cuiread ré duine acu ódear i n-asair an lae nác móir, le
 bliúire éigin eóluir, as triall ar Ærian.

B'i p'ior a's Niam a'sur a'sa' t'p'it'air Caoilte be'it a's o'eanam
 na h-oib'pe rin. B'i n'io ar a n-aighe p'ein a bi a's o'eanam
 buar'ta o'oi'b. B'e n'io e rin 'na' cao a bi im'eig'ce ar
 Am'laoib no ce 'cu beo no mar'b a bi p'e. B'i an n'io rin
 a's o'eanam buar'ta do t'ao's, mar ni a'iteo'e' an p'ao'gal air
 na sur, 'veineao e'as'coir e'rom e'igin ar Am'laoib. So
 o'cio'p'ao p'e t'ar n-air san teip m'ura m'beao na' p'as'ao ar
 a cumar teae't. B'i an n'io rin a's o'eanam buar'ta do Niam,
 ac ma' p'eo ni buair'te de'n t'ras'or e'ea'ona a bi a'ige 'a
 o'eanam oi. B'i an o'a m'ae'tnam u'o 'n-a h-aighe a'ei mar
 g'eall air, a'sur san ar a cumar an o'a m'ae'tnam a t'abair't
 o'a e'eile.

O'ubair'te t'ao's sur o'oi'e leir sur m'ait an ruo teae'taire
 e'ur o'uaio a's t'p'all ar Caoilte 'g'a p'ao leir be'it ar
 e'uar'p'g an t-e a bi ua'ta. So m'b' p'eioir so o'cio'p'ai ruar
 le t'uar'p'g e'igin air i'ar'tuao, so mo'r mo'r a'mear's
 lo'e'anae ba'ile a'ta Clia't. Do p'ocap'ui'geao air rin. Do
 p'ol'a't'p'ui'geao an teae'taire. Do p'sp'io'ba'o leir'p' p'aoa a'sur
 do t'uga'o o'o i le b'p'eit a's t'p'all ar Caoilte. Do cu'p'eo'o
 p'ior p'a leir'p rin an uile b'l'u'pe e'o'lur o'a p'ao a's an
 m'beir't ar Am'laoib. Do cu'p'eo'o p'ior a e'o'm'ar't'ai so leir
 int'i, a o'p'iu'e a'sur a o'ea'b'p'am, a aor do p'eir t'uar'p'm, a
 t'eas'ar a'sur a aoir'o'e a'sur o'ae a g'p'ua'ige. Ni ba'og'al na
 sur m'ol t'ao's a p'ea'p'ra a'sur a t'p'e'ite. O'im'eig an
 teae'taire a'sur do p'ug p'e leir an leir'p. Tar e'ir p'aint
 a'm'p'pe t'ain'is p'e ruar le Caoilte a'sur t'ug p'e o'o i. Do
 leig' Caoilte an leir'p. Ma' leig' ba cu'm'm leir i'ait'p'ea'e
 an t-o's'anae lo'e'anae a bi ar i'ar'ao. B'i a'it'ne m'ait a'ige
 air, ac ni p'ao'b, o'ar leir, a'it'ne a's Am'laoib air-p'ean.
 Cu'p' p'e leir'p t'ar n-air a's t'p'all ar Niam a'sur ar t'ao's
 'g'a inn'p'nt o'oi'b so p'ao'b a'it'ne a'ige ar Am'laoib, a'sur so
 n'o'ean'p'ao p'e a o'i'ceal ar a o' p'as'gal ama'e ca' p'ao'b p'e, no
 an p'ao'b p'e be'o.

Bíodó nár cúir Æmian ruim inr na párlaib, mar nár gao
 tó é, do ðein ré an uile fásar díeíl ar a fílóíctib do
 méaduigao agus do neartuigao agus do cúir i tceó i gcóir
 na h-oibre a bí roimhir ar ceacht na h-æbliana. Cúir ré
 tuille fear irteac inr gac buíoin t'á fluaig, agus ðein ré
 buíðeana eile i tceannta na mbuíðeana a bí aige. Cpuinnig
 ré ualaí móra éadais agus ualaí móra arðair ó gac don
 páirt de'n mímáin agus t'á raib t' oileán na h-Éirean
 ré n-a rmaect. Táinig ualaí móra iarpáinn go Ceann Cora
 ó gac áit 'n-a raib iarpán 'á tógaint ar an tcalam, agus
 b'éigean do meargac oipead eile gailní cúir as obair agus
 bí as obair ceana aige, i tceó go raib na h-airm t'á
 nðeánam níor ciúga ar túbailt 'ná mar a déintí roimhir
 rin iad. Nuair a conaic luect na párlaí an t-éirleac oibre
 ar fad ar riúbal: "Ac!" aðeiríoir, "buaðraib Æmian
 ar m'fpeaclainn agus ar a bpuil de loclanaðair ré luige
 na gíne!"

Do fuarao amac iartuair, i gcaiteam na bliana, cao é
 an t-éirleac ollmúcáin a bí ar riúbal i gCeann Cora. Má
 fuarao ipé ruo a ðein gac níg der na níctib tuair 'ná
 cúbað cuige agus m'fpeaclainn a t' fásáilt gan ábair
 gan congnam. Tuigaoar cómairle cómngarae neam-
 congantac tó. Túbraoair leir, nuair ná raib ar a cúmar
 an ártóigeaect do coraint ar Æmian nár b' fearra tó ruo
 a tðanrao ré 'ná an ártóigeaect a ábairt do Æmian agus
 luige irteac ré Æmian 'n-a níg cuige. Túbraoair leir nár
 b' don máit tóib féin toul i gcóinnib Æmian agus Tál
 gCair. Ná géillpeao Tál gCair an fad a beao tuine acu
 beo, agus ná fásraíoir namair beo 'n-a noiaig. Ná
 géillpeao níogra ullao ac cóm beag. Sur b' amair a
 tðanrao an tó fluaig a céile do dírguigao. Anran nár
 b'fior cé aige go mbéao Éire, ná cé aige go mbéao
 ártóigeaect na h-Éirean. Sur b' fearr an tpicáin agus
 géillpeao do Æmian.

b' éigean do m'íreacélaínn beic páirta. Táinig deire na bliana. Do gluair brian agus a mór-pluag ótuairt aipir go Teamair. Táinig m'íreacélaínn as triall aip agus eus pé dó an áiprígeadé agus do luis pé féin irtead 'n-a níg cúige pé brian. Ar cúige na míde iread o' fás brian 'n-a níg é.

Bí a lán daoine páirta go maic. Bí a lán daoine agus ba cuma leó. Agus bí pait daoine agus bíodair ana mí-páirta. Bí gormflait ar an pait rin.

CAIBIDÍOL XIX.

COGNAC.

Ir dóca gur mictó tuairis éigin a tabairt ar cad o'imtí ar amlaoid. Tá innite ceana conur mar a bí pé féin agus gormflait ana mór le n-a céile go luac tar éir iad do cup aicne ar a céile i gCeann Cora. Ó'n gcéad lá a conaic gormflait é do éiom rí ar ana cúram a déanam dé i gcóinnuige. Sa caint dóib do cup gormflait irtead : n-aighe an ógánaig na rmaointe céadna a bí 'n-a h-aighe féin i tdaob brian agus i tdaob mhuicéad agus i tdaob áiprígeadé na h-éirean. Dein rí an obair rin, i ndiaig ar ndiaig, go h-ana péir agus go h-ana garta. Cup rí irtead i n' aighe, a gan fíor dó náe mór, an fuat agus an miorcair céadna a bí 'n-a cpoide féin i gcoinnib brian agus i gcoinnib mhuicéad. Dein rí ruo eile. Do múin rí dó,—níor deacair oi é, ámtad,—conur an fuat do coimead iritig agus an gealáire do táirbeaint larmuid.

Lá d'a pailb ré féin agus Tadó Óg ua Cealla : gCeann Coria bí ré féin agus Sompflait i n-áit ré leir agus iad as caint, agus san don éoinne as Tadó ná as doinne eile náe as tráct a bíodar ar muinntir Amhlaoib a bí toir pa baile. Ní h-ar don níó d'a fóro ran a bíodar as caint. Bí Sompflait as cur ríor d' Amhlaoib ar brian agus ar mureadó, agus ar an gcuma 'n-a pailb an uile fásar éagsóira as an mbeirt 'a déanam uiréi féin. Ní pailb reóro ná duair raióbir maí aici ná rí cósaró uairéi cun é bponnaó ar rí g éigin nó ar píuínra éigin, i tceó go mbéaró ré buirdeac de brian.

“Ná cón, a rígan,” arfa Amhlaoib, “go tceisfeadó ré i n' aigne ná bdeas dó a cuir féin do bponnaó agus san cuir tuine eile do bponnaó.”

“Ir cuma leir, a míc ó,” ar ríre. “Don puo uaral n-a gcuirféo ré a ríul agus a lámh air ní beiró ruaimnear ná pártacé aigne air go tóí go mbeiró an puo ran tabaréa uairó aige do rí g éigin nó d' uaral éigin. Do cuir an pápa éúgáinn anall anro ó'n Róim reóro ana raióbir, cailír óir a bí cóim tnom ran sup b'ar éigin féaróá i d'iompar d' lámh. Bí muirígean mo d'á lámh féin inti. Dob' fíu raióbiréar móir i marí gail ar a pailb d'ór inti agus san tráct ar a tuille. Ac an órnáio oibre a bí gáiréa uiréi, ba mó ab fíu an órnáio ealaóanta ran 'n-á an t-ór féin. Agus d'a éagmarí rín go léir bí cuor uiréi de élocáib lozmáira agus éeannóc' gac éloc díob leat na múnán tuic ! Ní tabarfaínn an cailír rín ar raióbiréar na múnán. Ní tabarfaínn go deimín. Ba liom-ra an cailír rín má ba le brian i. Cao a deim ré ? Cóim luac agus táinig Colla agus na manais rín tíor go h-lir Caarí go pus ré leir ríor an cailír uaral ran agus tús ré do Colla i, san oiréar agus a fíarfaige díom-ra ar maic liom é nó ar d'ot liom é ! Cao 'deim leir rín. a Amhlaoib ? Ná

deánfaid cáilir ba lúga ab fiú 'nár an cáilir rin an gnó do mainistir Inre Cačaiš ? ”

An fáid a bí an méid rin cainte as Sompflait 'ár fáid níor labair Amhlaoib. Nuair a bí an cáint fáidíte aici níor labair ré puinn. An méid cainte do labair ré ní h-ar an scailir a labair ré i. Níor b'fada go ndeish ré as triall ar an scuir eile de'n teiglae mar a faib Taos. Criochnuighdar an cuairt asur táinig an beirt abailte go h-Inir Cačaiš.

Tamail 'n-a d'iaish ran ipead táinig an fonn ar Amhlaoib cun an Crieidm a glacaó. Níor b'fada a bí an Crieidm glacaithe aise nuair adubairt ré sur máit leir beit 'n-a pasairt. Cuir Colla an mí teártála air, mar a d'ubraó. D'imtish an mí asur do h-ollamhuighaó é asur do cuiread inr na mion-Órdaib é. Do deineaó deacon de asur do cuiread irteaó ra n-éirdam é. Irtaish ra n-éirdam ran a bí an cóirta láidir, asur irtaish ra cóirta ran a bí an borca iarainn asur an cáilir uapal irtaish ra borca.

An fear n-a faib cúram an éirdam air poime Amhlaoib bí ré, mar a d'ubraó, imtishite anonn go dtí an Róim. D'fan culait éadaiš leir, culait manaiš, 'n-a d'iaish ra n-éirdam. Fuair Amhlaoib an culait, ioir aibid asur coéal. Cuir ré an culait i scoimead. Bí gnó aise di. Anran do leish ré air le Colla go faib gnó as an mBanuighin de asur sur máit leir ceat fágail cun dul go Ceann Cora. Fuair ré an ceat. D'imtish ré ruar. Níor b' fada sur iar ré aipir an ceat céadna. Má iar do fuair. Nuair a bí caiteise deanta aise ar an sceat ran d' iaraid asur d'fágail deir ré ruo eile. Do tóis ré leir aibid asur coéal an manaiš a bí poimir ra n-éirdam cun a feóimha coolata asur cuir ré uime iad. D'fill ré a shuaid fada d'ub ré'n scoéal asur d'ub ré an aibid tímpal a muinil asur d'feud ré ra ršatán.

“Déanfaidh an tSno!” ar reireadh i n aighe péin.

Cúpla lá 'n-a d'iaidh ran éainis ré ag tuiall ar Colla agus o'iar ré ceao tui ruar go Ceann Cora.

“Tá, a d'air,” ar reireadh, “bá ag tui ruar ar eirise lae ar maidin. Raibid mé ruar ar an mbá ran agus anhan féadfaid, b'féidir, beidh anuar níor tuiatamla.”

“Tá go maith, a mhic ó,” arsa Colla.

Ní h-ar eirise lae a bí an bá ran ag tui ruar go luimnead ac uair a' élois roim lá. O'eirise d'amlaoib uair go leit a' élois roim lá agus cuir ré uime culait an manaidh agus o'fill ré a ghuais fé'n scoéal, agus ruid cun an báid é. Bí an doirdeacht ann agus níor cuir doinne don rpeic air. Díol ré an t-éileam agus cuair ré ircead. Nuair a rpoir ré luimnead ir ar ceáirtain Meirgaigh a tuis ré d'air. Conaic ré Meirgaigh.

“Dúbairet Colla liom, a d'uin'uair,” ar reireadh, “a fíarfaidh díot a' b'féadfaid macramail a déanam o' n' eodair uo a d'einir o' cun na cailire cuir fé g'lar.”

“Caot o'imtis ar an eodair a d'einear o'?” arsa Meirgaigh.

“Níor inir ré dom, a d'uin'uair, caot o'imtis uiréi ná ar imtis don ruo uiréi,” arsa d'amlaoib, go rimplíde.

“Tá go maith,” arsa Meirgaigh. “Ir cuimhin liom an eodair. Ní beid mé neómat 'a déanam duit. Suidh anhan. Ní ruid duit imteacht. Tabairfid mé duit i láitead.”

B' fíor o'ó. Cúpla buille carúr agus cúpla rshíob bapa-ciomalta agus bí an eodair déanta.

“Seo,” arsa Meirgaigh. “Siní agat i. Seadain agus ná cail i mar a caillead an ceann eile.”

“Suidh maith agat, a d'uin'uair,” arsa'n manad b'péise.

Éainis d'amlaoib amad ar an scoáirtain agus an eodair aise. Bí r'gannra air an fáid a bí fé irtis le h-eagla go noéarfaid Meirgaigh, “Raibid féin ríor ag tuiall ar Colla

leir an eodair peo.” Ní túbairt. Tug ré an eodair do’n mánac, dar leir, agus bí Amhlaoib páirta.

Cóm luat agus bí ré ar an ttaob amuic de’n ceáirtain o’iméig ré i n-áit éadóamail éigin agus bain ré de an aibít agus an coéal agus bí ré ’n-a muict fein. Dein ré ceirclín beas éruair de’n aibít agus de’n coéal agus cuir ré fé n’ orsail an ceirclín, agus o’iméig ré ruar go Ceann Cora. Conaic ré Sormélaic. O’nir ré ói cat a bí déanta aise, agus tairbeáin ré an eodair oi.

“Nuair innir dom, a nígan,” ar peirean, “conur a tógat uait an cáilr rin beartuigear am’ aigne go ttabairfainn éúgat tar n-air í nó go scaillfinn an t-anam. Tá an eodair peo asam anoir, agus féadfaid an cáilr a tabairt liom agus an borca o’fásáilte am óiaig agus an slar air, agus ní aiteoécaid doinne an cáilr a beic iméighe ní pior catin. Tá cáilr eile ann agus ipi a tógtaí amac nuair a bíon don ócaid ámuighe ann. Ní tógtaí amac an cáilr doon coitche.—Tá don contabairt amáin ra rgeal, ámtac. Tá páineóc’ Measgac agus Colla beic as caint agus go bfiaróc’ Measgac de Colla, ‘Ar dein an eodair nua úo a beinear duit an gnó?’ nó ruo éigin de’n tóroí ran, bí an rgeal amuic orm. Ní móí dom an cáilr a tabairt éúgat, a nígan, cóm luat agus o’ féadfaid é, agus anran beic as faire éúgam.”

Bí átar an domáin ar Sormélaic. Ní faib don cuimneam aici go nbeanfaid an buacail rin a leicéir de gníom, agus é déanam cóm ciúin, cóm garta. Do mol rí é agus do mol rí airí é. Do ruí rí air agus érom rí ar é pógat. Do póí rí go olút é, airí agus airí eile, agus “Mo gíad mo leanb!” ar rípe leir, i n-asaid gac póige o’ar tug rí óó. Anran do érom rí ar gól. Anran o’ ámuí rí airí oó na h-éasóirca troma érua a bí o’á nbeanam uiréi, Urian ’gá nbeanam uiréi agus Muncaid as réidead féi.

Ar ball do éadair pí eun ruaimhir, agus éiomuigh pí a rúile, agus táinig a rnuá féin agus a gnaoi féin oi. O'feuc Amhlaoib uirici agus tuig pé i n' aigne sur mhór an tíránac. Uruan agus sur b' é ruo Murcáth 'ná annrúian tóiblaíde, agus an t-é a cuirfeadh ar an raogal an beirt go mbéadh comaoine mhór curtha ar an raogal aige.

"Suiğ anran go fóil, a laog," ar ríre. "Beiré mé ear n-air cúgac láitneac."

O'imcúig pí. Níor b'fada sur fill pí, agus ruo éigin aici n-a láim, fillte i n-éadac. O'orúail pí an t-éadac. Ímáğ do'n Maigtoin Muipe ireadh 'bí aici, ímáğ aigúio. An t-é a dein an ímáğ ran dein pé go maic i. Bí pí tímpal pé h-órla ar doirde agus bí pí cúmta ana éruinn do'n péir rin, agus i píunneac 'n-a déanam do péir mar ba deapc cló duine a beir. Ac bí níó earur rin inti. Táinig leir an sceárbaidhe, pé p' b' é féin, rúail gnaoi éigin do cur ra n-ádhair i tceod sur tóic leat nuair feucfá ar an ádhair sur b' i ádhair na Maigtoine féin a béadh ann. O'feuc Amhlaoib ar an ímáğ, agus má feuc do mócuig pé as teac't 'n-a éroide, do'n ímáğ ran, uraim náir mócuig pé a leicéio ruam roimhir rin 'n-a éroide.

"Ir álunn an ímáğ i rin, a rúgan!" ar reirean.

"Seo, a míc ó," arua rormélaic, "beir leat ríor go tici an mainircir i rin, agus tabair do Colla i, agus abair leir sur mipe cuir cuige i, agus sur b' ríne gno a bí asam tóic-ra inoiu, eun na h-ímáğa ran a bbeir ríor as ríuall air agus i bponnao air. Ímáğ deap ireadh i. Ní tabarpann-pe, ámtac, an eailir úo ar míle, ní h-eadh, ac ar deic míle, o'á róro. Beiré átar mhór ar Colla nuair a geobair pé an ímáğ ran. Cuirfí an t-átar ran é ó don cuimneam i n-aon cor a beir aige go bfeadófa-ra don gno eile beir anro ainíor inoiu asac ac eun i rin a bbeir ríor as ríuall air. Déanfaid an t-átar ruo eile. Nuair

iairrair-pe ar Colla ceao teac̃t ainíor aipír amáireac̃
tabairfaiṑ ré ðuit an ceao san ceirtíúc̃án.”

“Tuigim é, a rígan,” aipra Am̃laoiḃ.

Bí ré as im̃teac̃t asur an im̃ás aise, asur an ceirtlín pé
n’ orṡail aise. Do labair Ṣormf̃laic̃ aipír asur na
deṑraḃa le n-a ríuilḃ.

“Tabair aipe m̃aic̃ ðuit féin, a laos̃,” ar rípe. “Beairt
ana c̃ontabair̃t̃ac̃ íreac̃ an beairt ac̃a iṑir l̃am̃aic̃ asat. Ní
tura am̃áin ac̃a ra c̃ontabair̃t̃ fear̃ta. Táim-pe anoir c̃óm̃
raḃa íreac̃ ra c̃ontabair̃t̃ asur ac̃aoí-pe. Tabair aipe
m̃aic̃ ðuit féin.”

“Ná bíṑ easat or̃t, a rígan,” ar reir̃ean, asur o’ im̃c̃is̃ pé.

Táim̃is̃ pé c̃un na mainir̃treac̃. C̃uair̃ pé c̃un an éṑḃaim̃.
O’ orṡail pé an ceirtlín asur c̃uir̃ pé an coḃal asur an
aic̃bíṑ ra n-áit ’na ḃṑuair̃ pé ar ṑt̃úir̃ iac̃. Siúṑ as tr̃m̃ail
ar Colla anran é.

“Seo, a Ac̃air̃,” ar reir̃ean, “ruṑ a c̃uir̃ an ḃanr̃is̃in
anuar c̃úṡat-ra. Siné ṡnó a bí aic̃i ṑíom inṑiu, c̃un ṡo
ṑtabair̃f̃ainn c̃úṡat anuar é rin.”

O’feuc̃ Colla ar an im̃ás. Do r̃taṑ pé ar feac̃ tamail
asur as̃ as̃ feuc̃aint uir̃c̃i.

“Ó,” ar reir̃ean, “ir̃ áluinn an im̃ás i rin! Ir̃
beannuig̃te an im̃ás i. Ní féac̃aim̃ san ṡráṑ ṑo’n
m̃laig̃ṑin m̃uir̃e ṑo m̃oc̃uṡac̃ as̃ laṑac̃ íṑis̃ am’ éṑíṑe
nuair̃ feuc̃aim̃ ar an im̃ás rin! Abraṑ an raos̃al a ṑos̃a
ruṑ,” ar reir̃ean, “bean m̃aic̃ íreac̃ Ṣormf̃laic̃! Mura
mbéac̃ ṡur bean m̃aic̃ i ní ḃṑonnraṑ rí an im̃ás ṑo or̃ainn
Mura mbéac̃ ṡur bean m̃aic̃ i ní béac̃ a leic̃éir̃o i n-aon
c̃or̃ aic̃i.”

“ṑúḃair̃t̃ rí liom ṑul ruar aipír amáireac̃, a Ac̃air̃,”
aipra Am̃laoiḃ, “ṡo raib̃ ṡnó éisin eile aic̃i ṑíom.”

“Tá ṡo m̃aic̃, a m̃ic̃ ó. Com̃áin leat,” aipra Colla.

CAIBIOIOL XX.

bíteamntas.

D'iméiḡ Am̃laoiḃ aḡur tḡḡ ré cuairṑ ar an éirṑam aḡ cur ḡac̃ aon ruṑ i tṑreṑ ann. Tḡḡ ré an tráctnóna aḡ níḡe aḡur aḡ ḡlanaṑ aḡur aḡ rḡiomar aḡur aḡ rlaéctḡḡaṑ ḡo tṑtí ḡo raiḃ ḡac̃ aon ruṑ ar áilleaéct aḡe. Fuarṑ ré eṑc̃air an c̃óir̃ta ṑainḡin ó Colla cun na n-ár̃taí aḡiḡiṑ aḡur óir̃ a b́i ir̃tiḡ ann ṑo t̃óḡaint amac̃ aḡur ṑo ḡlanaṑ. Nuair̃ a b́iṑar ḡlan aḡe cuir̃ ré ir̃teaé aḡíir̃ iat̃. B́i an oíṑc̃e ann rar̃ a raiḃ an obair̃ ḡo léir̃ ṑéanta aḡe.

Nuair̃ a b́i an ṑoir̃c̃eaéct aḡe t̃ar̃ainḡ ré amac̃ an m̃ac̃raḡail eṑc̃raé a b́i aḡe réin. D'or̃ḡail ré an bor̃ca 'n-a raiḃ an c̃ailíir̃ ṑaor̃. T̃óḡ ré amac̃ an c̃ailíir̃. Cuir̃ ré i b̃folaé ra n-éir̃ṑam í. Cuir̃ ré an ḡlar̃ ar an mbor̃ca aḡíir̃, aḡur r̃oc̃ar̃uiḡ ré é t̃íreac̃ ar an nṑul 'n-a raiḃ ré c̃eana. D́ún ré an c̃óir̃ta ṑainḡean, aḡur ṑo ruḡ ré eṑc̃air̃ an c̃óir̃ta aḡ tr̃iail ar Colla aḡur tḡḡ ré ṑó í. D'iméiḡ ré a c̃ṑola. Sín ré ar an leabair̃, ac̃ má r̃in níor̃ t̃uit aon neul c̃ṑolaṑa air̃. D'eir̃iḡ ré t̃impal na n-aḡm̃r̃ipe c̃éaṑna 'n-ar̃ eir̃iḡ ré an m̃aiṑion r̃oim̃ir̃ r̃in. Tḡḡ ré aḡair̃ ar an mbáṑ ḡc̃éaṑna. B́i c̃eir̃t̃lín ré n' or̃ḡail aḡe. Tḡḡ ré an b́ioluiḡeaéct uair̃ aḡur níor̃ cuir̃eaṑ aon r̃reic̃ air̃. T̃áinḡ ré ḡo Ceann Cor̃a. B́i ḡorm̃flaíe aḡ r̃aire aḡur í aḡ r̃eíteaḡ leir̃. Cóm̃ luac̃ aḡur a ṑúḃraṑ léi ḡo raiḃ ré ann t̃áinḡ r̃í c̃uḡe. ṑo ruḡ r̃í léi ir̃teaé é i r̃eṑm̃ra uaiḡneaé. D'or̃ḡail ré an c̃eir̃t̃lín aḡur r̃in ré c̃úic̃i an c̃ailíir̃. Anran iḡeaṑ b́i an m̃óráil uir̃t̃i! Ní r̃eṑoir̃ r̃í conur̃ a t̃air̃beánraṑ r̃í ṑó méir̃ an buir̃c̃air̃ a b́i aici air̃.

Níor̃ b́' aon ionḡnaṑ í beir̃ buir̃eaé ṑé. Dob' áluinn an

treóio an éailír rin. Dar leir an mbeirt ní raib feóio eile mar i le pášail ra doíman an uair rin.

Nuair a bí tamal beas caíte acu as feuchaint uirthi asur as déanam iongnathó dī do tós Šormflait léi i asur cuir ri i scoimead i.

“Asur,” ar ríre, “beir an treamhiós as an t-é a geóibair amac ar mo lám-pe airi i!”

D’óiruiš ri éuis doxaein fiona, d’fion altómae, do eir i geireán asur é tabairt d’ Amílaib le breit ríor so h-luir Ca’ais asur le eir irteac ra n-érom, i geóir na ragar. Do cuiread capal asur cárbad leir féin asur leir an geireán fiona ríor so tóí an báo. Nuair a fíoir pé an mainirtir do tósad an eireán asur do cuiread irteac ra n-érom é, asur bí Colla asur na ragar so léir buirdeac de’n Banpíšín. Asur ní baosal ná sup tugad d’ Amílaib a éion de’n buirdear.

Nuair a bí an méio rin déanta euaib šac don iud eun ruamhir. Do gluar obair na mainirtreac asur obair an ríšceišlais i gCeann Cora, as dul ar ašair so breas péir šan cōrš šan ceataiše, so tóí sup táinis an lešáio anall ó’n Róim. Anran do fuair amac, mar a h-innreac euar, so raib an éailír imēiše.

An lá bí an lešáio i luimneac as caint le Meařšac bí fíor as Amílaib so raib pé ann asur bí fíor aise cad a bí uair. Bí fíor aise so maic so neórfad Meařšac do’n lešáio sup dein pé an macřamail do’n eóair. Níoir řan pé le n-a eulle. D’euluiš pé amac ar an mainirtir asur ppeab pé ruar so Ceann Cora. D’uir pé do Šormflait cad a bí ar riúbal. Conaic Colla i gCeann Cora é, ac níoir dein Colla don iongnathó de rin. Cear pé so mb’ féirir sup eireán eile fiona a bí as dul ríor.

Cuir Šormflait Amílaib i bpolac so tóí so tóáinis an oíóce. Anran do šuir ri amac é i lár na h-oíóce asur

cuip rí cun riúbaíl é i moét giolla tupaír, agus cuip rí i n-donféadé leir giolla tupaír eile go raib iontaoib máit aici ar. Bí d'á capal máite ag an mbeirt, agus bíodas tamal máit de'n trlis ar bótar Baile Áta Cliaé rap a tóáinís an lá oíra. Nuair a táinís an lá do éonaic na daoine iad ac níor éineadar don ionghad de beirt giollaí tupaír. Spoiradar Baile Áta Cliaé. Bí leitir ó Šorm-plaíe ag Amílaib do Šicpic, do rís Loélanac Áta Cliaé. Cairbeáin ré an leitir. D'inir an leitir do Šicpic gac don pur. Níor b'fada go raib Amílaib ar bóro luinge agus é ag dul roir abailé go cric Loélan.

Bí ré éoir ra baile, plán foláin, raor ó baogal, gan beann ar Colla ná ar an legáto, ar muraad ná ar úrian, agus Taos Ós ua Cealla ag bpiread a éroíde ag sol 'n-a óiaís agus ag cuaroad na noútaí dó.

Dá mbéad fíor ag Taos cad a bí déanta aige bésó ré ag cuaroad na noútaí dó agus ní h-ar máite leir é. Dá mbéad fíor ag Miam cad a bí déanta aige níor b' fada an maili uiréi d'á éad an ršéil úo do tabairt d'á éile. Fuaradar ardon amac 'n-a óiaís ran cad a bí déanta aige.

CAIBIDÍOL XXI.

DROÉ AMRAS.

Níor b' fada go raib Amílaib iméighe ar aigne agus a' cuimne gac doinne i n-inir Caiaís agus i gCeann Copa, larmuic de Taos Ós ua Cealla. Bíor Colla agus an legáto ag cuimneam go minic ar an gcalír a guídeó, ac

níor cuimnígtar i n-aon éor ar ámlaoib' n-a taob. Agus ar nóin, níó nár b' iongnaó, níor b' féidir dóib cuimneam ar Shormflaith. Cuimnígead an legháto uaireanta ar Shormflaith, ac do díbhead ré an rmaoineam ar a éiríde. Ir aici a bí an cáilír rár ar eus brian do Colla i. Ac conur féadfaó an nísan ran, dar leir, a bí éom h-uair, éom rial, leir an mainirtir agus leir na manais, as bionnaó fíona agus sac níó eile d'á feabhar orda, an nísan a bionn an ímásh ran na Maigdhine Muire ar Colla, conur féadfaó rí aon lám a beir aici i ngsúto na cáilíre? San amhar, dar leir, ba mó ab fíú an cáilír, naoi n-uair, 'ná a raib tabartha dóib aici, agus 'ná a bfeadfaó rí a éabairt dóib i scaitheam a raogail. Ac ní cuirfead ran fíaduib ar mnaoi d'á róro an cáilír do gsúto. Níor díabhal saoiageadta an díabhal coimheadta a bí aici.

Cuimnísh an legháto ar an ragar a cuirfead anonn so d'í an Róim. Ir ar a bí cúram an éiríam rár ar éirícuirgead 'n-a ragar é. Ar b' féidir so mbéad ré de mí-foirtíun air so rppiofard an t-áirídeir é agus so n'óanfaó ré a leiréto de gníom? Cé r' b'é an manac a cuair ruar so luimneac agus d'imir an b'íeas do Meirgac agus do fuair an eóair uair? Pé r' b'é féin ní raib ré amearg na manac a bí ra mainirtir an lá a táinig Meirgac anuar cun iad so leir a d'feirgint. B'é an ragar a bí iméirge cun na Róma an t-aoinne amáin ná feadair Meirgac an lá ran.

Ní feadair Meirgac ámlaoib an lá ran, ac níor cuimnísh an legháto i n-aon éor ar ámlaoib. Ní cuimneó' aoinne ar ámlaoib ra rgeal. Ní cuimneó' aoinne so n'óanfaó ámlaoib a leiréto de gníom. Bí ré mó orgailte, mó gealghairteac, mó macánta i n' feudaint.

Do réir sac deabram ní raib aoinne cun na cáilíre gsúto ac an ragar a bí iméirge cun na Róma. Bí buairt agus doilgíor ar an mbeir, ar Colla agus ar an legháto fé mar

a bí an méid rin as dul 'n-a luíge ar a n-aighe. Bí ré as bhrúct ircead asur as dul 'n-a luíge ar aighe saé duine acu abfao rari ar éiríctadar le n-a céile ari. Nuair a éiríctadar ari ní puinn cainte a deineadar ari.

Aré ab ainim do'n trāsair, Aré mac Duib. Anóear ó mírceairde ab ead é. Daoine ana éiríctamnáca ab ead a muinir. Bí a lán acu i n-armáil úriain. Bí ana éion as Colla ari.

“Má dein ré an gníom ran,” aré Colla, asur an beiré as tāsair do'n gnó, “ní cuir ba lúga 'ná a fonn a bead orim a ráó sur truaś nári glaoir Dia ar an raogal mé rari ar deineaó an gníom!”

“Ní fada sur miter do beiré as teadé tar n-air ó'n Róim,” aré'n leáir. “Má dein ré an gníom ní dóca go dtiocfaió ré tar n-air anro.”

“Ó, a tigeairna earbois,” aré Colla, “ir fíor úit é! Níor éuimígear miam ari rin Má dein ré an gníom ní dtiocfaió ré tar n-air. Má tasan ré tar n-air tairbeánfaió ran go roiléir nári dein ré miam é!”

Níor dóic leir an leáir go dtairbeánfaió a teadé tar n-air nári dein ré an gníom, ac ní dúbairé ré don ruo. Do leis ré do Colla an méid rin rólar a beiré aige.

Suim laetanta 'n-a diais ran do táinir Aré. Tus ré a lán teadairéadai ó'n Róim leir, teadairéadai as triall ar Colla, asur as triall ar an leáir, asur as triall ar úriain. Tus ré leir ó'n bPápa as triall ar an leáir. Tus ré a lán ruadai beannuigéte leir as triall ar an mainirir, tairé naom asur imášana asur neite de'n tróro ran. Asur tus ré leabair aifinn leir do'n mainirir, asur leabair Soirgéal a bí rgríobca i lairim. Ac ní raib don nio d'ár tus ré leir ba mío sur deineaó ionghaó de 'ná éide aifinn a bí deanta d'éadac rnatóir asur sur dóic le duine sur b' ór ar fao i, bí ri éom speanta ran,

Ní raib̃ don tpeó ac̃ ar̃ ðein na manaiš go léir̃ de cúram̃ de 'n tpašar̃c óš. Ašur̃ ní raib̃ don teópa leir̃ an átar̃ a bí or̃ta nuair̃ a conac̃adar̃ ra baile acu f̃éin air̃ir̃ é. B̃ioṑ pé aš ðéanam̃ a ṑic̃il ar̃ na ceir̃teana ṑ' f̃reagãir̃c a b̃ioṑ aš teac̃t ó'n uile áaob̃ air̃ ašur̃ iao go léir̃ 'n-a tímpal.

“Caṑ é an f̃air̃o a b̃ir̃ ar̃ uir̃se?”

“A' raib̃ ṑroṑ aimir̃i ašair̃b, a air̃c?”

“Caṑ é an pašar̃ ṑaoine na Róm̃anaiš, a air̃c?”

“A' ṑtuir̃f̃ioir̃ don f̃ocal Šac̃luinne ó ṑuine, a air̃c?”

“A' b̃fuil̃ r̃iao c̃óm̃ buir̃de ašur̃ a ṑeir̃tear̃ iao a beir̃?”

“An ṑaoine f̃óšanta iao?”

“A' b̃fuil̃ C̃reir̃deam̃ acu, a air̃c?”

“Ir̃ ṑóca šur̃ lair̃oion ab̃ éir̃ean ṑuit̃ a lab̃air̃c leṑ i šcóm̃nuir̃se, a air̃c?”

“Ir̃ ṑóca, a air̃c, šur̃ fear̃i b̃reag̃ naom̃ta an p̃ápa.”

“An caṑair̃ ana m̃óir̃ caṑair̃ na Róm̃a, a air̃c?”

C̃om̃áineaṑar̃ leṑ ar̃ an šcuma ran. B̃i Colla ašur̃ an lešair̃o aš f̃euṑaint̃ or̃ta ašur̃ aš f̃euṑaint̃ ar̃ air̃c. Ar̃ ball̃ ṑo ṑruir̃o an beir̃c i leir̃ áaob̃.

“C̃ion tú f̃éin anoir̃, a C̃ir̃gear̃na Ear̃boir̃š,” ar̃ra Colla, “nár̃ ṑéin an fear̃i ran r̃iam̃ a leir̃c̃eir̃o de šñiom̃.”

“C̃im̃,” ar̃ra'n lešair̃o. “Ñior̃ ṑein. Ní f̃eadoṑar̃ pé é. Tá ran r̃oil̃eir̃ go leṑr̃. Ac̃ cúair̃o manac̃ éir̃gin, nó ṑuine éir̃gin i r̃iuṑc̃t manaiš, ruar̃ go luim̃neac̃ aš t̃riall̃ ar̃ an nšab̃a ašur̃ fuair̃i pé mac̃f̃am̃ail na h-eoṑrac̃ uair̃o. Conaic̃ Meaṑšac̃ iao go léir̃ an lá áušar̃ anuar̃ anro é, ašur̃ ní f̃eac̃air̃o pé or̃ta an manac̃ a fuair̃i an eoṑair̃ uair̃o. Ir̃ éašram̃lac̃ an r̃šéal é. Ní f̃eadoar̃i an t̃paṑošal caṑ ir̃ ceair̃c ṑom̃ a ṑéanam̃ 'n-a áaob̃ mar̃ r̃šéal. Tá don c̃ontab̃air̃c am̃áin or̃ c̃ionn an t̃pašoir̃c óir̃š reo ašur̃ ir̃ ceair̃c é áab̃air̃c ar̃ an šc̃ontab̃air̃c riñ.”

“Caṑ i an c̃ontab̃air̃c ac̃á or̃ a c̃ionn, a C̃ir̃gear̃na

Carbois ? ” arpa Colla. “ Ar nóin tá fíor as an rasoal ná féadfaid doinne an gadaigeaict ran a cup 'n-a leic.”

“ Ir fíor ná féadfaid-ra ná mire i cup 'n-a leic,” arpa'n leagáto. “ Ní gáth dúinn ac feuchaint air. Ac feuc conur mar a fedauiúean an rgeal. Bí an cáilir ra n-éirdam asur cúram an éirdaim ar Arct. Ní feacaid doinne an cáilir ó'n lá a t'imeitig Arct go dtí an lá a t'ánaig-ra anro. Cuirir-re fíor ar an mborca iardainn an oíche rin. Bí an borca folam. Raigaid an rgeal ran amac luac nó mall. Pé aic 'n-a bfuil Amblaoid tá fíor aise go raib an borca folam an oíche rin. Neorfaid Amblaoid an rgeal ran. Raigaid an rgeal ó béal go béal. Cao 'dearfai? Cao a beid le ráth ac, ‘ Ní raib doinne cun na cáilire tógaint ac fear an éirdaim.’ ”

“ Tá an rgeal go h-olc, a t'igearna Carbois. Cao ir tóic leat ir ceart a déanam ? ”

“ Ní folair a déanam amac, ar dtúir, nác é Arct a fuair an macraimail do'n eodair ó Meargac. Tá mbéad an méio rin rocair béad Arct ó basgal. Tá bfeadfaid-ra, gan don níth do leigint oir, a cup fiaid ar Arct culait manais do cup uime asur uil as déanam gnotha an éirdaim, t'féadfaid Meargac a t'adairt anuar, pé mar a t'ugar-ra anuar ceana é, asur leigint do rátharic fágail ar Arct. Anran to neorfaid pé dúinn ar b' é rin an manac a fuair an eodair nó náir b'é.”

“ Ac, a t'igearna Carbois,” arpa Colla, “ ní gáth toul cun na trioblóide rin i n-don cor. Tá aicne maic as Meargac ar Arct le fada riam. Tá mb' é Arct a geobaid an eodair t' aicneod' Meargac é le linn na h-eodrac a t'adairt do.”

“ Ó, má'r mar rin é,” arpa'n leagáto, “ ní gáth dúinn a tuitte de buas an rgeil a t' fágail. Má deirtear don focal eodrac i geoinnib an trasairt óis reo mar geall ar

an gcaillir glanfaid Meapagac é. Neorfaid Meapagac nac
 do a tuis ré an eodair, agus beid 'fior as gac doinne sur
 b'e an fear a fuair an eodair a gair an cailir. Ni gao a
 tuille de duag an rgeil a o'fagail."

"Ni gao, a Tigearna Earbois," arfa Colla, "duinn a
 tuille de duag an rgeil a o'fagail, com fada agus a
 teirdean don amhar a beid ar art, ac ba maic liom, da
 bfeadainn é, teadt ruar leir an bfeair a fuair an eodair.
 Manac ab ead é do réir mar doeir Meapagac. Bi eolur
 na mainirtead go maic aise, agus eolur an éiridaim. Bi
 fior aise an eodair a beid agam-ra agus gan don breid a
 beid as doinne ar i fagail ar mo lán. Bi fior aise sur
 b'e Meapagac a dein i. Cé h-e an fear a o'feadfad an
 t-eolur ran go léir a beid aise agus nac duine der na
 manaduib é, agus a cuaid ruar as triall ar Meapagac i
 moct manais?"

"Ni feadfad ré dul ruar go luimneac i moct manais,"
 arfa'n leagair, "gan culait manais a beid aise le cur
 uime."

"Ni feadfad go oirdeac," arfa Colla, "agus cá raib rí
 le fagail aise?"

"An oiré leat," arfa'n leagair, "a' bfeadfa a
 deanam amac o-r na manais ar tuis doinne acu
 culait manais ar iadact o' doinne le deanaise? Má
 ceirtegean tú iad air rin feadain agus na leis uait don
 nio i doad na cailire. Da mbéad 'fior as an mbiteamnac
 go bfuiltear ar a oir ní béad don breid agaimn ar teadt
 ruar leir."

"Ni'l agam ac an gnó deanam com h-aicilise agus
 o'feadfad é," arfa Colla.

Anran do tusaad agair ar gnótaib eile agus do fagad
 an rgeal ran ar an guma ran.

Do éiridainn an leagair an gnó a bi aise le deanam i

n-Éirinn. Anran éuaid ré go Ceann Cora agus o'fás ré rlan as an Áitirí. O'fás ré rlan as teiglae an Áitirí. O'iniú ré do Buiam cao é an rgeal áitir a beaó aise do'n pápa nuair a neorfaó ré do na neite móra a bí déanta as Buiam do'n Éiredeam i n-Éirinn, agus na neite ba mó 'nā ran a bí i ndán do a déanamh anoir nuair a bí a cómaet agus a gíadom agus a ólúte i bfeidm ar Éirinn go léir. Dúbaire Buiam leir go neorfaó ré an éirinne do'n pápa nuair a neorfaó ré na neite rin do. Anran do bionn Buiam reóide uaire air, agus do rgaradair.

O'fás an leáit rlan as Mureaó, agus o'fás ré rlan as Sormflaet.

Iré focal déanae adúbaire ré le Colla agus é as imteact amac ar an loing, ó Inir Caetis: “An cuimín leat, a Colla,” ar reirean, “an focal úo adúbaire leat i otaob Buiam agus an nime?”

“Ir cuimín, a Tígearna Earbois,” arra Colla. “Do labhair leir an Ríóamha. Tá gac nio focair oireae mar a cómaireligir.”

“Labhair aipir leir,” ar reirean, “agus inir do go noúbaire leat labhair aipir leir.”

“Déanfao, a Tígearna Earbois,” arra Colla.

Éuaid an leáit ar bóro na loingse agus do gluar an long amac ó Inir Caetis, riap beal na Sionainne, tar léim Cúculainn, amac an faraise móir.

Do dein na manais i n-Inir Caetis a ngnó do réir na maíal. Bí an ríolúiseact inr na ríoluanaid agus na n-úirnuigte inr na n-eaglaire, an ríorfaó agus an ríeigneare agus gac gnó diaó eile ar ríúbal mar ba ceart, ré cómaire Seanáin naomta. Bí Colla go dícealae agus go dúrtaeae as feudaint i noiais gac don nio agus i noiais gac don tuine. Bí eocair an bórcá iapainn 'n-a

féilb féin aise go h-áiread, agus ní féidir doinne ra tiz
 ná go raib an éalir ódor úo irtiz go óaingean ra bora
 iarrainn fé'n nglar. Ní raib, áiread.

LEABHAR A TÓG.

CAIBIDÍOL I.

CÍOS AN ÁRDRÍG.

Cóm luad ašur bí brian rocair ra n-áirpígeaétt turhuis
 a cíor ar teadé cuise irteadé ó gac don páirt o' éirinn.
 Deirtear gur tugad brian bórama air mar geall ar an
 gcíor a d'éilim ré. Ní dóic liom go bfuil fírinne ra
 n-abairt rin. Ní h-é brian a ceap an cíor. Bí cíor an
 áirpíg ceapaithe na céadta blian rari a tóaimis brian éun
 na n-áirpígeaétt. Nuair a táimis brian éun na
 n-áirpígeaétt do éir gac níg cuise as triall air an cíor
 a bí ceangailte air, do réir olíge na n-éirean, do éir as
 triall ar áirpíg éirean. Deir cuid de'n treanadur gur
 b'é cúir 'n-ar tugad brian bórama air 'ná ro. Bóramhe
 ab ainm do'n baile 'n-a raib nígteiglaé brian, as ceann
 na cora. Do tugad, ar ran, "Ceann Cora" ar an
 nígteiglaé ašur do tugad brian bóramhe ar brian féin
 toirg é beir 'n-a cómnuiše ar an mbóramhe. Measaim
 gur mó an éall atá leir an gcaint rin 'ná leir an gcaint
 eile.

Lá Samna an lá a bí ceapaithe i gcómnuiše mam éun
 cíora an áirpíg do éir irteadé, ašur 'reo mar a bí an cíor
 rocair:

Ó Conaéttair oét gcéad bó ašur oét gcéad muc.

Ó muinntir Ćorcomairuađo deic ġeádo da11 aġur deic ġeádo caoiria aġur deic ġeádo bpat.

Ó Ćorcabaoirġne deic ġeádo da11 aġur deic ġeádo molt aġur deic ġeádo muc aġur deic ġeádo bpat.

Ó muinntir Ćiarruiđe deic ġeádo da11 aġur deic ġeádo bđ aġur deic ġeádo muc.

Ó muinntir Múġġráiđe tġi céado bđ ġeamaġ aġur tġi céado loilġeac aġur tġi céado muc aġur céado bpat.

Ó Ćġr Ćonail cúġ céado bđ aġur cúġ céado bpat:

Ó Ćġr Eóġain tġi céado muc aġur tġi céado ualaac iarainn.

Ó Ćlann Ruđrġe tġi caoġaido bđ aġur tġi caoġaido muc.

Ó Oirġiallaib céado aġur tġi ġicġo bđ.

Ó Cúġe Laiġean tġi céado bđ ġeamaġ aġur tġi céado muc aġur tġi céado ualaac iarainn.

Maġ ġin doib mōġ-Ćimpal na h-Ćġean ġo léġ. Mí'ġ curġa ġġor anġo aġam ac ġġor beaġán deġ na Ćġoranaib, oġeado oġeac aġur Ćairbeánġaid an tġlġ aġ a nōiolġi an Ćġor, aġur an ġáġaltar Ćġora a bġođ aġ tuitim aġ na Ćineacōib aġur aġ na oúġaib ġé leic.

Bġ a ġġion de'n Ćġor aġ na loĊlanaiġ, leġ, an Ćuġo acu a bġ rocaġ 1 mbailġib mōġa na h-Ćġean. Bġ aġ loĊlanaiġ Baile Áġa ĆliaĊ tġi caoġaido ġġora ġġona do Ćabaiġt maġ Ćġor o' Áġroġġ Ćġean. Bġ aġ loĊlanaiġ Luimnġe tġi céado aġur tġi ġicġo ġġora o' ġġion deaġ a Ćabaiġt maġ Ćġor ođ.

B'ġeġoir ġo bġiaġrōĊ' duġne conur ġeadoġađ loĊlanaiġ Luimnġe Ćġor a oġol le h-Áġroġġ Ćġean má bġoġaġ ġo léġ oġbeaġġa a' Luimneac?

Bġ an Ćuġo acu náġ ġéill do Bġian oġbeaġġa, ac an Ćuġo acu do ġéill ođ aġur do ġeall beic oġġr ođ, do ġáġađ ann iao. ġear eaġnaiđe, tuiġġionaĊ, ab eađ Bġian. Daoine ġo ġaib eoġur mōġ acu aġ ġac ġnō ceannaġġeacġa ab eađ na loĊlanaiġ a bġ inġ na caĊaraĊaib cuan 1 h-Ćġinn an uaiġ ġin. Do Ċuġ Bġian ġur b' ana ĆairbĊeac an ġuđ

do muintir na h-Éirean ceannaisíte de'n tróimh ran a beic iní na cataraí a bí ar na cuantaib. So tatabairfaióir irteac ó dútaib iaraí eapáí náir b' fíorir a déanam i n-Éirinn asur so gceannócaíóir ó muintir na h-Éirean, le díol iní na dútaib iaraí, na h-eapáí a déanfaí i n-Éirinn asur náir b' fíorir a díol i n-Éirinn. Mar gheall air rin irteac fás ré na loclanaig iní na cataraí a bí ar na cuantaib. O'fás ré iad i mBaile Áta Cliaí, i bPortlárige, i gCorcaig, asur i Luimneac, asur i mbailtib beaga eile n-a bfeadfaí loingear teac irteac éúca. Cuir ré fé éior iad, ámtac, asur ní faib don cur i scoinnib an éiora acu. Ní faib an éior ró érom asur an faí a díolaíar an éior bíodair fé éoriam brian.

Tagaí an éior irteac ó Éirinn so léir, gac don lá Samna, so teiglac brian i gCeann Cora. Dob' uatbairé an faibíreac é. Ac do caicé é so léir. Bíod ruar le trí míle bó ann de buaib ramara, asur trí éac déag muc, asur do h-icé an feóil rin so léir, bí an teiglac éom móir ran, asur bíod oireac ran daoine, uaral asur íreal, as teac asur as imteac ann coicéianta. Bíod trí éac asur éúis cinn fíeí ann de píopaí fíona, o' fíon deapí, asur trí caogair píopa deir na fíontuib eile, asur o'óicé an fíon so léir, mar bí féile asur fairringe i nígteiglac brian, asur faibíreac asur uairleac, éar gac teiglac ároiríg o'á faib i n-Éirinn ó amirí Cormaic mic Airí. Deirí an uair rin so faib brian ar dúine deir na trí ároirígí ba glóimáire o'á faib i n-Éirinn miam. Conaíre móir mac Éoirígeóil an éac ároiríg díob ran, Cormac mac Airí an tarra h-ároiríg díob, asur brian bóramíe an trímáí h-ároiríg díob. Coimeac brian an móirdeac ran asur an gnaíam ran asur an éomac píoga ran 'n-a lán neapí asur 'n-a lán troillíre an faí a máir a réim i n-ároirígeac na h-Éirean.

Bí ré níosa 'n-a pearnan. Fear pionn, áro, deasáúmta
 tob' ead é; fear zéasac, fuinneamail, cutaig. Bí a
 ceannaáca polurmar. Bí éadan leatan, áro, bán air. Bí
 ríon fáda díreac air agus í beasáinín nó téasairta, ba
 dóic leat, do'n cuio eile d'á ceannaácaib. Ní maib puinn
 fearóige air agus fearós donn ab ead an méio a bí air
 rar ar liat rí. An puo a deárfá leir an ríon deárfá le
 zac ball eile d'á ceannaácaib é nuair feucfá ar zac ball
 fé leir díob, .i. go maib an ball ran beasáinín nó móir; ac
 nuair feucfá ar a gáir 1 n-donfeact díreá go maib na
 ceannaáca go léir do réir a céile cruinn. Iré puo ir mó
 a tabairfá fé n-deara, ámtac, 'ná go maib, dar leat, an
 iomao báine 'n-a cúntanór. Anran, nuair feucfá ar a
 pearnan ba dóic leat, ar an scéad amharc, go maib na zéasa
 rar beas nó móir, nó téasairta, do'n ábail, ac nuair a
 tómarfeá an cliaib díreá go maib an cliaib ran níba
 téasairta go móir 'ná cliaib don fíir eile der na fearaib a
 bí ar a teiglac. Anran ar ball, ní nó móir an iongnac a
 beac ort nuair a díreá a claióeam aige 'á árao 1 otreo
 gur dóic leat ná beac measáint rlaite ann, agus nuair a
 deárfá ad' láim féin ar an sclaióeam scéadna go
 scaitfeá do dá láim a cup ar an n-doncup cun é árao 1
 n-don cor. Tuigfeá ad' aigne anran gur b' é téasair agus
 neart na ngeas fé n-deara do'n ábail feucaint cóim caol.
 Bí an croíde agus an aigne agus an meabair éinn, agus
 an tuirgint, agus an foitíne, agus an fáidearaíde, agus an
 géire inntleacta, cóim maic ar zac don trasar cuma le
 neart an cuirp agus na ngeas.

Nuair a bíod an fear ran as maí na ríós agus 'zá scur
 1 n-íodnaib caáa agus nuair a labrao fé leir na fearaib,
 do h-airgí an uile focal uair go h-áro agus go slan, ó
 ceann ceann de páirc an camta; agus 1 rreírinn caáa,
 dá labrao fé áro, as ríurpuáa na bfeair nó 'zá ngríoraó

cun an cómpaice, do mhoctuisgeadh na fir a bíos i n' aice píopaínnac 'n-a scluapaib, bí a leictéir rin d'uéctac aige agus a leictéir rin de neart 'n-a élaib agus 'n-a ceann agus 'n-a súc. Nuair a labraíod an súc ran i lár an éata do éiríthead an namhaid, agus is minic a báineadh fuaim an súca ran a mírnead díob agus go n-iompuisíodís agus go dtéiríodís. Níor b' aon iongnadh an fear ran do gabáil tré rílóistib namhaid mar a gab, agus é teadct cun áiríseadct na h-Éirean mar a táinig.

Bí ana deabhaí agus mair, Múrcad, leir. Bí an téadair céadna as Múrcad iní na gádasib, agus an feudaint éol ra éabail aige mar gheall ar téadair na ngeas. Bí ré i n-aighe dúlainn óis agus i n-aighe na bfeair eile n-a raib aicne acu ar an mbeirt, sur éiríme agus sur éiríme agus sur b'feair b'feair Múrcad 'nā a áair an lá b'feair a bí an t-áair.

Bí an beirt tréan go mair. Bí fir tréana ar dāl gair, agus d' áiríseadís go léir nā raib aon bfeir mair as aon fear eile acu ar aoinne de'n beirt rin.

CAIBIDÍOL II.

MEARBÁIL AIGHE.

Nuair a bí brian focair ra n-áiríseadct do curuis bfeir der na h-uairib ar beir as teadct go Ceann Cora ar gac áir i gclan agus i gcóinnear. Níor bfaí go mb' éigean tuille ríse déanam ra rísteiglac. B'éigean an rísteiglac do cur i méir. B'éigean tigte nua do cur ruar, i n-aice an tige móir, i dtreó, nuair a éiríseadct ríste

cúige nó ppiúnra nó fear léiginn, go bfeadfaí é cup cun cómhuisgte ar a fuaimear, pé fada saim ba mair leir fanmair.

Cup an obair rin tuille gnóta ar meargac agus ar na ceardaithe a bi as obair aise. O'á eagmair rin, com luac agus bi brian i n' ártuís ar éirinn bi na ríste eile, ríste na gcúigí, as cup ríor go Ceann Cora ar gac don trašar airm. Ní raib don mear ar éairdeam ná ar fleg ná ar éuag mura bfeadfaí a ráo gur i gCeann Cora, i gceardain meargac, a veinead id. Do cup ran, leir, tuille gnóta ar meargac. B' éigean do tuille saibní agus tuille de gac don trašar ceardaithe do cup as obair. Bi cúram móir air, ac bi ní ar a aigne ba meara do cúige 'ná an cúram, o'á méir é. Bi ríor aise go raib an cáilir doar úo gurite ar an mairirir agus gur b' é féin pé nvear é. Bi ríor aise gur deir pé beart rímplíde nuair a tug pé an macramail úo na h-eoíac irteac i láim doinne le beir ríor as triall ar Colla. Bi ríor aise go raib pé ceart aise féin dul ríor agus i éabairt irteac i láim Colla féin. Oá nveinead pé mar rin éioíac an éirinne amac láirneac, agus ní gurí an cáilir.

Bi pé as maetnam ar an méir rin ó'n lá a bi an legair as caint leir agus o'á méir maetnam a deir pé ar an rgeal irteac ir mó a bi an rgeal as beir gneama ar a éioíde. Bi an rgeal 'á cup amú ar a gnó agus as baint coila na h-oíóce de. Níor b' féirir do labairt le h-doinne 'n-a éab, ná cómarle o'iarair ar don duine de'n mairir a bi 'n-a éimail, ná ar don duine de teiglac éirain, le h-eagla gur tuille oíobála a éanrao pé. Pé deir éocairis pé ar dul ríor agus ar labairt le Colla féin. Éuair pé ríor agus do labairt pé le Colla.

"Feuc, a áir," ar reir, "tá mo éioíde bairte ó beir as maetnam ar an gcuma úo 'n-ar veinead amadán

níom i tsaob na h-eochara agus i tsaob na cailíre. Ní féadfaínn fanmáint a tuille gan teacht cun cainte le t' onóir. Ní foláir riu éigin a déanam cun teacht ruar leir an mbiteamhae, pé h-é féin. Buirpíó mo pláinte nó imteócao ar mo meabair mura ndéintear riu éigin."

"Tá m' aigne féin cóim ruaitte le t' aigne-re mar gheall air, a Duin'uarail," arsa Colla, "agus dá mbéinn as maectnam go ceann bliana air ní dóic liom go bféadfaínn cuimneam ar cao ir ceart a déanam. Dá tsaob an c-Árporís cúgam anro agus go ndéarfao ré sur máit leir an cailír a d'feirgint, cao a béao asam le ráo leir? B'féidir go ndéarfao ré i n' aigne féin go bfuil an cailír rin ró daor cun i fásáilt anro. Níor b' don iongnao liom go ndéarfao. B'féidir go dtuigfeao ré i n' aigne sur ceart cailír cóim luacmar a tabairt do príom-eaglair na h-Éirean. Sur máit an treóio i d' Árporís Éirean le bponnao ar príom-eaglair Éirean, ar eaglair Árporíaca. Ir ar eaglair Árporíaca ba ceart i bponnao. Siné a déarfao doinne a éifeao i. Táim mar a béinn i n-uirge beirte ó fuair Buian an Árporígeacht agus ná feodar cao é an neómac a béao ré cúgam irteac 'gá ráo sur máit leir an cailír rin a d'feirgint. Ir truaas éráioite nár coimeao ré i an céao lá agus gan i tabairt i n-aon cor dúinn!"

"Cao déarfá, a Achar," arsa Measac, "dá dtéidinn agus an rgeal a d'innrint do mhucao ó curac go veire?"

"Caitfeair an rgeal a d'innrint gan a tuille pígnir, do féin nó do Buian," arsa Colla: "D'innreair féin an rgeal do'n lezáio, mar ir eól duit. Dá n-iaití an cailír orm an fáio a bí an lezáio anro do neórfao an lezáio do'n Árporís cao a bí imtígte uirí. Béao an lezáio roir mé agus an c-Árporís asam. Anoir tá an lezáio imtígte agus

tá fganntá oim le h-eagla go n-iarrfaí an éailir oim. Má veir brian, ‘Cao ’n-a taob náir innir dúinn láirneac go raib pí imtígte?’ cao a veir le ráo agam! Déarfai gur breas a tugar uain do’n bíteamnac ar imteact plán agur an éailir a veir leir agur do cup ó don págal a veir ar i taobairt ear n-air.”

“B’féoir, a áair,” arfa Meirgac, “go mbéao pé cóm maic agaimn dul cun cainte le Mupéao agur an rgeal a ’innirint do ó cupac go veir. Mire pé nveár an t-ole go léir. Ní raib don éairt agam gan teact anro cun cainte leat-ra rap ar tugar uaim an eocair! Ní fearar an traogal cao o’ imtígt oim agur a leicéir de gno leanbairde déanam. Nuair a éonac an aibí agur an eocál do bainead de m’ éoraint mé glan.”

“Ir uatbárac an rgeal é,” arfa Colla. “Ní fearar an traogal cá tóainis an aibí. Táirbeáin an leáir na manais go léir duit agur dúbairt pé go ndúbair náir b’ doinne acu a bí ann.”

“Dúbairt,” arfa Meirgac, “agur doob’ fíor dom é. Ní h-doinne acu a bí ann.”

“Ní mirt dom a ’innirint duit,” arfa Colla, “go raib róro ríoc ahrar ag an leáir ar an raairt ós ro agaimn ar an áair Air mac Duib, ac dúbairt-ra leir dá mba do ran a taobairt-ra macramail na h-eocrac go n-aicneórá é.”

“O’ aicneócin, a áair,” arfa Meirgac. “Tá a lán veir na manais atá anro agur o’ aicneócin iad, leir. An manac gur tugar an eocair do ní feara moim rapin é ná ó rin.”

“Ní baogal go breacair ó rin é,” arfa Colla, “agur ní dóca gur baogal go breicir air é má fearar pé coimeao ar do raairt. Ir dóic liom o’á luatact a veir an rgeal go léir innirte do Mupéao agaimn gur b’ eao ir fearar é.”

D'iméig an beirt ruar go luimneac agus ar ran go Ceann Cora. Ruaradar caoi ar éaint a théanamh le Murcáth agus d'innreadar dó gac níos fé mar a tuit amac, i dtaobh na cailíre. Céirtig ré iad go dlúit, díreac mar a céirtig an legháir Colla. D'á fheadar a céirtig ré iad, ámtac, iread ba mór a éadar an rgeal i n-áimhíth air agus iread ba théacara dó don tuairim a tabairt do cé r' b' é an bíteamnac. Dúbdairt ré leó gur b'fearr gan an rgeal do leigint amac.

"Iré mo tuairim láidir," ar reirean, "ré h-é an bíteamnac, ná fuil ré ró fada uainn an neómat ro, agus go bfuil ré as faire go dlúit omainn feucaint cad a théanfaimíth. Ní h-aon duine iaraicta é. Táirbeáin ré an iomao eóluir. Bí fíor aige cá raib an cailír i scoimeáth, agus bí fíor aige cá raib an eócair, agus bí fíor aige cé r' b' é an gada a thein an eócair. I r iongantaic an bob a buail ré ort, a Meargais!" ar reirean, as cur rgeartad gáire ar.—"Má ariugim-re don focal ó m' ácair," ar reirean, "'gá ráth gur máit leir an cailír a d'féirgint, nó gur máit leir i cur go h-áthmáca, cuiríth mé d'é é. Ní móir dúinn go léir beit as faire coitcianta feucaint an bfaigmír don píoc de maóire ná de balait an bíteamnaig."

Cuir an méir rin aigne na beirte cun ruaimhíor mórdán. Táinig Meargac go luimneac cun a ghnóta, agus táinig Colla abailte cun na mainirtreac.

Nuair fágadar Murcáth do érom reirean ar máctnamh. Tuig ré áitneact na cailíre agus a daoire. Bí fíor aige, ré r' b' é an bíteamnac, go ndéanfaí an cailír rin fear raibíthir dé i gcaiteam a faogail, dá bfeadad ré i díol, agus go ndéanfaí sí daoine raibíthir d'á fhuict ar fead react nglún. Bí fíor aige náir b' féiríthir i díol i n-Éirinn. Dá gceannaigti i i n-aon mainirtir ná i n-aon easlaíth i n-Éirinn go n-áireóirí teact táirrí go luac, ó béal go béal,

amearṣ nígṣṭe aṣur daoine, ar fuir na h-Éirean go léir. B'i fíor aige, o'á b'íṣ rín, náir b'féidir í díol san í cúir amac a' h-Éirinn. Tré ceannaiṣe éigin loclanaḁ a caiteṛí ran do d'éanam. B'i ṣac don b'aoṣal, dar leir, go raib ran d'éanta ceana. B'i an iomao aimpire fáṣalta aṣ an mbiteamṁnac, aṣur do réir an buib a buail ré ar m'earṣac níor b'iteamṁnac é do ṁabairṣac don fáillíṣ ra h-aimpir a tuṣac do. Má b'i an cáilír imṭíṣṭe ṁar faraíṣe ní raib ann ac fiantar, dar leir, beic aṣ cuimṁneam ar ṁeacṭ ruar léi go deó. "Ac ní'l aṣam le d'éanam ac beic aṣ fairṣe cúṣam," ar reirṣean i n' aṣne féin.

"Ní cúirṣinn ṁar mo learmáṁair é!" ar reirṣean, a' maṁṁnam eile. "Ir aici b'i an cáilír i ṣcoimeáḁ rar ar cuireacḁ ríor í go h-lir Caṁaiṣ. Aṣur ir cuimṁn liom go maiṁ náḁ le h-aon deaṣ-ṁoil a rṣar rí leir an reóir uarail. Ac cé r' b' é an manac? Aṣur cá b'ruair ré an aibíḁ aṣur an coḁal má ba m'anaḁ b'réíṣe é? Conur a ruair ré amac ṣur b' é Meaṛṣac a d'ein an eoḁair? Ní doḁa go ṣcuirṣeacḁ rí féin aibíḁ aṣur coḁal uimṁr——Ac caḁ é rín aṣam 'á ráḁ! O'aicṁeóḁ' an ṣaḁa í láicṁeacḁ. Má 'rí a d'ein an ṣníom, aṣur go d'eimṁn, a ríṣan, ní cúirṣinn-re ṁorṁ é, b'i duine éigin aici cun na h-oibṁe d'éanam oi. Cé r' b' é an duine rín?——Ní feadair an traoṣal. Ní'l aṣam ac beic aṣ fairṣe cúṣam.——Ac caiteṛar feucaint ac' oiaíṣ go ṣéar, a ríṣan, i neicib eile leir. Ní ṣan cúir a tuṣ an leṣáir an foláramṁ d'eirṁneacḁ ro d'om aṣur é aṣ imṁeacṭ, tar éir an foláramṁ céaḁna ṁabairṁ dom tamal roimṁr rín. Ó, ambara ní d'éanṁair ré an ṣuó dom don míoṣarṁnac a ṁeacṭ oim."

CAIBIDÍOL III.

“LADY, DOST THOU NOT FEAR TO STRAY.”

Cuir do'n céad gnó a thein brian, dom luath agus bí ré rocair daingean ra n-áirígead, ab ead na h-eaglaí a bí loitíte i ndiaid na loclanae do theirugad agus do rlanugad agus do cup i tpeod airí. Cuir ré ruar an eaglaí mór i gcill dála; agus an eaglaí i n-luir caclaí; agus thein ré achnaaint ar an eaglaí i tTuaim Shéine. Thein ré bóite mór ó taob taob agus ó ceann ceann o' oileán na h-Éirean, agus thein ré trocaio breagha leatana láithe iní na h-áiteanaib 'n-a tteirde na bóite rín tpearna aibní, i tpeod gur thein ré cairde ana mór do'n roibitidead, mar gur cuir ré ar cumar daoine dul ar cuaradib rada san an ioma tmoibloide. Bí átar mór ar an bpoibitidead mar seall ar na h-oibreaib rín.

Thein ré tóna agus daingeana láithe, leir, i n-a lán áiteana, agus cuir ré buideana maite láithe fear irtead iní na tónaib rín agus iní na daingeanaib rín, mar lueth coimeáda, i tpeod go mbeoír ann i gcóinnúige cun na tíre do coraint agus cun rmaeth an áiríge do cup i bfeidm ar don tuine, nó ar don aicme daoine, do mearpa do rmaeth ran do millead. Do neartuis ré ar an gcuma ran rísteiglae Cairil, agus rísteiglae ceanfeabpa, agus an rísteiglae i n-luir loca cé, agus an rísteiglae i n-luir loca gur, agus an rísteiglae i nDún gcrot, agus mórán eile de tónaib agus de rísteiglaeib ar fuir na h-Éirean, agus cuir ré na buideana fear irtead ionta cun iad a coimead agus do coraint. Do neartuis ran a cómaeth réin

so móir ar fuir na h-Éirean so léir, i dtéannta rḡáit aḡur eáḡla do cúir ar a namáir, amuic aḡur i mbaile.

Cúir pé luēt léiḡinn aḡur eólur aḡ rḡrúdaō aḡur aḡ bḡeicniḡaō na rean olḡḡte aḡur 'ḡá tḡabairt cūn rólur, an cúir acu a bī imḡḡḡte a' cuimne; aḡur pé mar a cōnaic pé ḡáō leō, cúir pé i bḡeicōm airír don cúir acu a bī imḡḡḡte a' feicōm le failḡḡ nō de cōraō aimpire. Níor ró deacair tō ran a dēanam. Bī a leicēir t'uraim i ḡcōmniḡe riam aḡ an nḡaetōal do olḡḡ na rḡḡeácta nár ḡáō a dēanam ac a cúir i n-iúil tō ḡo raib an olḡḡ ann cūn a cúir fīacáib air an olḡḡ do cōmlīonaō. Bion ionḡnaō anoir ar rḡoláirḡib nuair a cō raō ná raib aicme áirḡḡte, ceapaitē cūn na olḡḡ cúir i bḡeicōm, i n-Éirunn rāō. Ir tōic leō, aḡur ir fīōir tōib é, ḡur b' obair baot olḡḡ dēanam tōr na daoine atā ar an rāoḡal anoir, ná beic aḡ bḡat air ḡo nḡeairairir an olḡḡ rin do cōmlīonaō. mur a ḡceapraí aicme láirir cūn a cúir fīacáib orḡa an olḡḡ cōmlīonaō. Mī cuḡḡḡ raō conur a rēaōā olḡḡte dēanam i n-Éirunn rāō aḡur anran a t'fāḡáilc pé-r na daoine féin na olḡḡte do cōmlīonaō. Do rēatī ran do dēanam mar, cōm luāt aḡur cuḡḡeā an rōibilibēāct an olḡḡ beic ann, do cúireā tōil rōibilibē na nḡaoine fīacáib ar ḡac tuine pé leic an olḡḡ do cōmlīonaō. B' fearr le ḡac tuine pé leic, ḡo móir, an olḡḡ do cōmlīonaō 'ná fulang leir an nḡooc mēar rōibilibē a bēā air tā bḡeiceā na daoine é aḡ tabairt tḡooc mēar nō tarcairne tō'n olḡḡ. Tā rólurí maicē aḡainn ar feicōm de'n tḡrōrō ran ra n-aimpir rēo féin. Má cēirēan nōr áirḡḡte i bḡeicōm ar an bḡoibilibēāct anoir féin rēuc cā bḡuil an tuine pé leic ḡo mbeic pé de mīrneaā aḡe an nōr ran do bḡireāō! Aḡne rōibilibē na nḡaoine irī cúireāō olḡḡte i bḡeicōm i n-Éirunn rāō, aḡur ir fearr a cúireāō rī i bḡeicōm iāō, aḡur ir iomláine, 'ná mar a cāḡan le neairt armála olḡḡte cúir i bḡeicōm anoir.

Ná meapadó doinne, ámhac, ná bpiptí dliḡte i n-Éirinn faodó. Do bpiptí go deimhin. Ac nuair a tascad an t-é ar a ndéintí an éascóir, or cómair an bpiptí, asur nuair a tascad an bpipteam a bpipt, do glactí an bpipt ar scac taob asur do déintí d'á píir. Bí ré dainḡean i n-aighe na ndaoine, doinne ná tairbeánpad an uraim rin do'n dliḡ ná bead an pasc air. Níor ró deacair dliḡte róḡanta do cup i bpiptom amearḡ daoine de'n tróiró ran.

Dein bpiptí nio eile do cabpuiḡ go móir leir cun na ndliḡte do cup i bpiptom. Ó'n lá a glac ré arim scirḡe, asur san é ac cúis bliana deas, do tairbeáin ré, 'n-a ḡníomaircáib asur 'n-a beapáib asur inr scac don traḡar deigleála ioir é féin asur daoine eile, go páib beann car bár aighe ar an ḡceart, ná deánpad ré éascóir ar don Ériortáide, pé 'cu capair nó namair é, pé 'cu íreál nó uaral é. Do tascad an méiró rin pé ndeara. Anran, pé mar a leat cómaet bpiptí asur pé mar a méaduig a épipteamaint, do dein daoine eile, uaral asur íreál, aipir air. Ar ball, bí acu go léir, nó dúbpadar go léir go páib acu, beann car bár ar an ḡceart, pé mar a bí as bpiptí. Do glacad an ceart 'n-a nóir acu. Anran bí neart an nóir as cup le neart an éir. Bí neart eile as cup leir an d'á neart ran. B'é neart é rin 'ná neart an Ériortí.

Ná bíod don ionḡnad ar doinne san don ḡad a beir le neart arimála cun dliḡte cup i bpiptom nuair a bí na tri nipt rin, neart éir, asur neart nóir, asur neart Ériortí, as oibpuiḡad ar acpuiinn a céile cun dliḡte cup i bpiptom.

Tuḡaimir pé ndeara cad a tuit amac do bpiptí i n-don púnc amáin de'n ceart asur de'n beann a bí aighe ar an ḡceart. Conaic scac doinne go páib don beart amáin éascóir ná ceatodcad bpiptí ar don traḡar cleap ná píirín. B'í beart éascóir i rin 'ná marla cabairt do mnaoi

Conaíic na fíir go léir, íreal agus uaral, go raib zráin san teópa as Úrian ar zníomaircaib de'n tróro ran. Mar zéal ar an uraim a bí acu do Úrian do deín na fíir go léir, uaral agus íreal, aicirir air ra níð rin, leir. Má b' uaral an ruo do Úrian an zráin rin a beic aige ar zníomaircaib de'n tróro ran, tob' uaral an ruo é, dar leó, o' don fear. Ar ran dúbairc zac fear go raib zráin aige féin ar zníomaircaib de'n tróro ran. Ar ran do euz zac fear mar beap oó féin beic as maoidéam ar nár euz fé miam "marla ná tapcairne do mnaoi." Do lean an aicirir ar Úrian, agus do lean an éaint, agus do lean an maoidéam. Ar ran do neartuis an nóir agus do tugad fé n-deapa, ar fuio na h-éirean, ná deinead fíir Úrian zníomairca de'n tróro ran. Fé mar a leat cómaect Úrian do leat na nóra a bí as fearaib Úrian. Ar ball do tugad fé n-deapa ná deintí na zníomairca zráinneamla úo i n-don ball i n-éirinn.

Anran, nuair a tagad miam agus a h-áir go Ceann Cora, agus nuair a éioo na ríste óga miam, do éuimnígoir ar an uairleact agus ar an nórmairleact a bí tagaite ar zaeólaib éirean go léir agus deirioir eatarca féin:— "Níor mirté oí rlat ríoga do tógaint 'n-a láim, agus fáinne óir i mbapa na rlaite, agus riúbal 'n-a h-donar o Tonn Clíoona go Dún Sobairce, agus ní baogal go n-deanfad don fear zaeólae, uaral ná íreal, oirpad agus focal neam-uramad do labairt léi."

Dúbpad an éaint rin, nó éaint de'n tróro, éom minic rin, agus do tuigead éom maic ran pírinne na éainte, zur meapad, 'n-a oiais ran, nuair a bí Úrian agus miam agus an éio eile acu ra n-iúir, nár éaint a bí ra rgeal ac zur deín óigbean uaral éigin an riúbal ran, 'n-a h-donar, o Dún Sobairce go Tonn Clíoona, agus an rlat 'n-a láim aici agus an fáinne óir ar an rlat, agus ná fuoir rí ar an

rlíḡ ac an uraim aḡur an onóir ba mhó a d'féadfaí a tabairt
 oí. Do lean an rḡéal ar an gcuma ran i reanaíur na
 n-éirean go dtí go dtáinig an file ḡallta, ua mórdá,
 aḡur aḡur cúm ré an tán úo :—

“Lady, dost thou not fear to stray, &c.”

Ir fiú an rḡéal ran maíctnam a d'éanam ari. Ir 'mó ríḡ
 aḡur ímpire n-a bfuil cúntar oíta i reanaíur an domáin
 aḡur n-a bfuil molaó mór ar a ngníomáirítaib aḡur ar a
 nḡraídam, ar an gcuma 'n-ar éuireadair tíoríta fada
 fairsingse fé rmaíct a lám, aḡur ar an gcuma 'n-ar
 éuireadair, má ba ríḡte róganta iad, olíḡte cairbíteada i
 bfeíom. Ní dóic liom, amítaó, go bfeaca riam fór d'a
 tabairt, ar obair ná ar raótar don ríḡ ná don ímpire acu,
 molaó de raḡar an móla ro a tusan an rḡéal reanaíur
 reo ar brian. Ní nórmáireáct, ná macántaáct, ná
 gníomáiríta onóraáa, ná uraim do bantmaíct, ir ḡnát aḡ
 leanmáint ríḡ aḡur coḡaib aḡur armála aḡur caḡana
 fuilteada. Neam-fuim inr na neitib rin ireaó ir ḡnát 'a
 leanmáint riam. Neam-fuim i nḡac deaḡ-nór, neam-fuim
 i ḡceairt an fíri áll, neam-fuim ra n-uraim ir dual do
 mnáib; an beiríḡeac állta 'ḡá cairbeáint féin ra duine;
 ḡabáil do éoraib inr ḡac dualḡar d'a mbaineán le olíḡ,
 le deaḡ-nór, le Cpeíream; rimaó na neite ir ḡnát aḡ
 leanmáint coḡaib aḡur cómpaíe aḡur caḡana fuilteada.

Ní raib brian riam, ó táinig ré i n-aíur a éúis mblian
 noéaḡ, ac ráiríte i ḡcoḡaib. Bí a ḡaolta go léir cóm
 ráiríte inr na coḡaib aḡur bí ré féin. I n-aíuríeóin na
 ḡcoḡaí go léir do éuill brian aḡur a ríḡíḡte an molaó
 atá ra rḡéal úo i rtaob na mná óige aḡur i rtaob na
 n-onóra a fuair rí ar feaó na ríḡe go léir ó dún
 Sobairce go Tonn Clíodna. Tá buaó aḡ brian ra méir
 rin ar cómaíctuib aḡur ar ríḡtib aḡur ar ímpirib an domáin
 riam.

Táimís arís ag dul sa deicéad céad blian ó fuair
 Brian agus a fíoríste an buaó ran. Do coimeádo ar
 rinnear cuimne air. Tugadar dúinne an cuimne rin le
 coimeádo. Is ceart dúinn spreim daingean a coimeádo air.
 Caittear go minic iní na fíilíbh oíainn ná fuil don níó ag
 baint le n-ár rinnear gur féidir dúinn don maoideamh ró
 móir a déanamh ar. Tá agáinn, i rgeal na mná óise rin,
 cuir maoide agur adbar crieoideamhna ná fuil a leicéio le
 págail i reanaíur don típe eile fé luise na spreime iníu.
 Tá ceangailte oíainn, ní h-amáin cuimne coimeádo ar an
 adbar crieoideamhna ran, ac fós beart a déanamh uá réir.

CAIBIDIL IV.

uisge-fé-álamh.

Bíod muraí go minic adbar ó Céann Cora ag
 feuchaint i noiaí ghnótaí na h-Árroígeadta fé cómaire a
 aitar. Nuair a bíod fé imíste ó Céann Cora bíod rannra
 air le h-eagla go ndéanfaí don thioé ghníomh a gan fíor dó.
 Bí an fear fíicálma ceapaithe aise cun fíicálma ar an
 Árroíge, mar ba ceart agus mar ba ghnáit do réir nóra na
 h-aimpíre rin. Ac cá b' fíor dó, dar leir, ná go nglacfaí
 an fear fíicálma breab dá ndéintí breab máit a tairgint
 dó. Tuig fé i n-aighe gur i scoinnib mná a bí ar an brear
 an cluice ó'imírt, i scoinnib na mná ba breaghta agus ba
 meara agus ba géire uá raib i n-Éirinn an uair rin. Cé
 b' fíor dó, dar leir, cad iad na cleara ó'imíreó' rí ar an
 brear dá mba ruo é go dtuigfead rí náir b'féidir é
 breabaí. Conaie an leáio a diaibál coimídeadta. Cá
 b' fíor cad é an congnamh a tadarfaí an diaibál coimídeadta
 ran oi i n-aon thioé ghnó a beartó' rí a déanamh.

“Ní h-aon mait,” ar reirean i n’ aighe féin, “beic é bhrat air go bfeadfaid fear piteálmha beic mait a dóctin dí féin agus d’a diabhal coimheada. Caidéir mé bean a cur aig tabairt aige di.”

* Ní feadfaid ré cuimneamh ar aon mnaoi cun na h-oibre rin ac ar niamh. Bí fíor aige dá mbéad niamh i n-aice an áiríoch, agus a fíor a beic aici cad éise go raib sí ann, nár badozal go bfeadfaid fíorplait aon oíoch níos déanaí a shan fíor di. D’imic ré féin riar go h-úib Máine. Do tabairt ré le niamh. D’imic ré di ó curac go veire an ríeal go léir.

“Ní feadfaidinn-re dul go Ceann Cora agus fanmáint ann, a rí,” ar niamh. “Ní feadfaidinn imdeac ó m’ ádair féin.”

“Ní’l t’ ádair-re i n-aon contabairt, a rí,” ar niamh. “Ní mar rin do m’ ádair-re. Tá ré i scontabairt mór. Dá bfeadfaid féin fanmáint ra baile ní dóic liom go mbéad aon badozal air. Tá an iomaí eagla aici ríomam-ra. Nuair a bím ar baile bíon gac aon níos ar a toil aici, agus ní bíon aon eagla aici roim doinne. Ní’l aon ríoch d’a fíor sham’ ádair go bfuil aon contabairt or a éionn. Dá neorfaí dó é ní feadfaidinn é coraint. Do leigfead ré amac an ríeal, mar ní éireofeas ré focal dé. Tá fíor aige nác bean rí mait í, ac ní éireofeas ré i n-aon cor go nfeadfaid rí aon iadaic ar é cur cun báir. Dá n-abrad doinne leir go nfeadfaid, ir amlaib a tíocfaid fearis air. Déarfaid ré sur le corp oíoch aighe a déarfaid doinne a leicéir. Tuigfead ré, dá mba ná béad aon éir eile aici le shan an gníomh ran a déanaí, go readeód’ rí é ar mait le féin. Go scuiffead báir an áiríoch i féin ar an áiríochanaic. D’a éagmar rin, bean rí abalta iread í. Tá curac ’n-a tuighe aici ar aighe m’ ádair ná fuil aon níos ir fearr léi ’ná é mairdeadaint

abfao, mar t'á faoi a mairfidh ré sur b'eadh ip ría a b'eadh-
ra san teacht ra n-áirígeadh. Caitfeadh an t-airleach a
d'éanamh ar m' ádair a san fíor dó, a Miamh."

"Ní feadh, a rí," arsa Miamh, "an bfuil don b'aois
go mb'eadh dearmad oir-rá féin ra r'eadh."

"Cao é an dearmad a t'feadh a b'eit oim, a rígan?"
ar reirdean.

"Ba dóic uim," ar ríre, "go bfuil sad don dearmad
ar an gcaint rin a t'áirí i t'ad an r'ad atá curta 'n-a
luige aici, mar a deir, ar aigne t' ádair. T'á faoi a
mairfidh t'áirí ireadh ip ría a b'eit f'ormílaic 'n-a
n-áirígeadh asur ireadh ip ría a b'eit-re san teacht ra
n-áirígeadh. Má cuirdean rí féin cun báir é cuirfidh rí i
féin ar an áirígeadh láirleach, asur dearmad rí áiríge
dóir-rá. Tá fíor aici go maic ná b'aois go n'glacfaidh
rín éirdean doinne eile i n' áiríge. B'feadh léi i féin do
b'ad 'ná t. a t'feirgint ra n-áirígeadh. Sin t'á dóicáil
móir aici 'á d'éanamh t' féin leir an n'gíomh. Cá bfuil an
tairíde, a rí?"

"Tá ré cóm maic asam an r'eadh go léir a t'innirint
duic, a Miamh," arsa Míreád, "ad ip fé r'íom atáim 'á
innirint duic. Tá níor mó go móir t' fíor a g'ad asam-ra
'ná mar ip dóic léi. Tá, mar ip eol duic, a mac 'n-a rígar
loclanais b'ailé áda Cliaic. Tá uirge-ré-éalamh aici 'á
d'éanamh le r'ad r'iamh a t'áirí go b'fadh na loclanais
b'ad asur go mb'eadh a mac féin i n' áiríge ar éirinn.
Éirde as loclanais asur Sicir i n' áiríge. Siné atá uairí.
Ní feadh doinne beo cao é an t-uirge-ré-éalamh a d'eir
rí cuige rin i gcáirdean na h-airíre roim cat Gleanna
máma. B' r'ine fé n'adair na loclanais a b'eit cóm
lionmair ra cat ran asur an cat a b'eit cóm dian, cóm
fuitleach. B' rí deirígeach go mb'eadh b'ad an áda ran
as loclanais asur ná t'íochad b'rian ná doinne eile

aḡainn beo ó'n ḡcaṡ. Tá an t-uirḡe-fé-ṡalam cṡadna ar
 riúbal anoir aipír aici. Ir tóic léi ná fuil fíor aḡam-ra é.
 Tá níor mó ḡo móir o' fíor a ḡnóṡa aḡam 'ná mar ir tóic
 léi. Tá ríḡ loṡlan aḡ ḡleuraṡ armála aḡur aḡ oṡanam
 loingear aḡur 'á ḡcur ar uirḡe. Tá muintir na h-íoruaíṡe
 iḡá nḡleuraṡ féin cun coḡaíṡ, ac ní h-innrṡear cao é an
 coḡaṡ é ná cao cuirḡe an ḡleuraṡ. Tá ollmúcán ar riúbal
 ar oileán Manain aḡur i n-oileánaib Alban aḡur ṡuaíṡ i
 n-Ínriṡ Oric. Ní deir doinne focal i oṡaṡ cao é an bun
 aṡá leir an obair ḡo léir aḡur leir an ollmúcán ḡo léir.
 Tá fíor aḡam-ra ḡo maíṡ cao é an bun aṡá leir an
 ollmúcán. Tá ḡormflait aḡur a mac, ríḡ loṡlanaṡ Áṡa
 Cliaṡ, aḡ oṡanam a noíṡil ar ḡac don traḡar cuma cun
 beíṡ ollam ar caṡ uaṡbáraṡ eile do bualaṡ ar ion
 Árpriḡeaṡta na h-Éirean cóm luaṡ aḡur ḡeóbaíṡ ríao an
 caoi ceapṡ air. Oá bpaḡaṡ m' aṡair báir oíreac nuair a
 béaṡ an t-ollmúcán epíochnuirṡe acu, do ṡiocpaṡ ran aḡur
 a oṡoil irṡeac le n-a céile ḡo h-áluinn."

"Tuirḡim ṡú, a ríḡ," arpa Miam. "Aḡur oá mba ná
 béaṡ don fonn ar t' aṡair báir o'fáḡail an uair ba maíṡ
 leo é o'fáḡail báir, iré do meap ḡo oṡaḡarpaṡ ḡormflait
 conḡnam oó cun báir a o'fáḡail."

"Táim deimniḡṡeac oé, a ríḡan," arpa Murcaṡ. "Oá
 mbéaṡ a ḡcuid ollmúcáin curṡa cun cinn acu aḡur iao
 ollam, aḡur anran ḡo bpaḡaṡ m' aṡair báir oban, béaṡ ḡnó
 na h-Éirean 'n-a ppairiḡ, oar leo. Béaṡ fé 'n-a coḡaṡ
 oearḡ ioir mire aḡur m'líreaclainn feucaint cé béaṡ i
 n' Árpriḡ. O'féirir ḡo mbéaṡ fé 'n-a caṡ trír, ḡo
 noṡanpaṡ Ua Néill ṡuaíṡ iaracṡ ar an Árpriḡeaṡt do
 fealbuḡaṡ oó féin. Anran oá bppeabaṡ neapṡ maíṡ
 láirir loṡlanaṡ irṡeac cúḡainn níor ró oṡeairir oóib Éire
 cur fé n-a rmaṡṡ aḡur Árpriḡ oṡanam de Sírcic."

"Ambara, a ríḡ," arpa Miam, "ir breaḡ ḡlan ḡear an

féuchaint atá aici 'á déanamh poimprí. Cao t'á a'gaidh-re 'á déanamh? Ní dóca go bfuilcítí-re i ndúir ruidé díomhaoin a'gus iad rúto 'gá n-ollamhúgadh féin éomh dícealaic."

"Ná bíod eagal ort, a rígan," arsa Murchad. "Ní'l don fáillig a'ginn 'á déanamh. Táimíto a'g gleura'ó ríog inr gac don éuinne de'n tír a'gus a'g cur na n-arm ir fearr 'n-a lámhaib. Tá an t-ollmúcán a'ginnne 'á déanamh éomh dían éomh dícealaic a'gus atá acu-ran, nó b' féidir níor déine, ac táimíto 'gá déanamh a gan fíor éomh maic a'gus féadaimíto é. Táto na mílte fear a'ginn éana féin inr na dúnaib a'gus inr na daingeanhaib anro a'gus anróto ar fuio na tíre. Níor dóic le h-aoinne ná béad ráit'óte i n-ár n-obair go bfuil oíreao níre a'ginn a'gus atá."

"Ba dóic liom-ra, a rígan," arsa Miam, "go bfuil dearmad ra níó rin oíre. B'féidir dá bfeicítí búir neart go n-eirédaí ar an ollmúcán éall, mar go dtuigfí náir b' don maic beic a d'iairíto buad fá'gail oíre."

"Ní eirédaí, a rígan," arsa Murchad. "Ir amlaio a déanfaí tuille dícíl ar an ollmúcán éall. Tá gormflaic ró éapaité ar an n-óroic obair atá curta poimprí aici. D'á laige a mearraíto rí pinne beic íreao ir dóicíg'óte gan an iomao níre a beic cuinnig'óte aici i n-ár gcóir. Tá fíor aici go bfuilimíto a'g gleura'ó ríog ac ní'l 'fíor aici cao cuige go bfuilimíto 'á ngleura'ó. Ní'l fíor aici go bfuil fíor a h-oibhe féin a'ginn mar atá. Ir dóic léi gur éun na h-áirígea'cta do éomeao ó m'íreac'lainn a'gus ó ua héill an gleura'ó ríog atá a'ginn 'á déanamh. Dá mbeicéa-ra i gCeann Cora i b'ódaí m' ácar do tuigreao gormflaic gur a'g faine uiréi féin a beicéa ann. Anran ní béad don baogal go ndéanfa'ó rí don óroic níó air. Tá an iomao e'gla aici rómat-ra. Ní féadair an domhan cao a déanfa'ó mura b'féadair teac' go Ceann Cora a'gus panháint ann."

“Ní féadfaínn imteacht ó m’ ádair féin, a ríḡ,” arsa Miam. “Ní h-aon maic duit beic ’ḡa iadair orm. Fais tuine éigin eile.”

“Feuc, a ríḡan,” arsa Mupcáð, “cao é an bac atá ar t’ ádair teacht i n-aonféacht leat! Ná déanfað do dhíctáir aise tabairt do’n ríḡeacht ro Uib Máine? Tá ré cómh ceangailte ar Táðḡ Mór ua Cealla beart a déanam i gcóinnib namhád Éirean agus ’tá ré orm-ra, agus go deimhin, agus ní ḡáð doim ran do ráð le h-ingin Táðḡ, tá Táðḡ Mór ua Cealla cómh h-ollam ar beart a déanam i gcóinnib namhád Éirean agus ’tá aon fear, uasal ná íreal, o’a bfuil beó i n-Éirínn inoiu.”

“An bfuil fíor asat cao a déanfaí, a ríḡ,” arsa Miam. “Tabair le m’ ádair agus inir ḡac aon ruo dó, tríó ríor, fé mar atá innste asat doim-ra. D’féidir anran go dtuigfeadh ré sur ceart dó dul go Ceann Cora agus fanmáint ann, agus mire do bheic leir agus do coimeád i n’ fódair ann.”

Do dein Mupcáð an níð rin. D’inir fé do Táðḡ Mór ua Cealla an rḡéal go léir tríó ríor, an t-ollmúcán a bí ar riúbal tál i gcóirócaib loclan agus i gcóirócaib na h-lopuaidhe agus inr na h-oileánaib, agus an t-uirge-fé-talam a bí as an Ártoríḡan ’á déanam cun na h-Éirean a tabairt fé rmaect na loclanae agus Ártoríḡ a déanam o’a mac féin, de Sítric. Tairbeáin fé do ḡac deninne o’a raib aise ar an méio rin rḡéil. D’inir fé do an o’a foláram a tús an leḡáio do féin, tré beal Colla. Nuair ariḡ Táðḡ an rḡéal ir beas ná sur b’ amlaíð a bí fé ar buile toirḡ náir h-innreath fadó do é. Sócaruig fé láitneac ar teacht go Ceann Cora agus Miam a tabairt leir. Do tusað tḡ bheas ḡlan uasal solurmar doib, cun cómhnuigte ann, i n-aice tḡge móir Úriain. Do fuaíð, mar ḡnó rúl le déanam do Táðḡ Mór beic as cabruḡað leir an Ártoríḡ i

hgnódaib réalt. Níor b' don iongnadh, anra, Miam do
ceacht ann. Do tuig gach doinne ná fanfaó sí ra baile i
nóiaig a h-achar.

CAIBIDÍOL V.

DOICÍNÍ.

Cá bfuair Muriad an t-eóluir a bí aige ar an ollmúcán
a bí ar riúbal i gcócaib loclan, agus ar an mbun a bí
leir an ollmúcán? Fuair ré an t-eóluir ar an gcuma ro.
Bí a gíollaí tuair féin aige agus bí Caoilte aige mar
ceann oíche. Dar leir an bpoiblídeacht ipé gnó bhuain a
bí oíche a déanamh, gnó na rígeadta. Ac do tug Muriad
gnó eile, leir, le déanamh do cuir acu go raib ioncaib
aige arta. Bí fíor aige go maic ná féadfaó Sormplait a
ruaimnear a ceapad. Go gcaillfead sí an t-anam nó go
mbéad oíoch obair éigin 'oir lámhaib aici. Bí fíor aige
nár b' don maic beic a d'iaraid coris a cur léi. Dá gcuirí
coris léi i n-don oíoch obair amáin ná déanfaó sí ac aghaid
a tabairt ar oíoch obair eile agus é ceilt núb' fearr. Sur
b' fearr rígailead léi agus eóluir cruinn a d' fágail, a
gan fíor oi, ar gach don trašar oíoch oibre a béad ar riúbal
aici. Tug Muriad an gnó ran le déanamh do Caoilte,
o' "fear na gCor," a ndúairt Conn. Níor mairte an gnó
tabairt le déanamh do Caoilte. Bíod ré inr gach don
cúinne d'oileán na h-Éirean, agus ní ra moct gceadna a
cici é don dá lá ar a céile. 'N-a ceannairde loclanae a
bíod ré uaireanta, ipis i gcaitair baile áta Cuat, ag díol
éadai olua a déintí i n-Éirinn an uair rin núb' fearr ná
mar a déintí iad i n-don áit larmuic o' Éirinn. 'N-a

ʒrápéir a bíod ré uaireanta eile aʒur rʒoc beaʒ ba fearʒa
 aige 'i ~~na~~ le búirtéirib loclanaea i ʒcaʒair ʒorcaige.
 Nuair oiréad dó eólur cruinn fáʒail aʒur ʒan beic aʒ
 bpaʒ ar páflai, paðaric a fúl féin a d' fáʒail ar neitib,
 téirdead ré ar bóro loingse, 'n-a loclanae mar 'ó eað, aʒur
 téirdead ré roir ʒo Caʒair na Beirbe aʒur éioð ré ʒac níð
 a bíod ar riúbal ann. Conaic ré le n-a fúilib féin na
 rlóigʒte d'á ngleurað, aʒur d' ariʒ ré le n-a éluarib na
 daoine 'ʒá innrint d'á céile ʒur riar ʒo h-éirinn a bí na
 rlóigʒte rin ʒo léir le dul éun caʒana cruada do éroio
 do'n áropiʒan uaral, do ʒormlóda. ʒormlóda a
 éuʒair ar ʒormflait. Bí eólur ar éaint na tíre rin aʒ
 Caoilte cóm maic aʒur d'á mb' ann a tóʒfaí é. Nuair a
 téirdead ré amearʒ na ndaoine ann ní bíod fíor aʒ doinne
 ná ʒur óuine de muinir na tíre é.

Fuair ré amac, ar a mearʒ, ar d'úir ʒur b'í ʒormflait
 a bí aʒ cur na h-oibre ʒo léir ar riúbal, ac ir fé riún a
 h-innrtí dó é. Fuair ré amac, leir, ar an ʒcuma ʒcéadna,
 ʒo raið Sicric, mac ʒormflait, riʒ loclanae áca Cliaʒ,
 aʒ cabruʒað le ʒormflait ar ʒac don traʒar cuma.
 Bíod ré coitcianta anonn 'r anall roir an d'á caʒair aʒ
 tabairt ʒac don traʒar eólur do riʒ loclan ar ʒnóʒaib
 na h-éirean, ar an ʒcuma 'n-a raið brian aʒ tuicim aʒur
 nár b' féioir dó maireactaint puinn eile ainpíre. Nuair
 a ʒeóbað ré báir ʒo dtuitfead a cómaeʒ ar a céile. Ná
 bead don bpeic aʒ Murcað ar fearraib éirean a coimead
 olúitʒe 'n-a céile mar a bíodar olúitʒe aʒ brian. ʒo
 mbéad riʒʒte na tíre, éuaib aʒur éear, aʒ marbuʒað a
 céile mar ʒeall ar an áropiʒeaeʒ. Ná bead don bac ar
 fluaʒ loclanae ppeabað éúca irʒeac an uair rin aʒur
 ʒabáil de éoraib ionʒa i nuaigʒ céile. ʒo mbéad a leaʒ
 ar éaob na loclanae féin, i ʒcoinnib an leaʒ eile, cóm
 luaʒ aʒur éioepað na loclanaigʒ. ʒur b'é buac riʒ loclan

ἀν νεαρὲ πλὸς βα μὸ πέδωφάθ πέ ἐπυῖννιυζάθ α θεῖτ
ἐπυῖννιγῖτε γλεῦρτα κυρῖτα le céile aige i γκοῖρ βάρ Ὀρμῖν,
νό i γκοῖρ πέ πυρ α ἑιορῖαθ. Ὁο τῆς πῖς λοῦλαν ἀν νίθ
ρῖν γο ἡ-ἀλῦνν, ἀγυρ βί πέ ἀς ὀέανῃ α ὀῖεῖλ ἀγυρ 'ἀ
ὀέανῃ γο μαῖτ, ἀγυρ μά βί νί παῖθ οἰρεάθ ἀγυρ κοῖρ aige
'ἀ ἐπυρ ὀέ, νά ἀς σῖτῖς 'ἀ ἐπυρ ὀέ, νά παῖθ cúntar ἐπυῖνν
ἀς Caoilte 'ἀ ἑαβαῖρτ το ἡμυρῖαθ ἀρ.

Τεῖρεάθ Caoilte γο ἡ-οἰλεάν ἡμανῖν, λειρ, ἀγυρ εἰοθ πέ
καθ α βῖοθ ἀρ πῖυβῶλ ἀνν, ἀγυρ ἐπυρεάθ πέ cúntar ἐπυῖνν
ἀρ ἀς τῖαλλ ἀρ ἡμυρῖαθ.

Τῆς πέ ἐπῖλα ἐμῖρτ ὀῦαῖθ γο ἡ-ἡνρῖθ Ὀρῖ ἀγυρ ἐοῖαῖ
πέ καθ α βί ἀρ πῖυβῶλ ἀνν. ἑμῖρ πέ γο παῖθ ἀνῖν
ῖορμῖλαῖ i μβέαλαῖ na ἡδοῖνε ἀνν, ἀγυρ γο παῖθ τῶλῃ
παῖθβῖρ γεαῖτα i ἡ-ἑῖνν, παοῖ ὁ εἰορ, ὀ'αον ἑαρ α
ἑιορῖαθ ἀς καβῖυζάθ le ῖορμῖλαῖ ἀγυρ le πῖς λοῦλανῶ
ὀαῖle Ἀῖτα Cῖαῖτ πα ἐοζάθ α βί le τεαῖτ.

'ἡ-α ἐμῖρτῶθ γο λείρ, νῦαῖρ ἀμῖγεάθ Caoilte ἀν κοῖρῖάθ
ἀρ πῖυβῶλ i ὀταῖθ ἀν ἐοζῖαθ α βί le τεαῖτ ἀγυρ i ὀταῖθ na
ὀταῖμῖνῖτῖ παῖθβῖρῖ παοῖα α βί le πῖγῖλ ὀε βῖρ ἀν ἐοζῖαθ,
ἐγζάθ πέ πέ ἡδεαῖ, νῦαῖρ α ὀειρεάθ ἀν ἑαρ, "ἡῖ παζάθ-πα
γο ἡ-ἑῖνν. ἡρ βῦαν ἑαρ 'ἡ-α ὀῦῖαῖς ἑῖν. ἡαῖρῶε'
ἡμυρῖαθ μέ," γο ἡδερεάθ ἀν ὀεαν, "ἡρ ἑαρ μεαῖτα τῦ!
ἡμῖα ὀτεῖρῖρ-ἑ ἀνν παζάθ-πα ἀνν! ἡὸ μά τεῖρεαν τῦ
ἀνν παῖγῖμῖθ γο λείρ ἀνν i ἡ-αονἑαῖτ leat. Τῶ ἑῖρ ἀγῖννε
α θεῖθ μαῖτ α ὀῖῖῖν το ἡμυρῖαθ, νί ἡ-εαθ ἀε πὸ μαῖτ ὀὸ.
ἡρ ἑαρῖ ὀυλ γο ἡ-ἑῖνν, πέ ἐρῖῖ α ὀεαῖρῖαθ ρῖνν, ἀγυρ
βεαῖτα ὀογ ρὸγῖλ α θεῖτ ἀς ὀῖννε ἀρ τῶλῃ ὀρεαῖ παῖθβῖρ,
'νά θεῖτ α ὀ' ἡαῖαθ βεαῖτα ὀῖῖτ ὀαοῖ α ὀαῖντ ἀρ na
ἡαῖγῖαῖ ἑῖαῖνε ἑαῖα ρο!"

ὀῖ αῖῖνε μαῖτ ἀρ ἡμυρῖαθ ἀν ὀαῖρ ρῖν, νί ἡ-αῖῖν ἀμεαῖγ
na λοῦλανῶ α βί 'ἡ-α γκοῖννῖγῖ i ἡ-ἑῖνν, ἀε ἀρ ἑῖο
τῖρῖ λοῦλαν γο λείρ, ἀγυρ ἀρ ἑῖο na ἡ-ἡοῖαῖὀε, ἀγυρ i
ἡ-ἡνρῖθ Ὀρῖ, ἀγυρ ἐοῖμ παῖα ὀῦαῖθ le ἡ-ἡνρ Τῖλε. ἡαῖρ

ba máit le mnaoi easla cup ar leanb ní deirleadó rí ac,
 “Eirte do béal nó glaothfao ar mhuirleadó cúgac!” nó,
 “Cúgac mhuirleadó!”

Ní raib Caoilte i n’ aonar, sa n-obair a bí aige ‘á déanamh. Bí a teachtairí aige le cup uairt go h-Éirinn nuair a bíod eolur éigin ná fuilingeod’ nígnear aige le cup as triall ar mhuirleadó. Cuireadó ré uairt a teachtair aigur o’fanao ré féin tall as faire cuige. as loig tuille eolur:

Do tárla, lá o’á raib ré tall i gCaith na Deirbe, gur gluar rárta ó béal go béal amearg na n-daime.

“Ó,” a deirleadó tuine le tuine, “ar aiguir an rgeal nua?”

“Níor aiguir aiguir! Cao é an rgeal nua é?” a deirleadó ‘á fneagradó.

“Árroig Éirean atá marb!”

“Eirte do béal!”

“Ó, go deimhín ní’l don focal bpeige ann: loclanac óg uairt ó áit Cliait a tug an rgeal nua anall anro as triall ar an rí, aigur o’á cómarca ran féin iré Sitruc, rí loclanac áta Cliait do cup anall é. Tá brian marb aigur beir Sitruc i n’ árroig anoir.”

Anran deirleadó tuine eile a tiocfao ruar:—

“Tá an éagóir agat. Níor tugair an rgeal sa ceart leat. Ní h-é an t-árroig atá marb. Ní’l doinne marb. Ir amairt a cup Sitruc anall anro ó áit Cliait an ppiúna óg, amlaioib, ‘gá innrint do’n rí go bfuil gormflait go maí aigur go bfuil gac don níó as dul cun cinn aici ar a toil. Go bfuair rí an raibdeir a bí uairt aigur go bfuil rí rárta.”

“Cao é an raibdeir a bí uairt?” a deirleadó tuine eile. “Ná é árroigan na h-Éirean í? Tá an raibdeir ran aici le rda anoir. Náir buairtear a tuille uimprí! Cao a cup i mbéal an amadain reo brian a beir marb?”

“Ní féadair-ra ran,” a d’éirfeadh an fear eile, “mura mar seo a d’éirigh an focal. Dúbdairt Sormélaic le h-Amhlaoibh a d’innpint do’n rígh go raibh brian ag tuitim leir an doir go tiugh, agus ná féadfaid ré, agus a d’iceal a d’éanamh, fearaí puinn níor ría. Is dóca, nuair a leat an caint rin amearg na ndaoine sup cuireadair leir an gcaint agus sup d’ineadair a b’ar ar an gcaint: Nuair a bion fábla ag sabáil tímpal bion gac doinne ag cur leir.”

Cuir an caint rin Caoilte ag macctnamh: Cé r’ b’ é an t-Amhlaoibh seo? Nó ar b’féidir i n-aon cor sup b’ é cara tairg Ois uí Cealla é?

“Ní foláir dom, má féadaim é, raodarc fágail air,” ar reirean i n’aigne féin.

Cnom ré ar d’ruithim, ar feadh maint laetanta, i dtreod an ríghceiglaigh le pé mangairlead a bí ar riúbal aige. Bíod ré ag fáire ar na h-uairleib agus iad ag dul irthead r’ amac. Teip air don raodarc fágail ar doinne de fágair Amhlaoibh. Má teip bí ruo eile náir teip air. Níor teip air ceatpar luét airim do teadct n-a tímpal do phreib agus prírúnac a d’éanamh de agus é cur irthead i gcarcair daingean, rár a’ raibh fíor aige, ba dóic leat, cao a bí ag imthead air. Níor labhrao oirlead agus focal leir. Níor d’inead ac b’reit air agus a d’á láim a ceangal lartair i é agus púicín a carang anuar ar a fúilib agus é tógaint cun riúbail. Nuair a bí ré irteigh ra prírún do cuiread rlabra ran cum air, agus bí an ceann eile de’n tlabra ran daingean ra b’alla. Do bainead de an púicín agus do fágad anran é i n’ donar. Tar éir maint aimrigh do tugad bia cuige agus do bainead an ceangal d’á lámhaib an fáio a bí ré ag ite an bío. Amáirlead a bí cúgaimh, táir éir ceitche h-uair fícho a beir caitte aige i n’ donar, do tugad an bia cuige airíir. Do tugad an bia cuige mar rin gac don lá. Gac don uair a tágad an bia do labhrao Caoilte

leir an tteachtair, agus o'fhiafraígeadh ré d'é cad é an cúir sup cuirteadh irteadh ra púirún ran é agus san don puo téanta ar an rliú aige. Ní tusaó an teachtair don fpeasra air ac fé mar a béadh ré boóar balb. O' imtíú lá agus oíóche, agus o'imtíú lá eile agus oíóche eile, agus o'fan Caoilte ra púirún. O'imtíú reachtmain, agus ambara bí gac don deabhrán go bfeáfaí ra púirún ran é, níor b'fíor cad é an fáid. Bí ré ag maectnam agus ag maectnam, agus ní féadfaó ré don tuairim a tabairt do cad fé nteara púirúnac a téanam d'é. Bí fíor aige go maict go maib ré ag cur eóluir ag triall ar muraó go h-Éirinn ar neart rliú tíre loélan agus ar acfuinn na tíre agus ar gac don trasaí gnotha rtaic o'á maib ar riúbal ra n-áit. Ac bí fíor aige go maict, leir, ná maib cozaó an uair rin ioir an oá tír, ioir Éire agus críe loélan, agus o'á bpiú rin, ré eóluir a cuirteadh ré uair abailte go h-Éirinn, nár b'féidir rriairteadh do cur 'n-a leir. Má labair ré caint na loélanac éom maict agus do labraóar féin í ní téanfaó ran rriairte d'é nuair ná maib don cozaó ar riúbal ioir an oá tír.

Nuair a bí breir agus reachtmain caitte ra púirún aige oo labair ré, lá, leir an tteachtair, mar seo :—

“A duine macánta,” ar reirean, “ní'l don lá a táinir anro le m' curto bíó cúgam nár fiafraígear díot cad é an cúir sup deineadh púirúnac díom. Níor tusaí don fpeasra oim. Ir maict liom anoir an méir seo do ráó leat, agus tá rúil agam go raíaró an focal ag triall ar piú loélan. Ré duine ir bun le mire cur irteadh ra púirún ro, san don rooc gníom do cur am' leir, tá an rliú bpiarte aige agus díolfaíó ré ar. Má tustar don anóir dom díolfaí ar éom raor agus a díoladh riam a h-éascóir. Mura maict leat labairt liom-ra labair le duine éigin eile agus inir an méir rin do. Labair leir an

c-é a 'dein an t-níomh ro. Ní duine san úgthar a 'dein an t-níomh ro."

'Oimtis an teachtair. Ní raib ré ab'ao imtishte nuair a táinig an ceachtair céadna úo aihir. 'Do ruasaoar ar 'Caoilte. 'Baineaoar an rlabra 'o'á com. Sátaoar an púicín anuar ar a ceann asur ar a fúilib. 'Do ruasaoar leó amac é asur ríor eun an euaín, asur cuireaoar ar bóro loinge é. 'Bí an long as oul so n-éirinn. 'Do cuireao ruar na reóla asur 'do gluar an long. Nuair a 'bí an long tamal amac ar uirge 'do baineao an púicín 'de 'Caoilte asur 'do baineao an ceangal 'o'á lámuib. Anran 'do rín an captaéin leitir euirge. Síóé a 'bí ra leitir:—

"A 'Duinn,' nó a 'Caoilte,' nó a 'Corá Buíóe Árho,' nó pé ainm n-ar maic leat freasairt 'oó, tá t' anam 'á leigint leat an turur ro. Mar a 'deirir, ní'l coasó roir ríó loólan asur Árhois éirean. Ac má feictar ra tír reo aihir tú ní feicfear beó tú 'n-a 'daió ran."

'Do léis ré an leitir asur euir ré euirge í. 'Bí an captaéin asur é féin, asur an fúirean, ríbiaita so leór le n-a céile so 'o'í zur ppoireao cuan Corcaisge. 'Do cuireao i 'o'íir as calait an euaín rin é asur 'do rásao anran é. 'Bí a 'oócin 'oaoine muintearia i sCorcais aige. Níor b'áda an ríónear a 'dein ré eataria. 'Oimtis ré ótuao so Ceann Corá. Níor b'áda so breacao ré an ríódaína, Muicáó. 'Tairbeáin ré an leitir 'oó, asur 'o'uir ré an ríéal so léir 'oó, tríó ríor.

CAIBÍOIOI VI:

DÁ AMLAOIB ?

Nuair a h-innreadh an rgeal do Mupcadh ní mirt a pádh ná gur cuireadh as maectnamh é. Cé r' b'é an fear a rgnibh an leitir rin a tugadh do Caoilte ? Cé ba bun le bpeit ar Caoilte asur é cur irteadh i bprírún ? Sin cuir der na ceirteanaib a bí as Mupcadh 'á fiarfaige dhé féin. O'nur Caoilte dhó conur mar a d' iar Tadh Ós ua Cealla air beit as faire, 'n-a cuarthaib, feuchaint an bfaadh ré don tuairis ar an Amlaibh úd, an compádaíde a bí as Tadh Ós i rgoil Inre Caidis. Nuair airis ré na párlaí, tall, i ttaobh an Amlaibh a táinig ó Sítric, ó ríis Loélanac áta Cluac, as triall ar ríis críche Loélan, gur cuimnis ré ar an Amlaibh a bí ar iaraidh asur gur deartuis ré i n' aigne maóac fágail, dá mb' féidir é, ar deactaire Sítric, le h-ionadur go mb' féidir gur b' é an t-Amlaibh céadna é. Gur a d' iaraidh an maóac rin a d' fágail a bí ré nuair a cuireadh an púicín air.

“Asur anoir cad ir dóic leat do'n rgeal, a ríis ?” ar reirean le Mupcadh.

“Tá pait neite ra rgeal, a Óuinn,” arsa Mupcadh, “atá roiléir go leór.” (Bí fíor as Mupcadh cé r' b'é Caoilte.)

“An fear a d' órtuis an púicín do cur ort-ra bí fíor aige cad a bí uait, gur deartuis uait maóac fágail air féin. Bí fíor aige go n-aicneófa é dá bfaífa maóac air. Fuair reirean maóac ort-ra rar ar féadair-re maóac fágail air-rean. Do rugadh 'n-a lácair tu nuair a bí an púicín ort. D' feuc ré go maí ort anran. Ir fear é go bfuil cómaect aige. Mura mbéadh go bfuil ní béadh an luét airim úmál dhó. Tá fíor aige cé 'ra mac tu. Siné cuir nár leis

easla dō don anōor a tādairt duit. Tā an méir pin roiléir go léir. Cad 'n-a tād dō a tādairt le cuirgint duit, asur dūinn go léir, ar an leirir reo, go bfuil aithe maic aige ort? Inir an méir reo dom, a Dūinn. An maib aithe as an Amīlaoib a bī i n-Inir Cačaiš ort?"

"Nī maib, a rīš," arpa Caoilte.

"Ir dōic liom, a Dūinn, go dtuigim an ršéal, ac b'féidir veapmāo a beir orm," arpa Murcāo. "Mā'r doinne amāin an dā Amīlaoib do bī aithe aige ort, ac ceap ré, asur dob' fīor dō é, go maibair-re veimnišceac nā maib. Anpan do ršrīb ré an leirir pin cūn a cūp 'n-a luigē ort nār b' é féin an t-Amīlaoib go maibair ar a loirš, mar go maib aithe maic aige féin ort, asur go maib 'fīor asat féin nā maib don aithe as an Amīlaoib eile ort. Ir cuimhin liom an t-Amīlaoib a bio dō as teacēt anro ainīor ó Inir Cačaiš i n-donfeacēt le Tā dš Ōš ua Cealla. Mearar sup b' óšānac veaš-čpoīveac macānta oršailte é, asur ir dōic liom sup b' é pin mear šac doinne air. Ir ionšantac an ršéal é mā bī doimnear fill ann lartiš de'n macāntacēt asur de'n oršailteacēt go léir. B'féidir nār b'feapra dūinn puo a dēanpaimīr 'nā lādairt le mām asur an nī dō go léir do cūp 'n-a cōmairle. Anro tād, feuc, acā rī féin asur a h-āair 'n-a šcōmnuigē," asur tairbeāin ré an tīš do Čaoilte.

"An bfuil mām n-a cōmnuigē anro, a rīš?" arpa Caoilte, asur do lar ré go bun na šcluar. Čuš Murcāo ré nveapra an lapa dō, ac d'iompuig ré cōm h-oban ran, as feucāint ar puo éigīn eile, sup mear Caoilte nār čuš.

"Tā rī 'n-a cōmnuigē anro le tamal maic anoir. Tā ré cōm maic asam a d'innrīnt duit cad 'n-a tād."

Anpan d'inir ré do Čaoilte an dā folāpām a čuš an lešāio uair dō, asur an ršannra a bī air féin le h-easla go nveanpāi don iapacēt ar nim a tādairt do'n āroirš; conur

nár féad ré a aighe cuir cun ruaimhnr go dtí sur cuir ré fíadaib ar Niam teacé go Ceann Cora.

“Tá,” ar reirean, “eagla agam’ leas-mátair poime n-a rúil. An fáid a beir sí anro ní déanfar don iardaé ar éasgoir a déanam ar an ároirís. Tuigean Niam cad cuige go bfuil sí anro, agus seallaim duit naé mirt do shomplait eagla beir aici poime n-a rúil. Ní cuigean doinne eile ra teiglaé, ám, ac Niam agus a h-atair, cad cuige go bfuil sí anro. Tuigean fear púicálma an rís go bfuil ré anro cun aise tabairt do bia an rís. díreac mar ir gnát aise tabairt do bia don rís. Níl fíor aise go bfuil don contabairt ré leir ar m’ atair. Tá ré cóm maí againn dul agus do rseal-ra a d’innhinc do Niam feudaint a’ ndéarfad sí go bfuil dá amlaob ann nó ná fuil.”

Buaileadar araon anonn cun an tíge n-a raib Niam agus a h-atair ’n-a gcómhcuige ann. Cuir Niam agus a h-atair fáilte rómpa mar ba cóir.

D’imr Caoilte a rseal oi, ó turac go deire, agus tairbeáin ré an leitir oi.

“Coimeádfad an leitir reo, le ndúr doil,” ar ríre, “agus tairbeáin do taos í. Má ’ré amlaob taos a rshib í aicneócaí taos an rshibinn.”

“Ná béad ré cóm maí agam-ra,” arra Caoilte, “preabad riad go h-úib Máine agus an leitir a tairbeáint láirreac dó?”

“Tar a breacaír nam,” arra Murcáó.

D’imrís Caoilte riad. Tairbeáin ré an leitir do taos ós ua Cealla.

“Cé ’r dóic leat a rshib an leitir rin, a taos,” ar rírean:

D’feuc taos ar an leitir. Do léis ré í. Do léis ré aipir í. D’feuc ré ar Caoilte.

“Cé is dóic leat a rḡnib i?” arsa Caoilte leir.

“Ainú, cá b’ fíor dóm-ra cé rḡnib i!” arsa Tadhg.

“Ní’l don ploc d’á fíor dḡam cé rḡnib i,” ar reirean, “ná cad é an bḡis atá léi.”

Do rḡad Caoilte: Conaic ré nár aicín Tadhg an rḡnibinn. B’í ré i ḡcár ’oir d’á cōmairle cé ’cu ba cearc d’ó an rḡéal go léir a d’innpint d’ó nó nár cearc, ḡan cead ó Múrcad nó ó Niam. Fé deire tuig ré, ó cairbeáin ré an leicir, ḡur cearc d’ó a d’innpint cad ’n-a t’aoib ḡur cairbeáin ré i dḡur cad é an bḡis a b’í léi. D’oir ré an rḡéal go léir d’ó, na párlaí a d’ aigis ré t’ail i t’aoib b’air b’uain dḡur i t’aoib an d’mlaoib a cuair anonn ó d’ Cliaic, ó Sircic, go rḡis loclan, dḡur i t’aoib an t’eadcairbeáta a b’í dḡ an d’mlaoib rin d’ó’n rḡis t’ail, ’ḡá pád leir go r’uib ḡormflait go maic, dḡur an r’uibḡear a b’í uaiti, go r’uib ré páḡalta aici. Anran d’oir ré d’ó conur mar a cuair ré féin i ḡcōmḡar d’ó rḡisḡeḡlac rḡis loclan feucaint a’ b’eadorad ré r’adarc páḡail ar an d’mlaoib úo, dḡur conur mar a cuiread an púicín air, dḡur mar a cuiread ra p’irún é, dḡur mar a cuiread anall go Corcais é, dḡur conur mar a t’ug an captaicín an leicir d’ó.

D’eir Tadhg leir an innpint go b’eadḡ rocair go d’c’i go r’uib an pocal deirneac párdte. Níor labair ré anran éin. D’fan ré ḡan labairt ar fead tamail maic. Nuair a b’í a m’actnam d’éanta aise d’ó labair ré.

“Cad é an r’uibḡear,” ar reirean, “a b’í ó ḡormflait ḡur a fuair r’i?”

“Siní d’ipeac an c’eir n’ac féidir le Niam ná le Múrcad a liom féin d’ó r’iōt’ead,” arsa Caoilte. (Níor maic leir páct ar an ḡcalir ḡan cead ó Múrcad.)

“Raḡar mé leat roir go Ceann Cora,” arsa Tadhg.

Do ḡluair an b’eir roir. D’innreadar nár aicín Tadhg an rḡnibinn.

“Samluigear féin sup mar rin a béal,” arfa Miam

“A sup ar neóin,” arfa Caoilte, “ir tu a dúbairt an leitir a tairbeáint do.”

“Ir mé,” ar ríre. “Níor b’ don diúbáil i tairbeáint do. Ní h-é an t-é do labair an éaint do rsgíbh an leitir. Fuair ré duine eile cun na rsgíbhinne d’éanamh.”

Bí Tadó ana sruama. Ní raib focal ag teac ar ac é ag maectnam. Bí an triúr eile ag caiteam tuairimí éom maic agur o’féadadair é, agur bí gac don tuairim o’ár tugad ag dúnad irteac, i noidaig ar noidaig, ‘gá cur ‘n-a luige air sup b’ don Amloib amáin an dá Amloib. An fáid a bí na tuairimí ar riúbal bí a lán neite beaga ag teac cun cuimne tairós, neite beaga náir cuir ré blúipe ruime ionta nuair a éonac ré ar dtúir iad, ac sup cuir ré móran ruime anoir ionta, agur bíodar ‘gá tairbeáint do go raib gac don deabram sup b’ don Amloib amáin an dá Amloib.

Tuis Murcad sup éairt suio na cailíre o’innrint do tados. Do h-innreac do é. Níor beag ran.

“Ó,” ar reirean, “nác mé an t-amadán críochnuighe! Le feall ireac glac ré an Crieoam. Le feall ireac glac ré na mion-úir, cun go scuipáir irteac ra n-éiríam é. Ba éairt mé éroac mar gheall ar leigint do a leitéir o’amadán a d’éanam díom! Feall ab eac an cion a bí aige orim! Ó! Ní cuipreac náire an rgeil díom an dá lá ‘r ‘n fáid a maipreac! Dá maipinn céad ní cuipinn díom é. A Miam, caiteir-re agur m’ atair dul riap abailé.”

“Airiú, a tairós, a laos,” arfa Miam, “cad é an gnó ac agat riap dínn? Ná fuil fíor agat cad cuige sup tugad anro rinn? Cad ‘tá cun tu féin a éorag ar aipe tadbairt do’n áit tair?”

“Ní’im ag dul riap,” ar reirean. “Leanrao an feallaire úo! Bainreac an geatgáire d’é. Ó! An

claióire! An bíteamnac fill! Leanfao é agus tiocfao ruar leir agus bainfeao an ceann ó n-a suailliú dé.”

“Go réir, a Chaitz,” arsa Murchad. “Níl deimne ceart i n-aon cor fóir againn air sur b’é an t-Amhlaoib a bí i n-Iuir Caiaiz do rsiúib an leitir rin nó do labair an éaint atá inti. Dá mbéad féin ní h-alaidh dúinn san feuchaint róimhinn le h-eagla sur b’ amhlaidh a cuirfimid ar a cumar tuille díobála déanamh dúinn. Má ’ré a dein an méio díobála atá déanta ní h-aon díóicín é. Ní foláir cuir do’á garact féin a d’imirt ’n-a coinnib. Eiriz-re riad abailte agus fanao Niam agus t’ adair anro. Ní san fáct a cuirfeao amac, eall i gciú loctan, an rápla úo i tsaob báir an árois. Do cuirfeao amac an rápla i tceó go mbéad daoine as dul i tcaitiz an rseil agus nuair a tiocfao an társ ná déanfaí iomao iongnao dé. Do cuirfeao amac an rápla le cúir eile, leir: Do cuirfeao amac é mar cómarca, ’zá ráo le rí loctan ‘lean de’n ollmúcán cómh dian agus féadfaid é. Ní féadfaid cao é an neómat a geóbadh dian báir. Bí ollam.’ Sé rin le ráo, ‘Cuirfidh cun báir é cómh luac agus ir féidir é, ac bíodh-re ollam!’ Siné brísz atá leir na ráplaib.”

“Sabaim pároun asat, a rísz,” arsa Caitz le Murchad, “ac má tá daoine anro againn atá cómh ceapaithe rin ar an árois do cúir cun báir cao ’n-a tsaob ná beirtear láirfeac oíca agus a nrooc bearta do cúir ’n-a leir agus iao do cúir cun báir! Cao eiriz beir as feiteam go tci go mbeid an nrooc beart déanta acu? Cao é an leigear ar an nrooc beart an cuirpceac do cúir cun báir nuair a beid an nrooc beart déanta?”

“Ir fíor dúit, a Chaitz,” arsa Murchad, “sur ruarac an leigear ar nrooc beart an cuirpceac do cúir cun báir nuair a béad an nrooc beart déanta. Ní h-amhlaidh atácar as feiteam go tci go ndéanfaid an cuirpceac an nrooc beart.

Ir amlaibh atáimíó ag déanamh ar ndóigil éun an cuirpéig do corp ar an n-úroch beart a déanamh. Ní féidir cuirpéad do cup éun báir, pé úroch amlaibh a béad agat air, go dtí go mbéad úroch gníomh éigin agat le cup 'n-a leit. Murá mbéad úroch gníomh agat le cup n-a leit cao a béad agat le déanamh ad tu féin a coraint air? Siné ad agaimn 'a déanamh, a tairg. Táimíó 'gár gcoraint féin ar an gcuirpéad. Eirig-re riad abailte, a tairg, agus ná leis ort le h-aoinne don níó i ttaobh na cainte reo ad déanta anro agaimn iníu. Ná bíod don eagal ort ná go ttabairfad-ra caoi duit, nuair a tiocfaid an t-am cuise, ar t'aigne fáramh ar an bpeallaire."

"Tá go maíe, a níe," arfa tairg. "Tá t' focal agam cuise rin agus táim fára. Tiocfaid mo lá."

Agus d'iméig pé abailte:

CAIBIDIL VII:

AN TSÍOE SAOILTE:

Nuair a bí tairg ós ua Cealla iméighe do labair murcad le Caoilte.

"A Úinn," ar reiréan, "pé h-é an t-amlaoibh do ríuibh an leitir rin, nó do labair an éaint ad iní, tá botún mór déanta aige. D'a gartaad é ad dearmad déanta aige. Bainfead-ra geit ar pé h-é féin. Iméig ag triall ar dólaimn ós agus abair leir buidean d'féaraidh tobta do cup le céile san mail agur tar éigam anro com luad agus beir riad ollamh aige.

D'iméig Caoilte.

“Cao a mearan tú a d’éanamh, a ní? ” arsa Miam.

“Ragad go h-Át Cliaic, a Miam,” ar seiréan, “asur labarfad le Sircic. Déarfad teactaireact as triall air ó’n Árpóis. Táin loclanais Át Cliaic, asur Sircic leó. Fé rmaic an Árpóis. Tairbeánfad an leicir rin do Sircic. Tá ríccáin ioir éirinn asur tír loclan. Ó ’tá an trítccáin rin ann tá raor céad éin gnótaí ceannaisgeacta ioir an dá tír, asur tá fiaicib ar gac tír acu cornam ólige a éabairt doir na ceannaisgicib a éagan ó’n oitir eile. Tá an cornam ran asainne ’á éabairt doir na ceannaisgicib loclanaic a éagan go h-éirinn. Tá seallamaint asainn ó ní loclan go otabarfaí an cornam céadna do ceannaisgicib gaeólaic dá oitíoir anonn go Danmair as d’éanamh don gnóta ceannaisgeacta ann. Éuair ceannaisge gaeólaic anonn le d’éanaige. Bí fé as d’éanamh a gnóta, san don éir ipreac aige ’á d’éanamh ar gnó don duine eile, asur san bpiread ná millead d’éanamh ar don ólig de óligicib na tíre rin. Táin ceactair luic air, de luic air na tíre asur do rugadar air, san éir san aóbar, asur éiréadar i bpirún é, asur do coimeádad ra ppirun é breir asur reactmáin. Caicreair ráram a d’fágail ó ní loclan ar an ngníomh ran. Caicreair an ceair céadna a tugtar do ceannaisgicib loclanaic i n-éirinn do éir i n-áirgic do ceannaisgicib gaeólaic éall i gcic loclan. Ar rgaic na h-oibre rin, caicreair a d’éanamh amac má ’r féir é, an bfuil an dá ámlaoib ann, nó an é an t-ámlaoib a bí anro asainn atá anoir ’n-a teactaire ioir Sircic asur an ní éall.”

le n-a linn rin táin Caoilte tar n-air.

“Tá dúlainn asur na rir ollamh, a ní,” ar seiréan.

“Tá go maic, a Duinn,” arsa Muread. “Tiofair-re linn.”

“Cáin a seóbmí do rgeala uair, a ní? ” arsa Miam.

“An túirge ’n-a mbeir dón níó le h-innrint sup riú é é ’ó-innrint curpar teacáirre ear n-air cúgac, a Miam,” arsa Murcáó. “Ní gáó dom a ráó leat aise máit a tabairt dom’ lear-mácair.”

“Ná bíóó ceirt ort, a ríú,” ar ríre. “Tabairfao aise máit ói. Ní cuirfíó rí cor ói a gan fíor dom. Táimíó go h-ana móir le n-a céile. Ac tá fíor aici, ir dóic liom, caó é an gnó acá anro agam, agus tá rí ag déanam a vícil cun a cairbeáint dúinn go léir sup dearmáó móir dúinn don orioó ampar a beir agaimn uiréi. Tá an víceal ran ’gá coimeáó ar faó ó don níó a déanam a cábróó’ leir an nroioó ampar. Beir m’aigne féin ana mí-rápta, a ríú,” ar ríre, “go ’otí go mbeir ’fíor agam cé h-é an t-Amloioíó reo, nó an don Amloioíó amáin an dá Amloioíó.”

“Curpar cúgac an t-eóluir, a Miam,” arsa Murcáó, “cóim luac i n-Éirinn agus beir an t-eóluir agaimn le cur cúgac.”

D’iméig Murcáó agus Caoilte amac cun na h-áite ’n-a raib Dúlaimn agus na fíir ag feiteam leó. Ar marcaigeac a bíodair le h-imteacé. Marcaig máite ab eaó iao go léir. Marcac áluinn ab eaó Murcáó agus marcac áluinn ab eaó Dúlaimn. Ac ní raib don bpeir ag doinne de’n beirt, ná ag don fear i n-Éirinn an uair rin, agus m’lreacáimn Mór féin do cur cuige, ar Caoilte, cun rapail a marcaigeacé. An rtail ba mó agus ba treire agus ba tréine dob’ féirir a ó’rágail, agus é beir ag imteacé fíain, gan lám duine do dul ar a ceann go ’otí go mbéaó ré i n-air a feacé mblián, do léimfeacé Caoilte ar a muin, gan ríuan gan ialait, agus déanfaó ré é marcaigeacé trearna na dúta go ’otí go mbéaó an rtail rin cóim mín le h-uair caoirac aise. Ói Caoilte cúmta cun na marcaigeacéta cóim máit víreac agus bí ré cúmta cun an reaca. Ói an neart agus an fuinneam go léir agus an

b'reir beaḡ fáir inr na coraib aige. Don capal a geobraí roir an dá coir rin ní faib don b'reit aige, pé léimpeac a d'éanfaó pé ná pé capaó a bainfeacó pé ar féin, ar d'ul ó n-a n'sreim. Ní féadfaó pé an marpac a cur dé ac le h-é féin o'iomlaḡ ar an tcalam. An túirge 'n-a scuirfeacó an capal cun luigte beacó an marpac 'n-a fearam i n' aice, aḡur anran, an túirge 'n-a mbéacó an capal ar a coraib aipír beacó an marpac ar a muin aipír. Níor beaḡ de maóarc, uaireanta, beit aḡ feucaint aip féin aḡur ar capal óḡ fáin aḡ iomaig le céile go dtí go caiteacó an capal géilleacó d'ó ra deire.

Do ḡluair an dírim marpac ó Céann Cora aḡur tugaḡar aḡaíó roir ócuair ar Teamair. Ba feólt a an ḡluairaeac acu é, fan an bótaip álunn a bí go breaḡ leacá, leibéalta, péir, an bótar a veineacó le h-órduḡaó ūriain, ó Céann Cora go Teamair.

Tímpal veic míle roir ócuair ó Céann Cora bí buacail aḡ aeiraeac bó ar an tcaob cuair de'n bótar. O' aipig pé, abfaó riap ódear uair, mar a beacó péiraeacó beaḡ ḡaoite tré éannaib. Do neartuig ar an péiraeac i t'reó ḡur meap an buacail ḡur rtoirp a bí aḡ teacó. Anran do neartuig ar an péiraeac i t'reó ḡur meap an buacail náir péiraeac a bí ann ac fuaim uirge aḡ ḡabáil le fánaig ḡleana. Anran o' aipig pé mar a beacó b'pút aḡur meit aḡur fuadap cuirbeacóta, aḡur do ḡluair an marc-ḡluag cuige amac ó rḡat na coille a bí ar caob an bótaip aḡur a bí 'ḡá ḡclúacó uair go dtí fan. Cánadap i n' aice aḡur ḡluairaeadap tairip, aḡur an fáir a bíodap aḡ ḡabáil tairip fámluig pé go faib an tcalam aḡ bogacó aḡur aḡ luarḡaó aḡur aḡ c'pút pé n-a coraib le neart aḡur le b'pút aḡur le fuinneam a nḡluairaeacóta aḡur iao aḡ imteacó mar imteacó' an tríde ḡaoite, aḡur an ceó-bótaip aḡ eirige 'n-a noiaig, aḡur ruip aḡur bileóḡa feóóta o'á péiraeacó ruar

ašur d'á gcapaó ašur d'á ršuabaó cun riúbait, leir an
 nšaoit a táinig ó'n nšluaircaó. D'imtíšoar tairir ašur
 cuaió an ceó 'n-a fúilíó ašur bí an fočram 'n-a éluarab,
 ašur nuair féao ré a fúile do glanaó ašur feucaint airir
 oréa, bíodar aš imteaó roir ótuaió ar a maóaric ašur bí
 an fočram aš maolušao. Do maoluiš an fočram go očí
 ná raió ann ac mar a béao fuaim uirše. Do maoluiš ré
 anran go očí ná raió ann ac mar a béao réiraoó šaoite
 tré épannaib. Anran do maoluiš ré go očí ná h-airišeao
 an buacail ac put beaš anoir ašur airir dé. Anran bí
 ré imtíšte. Do cuirao a léitéro de ršáro i gcoiróe an
 buacala šur fan ré ar an áit rin šan coruiše ar ar feao
 abao.

Deic mbliana ašur oacaó 'n-a úiaiš ran, nuair a bí an
 buacail rin 'n-a šeanduine, bíoó ré 'n-a šearam ar an áit
 gceáona go minic ašur d'airišeao ré an tríoe šaoite aš
 curnušao tiar tear, mar ar curnuis an réiraoó šaoite an
 uair rin, ašur éašao an tríoe šaoite cuise aniar andear
 le fuinneam, ašur do ršuabaó rí tairir roir ótuaió aš
 oéanam ceó-bóčair ašur aš ršairaoó na rop, ašur bíoó ré
 oaingean i n' aigne šur b'é Muráo ašur a marc-šluaš a
 bíoó ann! Bíodar go léir ar šluaš na maró, an uair rin.

Ac táinig Muráo ašur a marc-šluaš go Teamair. Cuir
 ré teaóairie irteaó aš truaill ar m'šreáclainn 'šá ráo leir
 šur maié leir painc cainte oéanam leir. Táinig
 m'šreáclainn amac ašur cuir ré mile fáilte roim m'uráo
 ašur rómpa go léir. Do ruš ré leir irteaó iao ašur oéin
 ré cúram móir oíob. Do cuirao cóir bíó ašur oíše oréa.
 Ar ball d'oinir Muráo do m'šreáclainn cao a tuš é.
 Šur cuirao duine de ceannaigéib na h-éirean i bpirún,
 cail i bpiróm-éatair típe loélan, šan cuir šan aóbar.
 Anran tairbeáin ré an leitir.

“Táim ceapaité, a ríš,” ar reirean, “ar óul roir go

n-Át Cliat agus ar labhairt le Sitruc, ó 'ré nís loclanae Áta Cliat é, agus ar a fíarfaige dé an bfuil aon eolur aige ar an t-é ir bun leir an ngníom éagsóirca ro do déanamh orainn. Dá leigimír leó an gníom ro san gearán a déanamh mar geall air níor b' fáda, b'féidir, go ndéanfaí gníom eile a déad nída meara 'ná é. Ir las an beart dúinne a ráð go mbéad díon agus cornam asainn 'á tabairt do ceannaisctib loclanae a n-éirunn, agus ná cuirfimid díon ná cornam i n-áiristce do ceannaisctib saeolae tal i dtír loclan."

"Agus cá bfuil an ceannaisge saeolae do cuirpead i bpríun, a nís?" arsa M'lréaclainn.

"Má réantar an gníom, a nís," arsa Murcáð, "beid an ceannaisge le fáil."

"An amlaib ba maic leat mire dul leat go n-Át Cliat, a nís?" arsa M'lréaclainn.

"Dá mb' é do toil teadt linn, a nís," arsa Murcáð, "ba dian maic an fuo é. Tabairpead ré le cuirgint do Sitruc, agus tré Sitruc do nís loclan tal, agus uor na loclanaig go léir, go bfuilimid ar aon aigne ra rgeal. Do cuirpead ran easla ar an t-é dein an gníom pé n-é péin."

"Tá go maic, a nís," arsa M'lréaclainn. "Rasat-ra lib."

Bí dá buidean acu ann anran agus iad as tabairt asaid ar Át Cliat. Ní raib i mbaile Áta Cliat an uair rin ac caoir ana beas. Bí an féar glar as fár go raibib ar fórmór an tailim atá pé tigtib móra agus pé íráitheanaib breagta fada leatana anoir. Níor deacair nísteislae Sitruc a déanamh amac. Tus an dá buidean asaid ar an nísteislae. Do conactar as teadt iad. Bí Sitruc agus amlaib tuar i bpinneois. Conacadar an dá buidean as teadt cun an nísteislaig. O' aicmíodar Murcáð asu

m'lfadclainn. U' aicín Amhlaoibh Caoilte. Do m' Amhlaoibh ašur cuairt ré i bpolad.

"Ná leis ort go bfuil don ploc eoluir ašat, a m'íš, ar cá bfuilim-re ná an bfuilim beo nó marb," ar reirean le Sitríc.

Cuairt Sitríc amac aš cup fáilte roim m'lfadclainn ašur roim m'urcad. Do tugad irteac iad féin ašur na h-uairle a bí i n-donfedacl leó, ašur do cuirtead šac don cóir ortá. Ar ball d'imir Murcad cad a tús é. Bí ana cadugad ar Sitríc nuair a h-innreac dó an éašcóir a veineac ar an šceannaiše šaeólacl tal i šCaclair na Beirbe.

"Ó," ar reirean, "cuirtead-ra teaclaire anonn 'šá innrint do'n m'íš šur veineac an éašcóir rin, ašur déanfar an uile řašar veimne ašur upuivedaclá air nácl baogal go tclabdarfar don caoi d'aoinne ar a leicéio a déanam airir."

"Tá ran maic go leór, a m'íš," arfa Murcad, "ac ní déanfar ran an šnó anoir. Tá órtugad ašam-ra ó'n ártoríš, má tá an fear a vein an šníom ran i n-éirinn anoir, lucl cuarvadiš do cup amac cun beirte air ašur cun é tclbairc cun lámá. Ar maic leir an dá tír, le h-éirinn, ašur le tír loclan, ní polair an fear a vein an šníom ran do cup cun báir. Ir biódba báir do'n m'íš é, mar do tós ré cuise féin an t-ušdarár a bainean leir an m'íš. Ir biódba báir do muintir na h-éirean é, mar do vein ré šníom i šcoinnib anama fir éireanaiš. Ir biódba báir é do loclanaiš, i n-éirinn nó i n-don tír eile, mar do vein ré šníom a cuirir řiadaib ar lucl šac tíre eiríše 'n-a šcoinnib, mura nveinteair an šníom a d' ašairc, ašur ran go luac, ar an t-é a vein an šníom. Ar maic linn go leir, a m'íš," arfa Murcad, "ní polair dóm-ra a beic ar mo cumar a řad leir an ártoríš nuair a řašad abailé, go bfuil do bmaclair m'íš ašam uair-re cuise go nveanfair féin do díceal, ašur go nveanfair m'íš loclan a díceal, ar

teac̃t ruar leir an gcuirp̃teac̃ a ðein an gníom̃ ran aḡur é c̃abhairt cun lám̃a aḡur an báir ac̃a tuillte aige ð'imir̃t aip̃."

"Ar̃oó, b' f̃eoir̃, a ríḡ," aip̃ra Sitr̃ic, "ña f̃eac̃raõ ár̃ ñoíceal teac̃t ruar leir."

"Ní ðuine ruar̃ac̃ é, a ríḡ," aip̃ra Muir̃c̃aõ. "Ní f̃eac̃raõ aon ðuine ruar̃ac̃ an gníom̃ a ðein ré do ðéanaí. Ní béaó luét aip̃m an ríḡ úm̃al do ðuine ruar̃ac̃. An fear̃ gup̃ ðein luét aip̃m an ríḡ ruo aip̃, mar̃ a ðeineac̃raõ aip̃ ríúo, ní ró f̃uir̃p̃te ðó uol̃ i b̃roíac̃ ó ríog̃ra na tíre."

"Ní f̃eac̃raõ an doíman, a ríḡ," aip̃ra Sitr̃ic. "Ní' l̃ aḡam-
ra le ðéanaí ac̃ mo b̃riac̃raõ ríḡ a c̃abhairt uuit go ñoéañraõ mo ðíceal ar̃ é c̃abhairt cun lám̃a, aḡur go ñ-iaip̃raõ ar̃ ríḡ locl̃an a ðíceal a ðéanaí, leir, cuige. Ir̃é ár̃ mbuac̃ go léir, aon fear̃ a m̃ill̃r̃õ ár̃ r̃maét, é c̃abhairt cun lám̃a c̃om̃ luac̃ aḡur ip̃ f̃eoir̃ é."

Nuair̃ a bí an méro rin cainte ðéanta eac̃ar̃ta, ð'f̃ás Muir̃c̃aõ aḡur M'lr̃eac̃l̃ainn r̃l̃án aḡ Sitr̃ic aḡur c̃ánaõraõ uair̃õ. Bí Am̃l̃aoib̃ i b̃roíac̃ aḡur é aḡ éir̃teac̃t leir an gcaint. Nuair̃ a bí an oá buir̃dean im̃t̃ig̃te c̃áiñis ré amaó, aḡur bí a l̃án cainte ioir̃ é f̃ein aḡur Sitr̃ic f̃euc̃aint conur̃ f̃eac̃raõir̃ teac̃t ar̃ an gcuir̃ac̃-c̃ár̃ 'n-a r̃ab̃raõ mar̃ g̃eall ar̃ an ngníom̃ a ðein Am̃l̃aoib̃.

CAIBHÍOÍOL VIII.

BEIRT OROC̃ BUAÓAILÍ:

"ðéañraõ an t-aññḡian ran, Muir̃c̃aõ, ðíob̃áil uúinn, a ríḡ," aip̃ra Sitr̃ic. "Ní maic̃ a ðeiñir̃ é an fear̃ do c̃ur̃ ra p̃r̃í̃r̃ún. B'f̃ear̃p̃ r̃ḡaoileac̃ leir aḡur f̃air̃e do c̃oimeáto aip̃."

“Siné díneac a déanfaínn muia mbéad a fíor a beit agham go n-aithneód’ ré mé dá bfaíad ré maóaire orm,” arís amlaoib. “Iy dóic leó i gCeann Cora go bfuilim marb. Níl don píoc d’a fíor acu cé r’ b’é amlaoib ná an bfuil ré beó. Dá bfaíad an fear úto na gcor maóaire orm do neórfaó ré dóib cá bfeacaíó ré mé. Tá aithne aige orm, ac iy dóic leir ná fuil don aithne agham-ra air réin. Siné ball ’n-a bfuil an dearmáto air. D’ aithnígear an peitléir éall cómh luat aghur do leigear mo fúil air. Dá bfeicead ré mé rap a bfeaca-ra é, aghur go n-imteód’ ré gan mé ’gá feirgint, d’imteód’ ré abáile láitneac aghur do neórfaó ré dóib i n-linr Cataig aghur i gCeann Cora go bfeacaíó ré mé, aghur cá bfeacaíó ré mé. Anran do béad fíor acu go léir cé cóg an éalir. Conaic Colla mé i gCeann Cora an lá fágar an áit. Do curfaí ro aghur rúto le céile aghur béad fíor acu go léir cat é an gno a bí agham i gCeann Cora an lá ran. Éabairfaíóir tuairim do cá bfuil an éalir anoir. Cáitfead do mátar teitead le n-a h-anam ar an áit.”

“Mo mátar!” arís Sitric.

“Ár mátar, má fearó,” arís amlaoib. “Ní beag d’i a bfuil le fulang aici eataréa. Iy fearr gan a tuille eóluir a éabairt dóib. Iy dóic leó go bfuil an éalir imtígte ear faraise. Ní féitir d’ár mátar cor a cur d’i, do ló ná d’ oíóce, a gan fíor dóib, tá an fairé cómh géar ran uiréi. Dá bfaiginn-re mo toil ní faíad fear na gcor ear n-air ag triall oréa. Bí easal ar an ríg, dá dtugá don anéor d’o go dtiocfaó coíad ar, aghur gan rinn ollamh fóir, dar leir.”

“Cat é an neart acá ollamh aige?”

“Tá oét míle fear ollamh aige, i n-arm ’r i n-éire. Dá nglaoiréí amáireac air d’féarfaó ré dá míle fear eile do cur leir an oét míle rin. Ní dóic leir go bfuilimíto laet

láróir ár n-óócin. Tá ríghannasó Sleanna mÁma fóir air,”
 arsa Amhlaoibh.

“Ní h-aon ionghasó go mbéasó,” arsa Siúc. “Óein
 Clann Cair obair uatbáras an lá ran.”

“Dainfeair móráil an lae rin díob nuair a tiocfaid an
 lá atá 'n-a gcóir againn,” arsa Amhlaoibh.

“Dainfeair,” arsa Siúc. “Ac ir fearr feucaint
 rómainn agus rinn féin o' ollamhúasó i gceart. Cas é an
 neart eile, nó na nirt eile, atá ollamh, nó ag ollamhúasó, i
 n-éagmair nirt rígh loctan agus ár neart féin i n-éirinn
 anro?”

“Tá neart o'á ollamhúasó ar oileán mánain,” arsa
 Amhlaoibh, “agus ní neart ruarac é. Tá cúig céasó déas
 fear ann, ollamh don lá a gaothfar oirca. Ní'l oileán der
 na h-oileánaió atá lartiar o' Albain san míle nó cúpla
 míle fear ollamh ann. Ir díob liom go bfuil trí míle fear
 ollamh ar oileán Sgatais.”

“Tá ran mar go leór, a rígh, ac an bfuil don eóluir
 cruinn agat ar an ollmúcán atá ag Órian 'á déanam?”
 arsa Siúc.

“Ambriatár go bfuil,” arsa Amhlaoibh. “Ní'l don
 míogarnac ar Órian. Tá ré 'gá ollamhúasó féin cóim
 tréan agus o'féasóasó ré beir 'gá ollamhúasó féin oá
 mbéasó ríor ár n-aighe aige cóim cruinn agus 'tá againn
 féin. Oá mbéasó ré deic mbliana níor óise 'ná mar atá
 ré béasó ré fuar againn beir ag bparc ar don lámh uatair
 a o'fághail air. Ac tá ré ana doirca. Ní ríor cas é an
 neómat a ríniró ré a córa. Anran má bímid ollamh beir
 sac don ruo ar ár ocoil againn.”

“Mleair,” arsa Siúc, “go raib conghnam aige le
 fágail cun iasó a ríneasó.”

“Ir deacair an conghnam a tabairt do, tá an fairie cóim
 olút ran,” arsa Amhlaoibh. “Tá ingean Cairós mór uí

Cealla ra n-áit i gcóinnuiḡe aḡur ní féidip don níó a
 v́eanam a ḡan fíor oi.”

“Aipḡim a lán daoine aḡ teac̃t c̃áip̃i rin 'ḡá ráó ḡur
 cailín ana b̃reag̃ í. Cao é an raḡar í?”

“Opõc raḡar,” aip̃a Am̃laoĩb. “Cá rí oac̃amail,
 veab̃raig̃teac̃, áluinn ḡo maĩt. Oéar̃fainn ḡur b' i an vean
 ip̃ áilne i n-Éip̃inn í, lap̃muid̃ ve'n álṽoḡḡain. Ac̃ cá rí
 ḡo n-olc.”

“Ní n-é rin aḡeip̃teap̃,” aip̃a Siḡm̃c. “Ip̃e puo ac̃á i
 mbéalaib̃ daoine 'n-a taõb 'ná ḡo b̃puil áilneac̃t a peap̃ran
 c̃ar na beap̃taib̃ aḡur ḡur buaib̃ uap̃leac̃t a n-aig̃ne aḡur
 a méinne ap̃ áilneac̃t a peap̃ran.”

“Ná c̃reio focãl oé,” aip̃a Am̃laoĩb. “C̃reio a m̃alair̃t.
 An céao uap̃ riam̃ a c̃onac̃ í do c̃onac̃ ḡo raib̃ rí ḡo n-olc.
 Opõc raḡar ip̃eaõ í. Oeip̃im leat é.”

“Cao é an raḡar a oip̃c̃áip̃?” aip̃a Siḡm̃c. “Oeip̃ ḡac̃
 aoinne ḡo raib̃ ana c̃ion aig̃e féin aḡur aḡ Am̃laoĩb ap̃a
 céile; an t-Am̃laoĩb úo a cailleaõ nó o'im̃tḡ am̃ú.
 Oeip̃teap̃ ḡo raib̃ ré aḡ b̃uip̃eaõ a c̃roíde aḡ ḡol i ñoiaḡ
 Am̃laoĩb.”

“Ó, cúip̃ ḡáipe c̃úḡainn! An fear̃ bõc̃t. Ní'l ann ac̃
 leac̃-amaõán,” aip̃a Am̃laoĩb. “Úiõ ana r̃p̃oḡt aḡam aip̃
 uap̃eanta. Ní leig̃inn m' aig̃ne c̃uig̃e, am̃tãc̃. Úiomair̃
 t̃uar i ḡCeann Coḡa lá aḡur b̃i cleap̃aiṽeac̃t ap̃ riúbal ann.
 Úain ré an coḡ ve m̃ap̃cãc̃ b̃reig̃e ann le buille t̃uaig̃. Do
 leig̃ear féin op̃m ñap̃ féaõar an cleap̃ a v́eanam̃. ‘Nioḡ
 t̃uḡair a c̃eap̃t féin do'n f̃aõbar,’ ap̃ reip̃ean liom
 Amaõán ip̃eaõ é, a r̃iḡ. Ní m̃ip̃te fear̃ láioip̃ a c̃abair̃t
 ap̃ m̃up̃cãõ, am̃tãc̃. Ní õoic̃ liom ḡur buail riam̃ f̃or
 umam fear̃ c̃om̃ láioip̃ le m̃up̃cãõ. Oeip̃teap̃ ḡur t̃reipe
 o'fear̃ é 'ná a ac̃air̃ an lá ip̃ fear̃p̃ a b̃i a ac̃air̃. Ip̃
 ionḡantãc̃ an fear̃ é. Ní féaõfá do r̃úile c̃óḡaint oé oá
 b̃reic̃reá aḡ v́eanam̃ na lútc̃leap̃ é. Ní'l don teóḡa leip̃
 an neap̃t ac̃á puiõte ip̃ ḡac̃ ball o'á ballaib̃.”

“Tá fúil ašam ná buailfeadh uime ra éad ro atá le teacht lá éigin,” arsa Sitruc. “Ac feuch, a Amhlaoibh. Tá an rḡéal go h-olc ašat-ra.”

“Conur ran aihuú!”

“Caitfeadh an ceann a baint díot.”

“Ó, tuigim,” arsa Amhlaoibh. “Ašur tá do bhuatair nḡ tabarḡa ašat-ra do mḡrḡadh ašur do ūman go nḡanfaid do díceal cun an cinn a baint díom. Nác rḡmplḡde na daoine iad! Ac ar nḡó, táim féin cḡm rḡmplḡde le h-doinne acu. Dá mb’áil liom-ra an ceann a baint d’ fearch na ḡcor nuair a bḡ ḡreim ašam air ní béadh an ceann le baint díom féin anoir, ašur ní béadh do bhuatair nḡ tabarḡa uait ašat-ra cuḡe. Ac rin mar imḡḡean i ḡcḡmnuḡe ar an nḡuine ná bainean an ceann d’á namhao nuair a ḡeibean ré an lom air. ḡeḡbair an namhao rin lom air féin ašur bainfidḡ ré an ceann dé.”

“An neḡrfaid do’n nḡ ḡur éáinḡ m lḡeáclainn ašur mḡrḡadh anro?” arsa Sitruc.

“Imḡeḡadh roir láitḡeád ašur neḡrfaid an uile focail dé dḡ, ašur neḡrfaid dḡ go dḡáinḡ fear na ḡcor anro i n-donḡeádt leḡ, ašur ná tiocfaid d’á mb’áil leir an nḡ ḡeḡint dḡm-ra an ceann a baint dé i n-ineadh an púicḡn a cúir air,” arsa Amhlaoibh. “Cuirḡinn-re púicḡn air a cúirfeadh deire le n-a cúir ḡriairḡeáda. Ac ní h-don mairḡ beit aš caint anoir air mar rḡéal. An ceannaḡe! An peirleir! Ir dear an obair beit aš tabairt ceart ceannaḡeáda d’á leirḡeir rin! Ceart ḡriairḡeáda atá tuḡairḡe dḡ!”

“Ašur go mḡr mḡr ór uine tura ná dḡanfaid ḡriairḡeádt i n-don cḡr! Ba laḡ leat a leirḡeir a dḡanam!” arsa Sitruc.

“Cuir uait an maḡadh, a nḡ,” arsa Amhlaoibh. “Ní cúirai maḡair é. Dḡanfaid Dḡonn mac Deáda díobáil fḡr dḡinn,

asur ní déanfaó tó n-deintí puó opm-ra nuair a bí speim asainn air. Ac é cup anall abaitle 'n-a fáoḡal asur 'n-a fáinte! Ní féidir liom foitneam leir mar rḡéal nuair a cuimhḡim air!"

Do rḡar an beirt. D'imtíḡ amlaoiḃ anonn go ríḡteíḡlaó ríḡ loélan asur t'oinr fé tó ḡac níó i tacaó tacaó m'urcaó asur m'urcaólaínn go h-áé Cliaé, fé mar a tóḃairt fé do neórfao fé.

"Tá go maíé," arfa'n ríḡ. "Iḡ fearr go móir an rḡéal a beir mar atá fé 'ná é beir mar a beáó fé tó ḡcuprí an fear úó cun báir. Tó ḡcuprí cun báir é ní beáó loélanac beó i n-éirínn um an taca ro ac an méio acu do cuirfeao iao féin go tainḡean fé rmaéó Úrian. Ní féaóramíir-ne corḡ do cup le n-ár n-daíne féin anro. Do caítrí iao do ḡleuraó asur do cup ar loingear asur iao do bheir go h-éirínn cun díoltair a déanam ar Úrian asur ar ḡaeólaíḃ éirean mar ḡeall ar m'arḃuḡaó a ḡcine. Ní beáó ac díóinear asur díoc ollamḡaó ra n-obair. Ní raḡaó ár neart go h-éirínn i n-aonfeáó. 'N-a mbuioíḃ fé leir iḡeao do r'roirríóir éire. Anran do m'arḃóó' Úrian iao 'n-a mbuioíḃ fé leir. Iḡ fearr go móir an rḡéal a beir mar atá fé. Beir uain asainn ar tuitte nirt do cup le céile. Asur feuc, a amlaoiḃ, a míc ó," ar reirean, "beir uain as Úrian ar báir a tó' fáḡail,——má tá aon díom díḡe ar báir a tó' fáḡail i n-aon cor!"

U'fan an rḡéal mar rin asur do ḡluair an t-ollm'úcán ar aḡaó, inr ḡac aon páirt de éirí loélan asur inr ḡac aon páirt tó oileán na h-éirean, go móir móir inr na h-áiteanaíḃ a bí díir do Úrian.

CAIBIDÍOL IX.

MARBUSADÓ LE SOILBREAS.

An fáid a bí an t-ollnúcáan ri riúbal móir-tímpal na n-Éidean bí aghaid na n-Éiríean ar Céann Cora. Ní raib lá san ppiúnra éigin, nó buirdean éigin, o'uaireib nó de mhaicib móra, ó céanntar éigin de'n tír, as teacht so rísteiglac Óriain, a o'iaraid cómaire, nó as rocapuadó cúire, nó 'gá fiarraighe an 'mó fear a béad oirca do cup le céile i gcóir an éogaid a tuig gac doinne a bí as teacht Deiridíir so léir, nuair a bíodíir as imcheacht, ná raib miam i n-Éiríinn rísteiglac cóm móir gmadam le Óriain; ná raib miam i n-Éiríinn rísteiglac cóm gpeanta le rísteiglac Óriain; ná raib miam i n-Éiríinn, ná i n-aon tír eile, rir cóm h-uair, cóm cróda, cóm tréan i gcat le Clainn Cair.

Anran deiridíir so léir, o'á áilneacht asur o'á nórmair-eacht asur o'á uairleacht ar gac aon trasar cuma, an rísteiglac asur a raib ann, gur cúir an Óanrígín asur Miam, ar an nsgmadam asur ar an uairleacht asur ar an raibíre asur ar an bflúirre asur ar an rabairne, maire ná béad oirca i n-aon cor muia mbéad an beirt rin a beir ra n-áit.

San amhar dob' áluinn an beirt iad; asur ní áitneod' doinne do éiofrao ann mar rin ar cúairt ná so raib capadar idir an mbeirt. Ir ar éigin ba dóic le duine a tuigead Miam féin uairleanta so raib aon nio eatarca ac capadar, bíod Sormflait cóm caoin cóm cnearda cóm gmadmair ran léi. Bíod an t-Airíean gac aon mairdion, as Maolruadain, i n-eaglair an rísteiglaig, asur bíod Sormflait asur Miam as an Airíean coitcianta. Do éití so minic i gcaiteam an lae an beirt i bfoclair a céile, as caint asur as cómpad so foilbir asur so ruairc asur so

rultmair, i dtreó ná bíodh don píos d' á cummneamh as doinne ná faib fíor bunúr an rgeil aige, go faib don níó roir an mbeirt ac caradair fírinneac. Ní faib fíor bunúr an rgeil as Maolruađain. Do tuigeadh sup b'fearr an rgeal a coimeadh uaidh i dtreó ná tairbeánfaidh ré don rgađamlađt 'n-a éaint ná 'n-a cuideadctanar leir an Ártuig ná leir an Ártuigain. Ac bíodh iongnadh móir air nuair a đasadh Niamh cuige cómh minic poimir an Áirpean, ar maidin, asur nuair a d'iaraidh pí cómh dian cómh dlúđ air a suíde do cup ruar cun Dé ra Maom ídbirt.

Bí an ainmhir as gluaireadct ar an gcuma ran. Cómadct bhuain as neartuđadh inr đac don ball irtiđ i n-oileán na h-Éirean, asur cómadct lođlan as neartuđadh inr đac don ball larmuid d' oileán na h-Éirean. Na buídeana inr na daingeandaidh as déanamh taitiđe der na h-aimmaidh asur as leanmáint ar an dtaitiđe cómh dícealac asur ba éadit d'fearmaidh ná feidhir cad é an neómat a éaditfidir na h-aimhirin do láimhriail i gcoimhđar mađairpe cun iad réin a cópáint ar namhdaidh fíodmairu fuitteada, mar a d'ein cuído acu go minic éana. Na ríđte asur na h-uairle ar fuído na típe as cup a mbuídeana réin le céile, 'đá múineadh asur 'đá ngleupadh asur as méaduđadh a neart, as tođadh na bfeair ab fearr asur as cup na h-iarmaidhán i leit taoidh. An đaba, Meardac, as obair go dian, na ceardadigte doob' fearr le rásail aige, na teinte ar larađ asur na builđ as réirdeadh aige, do ló asur d'oíóde, asur đan ar a cumair na h-aimhir a déanamh cómh tiuđ asur bí đladóac asur ceannac opta, bí a leitéro rin d' airc ar đac don ruído i bfuirm fir cun aimir a beit n-a láimh aige. Bí Tađđ Mór ua Cealla i gCeann Cora, ac má bí, bí Tađđ Óđ tiar ra baile, asur ní baogal ná sup đleup ré neart uib Máine cómh maíđ dípead asur d'éanfađ Tađđ Mór réin d'á mbéadh ré tiar.

I r amhlaid a bí faoi aghur forpmad aghur ionasbáig ioir na rísteib aghur ioir na cineaduib, feudaint cé b' fearr a déanfaid an t-ollmúcán, aghur cé r' b' iad an buidéan do b' fearr a béad gléurta aghur ba mhó do cairbeánfaid neart nuair a tiocfaid an glao.

Bí an fearl a tuis ré a bí déanta as Amhlaid air as déanamh ana buairta do taidh óg ua cealla. Nuair a cuimnígead ré ar an bfeall ran do coruigead a cuio pola aghur tagad allur teit tré n-a éiricean amac le náire. Tuis ré i n' aigne mura mbéad an capadair a cairbeáin ré féin do'n iorair fill, go mb' féidir ná béad oiréad iontaidib as Colla ar aghur do bí. Tuis ré anran go mb' féidir sup éairt do dul ódear cun na mainirtreac aghur an rgeal go léir a d'innrint do Colla, rgeal Caolte a d'innrint do. Go mb' féidir go dtiocfaid troid amhar as Colla ar duine éigin eile, oiréad fé mar a táinig an troid amhar as an leagaid ar an ragar óg, ar air mac Duib. Nuair a cuimníg ré ar an méid rin ba dóbair do preabad ódear láirreac. Ad anran do cuimníg ré ar Niam aghur ar Murcad, aghur dúbairt ré leir féin sup b' fearr dul ioir ar dtúir go Ceann Cora aghur labairt le Niam. Siúd ioir é. Ní féadfaid ré fanmáint roair. Ní féadfaid ré an oirde corlad. Ní féadfaid ré don truaínear fágail ó n' aigne ad an fair a bíodh go éigin ioir lámhaib aise, go éigin a coirpfead é ar beit as maectnam. Nuair a bíodh ré as riúbal ní féadfaid ré gan beit as géarugad fa cuirdeact go dtí ná féadfaid doinne coimead ruar leir.

Táinig ré go Ceann Cora. Nuair a bí ré as teact i gcómhgar an rísteiglaig aghur é as riúbal go géar, conaie ré an beirt ban as riúbal iomair amac aghur é as teact ruar leó. Bí ré as riúbal géar aghur bíodair-ran as riúbal go breas féid. Bí caint éigin ar riúbal acu a bí 'gá scuir

a5 gáirí go h-iongantacé. Níor mótuigíodar a5 teadé é go dtí go raib ré nác móir buailte leó. O'iompu i gíodar a5ur tusaíodar a5áirí aip. Do ríad ré 'n-a cóilg-íearam aip lár an bótaip. Sormpílaic a5ur Niamh ipíad a bí ann.

“Ó! Mile fáilte rómáit, a rí5!” aipra Sormpílaic go ríoláip. “Ip íad a ná íeacamaip éu,” aip rííé, a5ur rín rí a lám éuige a5ur gáiré 'n-a ríua.

Do rí5 ré aip an lám, ac dá bfa5aó ré éipe aip ní íeáíoraó ré íocal do labáipit.

“Ip dóca,” aip rííe, “ná íuaipíur don tuáipí5 íór aip Amílaíob. Cuííean ré uaígneap oírm, a Niamh,” aip rííe le Niamh, “Taó5 a d'íeipííínt a5ur ían Amílaíob a d'íeipíínt le n-a cóip. Bí ana éíon a5am aip Amílaíob. Ní íeáíora an íomán caó d'ímíí5 aip. Bá móip an íríua5 don íríoc níó a d'ímííeacé aip.”

Cómáín rí léi maip rín a5 caínt. Níor labáip Taó5. Ní íeáíoraó ré labáipit. Bí ré maip a íáíóíá le í5íáín é. Níor labáip Niamh ac éóm bea5. Íé íuo a bí '5á cup a5 gáirí íarí a íaíamí5 Taó5 íuar, níor ían don éuímíne aící aip a5ur níor ían don gáiré aící.

“Ip dóic ííom,” aipra Sormpílaic, “go bfuil íuo éí5ín a5 íéánam buaííca do d' írííáíip, a Niamh, a5ur íup maíí leíp beíí a5 caínt leat ac' donap. Íanaí5 anían a5 ííúbál íaíob íéín go dtí go mbéíó búí ícaínt íéáínta a5aíb, a5ur ía5aí-íá íííeacé. Ac ná coímeáíó aíbíad uaím í, a íaíó5,” aip rííe. “Tá cleap aip obaíp ínáícaííe aící 'á íuíííneaó íom a5ur ní beíó mé íáííca go dtí go mbéíó an cleap a5am.”

O'ímíí5 rí uaíca. Níor labáip aóíííne íe'n beípíí go dtí go raíb rí aip a íaíóapí. Anían do labáip Niamh.

“Aííuí, a íaíó5, a ííaoíííacé,” aip rííe, “caó tá oíí!”

“Ní'í bluíííe aip íomán oírm,” aip íeííean, “ac do baín an bean ían a leííéíó íe írííeíb aíam! Níor ían léap íeabííac a5am nuáip a éonac an beípíí a5aíb í bfoícaíp a

céile ar an gcuma ran. Nác uatbárac an ara í! Cad é mar féadán rí caint agus rult agus gáirí déanamh, sur dóic le duine ná fuil cor ná lúb 'n-a cpoide ac oipead leir an leanb! Do buaid rí ar a bpeaca niamh!"

"Ní feadaraí a leat, a taidg. Ní feadaraí a leat," arsa niamh. "Mura mbéad m' acair a beit anro am' aice agam comáinfead rí ar mo meabair mé. Ní feadair an traogal cad a dall brian agus í tabairt leir niamh! B'feair liom go mbeinn féin agus m' acair tiar ra baile agus go bfeadaraímh fanmhaint ann." Anran do érom rí ar sol, agus bí rí ag sol ar fead tamail mait.

Níor labair taidg go dtí go raib an spear ran fuil curta di aici. Nuair a bí ré curta di aici: "Sead!" ar 'ripe "I' mór an t-éadtromuḡad ar mo cpoide an méir rin."

"A niamh, a laog," arsa taidg, "ní déanfaid ro an gnó go deo. Caitfeair acaḡad déanamh ar an obair reo. Ní fásfar anro tura níor ria. Tá cion agam ar brian. Tá cion agaim go léir air. Ac i' meara liom-ra tura 'ná é, agus 'ná a bfuil beo o'a mbaineann leir. Má tug ré leir í, agus má dein ré dearmad nuair a tug ré leir í, ní h-alaid dúinn tura beit tíor leir an ndearmad ran. Caitfid mupcad duine éigin eile do cup ag fairte ar ḡormflait. Dean éigin o'a raḡar féin ba ceart do cup ag fairte uirte. I' mait liom mar a tánaḡ. Ní raib don coinne agam go raibair i n-a leitheid de cár aici. An bfuil fíor agat cad 'tá ceapaithe aici? Tá rí ceapaithe ar do cpoide a buprad irtiḡ ad' éiab le corp roilbhur agus ríbiaitaceta! I'pé a nádúr féin fuat fíochmar a beit aici lartig de'n troilbhreap agus de'n ḡealḡáire. I' amlaid a péirtigean ran le n-a goile agus le n-a pláinte. Tá fíor aici go h-áluinn nád mar rin uirt-re, ná péirtigean a leitheid le o' goile ná le o' pláinte. Tá fíor aici go gcuirfid an obair rin ra éré tú ac leanmhaint air. Anoir, ag feúdaint dom oir, éim go

bhuilip as dul ar. Caitfeadh tuine éigin a ó'rádail a beir
maid a dóctin di ra cleas ro atá ar riúbal aici."

"Iy dóic liom, a taidh," arsa Niamh, "so bhul an ceart
asat, nó pé 'n-éirinn é, so bhul cuio de'n ceart asat.
Tá rí, iy dóic liom, ceapaithe ar mo íláinte bhuiréad, nó
murab é rin é, ar mé óibirt ar ro. Iy dóic liom sur cuma
léi ac so mbéad rí fgartha liom beo nó marb. Má imtísim
anoir beir ádar uirtí asur déarfaió rí léi féin so bhul
eirishte so maid léi ra cluice a focauiis rí ar a ó'imirt.
Ní maid liom an méio rin a tabairt mar íarám di asur
san cúrraí an ártóis do bac i n-aon cor."

"Ní h-aon compaíto i n-aon cor tura asur í féin, a
Niamh. Ní h-aon éirideamaint duir-pe an lám uadair a
ó'rádail uirtí inr na beartaid atá curta poimprí aici.
Téanam asur labraimír le m' ádair. Asur feuc aihu! Ba
dóbdair dom an gnó a eus mé do deamh. Táim 'gá
éimhneam, a Niamh, sur ceart dom dul ríor so h-luir
Cađais asur a ó'innrint do Colla sur b' é Amldaoib a suio
an éailip."

"Asur ar neoin, a taidh," arsa Niamh, as cur rmuta
gáire airtí, "ní'l aon deimhne ceart fór asat air sur b' é
an t-Amldaoib a bí tíor i n-luir Cađais do suio an
éailip."

"Tá deimhne mo dóctin asam air," ar reiréan. "Nac
tapaid a táinis an dúil ra éirideam aise! Bí iuto éigin
'gá cur n-a luise orim i gcaiteam na h-aimirpe an fáio a
bí pé 'gá ollmuğad féin eun an éirioim a glacaó ná paid
aon sur ra n-ollmuéán. Bí easal orim dá ngeillinn do'n
rmaoineam ran so mbéinn as déanam éasópa ar an
mbuadail, bí pé eom rimplíde, eom leanaabáide rin, an
poraire! Anran airí, nuair a dúbdairt pé sur maid leir
beir 'n-a íasairt, táinis an rmaoineam céadna eúgam.
Ceapaf nári moctúgear an sur ceart 'n-a éaint ná 'n-a

méon i tacaob an puada a bí aige 'á cup roimhir, dar liom: túsar fé n-deara go minic folamhar éigin ná féadainn a cuirsint inr na gnótaib Crieimh a bíod ar riúbal aige. An lá a bí brian agus na h-uairle tior, nuair a tainis an leáto, o' ariugear daoine as cáinead agus as gearad na loclanae or cómair an loclanais óis. Bí easal oim go mbéad fearis air. Níor cup ré blúipe ruime 'n-a scaint, an ropaire fill! Ir áluinn a coimead ré a aigne ircis, agus mire as déanamh éagsóia ar mo d'á fúil agus ar mo breiteamntar féin le h-easla go n-deanfaínn éagsóir air-rean. Ní'l don ploc o'á mearbail oim, a Niam. Iré suio an cáilir, agus ir cun i suio do leis ré air sur glac ré an Crieimh, agus ir cuige do leis ré air sur maic leir beic 'n-a fagarit. Bí fíor aige, cómh luac agus véad curo ver na mion-Órdaib glacaithe aige, go scuipread Colla ra n-érom é. Anran bí gac don daoi aige ar an scailir a suio. Bíor cun dul ríor agus an rgeal go léir a o'innrint do Colla, ac níor maic liom é déanamh gan é cup ad' cómairle-re ar tóuir. Cá b' fíor ná go mb' féidir go mbéad ré ar duine éigin eile as Colla. Téanam go breicimh m'adair, agus ra n-am gceadna, bí as cuimneam ad' aigne ar cat ir ceairt dom a déanamh."

Cuadair irteac i tici tairis mór uí Cealla, agus fuadair Taos féin pómpa ircis.

CAIBIDÍOL X.

FUASGAILT.

Bí Taos Mór féin pómpa ircis agus níor b' don iongnad má géal a éroide nuair a conaic ré cuige irteac an beirt. Ní raib le feirsint i n-Éirinn an lá ran rígan ós a

“ó’ féadfaid fearaí i n-aice na h-ingine agus iomláine a h-áilneáda féin do choimeádo. Pé áilneáda a éirí inti an fáil a béad sí ’n-a h-aonar do tíocead claoiúclóid ar an áilneáda ran nuair a curfaí ’n-a fearaí i n-aice Niamh i bÍ daoine as turpuáda ar a tábairt pé n-deara ná bíod iomláine bláda ar áilneáda Shormálaí féin, le deirniú, nuair a éirí Niamh ’n-a h-aice. Níor dóir puinn iongnad déanamh dé rin, ámtad, mar is as tead a bÍ áilneáda Niamh agus bÍ áilneáda Shormálaí as imtead, nó as turpuáda ar imtead. Agus i t-aoib an míc. BÍ finne agus folurmhair agus síleáda na h-ingine ann, agus bÍ folc óir na h-ingine air; an t-uallad órda ar a ceann agus anuas ar a suailiú agus ar a flinneánaib. BÍ an trúil níosa céadna n-a ceann, so glan agus so h-orsailte agus so neam-eagla. ’N-a ceannta ran bÍ pé níosa cumarad láidir mar ba duall acair do beir. Ní raib an éad fásalta fós aise ar níosarthaí saile agus sairge déanamh, mar a bÍ fásalta asá acair, i scatainaib bhuain i n-asair na loclana. Ac bÍ an éad roimh, agus bÍ saad don deabair so n-dearfad pé na níosartha nuair a tíocead an éad, agus so mothó’ na loclanaib meagaint a buille.

Níor b’ don iongnad má seil croíde tairis mór uí Cealla nuair a éad pé an beir eise irtead.

“Dé beada-ra, a tairis!” ar seiréan. “Conur fásair saad don puo agus saad doinne ad’ diais ra baile?”

“So maru-ré, a acair!” arsa tairis. “Ó’fásar saad doinne agus saad don puo am’ diais so maic, buiréar le Dia! BÍ puo beas as déanamh buairta dom agus níor deiréar ad’ puic amair cun so labairfainn le Niamh mar seall air.”

“An ’mó fear a beir asat i gcóir an éad, a tairis?” arsa tairis mór.

“Tá éis céad déas fear asainn ceana, a acair,” arsa

TAOS ÓG, “ASUR TÁ FÍOR ASAM GO MBEIÖ CÚIG CÉAD EILE ASAINN RAP A’ FADA.”

“TÁ RAN RÓ BEAS, A MÍC Ó,” ARRA TAOS MÓR. “BA CEART DÚINN AN TPI MÍLE PLÁN A BEIT ASAINN.”

“ÍR MÓ AN NEART DÁ MÍLE Ó UÍB MÁINE, A ACHAR, NÁ TPI MÍLE Ó ÁITEANAIB EILE. TÁ A LÁN O’ AR BFEARAIÖ ASUR TÁ MUIRIGEAN ÓG OITA.”

“TÁ,” ARRA TAOS MÓR, “ASUR MÁ GEIBIO LOCLANAIG AN LÁM UACAIR OPAINN CAO A DÉANFAIÖ AN MUIRIGEAN ÓG? BEART LAS, A TAIÖG, IPEAO O’AON FEAP ATÁ ÁBALTA AP ELAIÖEAM A CAPAO FANMHAINT RIAP ANOIR. NÁC DÓIC LEAT RAN, A MIAM?”

“NÍ DÓIC LIOM, A ACHAR,” ARRA MIAM, “GO BFEANFAIÖ AON FEAP RIAP I N-UIB MÁINE, AON FEAP GO BPUIL LÚT A GEAS I N-AON CÖP AIGE.”

“NÍ DÓIC LIOM GO BFEANFAIÖ, A NGEAN Ó,” ARRA TAOS MÓR. “AC CAO É REO OPAIB, A TAIÖG?” AP REIREAN.

O’INIR TAOS DÖ ANRAN CONUR A TÁINIG RÉ GO H-OBAN AP ŠORMFLAIT ASUR AP MIAM ASUR CAO A CÖNAIC RÉ. MÍINIG RÉ DÖ CONUR MAP, DO RÉIR A TUIRGIONA RÉIN, A BÍ BEARTUIGTE AS ŠORMFLAIT RPUÖ ASUR CPOIÖE ASUR AIGNE MIAM DO BPIPEAO ASUR DO MÍLLEAO LE CORP POILÖPIR ASUR LE CORP CAPADAIR MAP O’EAO.

“NÍ FÉADFAIÖ MIAM AN PUÖ RAN DO FEAPAM, A ACHAR,” AP REIREAN. “TÁ RÍ AS TUL AP CEANA RÉIN. NÍ FÁGFAIÖ AN BEAN RAN ŠOILE NÁ PLÁINTE AICI. NÍ FEAPPOE I AON UAIR A’ ÉLOIG DE’N AIMPRI A CAITEAN RÍ I ŠCÖMLUADAP NA MNÁ RAN. CPOCAIRE MNÁ IPEAO AN BEAN RAN! MÁ FÁGAP MIAM N-A FOCAIR CUIPPIÖ RÍ MIAM RA N-IÚIR, AN PUÖ ATÁ BEARTUIGTE AICI A DÉANAM.”

O’FEUC TAOS MÓR AP MIAM.

“AMBRIAACH, A ŠAMAIN,” AP REIREAN, “ŠUR DÓIC LIOM GO BPUIL AN CEART AIGE. TAOI’N TÚ AS TUL AP. NÁC OIC UAIM NÁR TUG RÉ NÖEAPA É!”

“Ó, a d Cair,” arsa Niam, “ir triaas éiríodte nár fanamair tair ra baile. Tassan toct asur ualaac ar mo éiríodte nuair a éim cúgam í gac don mairdion asur í cóm réim, cóm roilbir, cóm gealgháiriteac. Dim a d’airairó gáire déanam léi i ttreo ná tabairfao rí fé n’deara an toct orim, ac ir beas ná go mb’feairi liom bár d’ fásail ’ná fanmairt a tuille ’n-a focair. Go mairtú Dia dom é! ní féadaim gan beir ’gá mear go bfuil oroc níó ’gá leanmairt.”

“Ná bac í féin a tuille, a ’ngean ó,” arsa Tach Mór. “Ir triaas nár labhair níor túirge liom. Fanais araon anran. Rasao anonn go teiglac brian. Beiré mé cúgaib rap a’ fada.”

D’imtis ré amac asur anonn eun an teiglaig. Sormflait an éeao duine a buail uime.

“Móra duit, a rí,” ar ríre leir. “Cao tá as coimeáo Niam uaim? Ir iongantac an t-eóluir acá aici ar obair fnácaire. Tá clear ar an obair rin aici ’á múineao dom asur ipé ir fada liom go mbeir an clear asam. An fada go ttiocfao rí, a rí?”

“Tá rí gan beir ar fógnaím, a ártorígan,” arsa Tach Mór. “Tá a tuitáir as caint léi. Ir dóic liom sur inir ré pur éigin dí a euir tré éile aigne uiréi. Bíod foirne asat, a ártorígan,” ar rírean. “U’féoiri nác ríú bioplán a’r é. U’ féoiri go mbéao rí cúgat gan puinn rígnir. An bfuil an t-ártoríg le rírsint, le d’ toil, a ártorígan?”

“Anoir díreac a conac é féin asur an rígdánna as dul irteac,” ar ríre.

“Sur mair asat, a ártorígan!” arsa Tach Mór, asur d’imtis ré irteac.

“Seao!” arsa Sormflait, ’n-a h-aigne féin, nuair a bí ré imtisge, “ní deirim ná go bfuil teinnear éiríodte curta asam ar do peata-ra. ‘Tá rí gan beir ar fógnaím.’ An

caitín b'éc! 'Dá mb' áil leó gan í cup am' t'reó. Ní féidir don níó a 'déanamh a gan fíor oi. Ac ír féidir puo a 'déanamh or a cómair. Ír féidir an cpoíde do éiláó inti or a cómair."

Pé caint a bí as Mupéad 'á 'déanamh leir an Árpóig níor b'fada go raib rí 'déanta. Anran táinig pé féin asur TaóS Mór amac. O'niur TaóS Mór a r'géal 'dó, asur ná féadrad pé Niam a 'b'fáigáilt i gCeann Cora nída ría.

"Tá go maic, a 'TairóS, tá go h-ana maic," arfa Mupéad. "Tasan ran asur an puo ar a b'fuit rocair irteac le n-a éile go h-áluinn. Tá m' ádair as 'dul ar a éuairt ríS. Fásfar an Árpóigan i gCeann Cora or cionn an rúgteiglaig. Ní féidir oi don 'drioc níó a 'déanamh an fáir a 'beir an t-Árpóig ar a éuairt. Ní foláir 'duic-re 'dul leir, a 'TairóS, asur ní foláir 'duic Niam a 'b'beir leat. Má tá rí as 'dul ar tabairfáir an éuairt tar n-air 'n-a maire féin aipír í, geallaim 'duic é."

'Do táinig TaóS Mór tar n-air éun a tíge féin. O'niur pé 'do'n 'beir cao air go raib rocair. Bí átar mór orca ardon.

"Tá mo 'guithe tabairca 'dom as Dia, molaó go 'deó leir!" arfa Niam. "Ní'l maicion le fára," ar ríre, "nár iarar ar Mlaol'fuaatam mo 'guithe do cup ruar éun 'Dé ra Nlaom 'lóbirt. Bíor 'gá iarair ar 'Dia, t're imirde 'Seanáin, mé 'b'fuar'gáilt ar an gcuad-éar 'n-a ríadair. Cup Dia cupa éúgam ar 'dúir, a 'TairóS. 'Do labhair-re le m' ádair. 'Do labair m' ádair le Mupéad. Asur rin 'déanta an fuar'gáilt! Molaó go 'deó le Dia!"

"Ír maic é rin," arfa TaóS ÓS. "Asur anoir, ó tá 'do 'gnó-ra 'déanta éun ar 'dcoile go léir, ír miéir 'dóm-ra asair a tabairt ar mo 'gnó féin. Tá mo époide b'irte ó 'beir as cuimneam ar an ropaire fill úo asur ar 'guit na cailire asur ar an lán a bí asam féin ra 'gavai'geacé ran."

ḡeall ar Am̃laioib̃ féin. Ní h-alaiõ ðuit éaḡcóiṛ a ðéanaíṁ oṛc féin, a Čaiṛḡ. Níor ðeiníṛ aḡ an ruṁ a ðeinéamaíṛ ḡo léir. Níor buail ré oṛc-ra aḡ an bob a buail ré oṛainn ḡo léir.”

“Níor buail ré don bob oṛc-ra, a Niam̃,” arṛa Čaṛḡ, aḡur ḡan don čuim̃neam̃ aḡe ar an mbṛíḡ a b̃i le n-a čaint.

“Am̃bṛiačar ḡur buail,” ar ṛipe. “Do buail ré an bob oṛm a buail ré ar ḡaḡ doinne. Ní ṛaib̃ don čoinne aḡam ná ḡur buačail ṛimplíḡe oṛḡailte ðeaḡ-čṛoiḡeac̃ é. B̃i áčar mór oṛm maṛ ḡeall ar čapaṁar a beit̃ iṁṛi čura aḡur a leit̃eiõ ṁ’ óḡánaḡ ḡealčṛoiḡeac̃ uaral onḡiṛeac̃, ṁar liom̃.”

Da mór ḡo léir an ruaim̃near aḡne ar Čaṛḡ an čaint ṛin a ṁ’aireac̃čaint ó Niam̃.

“Aḡur caṁ ṁ’eiṛiṛ liom̃,” ar ṛeíṛean, “i ṁčaoḡ ṁul ṛioṛ aḡur an ṛḡeal ḡo léir a ṁ’innṛint ṁo Čolla?”

“Ní ṁóic̃ liom̃,” ar ṛipe, “ḡo ḡṛuil don ḡáḡ leiṛ. Cá ḡ’ṛioṛ ðuit ná ḡo mb’ féioṛiṛ ḡo ḡṛuil ṛioṛ an ṛḡeíl ḡo léir aḡ Čolla čeana čóm̃ maíč aḡur ačá aḡainne? Aḡur cá ḡ’ṛioṛ ðuit ná ḡo mb’ féioṛiṛ ḡur mó an milleán ačá aḡ Čolla aṛi féin ’ná maṛ ačá aḡe ar doinne eile? Caṁ iṛ ḡáḡ ðuit-ṛe ṁul aḡur tú féin a ṁaopaḡ ṛa ṛḡeal? i ṁčaoḡ don ṁṛoc̃ am̃ṛaíṛ a beit̃ aḡ Čolla ar don ṁuine eile,” ar ṛipe, “ní baogal ḡo ḡcuíṛiṁ Čolla don ṁṛoc̃ am̃ṛar ar doinne ḡan laḡaíṛc̃ le Muṛčáḡ. Má laḡṛan ré le Muṛčáḡ ṛocaṛóčaiḡ Muṛčáḡ an ṛḡeal ṁó. Iṛi cómaíṛle čaḡar-ṛainn-ṛe ðuit, a Čaiṛḡ,” ar ṛipe, “’ná ḡan don čur iṛčeac̃ ná amaḡ a beit̃ aḡat ar an ṛḡeal a čuille an ṛaiõ ná ṁéanṛaṁ doinne don čur iṛčeac̃ ná amaḡ oṛc maṛ ḡeall aṛi. Do ṛḡaoilṛinn čoṛm̃ é ṁá mbéinn aṁ’ čár.”

“Iṛ ṁóic̃ liom̃, a Niam̃,” ar ṛeíṛean, “ḡo nṁéanṛaṁ mé ruṁ oṛc. Ní’l don loṛḡ i n-don čoṛ aḡam ar beit̃ aḡ ṁul aḡ čaint le Čolla maṛ ḡeall aṛi. Iṛ am̃laiõ ačá ḡṛáin

asam air mar rseal, agus spáin asam oim féin mar seall ar don baint a beic asam leir."

Níor b' fáda sup gluar brian ar a cuairt rís mór tímpal na h-Éirean. Do gluar Taos Mór ua Cealla agus Miam 'n-a cuatac. Bí raosal breas anran as Miam, agus níor b' fáda go raib a cpoide agus a h-aighe féin airir aici.

Do pásad Ceann Cora fé cúnam 'na h-Árroigna Bí fíor aici cao é an bris a bí leir rin.

CALIBDIOU XI.

CUAIRO RÍŠ.

Do gluar brian ar a cuairt rís. Bí cuatac uapal i n-donfeac leir. Bí Murcad i n-donfeac leir, agus Dúlainn Ós, agus Taos Mór ua Cealla, agus Miam. Bí Taos Ós ua Cealla imtiste riap a baile go h-llib Máine cun aipe tabairt do'n rígeac ran, i n-inead a acap, agus cun na breap do cup le céile agus do gleurad agus o' ollamugad i gcóir an cozaró adubairt zac doinne a bí as teac go luac. Mí raib an cozaró fógarca. Bí ritecain roir Árrois Éirean agus rís Loclan. Bí ritecain roir é agus na riste eile go léir, lartoir agus lartuaró. Ac bí fé daingean i n-aighe na ndaoine, ar fuair na h-Éirean, go raib an cozaró as teac agus náir b' fáda go mbéad fé ann. O'a bris rin bí an t-ollmúcán ar riúbal inr zac don ball. Cúan an ollmúcán rin do cup ar riúbal níba géipe dá mb' féirir é iread cuairt brian ar an gcuarit rís rin. Teartuis uair a o' feirgint le n-a rúlib féin conur a bí an

ḡnó ṽ'á ṽéanam. Ṽí curo ṽ á élainn māc, aḡur uairle eile
 a ṽí tairḡionac i ḡnóṽaib coḡaib, imṽiḡṽe moimir mór-
 éimpal cūn na nṽūn aḡur cūn na nṽainḡez i a ṽí curṽa
 ruar aige, cūn a ṽ'innrint ḡo raiṽ ré aḡ teacṽt, aḡur cūn
 na ṽfeap a ṽí inr na ṽūnaiṽ aḡur inr na ṽainḡeanaib rin
 ṽo ḡleuraṽ aḡur ṽo cūp i ṽtpeó, ionur ḡo mbeirir
 oipeamnac ar ṽul ré n-a rúil. Ṽí rḡéala curṽa, leir, aḡ
 tuiall ar na ríḡṽib, ḡo raiṽ ré aḡ teacṽt, aḡur ṽí ḡac ríḡ
 acu ceapaitṽe ar ré neapṽ feap a ṽí aige ṽo beirṽ cōm
 ḡleura aḡur ṽob' fṽeoiri iao a beirṽ, aḡur an méir ba mō a
 ṽ' fṽeoraṽ ré ṽiob a beirṽ curṽa le éile aige i ḡcōir an
 lae a tiocraṽ ṽrian. Míor ṽ' fṽeoiri aon ṽob a bualaṽ ar
 ṽrian i neirib ṽe'n tṽóirṽ ran. Ṽí an tṽúil mō ḡeap aige.
 ṽo éifeaṽ ré ar an ḡcéaṽ amapc an loct ba lúḡa, inr na
 fir nō inr na h-airm, nō ra ḡleup. Éifeaṽ ré, leir, ar an
 ḡcéaṽ amapc, an raiṽ cōir iompair aḡur cōir ḡluairṽe aḡur
 ráit lōin, aḡ an ríḡ rin ṽor na feapair rin, ṽá nḡlaoirṽtí
 cūn bōṽair oirṽa.

Anran, ṽí áirṽ fōrmaṽ aḡ na ríḡṽib le n-a éile feucaint
 cé h-é an ríḡ a ḡeōbaṽ molaṽ ó ṽrian nō cé h-é a ḡeōbaṽ
 cáineat ; nō, ṽá mba ná cáinrí aoinne, cé ba mō a ḡeōbaṽ
 ṽe'n molaṽ. Ṽí an fōrmaṽ ran ioiri na feapair cōm mór
 ṽipeac aḡur ṽí ré ioiri na ríḡṽib, i ṽtpeó náir ḡáṽ ṽor na
 ríḡṽib puinn ṽe ṽuaḡ na ṽfeap a ṽ'fáḡail cūn iao a
 ḡrioraṽ, mar ḡo raiṽdar fṽein aḡ ḡrioraṽ a éile cōm ṽian
 aḡur ṽob' fṽeoiri é. Mí raiṽ aoinne ṽo tuiḡ an méir rin
 nīb' feapir 'ná mar a tuiḡ ṽrian é, aḡur ní raiṽ aoinne
 ṽob' feapir a ṽ' fṽeoraṽ toraṽ baaint ar 'ná mar a ṽ'fṽeaṽ
 ṽrian toraṽ baaint ar.

Siap tṽé Conaṽṽaib a tuiḡ ṽrian aḡaib ar ṽtuir. Ṽí fīor
 aige ḡur i ḡConaṽṽaib ba lúḡa a ṽí ḡáṽ le h-airmri cūn
 ollmūcāin mar ḡo raiṽ an t-ollmūcān ṽeanta éana ann.
 Teiḡlac ṽairṽ Mōir uí éealla an éeaṽ teiḡlac i ḡConaṽṽaib

ar ar tūg ré aḡarō. Bī Taōg Ōg imēiḡte riap noimīr aḡur bī ḡac nīō ollam aige noimīr.

Nuair a taḡarō Bpian ipceac map rin ar cūairō, i otigearnar nīḡ, ar an eaglaip a tūḡarō ré aḡarō ar tōúir. Dá mbéarō ḡáō le h-aon nīō a dēanam tō'n eaglaip, aon nīō i bfuirm paopreaceta, cūn an tīḡe cūp i méirō, nó cūn rlaēt a cūp air, tūḡarō Bpian rīnciúr maic tō nīḡ na tīpe rin cūn na h-oibpe rin tō dēanam. Anran, dā mbéarō mainīrtir pa n-ait tabarparō ré cūairō ar an mainīrtir, aḡur dēanparō Maolrūacain feucaint i nōiaḡ oibpe na mainīrtreac, feucaint a' raiō ḡac aon ruō 'n-a cearc, aḡur aon ruō ba ḡáō a cearcuḡarō dēanparō ré é cearcuḡarō.

Ba beag eaglaip nā mainīrtir nā conbīnt ban rīaḡalta nā bioō nīō éiḡin tairbūceac aḡ Bpian le bpionnarō opēa nuair a taḡarō ré map rin ar cūairō, aḡur tō cupcī ḡac eaglaip aḡur ḡac mainīrtir aḡur ḡac conbīnt ban rīaḡalta pa tpeō tōb' fearr 'n-ar b' fēoir iaō tō cūp nuair a bioō rūil le n-a ceacēt.

Deirearō ré, i ḡcōmnuḡe, ḡur tōr na ḡnócaib a bain le Cpeirdeam ba cearc tō nīḡtib aḡur tō dōaine airacār a tabairc ar tōúir. ḡur cearc ḡnó Dé a dēanam ar tōúir rār a tōtabarparī aḡarō ar ḡnó an tpaogail reo. ḡur dōicīḡ-de tō dūine an raēt a beic ar a ḡnócaib paogalta nuair a dēanparō ré a dīceal ar dūalḡairīb an Cpeirōim tō cōmlīonarō. Ac, ré 'cu ba cōil le Dia an raēt tō cūp ar ḡnócaib paogalta an dūine nó ḡan a cūp, ḡo raiō ceanḡailte ar an nōuine aiceanta Dé tō cōimeāō.

Tō mūin Bpian tōr na nīḡtib aḡur tōr na dōaine a bī ré n-a rīmaēt an upaim ip dūal tō banrīaēt, ac tō mūin ré dōib, 'n-a ceannta ran, an upaim ip dūal tō'n cearc ar ḡac aon tpaḡar cuma, aḡur cūp ré 'n-a luḡe ar a n-aighe ḡo dainḡean ḡur i nōlīḡ Dé acā bpīḡ aḡur bunúr aḡur cūp aḡur rāc ḡac upama dōib ḡo léir. An t-é nā beirō

easla Dó ari ná beann aise ar ólú Dó, go bfuil ré fuar aš doinne beic aš bpač ari go rcaonpaib an duine rin ó úruir ná ó épaor ná ó éašcói a d'éanam ari a cómaprain má šeibeán ré an éaol. D'á bpiš rin šur ceapc ari oúur šreim oainšean a éabairc do'n Čreioeam i šcpoibc ašur i n-aighe an duine. Nuair a beic an šreim rin aš an šcreioeam šur b'eaó ip péioir an duine rin a d'éanam úmal do šac ólú ašur do šac puašail ašur do šac buašar bunaiš o'á mbaineán leir an šcreioeam.

Na pišce ašur na puašaltaipí acá pa rcaošal anoir, an cuio acu go bfuil aon aomáil i n-aon cóp acu do Čreioeam, do éeapócaoir an Čreioeam le h-ionacur go noéanpaó an Čreioeam na oaoine úmal oóib. Cóim maič ašur šur cuise rin a cuipeaó an Čreioeam ari bun, cun oaoine d'éanam úmal do pišcib ! Do cuis brian nári b'eaó. Šur cun oaoine d'éanam úmal do Oia a cuipeaó an Čreioeam ari bun. Ná fuil pa n-úmluišeačc a cuipeán an Čreioeam i n-áipišce do pišcib ac cuio de čopaó an Čreioim. Šur maič an puo do pišcib an úmluišeačc ran a čeačc map čopaó ar an šcreioeam ari an rcaošal ro, ac ná fuil pa méio rin de čopaó an Čreioim ac neamníó reačar an čopaó a pačtar ar ari an rcaošal eile. Go n-iompuišcear neice caob píor puar nuair a cuipcear puim i očopaó an Čreioim ari an rcaošal ro ašur neamšpuim 'n-a čopaó ari an rcaošal eile.

Do cuis brian na neice rin go léir ašur oein ré beapc do péip a cuiršiona. Bí an Čreioeam aise 'n-a époibc péin ipciš ašur do bí an Čreioeam ran le peiršinc go roiléir 'n-a šniomarciab. Do múiršil an oeaš-šampla ran Čreioeam ašur čopaó an Čreioim i šcpoibcib na pišce ašur na noaoine a bí pé n-a rmačc.

Čuš pé curac do'n Čreioeam inr na h-áiteanaib 'n-ar čuš pé a cuapoa. Nuair a bioó peučca aise ar na h-eašlaipíb

ašur ar na mainirtirib ašur ar conbintib na mban
 mašalta tušaró pé ašaró ar na rsoileanaib, ašur o' feucaró
 pé irteac go cruinn ra cuma 'n-a mbíoró an obair aš toul
 cun cinn. Ašur tušaró pé aipe mairt, —ac níor šáró dó ran
 mar do tušaró na manaiš péin aipe mairt dó, —pé earnam
 a beáró, ná ná beáró, ar don tragar eile ealaróan, ná
 cairtearó don earnam a beirt, ná don failliš a beirt, ra cuma
 'n-a múintí an Crieoem doo na dooinib óga. Bí fíor aš
 Drian go mairt, ašur bí fíor aš an uile duine der na
 h-oirib a bí aš rtiurúšaró na h-oibre rin, ná fuil ac diabal
 ó irrean ra bpear a geóbaró rsoilúšearó gan Crieoem.
 O'á bpiš rin níor šáró do Drian beirt aš feucaint 'n-a
 noiaš cun a cup fiašuib orca an Crieoem do múinearó.
 Ac do bíoró.

Nuair a bíoró an obair rin go léir déanta aš Drian, ra
 n-ait 'n-a mbíoró pé ar a cuairt, tušaró pé ašaró ar an
 ollmúcán armála a bíoró ar riúbal i gcóir an cósaró móir
 a bí aš teacó, dar le šac doinne. Do tugtí na fíor amac
 or a cómar ašur do cuptí tré n-a ngleacairdeacó iad.
 Bíoró oipearó ran eagla poime n-a fíul aš na fearuib go
 léir, ioir uaral ašur íreál, go mbíoir aš déanam cairtíge
 de'n šleacairdeacó ar fearó móran ainripe poim pé nuair a
 bíoró fíul le n-a teacó. Déinóir a noiceal cun ná pašaró
 pé don loct orca. Ašur bíoró an formaró ann, leir, ioir
 na pištib, feucaint cé aige doob' fearir n-a mbéaró an
 t-ollmúcán déanta, ašur ioir na buiróib, feucaint cia'cu
 buiróean ba mó a tabairtaró páram dó.

Tušaró pé tabairtarí uairó, doo na pištib ašur doo na
 fearuib, clairóem, nó pleas, nó tuas, nó bpat álunn, nó
 capal breas, ašur bíoró an formaró ann feucaint cé geóbaró
 an tabairtar ba luacmaire, mar, gan aihpar, ir do'n t-é
 ab fearir a tabairtaró páram a tabairtarí an tabairtar ab
 fearir.

Ві а́тар а́н до́мáин а́р нíамí нíа́йрí а́ рíа́йрí рí зурí рíа́р
 є́ун тей́глай́з а́ н-а́тар а́ ві́ Ы́рíа́н а́з ду́л а́р тóу́йр. Ё́у́йр
 Тарóз Мóйр тей́а́тíа́йр рíа́р, є́омí луа́т а́зур рíа́йр рé а́н
 т-еóлу́р, 'зá иннрíнт до́ Тарóз Ы́з зó рíа́йб а́н т-áрорíз а́з
 тей́а́т. Ва́ мíа́йт лé Ы́рíа́н рé́йн ду́л рíа́р є́ун на́ н-áйтé рíн
 а́р тóу́йр. Ы́р а́нн а́ ві́ а́ зóа́лта о́ тао́б а́ мá́тар, а́зур Ы́р
 а́нн а́ ві́ зóа́лта на́ є́а́йне а́ ві́ ай́зé лé н-а́ є́а́т мíа́а́й.
 Ы́рíа́йр до́ Мíа́олрíуа́на́йр на́ рíа́йрé а́б еа́т í. А́зур зан
 а́мíа́р ві́ а́тар а́н до́мáин а́р а́н му́нті́р є́іа́р зó лéйр, лéйр,
 нíа́йр а́ н-иннрéа́т тóйб зó рíа́йб рé а́з тей́а́т. Тáйні́з
 Мíа́олрíуа́на́йр на́ рíа́йрé, рíз Ы́а́ Ы́рíа́рéа́с áй́тне, а́зур а́
 лán е́йле тó'уа́йрлі́б Конá́т, та́мáл мíа́йт тó'н трлі́з 'н-а́
 є́о́йні́б. Ві́ Конн, ма́с Мíа́олрíуа́на́йр, í тей́гла́с Ы́рíа́йн
 є́а́на. Тóзгáтáр зó лéйр а́згáйр а́р тей́гла́с Тарóз Мóйр у́í
 є́а́лла. До́ ку́йрéа́т мíле рáй́лте рó́мпа. До́ ку́йрéа́т зáс
 є́óйр орéа́ тó'áйр є́а́рт, зó н-уа́рал а́зур зó рíо́згá, а́зур
 тóубáйрт нíамí нáйр тóзгáт а́н є́е́т í з́еа́рт тó'á є́рíoй́тé зó
 тóтí зó Ы́рíа́йр рí í рé́йн ай́йр í тей́гла́с а́ н-а́тар а́зур уа́йрлé
 Конá́т а́зур є́а́нн Корá 'н-а́ тíмпáл.

Тó' а́тómíу́з а́н є́у́йрéа́́та зурí рáмíлу́йзгáр а́н рóлу́р 'н-а́
 тíмпáл, ма́р а́ ві́отó є́а́на, а́зур зурí ві́ а́н зáс зрé́йне
 є́а́тна́ ай́йр í а́з тей́а́т н-а́ мей́зг.

Нíа́йр а́ ві́ а́н є́уа́йр зó н-Ы́йб Мá́йне та́бáртá є́уа́тáр
 зó лéйр, лé є́о́йр а́ є́é́лэ, зó н-Ы́йб Рíа́рéа́с áй́тне а́зур
 є́у́йр Мíа́олрíуа́на́йр є́óйр уа́рал орéа́.

CAIBIDIOIOL XII.

CARADAS AS FÁS A' FUAȚ:

Nuair a bí a éuairt ašur a šnó cpiočnuighe i ȝConačtaib aš Urian tȝ ré ašairō ótuairō ar Cúig' Ulaō. Tȝ muintir na cúighe rin ȝo léir an onóir dō ba éairt a táhairt do'n Áiroríg, ašur tȝ Urian dōib na tabairtairtí ba éairt do'n Áiroríg a táhairt do ríȝtib cúigí. O'feuc ré ar na h-eašailrib ašur ar na mainirtreacáib ašur ar na rȝoileanaib, ré mar a dēinead ré inr ȝac aon ball. Šlaorō ré cun na ȝconbintí leir, ašur ba mōr aš na mnáib riašalta an t-Áiroríg do éeacȝ 'šá bfeucaint ašur aš feucaint na rȝoileana a bí acu. Uíorō mná óša acu 'n-a rȝoileanaib ašur iad aš múinead ȝac aon trāšar eólur dōr na mnáib óša ran ar na neitib a bí riacȝanač an uair rin do mnaoi beic ar eólur aici.

Ba mōr aš na mnáib riašalta an t-Áiroríg a o'feirȝint, ašur Murcāō, ašur Dúlainn Óȝ, ašur ȝac fear eile de muintir Uriain n-a raiō a n-aimmneacā i mbéalaib daoine ar fuio na h-Éirean an uair rin. Ac ní raiō doinne beō ab fearr leō a o'feirȝint 'ná Niam. Éuair a tuairȝ rōimpe eatarȝa. Do h-innreacō dōib ná raiō ríȝan óȝ eile ar talam na h-Éirean an uair rin cōm breacȝ ná cōm dactamail léi. Ašur do h-innreacō dōib ȝo raiō rocair 'n-a h-aighe aici ȝan póracō coitōce: Šo bfanracō rí aš tabairt aipe o'á h-áair an fáio ab é toil Dé iad fāȝáilt ar an raoȝal ro i bfočair a céile, ašur anran, oá mb' é a h-áair ba túirȝe a šeōbāō bār, ȝo bfanracō rí rinȝil 'n-a oiais ar an raoȝal ro ȝo oȝi ȝo mbéarracō Oia cúighe féin i ašur ȝo mbéacō rí i bfočair a h-áair airir ar an raoȝal eile.

Šar a' oȝacō rí cúca bōir aš macȝnam ar a h-áilneacȝ

[illegible]

Իբե՛ շէսօ րսօ՛ Է Դեւեա՛ծ յա մնա՛ րաջալեա, իմ Դա՛ ձօն
 ճօնօնե. ճօմ Լա՛ճ Դջւր՛ Յիօ՛ շամալ Դե Լա՛ շալէ՛՛՛՛ ձոն Լա՛ւ,
 'նա՛ շրօմա՛ծ Գր ճա՛ճա՛նտ սւր՛՛՛ քանմա՛նտ Դսւ Գր քա՛ւ. Տլա՛ւա՛ծ
 քրթ Դն շա՛ճա՛նտ Տօ Երեա՛ջ քիօ՛ Դջւր՛ Տօ Երեա՛ջ քիօմ, Դ՛ յի
 Եաօջալ Տօ ԴԿսլա՛ծ քի ձօն ճօմաք՛՛՛՛՛՛ Կալ՛՛ Գր Տիւլլեա՛ծ Դօ'ն
 շա՛ճա՛նտ. Եիօ՛ ձ՛ճար մօր օր՛՛՛՛ Դն քա՛ւ Է Յիօ՛ քի Դսւ, Դջւր՛
 Եիօ՛ յալցնար մօր օր՛՛՛՛ յալք Է Յիօ՛ շալք՛ յա Կ-ձի՛՛՛
 շալքալ՛՛, Դջւր՛ յալք Է Յիօ՛ Երկա՛ն Դջւր՛ Է շալա՛ճ՛ ԴՏ
 իմէա՛ճ՛ Տօ Կ-ձի՛՛՛ եւլե.

Nuair a bhí Cúis' Ullath ríubálta do ghabh timpall tré Cúise laigean. Do fanaibh mainc laetanta i gcúise na míde, i tteiglaibh m'lfadlaimh m'óir. Níor éuairt i n-airtear euaire éun an teiglaibh rin. Do cuireadh cóir go rial agus go fialamail ar an áiríog agus ar a eualact ann. Tá mbéadh i gcualact brian an uair rin tuine 'aracta, tuine ná béadh don fíor aise ar ead a bhí tuite amad i n-éirinn ruim airmire roimhir rin, ní béadh don éumneam i n-don éor aise go raibh brian tar éir m'lfadlaimh do éur ar an áiríogead. Samlóc' ré gur b' é brian an t-áiríog i gcóinnuise agus go raibh m'lfadlaimh

fé n-a rmaét i gcóinnuiḡe. U' é an cleap céadna é as an
 dā teiglaé. Níor leis teiglaé m' l'péaclainn oréa sur
 b' iao féin teiglaé an ártoríḡ miam, asur níor tairbeáin
 teiglaé b'mian don mór-ir-ríú ná don eiríḡe anáirde or
 cionn an teiglaíḡ eile. Bí an dā muintir go réim asur go
 roilbír le n-a céile, asur go h-ollaí cun ḡac urama asur
 ḡac onóra tadbairt d'á céile.

Cuaró an t-ártoríḡ asur a teiglaé as triall ar sícric, ar
 ríḡ loélanac baile áta Cliat. Do cuiréad an cuairt rin
 cun cinn t'péacé mar a cuiréad i ḡcár m' l'péaclainn nó i
 ḡcár don ríḡ cúige eile i n-Éirinn. Do ḡlaoró b'mian cun
 t'ḡe na ḡceannaíḡe asur d' féuc pé go cruinn ar an
 ḡcuma 'n-a ndéiníoir a nḡnó. D'féuc pé ar na loingear a
 bí ra cuan. Do tuis pé i n' aigne sur mór go léir an
 tairbde do muintir na h-Éirean dā mbéad mórán deir na
 loingear ran ra cuan ran, asur inr ḡac cuan eile de
 cuantab na h-Éirean, asur mórán de'n obair céannaíḡ-
 eadéa ran acu d'á coimead ar riúbal ioir oileán na
 h-Éirean asur dútaib iaraéda. An faid a bí pé as
 maétnam ar an ḡcuma ran ar an tairbde a bí as cuan
 baile áta Cliat 'á déanam, do cuimníḡ pé ar an ḡcoḡrom
 uatbárac uirḡe atá ó cátair luimníḡe ríor go h-linr Catairḡ
 asur amac ar faid go léim cúculainn, asur cuimníḡ pé ar
 an tairbde a déanfaó an coḡrom uirḡe rin dā mbéad pé
 clúdaite le loingear b'péadéa móra do b'éarfaó earai
 ceannaíḡeadea amac ó Éirinn go cuantab an domain, asur
 do tadbairfaó earai iaraéda irtead go h-Éirinn ra b'flúirpe
 céadna, ó cuantab an domain.

Nuair fás pé baile áta Cliat asur cuairt pé ódear go
 teiglaé ríḡ Laiḡean, teiglaé m'laolímórda, teiglaé t'píctár a
 céile, bí an maétnam céadna i n' aigne i t'aoib uirḡe déil
 Sionainne. D'inir pé do ríḡ Laiḡean cad a bí i n' aigne,
 asur dúbairt pé leir sur b' é a cuairim féin ná faid le

fáigil i n-Éirinn, ná i n-aon áit eile, aómao a óéanfao cmainn reóil do loingear móra cómh maic ašur do óéanfao an t-aómao a bí aš fár i ſCúige Laigean.

“Dá ſcurpá cúſam riar ſo Ceann Cora, a ríſ,” ar reircean le Maolmóroa, “trí cinn de’r na crannaib i r fearr ašat cun na h-oibne, do cuirpinn trí loingear o’a n’óéanam ſan a cuille ríſnir.”

“Cuirpfao ašur fáilte, a áro-ríſ,” arra ríſ Laigean.

O’fan an rſéal mar rin an uair rin.

Do ſluair ūrian ašur a cualaót óóear irteaó i n-Ūrmúmain. Cúſ ré a cuairto cun teiglaig ríſ na n’óéirteaó. Moela mac ſaeláin ab ainim do’n ríſ rin. Bí ré oilir do ūrian, bioó ná raió aófao roimir rin ó ūrir ūrian cašana fuilteaóa ar a éine. Bí ré i n’ aighe, ré mar a bí i n-aighe ſaó doinne, ſo raió tórimaó coſaio ar riúbal, ſo raió an rpreir tnom leir an oóórimaó coſaio rin, ašur ná raió don fearr beó ac ūrian a o’féaofaó éire taóairt ſaor ar an ſcoſaó ran nuair a éioefaó ré. O’a ūríg rin bí ré oilir do ūrian.

Éainig ūrian ašur a cualaót ſo teiglaó aóar éaoilte. ſuair ſaó doinne amaó anran cé r’ b’ é Caoilte, ſur mac ríſ é ašur ſur Donn ab ainim oó, Donn mac beaóaó. Nuair a ſuair Conn, mac Máoilſuanaió na ſaioine, ſur mac ríſ Caoilte éainig ré cúige ašur do ruſ ré ar oá láim air.

“Ó, a ūinn,” ar reircean, “caó ’n-a éaoó náir innrir oom cé r’ b’ é tú! Bí ré am’ aighe ſo mb’féioir ſo raió ūraon éigín o’fuil ríoga ionat, ašur an ūfuil ſior ašat caóin a cuimniſgear air? Cuimniſgear air nuair a cúſar an tarcairne oúit ašur nuair a éonac an cúma ’n-ar éoim-eáóair rrian le t’ ſeirſ. ‘Murra mac ríſ é,’ arra mire am’ aighe féin, ‘tá an ſoluigeaót ann pé ball ’n-a ūfuair ré i beit ann.’ Oúairt ſo oeimín, Náó móir an cleairaoe

Miamh! Cuir sí túra ar teacetairead an lá úr. Do cuir má'r fíor bhréag! Ní h-eaó ac éap sí rinn a cup ó céile. Do rug sí mire i láchair Bhríain, agus geallaim duit gur cuireadh rmaét oim. 'Bíod ciall agat, a mhic ó,' arsa Bhríain. Ioir Bhríain agus an ragar agur Miamh, agus i mtiúste amac, níor fágaó léar meabrac am' ceann. Nuair a bíor tagaíte amac agus raint maetnaim tóanta agam ipeaó tuigear i gceart cad a bí mtiúste oim. 'Tá a h-aigne rocair ag Miamh ar gan póraó coitúce,' arsa Maolruatain, agus, 'Bíod ciall agat, a mhic ó,' arsa Bhríain. 'Dineadair amadán díom eatarra.'

"Agus náe maíe nár d'einir don dearmad de'n focal amháin úr, a ríe," arsa Caoilte.

"Cad é an focal?" arsa Conn.

"An focal úr adúbdairt Maolruatain, 'Tá a h-aigne rocair ag Miamh ar gan póraó coitúce.'"

"Ó, ambara ír fíor duit é," arsa Conn. "D' fán an focal ran 'n-a fearamh am' aigne ó rin. Tá ré 'n-a fearamh am' aigne anoir cóm gléineac agus bí ré nuair ariúgear ag teacét a' béal Maolruatain amac é! 'Tá rocair ag Miamh 'r-a h-aigne,' ar reirean, 'gan póraó coitúce.' Dá mairinn míle blian ní mteod' an méirín cainte ar m' aigne."

"Sé an rgeal céadna agam-ra é," arsa Caoilte. "Dúbdairt sí an caintín díreac amac ar a béal féin liom nuair a bí sí a'm cup ar a' teacetairead mar 'ó eaó, agus tá an focal 'n-a fearamh am' aigne anoir, agus beir go deó."

"Feuc, a Duinn," arsa Conn, "í maíe a d'ein sí é agus a h-aigne do focaruagá ar an gcuma ran. Dá bporáó sí túra ír d'óic liom go mbainfínn an t-anam arat; agus dá bporáó sí mire ír d'óca go mbainfeá-ra an t-anam aram-ra; agus dá bporáó sí duine eile ír d'óca go mbainfímír araon an t-anam ar ran. Ac nuair ná pórraó sí doinne coitúce

ní beiré doinne ašam-ra ná ašat-ra ná ašainn ašaon cún an anama baint ar! 1r tian mair atá an ršéal focair aici!

"1r fíor duit rin, a Cuinn," ašra Caoilte. "Šocairiŕ rí é i tšreó ŕo bšeadošaimiō beir aš baint ršóirš ar, an ruo atá ašat-ra 'á dšeanaš anoir, ašur i tšreó ŕo bšuil ar áš ŕeumar beir muinteairša capadoac le n-a céile: Tá ŕáō ašainn anoir le muinteairšar ašur le capadar. 1r dšóic liom naē ŕó ŕáōa ŕo mberō namaro ašur earcáirše ar nšócin ašainn."

"1r fíor duit rin, a Duinn," ašra Conn. "Ná beaō ré cōm mair ašainn, ašat-ra ašur ašam-ra a dšeum, capadar dainŕean a beir eadošainn, ré mar atá ŕoir Mšuršeo ašur Dšulainn, i tšreó nuair a dšeimir i lár caša ŕo bšeadošaimir a céile cōrainš. Tá ana cion ašam oirš ó'n lá ũo a buairšir ŕum ra ruit."

"Ní mó an cion atá ašat oim, a Cuinn," ašra Caoilte, "'ná mar atá ašam-ra oirš-ra. ašur a' bšuil fíor ašat cao é an cúir ŕo bšuil an cion ran ašam oirš, a Cuinn?"

"Anšaiŕ ní ŕeadoš, a Duinn," ašra Conn. "Ní n-eóš dom ŕur dšeinar don nšō riam duit a tšuilŕeao cion dom uair."

"'Neóŕŕao-ra duit cao a cúir an cion am' cšoiōe oirš. An ŕráō a tširbeánair a beir ašat do Miam: Siné a dšein é."

"Aililiú!" ašra Conn: "Ba dšóic liom ŕur éao, ašur ruac dom, ašur ŕráin oim, a mširŕileōeo ré rin a o' cšoiōe."

"1reao, leir," ašra Caoilte, "ŕo tší ŕo nšóšairš rí liom ŕo raiš a n-ašne focair aici ar ŕan ršóraō cšoiōe. Nuair airŕšear an focail ran uairš bí fíor ašam ŕur b' fíor an focail. Anran nuair a cōnac, ašur nuair a tširŕear am ašne, an ŕráō a bí ašat-ra ŕi táiniŕ tšruaŕš ašam duit. Anran táiniŕ an cion ašam oirš. Sin mar a táiniŕ ré. Tá

fé am' éiríodé fóp, éom láríor díreac agus bí fé an uair rin."

"Ír ionntaíac an ríeal é rin, a Duinn," arsa Conn. "Íré an ríeal céadna ó m' éad-íra é ac nár túsar fé nveara é éom íear agus túsaríre fé nveara é. Bí íor asam cat é an éur n-a mbíod Caoilte as teacé fé éin teiglaí íarós mórí uí Cealla. Nuair a éanas amac ó Drian agus ó Maolíuaéain, agus Maolíuaéain tar éir an éinn a baint de'n ríeal dom, tar leir, agus Drian tar éir cómaíre éabairt dom ciall a beir asam, éom luaé agus o' íeadar mo meabair do éruinníuacó, agus níor b' fúiríte é, ' agus Caoilte boét,' arsa míre am' aigne féin, 'cat a éeafaró fé! Tá an ríeal éom h-olc aise agus 'tá fé asam-íra, nó b'féir níora meara.' Tá ana báis asam leat ó íin. agus feuc, níor túsar fé nveara an éur go oí anoir nuair a é'inníreíre do éad féin de'n ríeal dom."

Do ínaómuíí an beir a íeapadar go daingean anran, agus bí móráil agus aitear agus átar éiríodé oréa ar ían amac.

O' adómuííadar í íeóinníííí, ar ían amac, íur mór an tabaréar ó Dia éóib an eapadar ían a beir eaparéa, agus íur ar íam a bí a buíócar acu Dia do éabairt an tabaréar íin éóib.

CAIBIDÍOL XIII:

CIÚNAS ROIM ÉÓIRÉÍÍÍ:

An íar a bí Drian ar an íeuaríí íin, mór-éímpal na h-Éírean, bí fé as tácuíac agus as olúcuíac agus as méaduíac a níre ar íac don íeasíar cuma. Do bíod fé as íríorac na nóaoine a bíod neam-íuimeamíal. Bí a lán

neam-ſuimeamlaēta inſ na daoine i n-āiteanaib. Ní ēpeio-
fioir ſo ſaib don baogal ſo otiofraō namāio ſo otí ſo
bpeiofioir aſ teacēt ē. Anſan, nuair a marbōſaí a leat
aſur nuair a pāſſaí an leat eile oíob leat-marb, aſur nuair
a bēaō an namāio inēiſte aſur a ſcuiro an tpaogal beirte
ēun riúbail aige, ní cūirpeaō don nío 'n-a luiſe oſta ſur
ēaſt oóib iao fēin o'ollamūſaō mar nār baogal ná ſo
otiofraō an namāio rin airí. Nuair a ēaſaō ūrian
amearſ daoine de'n tſóro ſan, ar a ēuair, bíoō ré aſ
ēaint leō aſur aſ plē leō aſur 'ſá nſſioſaō aſur aſ
ſpíoiúčān cſta, ſo otí ſo ſcuipeaō ré a bſearſ ſuar aſur
ſo rocaſuiſoír ar na h-airm a ſoláčar aſur ar ēaitiſe
oéanam oíob cōm maic le cāc. Ūaileāō uime uime
uairēanta, amēac. aſur ní fēaōaō a oíceal don ſpionaō
ēur 'n-a mīrpeac. ſuſ don fēar amāin an fſeaſſa ro
air :—

“Nā bí liom, a āroſiſ,” ar ſeipean. “Oā mbēaō ré i
n-āiſte aſam maireacēaint mīle blian b'fearſ liom ſac
don lá de'n mīle blian ſan do ēaiteam ar mūlac mo ēinn
ſa laitiſ aſ ſſlābairēacēt 'nā don lá amāin do tſoio !”

B'eigean do ūrian eirſe ar. Ní móſ de'n tſaſar ſan,
amēac, a ūail uime ar a ēuair. Na ſſr a ūail uime, ré
neam-ſuimeamlaēc a bí oſta ſar ar laſair ré leō, do ūain
a ēaint an neam-ſuimeamlaēc oíob. Do tuſaō oóib na
h-airm aſur do cūirpeaō aſ oéanam na ſleacairēacēta iao
aſur tſiúrēoírí 'n-a mbun, aſur bí ſac don deaſſam nār
ſó fāda ſo mbeoír ābalta ar aſaō a ēaſair ar loēlanac
i ſcaē aſur ar ēleat a mūineāō oō.

Um an am 'n-a ſaib an ēuair do 'ā cſioēnuſaō bí mearſa
i n' aighe aſ ūrian ſo mbēaō ſuar le cūiſ mīle ſiōſo fēar
ollam aige i ſcōir na loēlanac nuair a ēioſaioír. Do
ſeír a bſeiteamantair iſ ſo euan ūaile āta Cliaē a bíoſar
le teacēt. Bí eōlur maic taſarſa aige do ēlaimn ēair,

asur doir na cineadaib eile ra Mumain, ar na bóitrib go baile áta Cliait. Ní raib don baogal go mbéad na rloigte as dul amú' ná go mbéitir as brút ar a céile ná as teac ciorra ar a céile.

Bí fíor aige, dá mbéad fíor Éirean go léir i n-donfead aige, go mbéad bpeir móir asur daicad míle fear aige, asur bí fíor aige, dá mbéad ran amlaib, ná tiocfaid don éogaib, mar ná raib don éomáic larmuib, i n-don páirt de'n domhan, a d'féadfaid aghaid a tabairt ar éomáic na h-Éirean dá mbéad fíor Éirean go léir i n-donfead. Ad bí fíor aige go maic go mbéad cuir d'féaraid Éirean ar taob na loclanaic, asur go mbéad cuir acu ná raigad i n-don éor ra éairmirt. Uein ré a díceal, ra éairt, ar an dá aicme rin do luigeatugad an oiread asur doib' féitir é. Cuir ré go roileir or comair aigne na ndaoine, coitcianta, asur inr gac áit 'n-ar labairt ré leir na daoine, dá braigad na loclanaic an lám uadair ra éogaib a bí as teac go ngeóitir do éoraid i n-gaeólaib Éirean éom tiubairteac ran gur d' fearr go móir dá raib de ériortagtib ra n-oileán báir a d'rágail ra cat a triortí 'ná maireadaint i n-Éirinn i ndiaic an áta ran. Cuair an éaint rin i bpeitir ar fórmóir na ndaoine. Tuigeadar go raib an éirinne ra éaint. Socairuigdar a n-aigne ar an lám uadair a beic acu féin nuair a tiocfaid an cat nó tuicim ra cat. Cuair an focal ran amac amearg na ndaoine inr gac don ball. Ní h-ar teac ó'n gac a bitir doinne as tráic, ad ar tuicim ra cat nó an namair do tuicim. Cuair daoine i taitic an focail éom móir ran go raib a n-aigne focair acu, go breag féir, gan don éorbuair, ar dul ra cat, nuair a tiocfaid an cat, asur ar gan teac ar. U'finé raogal a gair gac fear amac do féin, go d'ic go d'tiocfaid an cat ran.

Ní baogal gur fág Urian gan cur 'n-a luige oira go léir.

as teacét anall ó nís na h-íoruaíde agus cé n' b'iaó na taoipeada a béaó 'n-a bun. Do h-innreaoó do cao é an neart rloíó a béaó as teacét aotuaio ó ínríó Oré agus ó ínríó Sall agus cé n' b'iaó na taoipeada a béaó i mbun na rloíó ran. Agus do h-innreaoó do náé namáio ar fao a béaó as teacét; go mbeaó congnam fear, agus nár congnam fuaiaé é, as teacét anoir aotuaio ó Saeólaib Alban, cun buille bualaó le Saeólaib Éirean i scoinnib cómaét loélan, agus go mbeaó an dá nís uapal, an dá ílaoir ílór, i gceannur an congnaim rin. Fuair Caoilte amaé, leir, go raib rloíóte as teacét anoir ó'n gceann tuaio de'n Almainn as cabruaó le namdaib na nSaeóal. Bí, ba dóic le tuine, an íááanaét go léir, coir agus tuaio, as cruinnuaó agus as eiríge, mar a béaó tonn móir faraise, cun an oileán reo na h-Éirean do báé agus do múcaó agus do éraoéaó o' don móir-iaiaét amáin.

Bí an t-ollmúcán ar riúbal go h-uacbárac inr gac don ball, ar fuio na h-Éirean agus inr na dútaib éall, ac 'n-a taoó ran a' r uile ní raib ac rítcáin agus capaoar inr gac don ball, i n-Éirinn agus ear lear. Ba cuma é nó an ciúnar poimir an tóirénió. Bí an tritcáin ann. O'á b'íó rin bí neart do Caoilte agus o'á aicme féin ar beir inr gac don cúinne, as fairé agus as fágaíl eóluir, agus bí, ar an gcuma gcéadna, neart do'n namáio ar a luét fairé beir acu inr gac don cúinne o' oileán na h-Éirean, as feucaint agus amúcaó agus as fágaíl eóluir, cóm maíé agus dob' féioir leó é.

Pé cúir a bí leir, bíoó go n'oeis Caoilte anonn go mme go críocáib loélan, agus anonn go Caéar na Beirbe, níor deineao don iaiaét ar don cúir irteaé a óéanaim air ná ar baínt leir i n-don traáar cuma. Éus pé féin aipe maíé gan don olíó a b'ireaoó.

Íoir an dá aicme fairé ba óeacair puinn eóluir a beir

1 n-Éirínnn a shan fíor do'n namhaid, agus ba ró d'eacair do'n namhaid don cor a cupr díob a shan fíor do chaoilte. Ní raib aš šac taob le d'eanam ac beic 'šá neartušaó f'én cóm maic agus doob' f'íoir leó é, agus beic a d'iaraid eólur a nirt do coimead ó'n dtaob eile cóm maic agus doob' f'íoir leó é, so d'í so bpléaršar an tóirneac eatarra.

Bí d'á pašar eólur aš šac taob de'n d'á taob 'á éruinnušaó. Bí šac taob a d'iaraid eólur a d' f'ášail ar na neitib ab pašar a d'eanar cupr le n-a neart f'én agus ar na neitib ab pašar a d'eanar bainc ó neart an taob eile.

caibidíol XIV.

congnam do'n congnam.

Ri raib d'rian abar iméighe ó Ceann Cora, ar a éuairt aš, agus 11am agus a n-áir iméighe i scuallac d'rian, nuair a tugaó f'é n'eara d'aoine iaraeta aš teac ann. Níor cuirar don trum ró mór ra méir rin. Bíor d'aoine aš teac ó šac don páirt d' Éirínnn so ceáraitin m'earšais aš ceannaac na n-arrm. Bí cúram teiglaig an árois i šCeann Cora ar an ároisáin, níor ná b'iongnar, agus ba léir do šac doinne so raib ri ábalta ar a rmac do cupr i b'íorm agus ar muintir an teiglaig do coimead f'é n-a láim, agus ar a šceann a coimead f'úta, agus ar a cupr f'iaab oíra a ngnó d'eanam mar ba ceart. D'á b'is rin, nuair a tugaó d'aoine iaraeta ann, ní leigear eadla d'aoinne de muintir an teiglaig don ruo a tabairt f'é n'eara ná acn cupr irteac a d'eanam ar neitib ná b'ain leó, dar leó f'én.

1 n-éagmair na n-aoine iaraícta eile d'ár táinig ann táinig Amhlaoibh ann. Sa n-oíðce ipead táinig ré, agus bí fíor as Sormhlait roim ré go raib ré as teact. Do fíleamnuis ré irteac a san fíor do'n teiglac. Ní feacaibh aoinne é. B'éigean do teact ar an gcuma ran mar bí an 10 na d aithe ra n-áit air, agus dá bfeicte ann é do fíorfead an ráfla inir Caíais agus Uib Máine. Anran do fíorfead ré Murcáid agus Urian agus níor b' fíor cao a tiocfaid ar. Táinig ré ann ra n-oíðce, a san fíor d'aoinne. Nuair a bí ré féin agus Sormhlait i bfochair a céile, i reómra a bí adrao irteac, do cuir rí na mílte fáilte roimhir. B' fíurirte a d' aitheint ó'n gcuma 'n-ar glac rí é go raib an saol acamair go maic eatarcta. Ná feadfaid ré beic nib' acamairte.

“Ó! a mhic ó, a laos,” ar ríre, “nác faoa gur féadair teact! Síleat ná tiocfa coíðce. Conur tá an obair as dul cun cinn? Caite a buailfead an buille do fíorfaid rinn ó'n annrigan, ní h-ead ac ó'n rluas annrigan! Caite a tiocfaid an cáidair, a mhic?”

“Tiocfaid an cáidair amáireac, a máidair,” ar reiréan, “dá mbéad do taob-ra de'n obair déanta.”

“Conur féadfaid mo taob de'n obair a déanamh anoir agus san Urian anro? An faid a bí ré anro bí an eapcú ran Caíais míoir as faire oim inr sac don cúinne sac don rae foluir. Ní féadfaid cor a cuir tíom san mé féin a cuir i gcontadairte. Tá Murcáid as faire oim. Tá Donn mac Deatad as faire oim. 'Sé mo tuairim láidair gur dein an t-eapbos úo a bí anro ó'n Róim ruo éigin, nó go n-óidairte ré ruo éigin, do cuir iad go léir ar a gcoraint féin oim. Tugad ré n-deara é, cupla uair, as feudaint oim, agus níor caite an feudaint liom. Meafar gur feuc ré trearna tríom. Ní feadair an doimh cao a cuir iad go léir ar a gcoraint féin mar atá. Níor deinear don nío

an áit reo fút féin. Ua cóir go bfeadpá ruo éigin a
 déanamh nuair a tiocfaid an t-Árdríge reo abaille. Nár cóir
 go bfeadpá beir ollamh i ttreo nár gáid duit tú féin a cur
 i n-aon contadairt nuair a béad ré ra baile. Tá ré ana-
 doir. Dá ttagad an bár air oíreac nuair a béad ár
 neart as teacit irteac i gcuan báile áta Cliait béad gac
 aon ruo ar ár tcoil asainn láirteac. Béad éire asainn
 gan a beir oíreac oíreac asur aon fear amáin do
 cailleanaint. Do tuitreac neart úrman ar a céile.
 D'éileod' m'lfacalainn airir an Árdrígeac a bainead de
 cun i tabairt do úrman. D'éileod' murcad an Árdrígeac
 ó 'ré an rígeamha é. D'éireod' ua néil cun gan an
 Árdrígeac o' fágailt as doinne acu ac i beir aige féin.
 Béidir go léir as marbhad a céile láirteac bonn. Níor
 gáid dúinn aon ríoc o'á nuaas o' fágailt. Marbó'oir féin
 a céile dúinn. Ní béad le déanamh asainn ac rgailead leó
 asur beir as brúit irteac oíra fé mar a béidir as laghad
 a céile. Um an taca 'n-a mbéidir oírgeite asá céile
 béimí-ne i reilb an oileáin. Déin ruo éigin, a máair.
 Tabair congnam éigin do úrman cun an tgaile reo
 o' fágaint. Ir mict oó imteac.

“Déanfao mo díceal, a míc ó,” ar ríre. “Ac caitir
 aon ní amáin a gailleanaint dom, a amlaib,” ar ríre.

“Gailfao aon ruo ir maic leat duit, a máair,” ar
 reirean. “Cad é an ruo é?”

“Gail dom,” ar ríre, “má eirgean linn go bpoirair
 niamh.”

“Aililiú!” ar reirean, asur do leat a oá fúil air.
 “As magad áaoín tú, a máair!” ar reirean.

“Ní h-eaó, a míc mo croíde!” ar ríre. “Lom oáiríub
 atáim. Níl cor 'n-a croíde ná 'n-a h-aighe ná fúil 'fíor
 asam. Níor buail a leicéir eile riamh umam. Go tóí gur
 buail pí féin umam níor meap go maib a leicéir ar bit.

Níor mearar sup b'féidir a leitéir a beir ar bit. An oíðce úo a bíobair go léir anro nuair a éonac tu as pince léi mearar ná feaca miam don beirt éom h-oileamnac o'á céile. Ní mire amáin a mear é. O' aipegear an éogarmac : 'Ó ! nác áluinn an lánma a déanfaroir !' An ngeallfair dom go bpórfair i má eipegean linn ? ”

“ Níl eipegte linn fóir, a máchair,” ar reirean, “ ac ní doic liom sup mirce dom a geallamaint duir go bpórfao i———má póran rí mé. Tá ré i mbéal sac doinne go bfuil pocair aici 'n-a h-aighe san póraf éoíðce.”

“ O'n aighe atá curta asam uiréi ní cuirfead ran féin blúipe iongnad orm,” arsa fformflait. “ Tá meón ana máit, ana naomta, aici. B'féidir go n-ataróc' rí a h-aighe. Ir cuimín liom cogarmac eile o' aipegear an oíðce éaduna ao' taob-ra. 'Ó,' adveiréi, 'nác móir an truaas ragar a déanam dé !' Cúir gáire cúgáinn ! Ac pórfair i má póran rí tú ? ”

“ Tá go maít, a máchair,” ar reirean. “ Ní doic liom, amtae, go bpórfad rí mé pé tatant a déanfair uiréi. Ir éasramlac an bean tú, a máchair,” ar reirean. “ Mearar go marbórfá mé níba cúirge 'ná mar a leigfeá dom i póraf ! ”

“ Oá oirigteá a feabair mar a cuigim-re é ní mearfá ran,” arsa fformflait.

Cugadair formóir na h-oíðce as caint. Cug amlaoir cúntar cruinn di ar an neart a bí le teact go h-éirinn cun reit na h-éirean do glacad éom luac asur geobad brian báir. O'inir ré di cad é an neart fear a bí ollam as ríis loctan asur cad iad na loingear a bí ollam ar uirge aige. O'inir ré di cad é an neart fear a bí ollam as ríis na h-lopuaidhe, asur cad iad na loingear a bí ollam ar uirge aige, asur conur mar a bí beirt mac an ríis, an beirt oisfeair ba éreire asur ba éreine i oir na h-lopuaidhe an

uair rin. as teac̃t 'n-a b̃pearaib̃ cinn-míain ar ílóiḡtib̃ na h-íoruaib̃e.

D'ínir ré 'óí conur mar̃ a b̃í Sígur̃to mac̃ lódaí. níḡ Ínri h-Or̃c, c̃un teac̃t asur̃ mór-íluaḡ aige d'íearaib̃ luaḡa láioipe c̃ruaḡa ó Ínriḃ Or̃c asur̃ ó Ínriḃ ḡail, ó ḡḡaḡaḡ asur̃ ó C̃eann Típe asur̃ ó-r na d'úḡaib̃ rin ḡo léir mór-c̃ímpal.

Ṣṡ ré ḡaḡ aon c̃úntar mar̃ rin 'óí ar̃ an ḡcuma 'n-a íaib̃ neart loḡlan íuioḡe an uair rin asur̃ ar̃ an ḡcuma 'n-a íaib̃ an neart as̃ méaduḡaḡ asur̃ as̃ d'ul 1 n-ac̃íuinníḡe 1 n-aḡaib̃ an lae. asur̃ c̃uir̃ ré 'n-a lúḡe ar̃ a h-aig̃ne ná íaib̃ aon níḡ as̃ teartubáil íearṡa ac̃ b̃ár Òríain.

D'ían Am̃laioib̃ 1 ḡC̃eann C̃opa an c̃uio eile d'e'n oíḡce rin asur̃ an lá a b̃í c̃úḡainn. Níor̃ ṡaírb̃eáin ré é íeín d' aoinne 1 ḡcaiteam̃ an lae. C̃óm̃ luaḡ asur̃ b̃í am̃ máírb̃ na h-oíḡce aip̃ir ann d'ímṡiḡ ré. Ṣṡ ré aḡaib̃ ar̃ b̃aile ḡṡa Cliaṡ. C̃uaib̃ ré c̃un cainte le Sitr̃ic, níḡ loḡlanaḡ b̃aile ḡṡa Cliaṡ, asur̃ d'ínir ré d'ó an uile íocal d'e'n c̃aint a b̃í íoir̃ é íeín asur̃ ḡormílaṡ.

B̃í ead̃al ar̃ an mb̃eirt ná d̃eanaíḡ ḡormílaṡ an b̃eart. Níor̃ ṡaíṡn leḡ 1 n-aon c̃op̃ an b̃aíḡ a ṡaírb̃eáin íí a b̃eíṡ aic̃í d'ó Míam. Ṣuig̃eadoar̃ 'n-a n-aig̃ne má b̃í cong̃nam̃ le ṡab̃aíṡ d'ó Òríain c̃un im̃ṡeac̃t ar̃ an íaoḡal, asur̃ má b' í ḡormílaṡ a ṡab̃aíṡ an cong̃nam̃ ían d'ó, náí b' íoláir̃ cong̃nam̃ a ṡab̃aíṡ d'ó ḡormílaṡ íeín ía ḡnó.

Conur̃ a ṡab̃aíṡaí an cong̃nam̃ ían 'óí, am̃ṡaḡ, asur̃ caḡ é an íaḡar̃ an cong̃nam̃ a ṡab̃aíṡaí 'óí? B'íní an c̃eíṡṡ acu. asur̃ níor̃ c̃eíṡṡ íó b̃oḡ í.

CAIBIDÍOL XV.

buille fé tuairim; nó,
fuadair ná feadair.

Bí an beirt irctiḡ i reómra i ríḡteiglaḡ Sitruc i mBaile Áta Cliaḡ agus iad aḡ cur 'r aḡ cúiteamh i ttaobh an rḡeil.

“Ní déanfaidh rí an bairc,” arsa Amhlaoibh. “Ní'l an rḡairc cóm láidir aici agus do mearaḡ. Siné fé nḡair ḡan an ḡnó beir déanta faḡó. Do cuirfaidh Niam aḡ faire uirḡi. Iri Niam a cōirḡ i ar an obair a déanamh an faid a bí Urian ra baile, aḡ ní leir an bfaire do cōirḡ rí i. Cuir Niam ḡormflait ó'n nḡnoc ḡníomh a ḡan fíor do ḡormflait féin. Deirim an méirí reo leat, a ríḡ. Tá bḡanaḡ Urian ra baile i ḡCeann Cora agus tá bḡanaḡ Niam ann, agus i féin agus ḡormflait a beir cóm mōr i ḡcuidéactanaḡ a céile agus bíodair, ní déanfaidh ḡormflait an ḡníomh i n-aon cōr. Déad rí ceapairḡ ar an nḡníomh a déanamh, aḡ an faid a déad Niam ann agus i fé rúilb ḡormflait, agus a h-anál aḡ toul fé ḡormflait, agus a ḡut agus a ḡáire aḡ toul fé ḡormflait, ní déanfaidh ḡormflait an ḡníomh.”

“Aḡ!” arsa Sitruc. “Airíú, ná cōlḡairead an buacail tu! Cá bḡairair an fáidéamlaḡt ḡo léir? Ba tōic le tuine ḡur aḡ bḡeicniusaḡ aigne an tuine a cōirḡ do faoḡal.”

“Abair do roḡa ruḡ, a ríḡ,” arsa Amhlaoibh, “i ttaobh conur a cōirḡar mo faoḡal, aḡ bain-re an cōuar anuar ó'n ḡceann tōiom mura bḡuil an ceairḡ ra méirí úo aḡam. Déad an ruḡ aḡ uainn déanta faḡó mura mbéad Niam a cōadḡt ḡo Ceann Cora. Cūn na faire déanamh iread do tusaḡ ann i. Uein rí an faire, aḡ ní leir an bfaire do cōirḡ rí an ḡníomh, aḡ le h-i féin a beir ann.”

“Ba dóic liom gur conur a déanfar an gníomh an ceirt anois agus nác conur a coirgeadh é. Ó bheithníghir an corṡ cómh maith b’ féidir go bfuil bheithníghadh éigin déanta agat ar conur a curfar an corṡ ar an rígh,” arsa Sitruc.

“Tá an bheithníghadh ran, leir, déanta agam. A rígh,” arsa Amhlaoibh.

“Ir maith é rin. Sgaoil cúṡainn toradh do máctnamh,” arsa Sitruc.

“Ar aighigh riamh,” arsa Amhlaoibh, “conur a veineadh áitirígh de Dáirmaid mac Céirbheoil?”

“Do marbuisgeadh Tuathal Maolṡarbh,” arsa Sitruc. “Ac ar aighigh-re cad d’ imthigh ar an bfeair a mairbh Tuathal?”

“Do veineadh goin ṡaláin dé,” arsa Amhlaoibh.

“Go díreac,” arsa Sitruc; “an puo a d’ imthéod’ láitireac bonn ar an t-é a mairbhóed’ Úrman, ac ro a beith de deirṡuigeacht ior an dá rṡéal. Do veineadh goin ṡaláin de ’n t-é mairbh Tuathal, ac tar éir an gníomh a veineadh dé é. An fear a tabairfadh fé Úrman a mairbhúghadh, roimhir an ngníomh a déanfaí goin ṡaláin dé.”

Úi an beirt ag caint ar an gcuma ran. Táinig reirbhíreac irteac.

“Tá duine ra dóirre agus ba maith leir labhairt leat, a rígh,” arsa’n reirbhíreac.

“Tabhair anro irteac é,” arsa Sitruc.

Do tugadh irteac é.

Síodé raṡar duine a éonaic an beirt nuair a táinig ré irteac. Fírin beag agus ceann móir air. Úi folc oṡar ar a éeann, folc tiorom agus é ag tuitim anuas ar a ṡuailiub agus riar ríor ar a rlinneánaih. Úi mar bheadh raca beag óir ar ṡac taobh d’á éeann, agá uireanaibh, ag coimeadh a ṡruaige riar d’á éadon agus d’á fúilub. Úi éadon leathan áro air agus fáibhí tpearna ann, ’ṡá tairbheáint go raih ré, an cúro ba luṡa dé, trí fícto blian. Úi ríon fada díreac

Ար ԴՏՐ ԾՃ ՔՍԼ ՄԱԻՇԵ ՈՐՈՒԱ ՔՕԼՍՐՄԱՐԱ ԱԶԵ, ԴՏՐ ԼԱՐ
ԱԻԲԻՏ ԾՕ ՄԱԻՇ. ՄԻ Ա ՇԵԱՆՆԱՇԱ ՔԱՐՕԼԵԻՇԻՆԵԱՇ ԴՏՐ ՄԻ ՔԵԱՐՕՏ
ՇՐՈՄ, ԼԻԱՇ-ՏՐՈՄ ԱՐ ԴՏՐ Ի ԱՏ ՇՍԼ ԱԾՔԱՐ ՔԻՐ ԱՐ Ա ԽՐՈԼԼԱՇ.
ՄԻ ԽՐԱՇ, ՈՐ ՇԼՕՇԱ, ՇԵ՛Ն ԷԱԾԱՇ ՔԱԾՅԻՐ ԽԱ ՇԵԱՐՇ Ա ՅԵԻՇ ԱՐ
ՇՍԻՆ՝ԱՔԱԼ, ԱՆԻԱՐ ԱՐ Ա ՔԼԻՆՆԵԱՆԱԻԾ.

“Cao é an gnó atá agat díom-rá, a bhuine m'acánta?”
 Anna Siúcra leir.

“Liaḡ ipeaḡ mé, a píḡ,” arpa’n ouine iapaḡta. “Tá mópán de épioḡaib an doḡmain riúbalta aḡam i ḡcaiteam mo paḡḡail. Ó’n mbpeactain anall a ḡánaḡ le dḡanaíḡe. Tá mópán taitḡíḡe aḡam ar na ḡalapaib a ḡaḡan ar an nḡuine, aḡur ar na neitib ir peapir cun na nḡalap ran do leíḡear. ḡánaḡ anpo ḡo dḡí an ḡaḡair peo aḡ bpaḡ air ḡo mb’féitoir ḡo bpéaḡpáinn úpáio a dḡanaib ann de’n eḡlur aḡa aḡam aḡur paínt tairbḡḡe dḡanaib do dḡoíne a bḡaḡ ’n-a ḡáḡar. Ir léir duit féin, a píḡ,” ar peipean, “ḡur pió bḡaḡ an ḡnó a bḡaḡ aḡam’ leitḡéio aḡ teacḡ anpo cun na h-oibpe rin a dḡanaib ḡan mé féin do cun i n-iúil ar dḡúir do’n píḡ aḡur ceao a dḡiapaio air.”

“Τά παν φίον σο λέον,” ἀρᾶ Σιτῆς, “ἀέ κά ὅ’ φίον
τοῖν-ρα νάε τοῖοῦαίλ ἁ θέανφά τομ’ ὅδοινη τά τοῦζαῖνν ἁν
εατο παν τοιτ,” ἄσυρ εὐιρ πέ ζάιηε ἀρ. “Κά ὅ’ φίον τομ,”
ἀρ ρεῖρεαν, “νά ζυρ ὅ’ ἀμλαῖο ἁ ἐὰθαφά νιμ τοῖνν σο
λέη.”

“Cúir gáire chúat, a níg,” arís ‘n duine iarda. “Ní gáó dom a d’innpint duit-re, a níg,” arís reiréan, “Sur b’é meón asur náóúr an liaig sur túirge leir go móir leigear a déanamh ‘ná don díobáil pláinte déanamh d’ don duine. Tuisim go maic cao a bainéan le nim, asur cao a bainéan le duine do leigear ó nim dá mbéad pé tar éir an níme do tógaint, pé ‘cu le tionóirg nó le toil a béad an nim tógta aige. Ac ní gáó dom beic ‘gá innpint cao a d’réadófaínn a déanamh. Tá teirtiméiréadtaí anro asam ó

nígctið ašur ó uairlið ašur ó coláirtíð móra, 'šá tairbeáint cao é an rašar mé, ašur cao é an rašar oibre a ðeinear ceana inr na h-áiteanaib eile 'n-a raðar rar a tótanas anro."

Ţarainš ré amac beart pápéar ašur rin ré cun an níš iao. Ţós Siťric iao ašur érom ré ar iao ao léiŷeao. Ţairbeáin ré o' Amłaoib cuio acu. Ao léiš Amłaoib iao.

"Ţim arta ro," arfa Siťric, "šur lonán ir ainim ouit."

"Ireao, a níš," ar reirean. "lonán m' ainim."

"Ţá šo maiť," arfa Siťric. "Ţá mo ceao-ra ašat cun don tairbűte ir féioir leat a ðéanam ao múintir na caťarac ro. Ir oóca šur cuma leat cé 'cu loclanaiš nó éireanaiš an múintir n-a n-imireoćair ao cuio eoluir opťa?"

"Ir cuma, a níš," arfa lonán. "Imireoćao mo cuio eoluir ar an múintir ir mó a éifeao 'n-a šáťar ašur ar an múintir ir fearr a ðiolťao mé."

"Ó, tuišim," arfa Siťric. "Ba ðóic liom féin, amťac," ar reirean, "šo bfašao ouine a řiúbłuiš oirao ašur řiúbłuišir-re ceannac ar a cuio eoluir, ašur oiol ar, níof fearr 'ná mar a šeobair-re ra caťair reo."

"Conur ran, a níš, le o'ťoil?" arfa lonán.

"Ba ðóic liom šur 'mó níš, nó árońiš, šur maiť leir tupa beit i n' aice i šcomnuiše aš feucaint i noiaiš a řlainte oó, ašur šo mb'féioir šur b' fearr a ðiolťao ré tú ar ao cuio eoluir 'ná mar féaoťao oaoine boćta na caťarac ro tú oiol," arfa Siťric.

Ao šeat šnúir lonáin.

"Ţá šo maiť, a níš," ar reirean. "Ní'l don puo ab fearr a taitnfeao liom, má'r cuise atá t' onóir, 'ná an šnó ran a ðéanam ao t' onóir-re. Ţaðarřainn aipe maiť ao'n šnó, ašur ir oóic liom, nuair a bəao taitiše ašat ar m' eoluir ar feao tamail, ašur ar m'obair, náć šo řó bōš ba maiť leat řšararaint liom."

“Ní h-orm féin a bíor as cuimneam nuair a labhair,”
 arsa Siúcric. “Ír ar Áiríog Éirean, ar Órian, a bíor as
 cuimneam.”

Do dhoicéig gnúir Lonán. Níor labhair ré. B’fuirirte a
 d’aicint go raib ruo éigin náir b’fóganra iricig aige i
 scoinnib an Áiríog. D’feuc an beirt eile ar a céile. Ar
 bail do labhair Lonán.

“Sabaim pároun asat, a rí,” ar reirean, “asur asat-
 ra, a rí,” ar reirean le h-Amloib. “Cáinig ainim an fíir
 rin ró oban orm. Cáinig ainim an Áiríog rin ró oban
 orm,” ar reirean. Do rtao ré. “Méarar sur ort féin a
 bír as tráct, a rí,” ar reirean.

“Ní méaraim,” arsa Siúcric, “go bfuil don ghráó ró mór
 asat do’n Áiríog.”

Níor labhair Lonán, ac do dhoicéig a gnúir airíir.

“Ac bíor náe orm féin a bíor as cuimneam ar d’úir
 b’féidir náir b’féarfa dom ruo a déanrainn ’ná cuimneam
 orm féin anoir. B’féidir náe i scóinnuige a tiocfaó do
 leicéio-re ciorra orm. Tar eugam anro amáireac asur
 b’féidir go bfeadraimíir rocaruagáó,” arsa Siúcric.

Do gael gnúir Lonán airíir. Ba dóic le duine air sur
 rígeacó a bronnaó air bí ré cóim h-ácarac, cóim móralac,
 cóim buideac.

D’imicig ré. D’feuc an beirt ar a céile:

“Cao é an fuadar é reo fút anoir?” arsa Amloib:

“Fágaím le h-uadacó,” arsa Siúcric, “ná feadar cao é
 an fuadar é reo fúm!”

“Ní’l don ghráó as Lonán do Órian,” arsa Amloib.

“Cá an méio rin roiléir go leóir,” arsa Siúcric. “Ní
 feadar an doiman cao a dein Órian air.”

“Ír ’mó duine náe é sur dein Órian oroc beairt air,”
 arsa Amloib.

“Bí ré ar bair mo teangsan dá uair a d’fiarraige dé

cao a d'ein b'rian air, ac b'i easgal orm go ramlóe' ré go raib cúir éigin agham leir an gceirt a cúir cuise," arsa Sitruc.

"Tiocfaid ré anro amáireac," arsa Amhlaoib.

"Ní deirim ná go dtiocfaid," arsa Sitruc.

"Aghur cao a d'éanfair leir?" arsa Amhlaoib.

"B'féidir gur 'mó ruo a féadfaí a d'éanam leir," arsa Sitruc.

Do rtao an beirt aghur iao ag maectnam. B'i Sitruc 'n-a ruide ar cátaoir aghur b'i Amhlaoib ag riúbal ríor a'r ruar. Tug an beirt tamal maié ar an gcuma ran. Ar ball do labhair Amhlaoib:—

"I'r fíor ran," ar reirean. "I'r 'mó ruo, b'féidir, a féadfaí a d'éanam leir. Tiocfaid ré anro amáireac. Ní gáó dom a ráó leat aipe máit a tabairt. Fais-re greim air má 'r féidir é, ac ná leis do don greim fágaíl ort."

"Ná bíod easgal ort," arsa Sitruc: "Mar adúbart, ní'l don ríoc d'a fíor agham fóir cao a d'éanfair. Ré ruo ar a rocaíofair ipé lonán féin a rocaíócaid air, uaid féin."

"Siní an cáint," arsa Amhlaoib. "Anran, má rgeíóean ré ir air féin a rgeíófid ré."

Do rgar an beirt i gcóir na h-oíóce:

CABIDIOIL XVI.

CÓMACT LUIBNEADA.

Seactmain díreac tar éir na h-oíóce 'n-a raib Sitruc aghur Amhlaoib aghur lonán i b'rocair a céile irtis i teiglac Sitruc i mbaile áta Cliaé, b'i gormflair aghur beirt d'a

mnáib coimhdeácta as riúbal ar bhuac glaire bige a bí as gabáil tar nígsteiglae ùrain i gCeann Cora. Conacathar as gabáil eúca aníor ó tpeó luimníge capal asur cárbat asur beirt ra cárbat. Nuair a táinig an cárbat i gcómhgar na h-áite 'n-a raib na mná uairle do rtao an cárbat.

“Siné nígsteiglae an ártóig asat anoir,” arpa duine de'n beirt leir an ntuine eile, “asur riní an ártóigán féin, gormflait, an beanuairal ir doirde de'n triúr, an bean n-a bfuil an t-éadóac corcra uiréi.”

Táinig an fear eile amac ar an gcárbat.

“Ní dóca,” ar reirean, leir an bfeair a d'fán irti, “go mbeir a tuille gnóta asam díot-ra inoiu. Tá pé cómh maic asat caraó tar n-air.”

Díol pé é asur éir pé uair é, asur tús pé féin asair ar an áit 'n-a raib na mná uairle as riúbal. Níor rtaothar d'á gcaint, ná níor fámluig pé gur éiríodar blúire ruime ann go dtí go raib pé ar a n-asair amac. An uair rin féin geóbdair éirí tar fúcaint air ná don trum a éir ann mura mbéad gur éir pé é féin ar a d'á glúin ar asair gormflait amac asur gur rin pé leir éirí.

“Sabaim pároun asat, a ártóigán,” ar reirean, “ar b'é toil do soille an leir rin do léigead. Ó ní loclanae áta clait iread í.”

“Déir atá uair reo ir dóca,” ar ríre leir na mnáib coimhdeácta, asur do ruig rí ar an leir. D'áitín rí an ríribinn a bí ar an gcómhac. B' fíor do'n duine é gur ó Síric a fuair pé an leir le cabairt as triall uiréi. D'oráil rí an leir asur érom rí ar í léigead. Ar ball d' fúe rí ar an bfeair. D' fúe rí go géar air. Fírin beas ab ead é asur ceann móir air; an fear céadna a bí irti i tpeiglae níg loclanae áta clait an oíde úo, reáctmáin poimir rin, as caint le Síric asur le h-amlaib.

O'feuch Sormflait ar na mnáib coimheadta.

"Teiríis-re irthead, a clann ó," ar ríre. "Oirlean dom labairt leir an nrouine reo i n' donar."

O'imtíis an beirt ban.

"Cím," arsa Sormflait leir an bfeair, "sur lonán ir ainim duic-re."

"Ireadó, cun do toile, a Árpóisgan," ar reirlean.

"Cad éirise sur cuirhead anro tú?" ar ríre.

"Do réiríis an ríis liom, a Sóillre," arsa lonán, "cun go ndéanfaínn, mar ir ghnát a déanam do ríis, aipeadar a tabairt do'n bia agus do'n uis a curraí or a cómair le caiteam, le h-eagla go ndéanfaí éagsóir ari, le h-eagla go dtabairfaí ním dó."

"Agur cad 'n-a taob náir coimeádo ré tú?" arsa Sormflait.

"Dúbairet ré liom, a Sóillre," arsa lonán, "go mb'éiríoir sur mó an ghnó beaó anro díom féin agus dem' éirio eóluir agus dem' éirio fogluma 'ná mar a bí aise féin díom. Ir dóca sur inir ré ra leirir cad é an ghnó ba dóic leir a beaó anro díom?"

"Do réir mar a éiríim-re an éaint atá ra leirir ir 'mó ghnó féadfaó beir anro díot," arsa Sormflait.

"Ní mó na ghnótaí a ó'féadfaó beir díom anro, a Sóillre," arsa lonán, "'ná na ghnótaí a ó'féadfaínn-re a déanam anro."

"Ac go ndíolfaí tu arta, ir dóca," arsa Sormflait. "Agur ir dóca," ar ríre, "o'á méio iao na ghnótaí sur b' ead ba mó a beaó le díol arta?"

"Do réir deaópaím, a Sóillre," arsa lonán.

Do rtao Sormflait ar fead tamail mairt. Uos rí a beal cun labairta cúpla uair agus níor labair rí. Ir amlaio a dúin rí a beal ariúr agus do lean rí o'á maectnam. An faio a bí rí ag maectnam bí lonán ag feucaint uair ar an

rruacán ašur ʒan don cor aige 'á cúir de. Do bog rí a béal cun labairtá fé veirre ašur do labair rí.

“Tá ré cóim maic ašam an ceann a bainc de'n rʒéal uirt,” ar ríre. “Tá oirlead anro ašur cpoctáó tú reatc n-uairre dá bʒaigʒí amac oit é.”

“Ir fíor ran, a árroríʒan,” arpa lonán.

“Nac breas bog a ʒlacan tú é!” ar ríre.

“Tá iontaoib ašam arat, a šoilre,” ar reirean. “Oúbarc leir an ríʒ i n-áct Cliact ʒo raió iontaoib ašam arat.”

Do cʒuaró a rúil ašur a ʒnúir ašur tuʒ rí oíoc feucaint air.

“Ní feicim,” ar ríre, “cat é an cúir ʒo mbéat an iontaoib rin ašat aram-ra, a ʒiolla. Ní'l cʒot na rípinne ar an ʒcaint rin.”

Tóʒ rí anáirde a lám fé mar a béat cómarcá éiʒin aici 'á déanam. Do rit cúicí anuar ó'n ríʒteiglac ceatmar o'feapair luatá láirre ašur a claióeam noct i lám ʒac rir acu.

“Cupar ra carcair an fear ran,” ar ríre, ʒo breas réir. Ba oíoc le uirtre ʒur cun a uinnéir a o' oíruig rí é breic, do labair rí cóim cneartá ran.

Do ruʒat ar lonán ašur do cuireat irteat ra carcair é: Do léiʒ ʒormflait an leicir airí, ašur uirt rí a maectnam airí ar an ʒcaint a bí ra leicir. Sióí an caint a bí ra leicir:—

“A máctair,

“Déanpair ré reo an ʒnó: Tá a cúir réin aige cun na h-oibre déanam. Ní mirt, ámtac, é oíol ʒo maic; anran beir dá cúir aige cun na h-oibre déanam. Ní h-obair tútat a déanpair fé. Tá an t-eóluir tar bárr aige.

“Tá an neart ʒo léir ollam ar pʒeabat irteat

cúḡainn cóm luat aḡur o' aipeócaio ríao an tárḡ.

"Oá b'féat'raí an ḡnó óéanam cóm luat aḡur béao an éuair'o epíocnuighe b' rin mar ab f'earr é. Óéao fíor na h-aimprie aḡainn aḡur o' f'eat'raimír an aimprie o' f'píetálam. Óéan'raí'o an f'earr ro an ḡnó. Ná caill.

"I' eól tuit cé h-é

"Míre."

Nuair a b'í beaḡán aimprie caíte aḡur uain fáḡalta aḡ lonán ar rḡannra t'eaét i ḡceairt air, oó ḡlaoió rí airír ar an ḡceat'rar.

"Tuḡtar cúḡam anro an f'earr úo," ar ríre.

Oo tuḡao.

Nuair a b'í an beirt 'n-a n-aonar airír oó laḡair ríre. B'í lonán aḡ epít.

"Caó é an éúir a b'í aḡat-ra le n-a ráó," ar ríre, "ḡo maió iontaoió aḡat aram-ra?"

"Ní f'íoiri oó óuine i ḡcómnuighe, a ḡoil're," ar r'irean, "a o'innrint caó é an éúir oó iontaoió a beit aighe ar óuine eile. Ac i' léir, a árp'íḡan, mura mbéao iontaoió a beit aḡam-ra ar oó ḡoil're-re ná tiocfainn anro i n-aon cor. Tánaḡ cúḡat anro, a árp'íḡan, aḡur an t'éao ar mó m'uíneál. Ní óéan'fainn ran mura mbéao an iontaoió a beit aḡam ar oó ḡoil're."

"Ní óéan'rá," ar ríre, "oó r'íer óeab'raim. Ní óéan'raó aoinne é ac óuine buile. Tá epot na f'írinne air rin. Ac ní innrean ran éao é an éúir a b'í aḡat leir an iontaoió. Inir an éúir oom."

"Tá ḡo maió, a ḡoil're," ar r'irean, "ac taḡair oó b'riaetar ríoga oom ná cóḡfair orm é má innrim an f'írinne oó o' ḡoil're."

"A óuine!" ar ríre, aḡur buail rí r'p'eaé o'á coir ra talam, "náé i an f'írinne atá uaim!"

"Tá rḡannra orm rómaet, a árp'íḡan!" ar r'irean.

“Mo bhuatair níosda duit,” ar ríre, “nác baosgal duit mé. Inir dom an puo atá ar t’ aighe.”

“Tá pé am’ aighe, a Shuille,” ar reirean, “an gnó a tuis mife anro asur an gnó ba toil leat-ra a déanfaínn anro supab don gnó amáin iao. D’á bprís rin, nuair a bíor as teacét anro éun an gnóta ran a déanamh táinig iontaoib asam arat-ra, a Árpriúgan, asur mar sheall ar an iontaoib rin tánas anro, mar a éion tú, asur an téao ar mo muineál. Ní raib le déanamh ac mé cupi ruar ar an gcroic!”

“Tá go maic,” ar ríre. “Táim páirta. An ndéanfaí an gnó?”

“Déanfao, a Árpriúgan,” ar reirean.

“Seóbaí do tuamaraoal go maic ar an ngnó,” ar ríre.

“Tuisgear go bfaiginn, a Shuille,” ar reirean.

Bí an rseal rocair eataréa anran. Níor b’fáoa go breictí iao coitcéianta as imteacét trío an inre ar bhuac na glaire bige as rtaat na luibneaca asur ’gá mbreic-muáa. Do éití ra gáiróin iao asur an gnó céatna ar riúbal acu. Asur d’atmúigear lonán sup b’ fearr an teolur a bí as Sormflait ar na luibneaca asur ar na cómaéatib a bí ionta éun uile nó éun maiteara ’ná mar a bí aige péin.

Níor b’ fáoa sup tusaó porc gnóta ra teiglac do lonán. Do cuireao ’n-a rtiobaro or cionn an bíó é, éun feucaint i noiais an bíó asur aipeacár a tabairt do gac don tragar bíó a béao le h-úrúio ra teiglac, i tpeo náir baosgal go ttabarfaí éun búirio ann don bia a béao mí-foláin. Níor móri rtiobaro de’n trório ran a beit i tteiglac a bí cóm móri asur n-a mbíao oipeao ran bíó d’á ollamúgao gac don lá an treacéimain do daoimib ann.

Ac ipé gnó pé leit a bí ceapaite do lonán ann ’ná feucaint éun an bíó a h-ollmófaí do’n Árpriúgan, le h-eagla go gcupfaí don vroc níó ann.

Bí Lonán aS déanamh na h-oibre rin aSúr aS déanamh na h-oibre go maic, aSúr bí an aimpir aS gluairead aSúr aS doinne aS cóimpeamh na laetanta aSúr aS bpeicniugad na h-aimpire 'n-ar dóic leó a véad an t-Árdrí aSúr a éualad aS tead aS baile. Bí uaignear mór ra teiglad i noida na n-daoine a bí amuic, aSúr b'é b'fada le aS doinne go raibdar aS tead aS baile. Bí aS trád go minic ar niam aSúr ar a h-aicir aSúr ar áoilte aSúr ar Conn. aSúr do cuimniú ar an rár aSúr ar an bfeir a bí ar Conn. aSúr ar conur mar adúbdairt brian leir ciall a beir aise. Do cuimniú ar mupcad aSúr ar Óulainn, aSúr ar an ngarfún ós, mac mupcad, a veinead, a veirí, gníomarda nár b'é aS fear a ó' féadfad iad a déanamh, aSúr go mbíod daoine 'gá rá, nuair a véad ré veir mbliana fícto go mbéad ré cóim láir le veir de fagar mupcad an lá b'fearr a bí mupcad riam. Do cuimniú ar oir aS leir ar an gcuma ran, aSúr b'é b'fada le aS doinne go mbéir aS tead aS baile, mar, nuair a ticfadir, ní véad don ruo ra teiglad, ar fear adfad, ac rpor aSúr gleó aSúr pléiríur aSúr caiteam aimpire, pince aSúr ceól aSúr ól aSúr imir, aSúr an uile fagar doibhir.

Ar an gcuma aSéadna iread bíod an rgeal aS an muirir a bí amuic. Bíod aS feudaint rómra amac cun an lae 'n-a mbéad an éuir criochniú aSúr iad go leir aS tead aS baile go Ceann Cora i n-donfead leir an Árdrí, aSúr a aicirde ra baile aS cú na milte fáilte rómra, aSúr aS cú an uile fagar ceirteana éca i tdaob an cuma 'n-ar éirteadar an aimpir an fear a bíodar amuic aSúr i tdaob na n-daoine a buail úmpa in na criochar iarda, an raibdar rial fáiltead, nó an raibdar go doctigearad. I gcaiteam na éuirde bíod a ó'iarad cúnar cruinn a éimead ar aS ní aSúr ar aS aicme daoine, aSúr go mór mór ar aS don rgeal rultmar a buailead úmpa, i

deiríod, nuair a tíocefaidís abaille, go mbéad a lán le h-innirint acu, a lán a bainfead gáirí agus rult amac, agus a lán a cuirfead daoine as déanamh ionghaod deir na puadái a neóirpái dóib.

Éadad teactairí abaille coitcéianta ó'n áit 'n-a mbíod an t-Árdríog agus a éualact, agus o'innfead na teactairíconur a bíod gac doinne agus gac don puo. Anran do beirfead na teactairí leó tar n-air, as triall ar an Árdríog agus ar a éualact, cúntar cruinn ar conur a bíod gac doinne agus gac don puo ra baile.

Ní raib Lonán abfad focair 'n-a pórt i gCeann Cora nuair a bí a fíor go cruinn as Murcad agus as Úrian agus as an gcualact go léir go raib ré ann. Nuair a h-innfead an rgeal i láchair Murcad níor labhair ré focal: Ní dúbhairt ré oic ná maic leir an rgeal. Nuair a h-innfead i láchair Úrian é níor dóic le duine sur airis ré i n-aon cor é, mar níor cuir ré ruim ar bit ann. Ní h-air, ná ar neitib o'á fóro, a bí ré as cuimneam. Bí ré as cuimneam ar na tuairirgib a bí as teact cuise i n-asair an lae, agus uaireanta go minic ra ló, tuairirgí ó éric loclan anoir, agus ó éric na h-ioruairde, agus ó ínríb Oic, agus ó áiteanaib ná raib cóm fada ó baile, agus san inr na tuairirgib go léir ac fuadar agus ollmúcán, fuadar agus ollmúcán, cun cogair, agus san fíor nó cruinn as doinne ar cá raib an cogad le beic. Bí a fíor as Úrian agus as Murcad, agus as an gcuid eile de luic cómairle Úrian, cad é bris a bí leir an ollmúcán agus leir an bfuadar. Bí fíor acu go raib geinte loclan go léir, agus a luic cabairde agus conanta agus cómluadair, 'gá ngleudó féin agus 'gá gcóruagad féin agus as cruinnuagad a neart cun don iaraict amáin eile, báir agus beacta, do déanamh ar oileán na h-Éirean do fealbuagad dóib féin agus o'á rluict. O'á dáingine a cuair an méio rin 'n-a luige ar

aighe Ûriain ašur ar aighe luēt cōmairle Ûriain ipeaò ba òéine a òeineaòar an uile íašar oíeil, i gcaiteam na cuairte rin, ar neart na h-Éirean do gleuraò ašur do cup i tpeò, iní gac aon ball, iní na daingeanaiò a bí curca ruar aš Ûrian, ašur i tceiglaóaiò na ríšte ašur na n-uapal a bí oíilí do Ûrian, ionur, nuair a tiocfaò na geinte iapaéta, go bfaigtoir an treilb,—ac sup pé'n bfoò a gceòbtoir an treilb;

CAIBIDÍOL XVII.

FÓO AN BÁIS DO SEASAM.

Nuair aihuš an cúro eile de culaáct Ûriain Lonán a beit i gCeann Cora ašur an gnó a bí aige 'á òeanaí ann, bí iongnaò oíra ašur bíoòar aš cíoraò an rgeil go tiuš. Bútoir 'á íaípaíge cé r' b'é; cá otáiní pé; conur a fuair pé eóluí ann; cé ba bun leir an bpoirt ran a tabairt i n-aon cor oó; ašur ceirteana de'n tróro ran. Anran do táiní amaé sup b' áro liaš é, ašur sup tuš pé teirtiméir-eaétaí móra leir aš triall ar an Ároígan, ašur sup tuš an Ároígan an poirt oó i tpeò go mbéaò liaš cōm mói ran eóluí ašur cōm moí ran tuirgint ía ríšteiglaó i gcoínnuíge, cun feúaint i n-oiáí bíò an ríšteiglaí i tpeò go mbéaò an bia foláin i gcoínnuíge, ašur cun feúaint i n-oiáí íláinte na n-aoine ía ríšteiglaó, leir. I ríšteiglaó n-a íaíò oípeaò ran oaoine ann náí b' íioí caò é an neómat, ía lá nó ía n-oíóce, do tiocfaò taom oban ar óuine éigín de múintí an ríšteiglaí, ašur anran oá mba ná béaò liaš maí ía n-áit go mb' féioir go bfašaò an

tuine bár rár a mbéad dochtúir tagaithe ó áit eile, dá mbéad ar an ndochtúir teacht abfao.

“Cao dúbhairt Miam, agus a h-áitir, agus Murcá, leir an ngnó?” a d’éarfaid tuine éigin, b’féidir.

Pé ruo adúbradar leir an ngnó ir eatartha féin adúbradar é. Níor leigeadar don focal dé amac amearg na coo’ eile de’n éualact. Bíodar ’a éioraó agus ’a bpreitniugáó eatartha féin, ámhac, éom’ dian, ní h-eaó ac níba déine go móir, ’ná mar a bí an muinici a labhair ’gá éioraó agus ’a bpreitniugáó. Cífeair ar ball cao é an bpreitniugáó a bí ag Miam agus agá h-áitir agus ag Murcáó ’a déanam ar an rgeal, agus cao é an éuir a bí acu leir an rgeal a bpreitniugáó go dlúct.

Pé bpreitniugáó a bí ag Miam ná agá h-áitir ná ag Murcáó, ná ag doinne eile de éualact úriain ’a déanam, i gcaiteam na cuairde rin, ar an rgeal ran, ná ar don rgeal eile dá fóir a táinig éúca ó Ceann Cora, bí don bpreitniugáó ámhain acu go léir ’a déanam ar na rgealta a bí ag teacht éúca anoir agus adtuair, agus anoir-adtuair, s’n uile áir de’n doíman loclanaó. Bí na rgealta ran ag teacht coitclanta, agus pé mar a bí an ainriir ag imteacht bíodar ag teacht níba éiúga. Iré bpreitniugáó a bí ag éualact úriain ’a déanam ’ná ro: nuair a éiofraó na rloighe a bí éun teacht, nuair a éiofraó toraó ar an otóirmac go léir, nuair a éiofraó an cozaó a bí geallta, náir b’ foláir do beir ’n-a cozaó báir do éaoó éigin, do gaeólaib éirean nó doir na geintib a bí ag teacht. Éuis gac doinne, agus dúbhairt gac doinne le n-a éomairrain agus le n-a éomairraib é, i gcaiteam na cuairde rin, go raib ceangailte ar gac don fear de rloict gaeóal gan beir beó i nuaig an cozaó rin dá mb’ ag na geintib a béaó an buaó ra cozaó. Dúbhairt gac fear le gac fear eile, “Beir buaó ag gaeólaib nó ní béaó-ra beó! Ní’l orm ac báir o’fágail

aon uair amáin. I r fearr go móir bár o'rádail i láir an cáta 'nā beit beo i n-Éirinn pé rmaét na Loélanac. Má bíon an buaó acu bíod Éire acu ac ní béao-ra acu! Ac geallaim an méio reo dóib. Má 'ré mo bár a beio acu ní h-i n-airge a beio pé acu!"

Pé mar a tásad na tuairgí bíod an rásar ran cainte le clor níba minicíse, agus bíod an maétnam a bíod lairtis de'n caint ag dul i ngeire i n-ádh an lae go dtí, pé beire, go raib pé rocair i n-aighe gac fir ná raib aise le caiteam ar an raogal ro ac go dtí lá an cáta móir rin a bí le teacé, pé fada sairio go dtiocfaó pé, agus do tuis gac fear i n' aighe ná raib a tuille raogail uair. Bár a o'rádail an lá ran, ar ron gaeóal Éirean agus ar ron Éireoin Éirioir, tar éir an éirlis ba mó a o'rádofaó pé do déanam ar an namáio iaraéca, air rin iread bí aighe gac fir rocair. Níor cuimníg doinne ar cad a déanfaó pé ná ar conur a mairfead pé dá tásad pé raor ó'n gac agus an buaó ag gaeólaib. Níor beas, dar le gac duine, beit ag cuimneam air rin nuair a beaó ran amlaio.

Bí aighe na bfeair rocair ar an gcuma ran ní h-amáin i scuálaé an áiriois, ar an scuairio, ac fóir i tceiglac gac rís cúige n-ar cáit an t-áiriois raint laetanta ann, agus inr na daingeanab a bí curta ruar ag an áiriois, agus inr gac aon bail 'n-ar cuair caint na bfeair ran agus a n-anál pé'n bpoibilídeacé. Bí aighe na mban cóir rocair air rin agus bí aighe na bfeair. Nuair a tíocead an lá ní fanfaoir ra baile i noiaig na bfeair. Do raigóir irteac ra acé agus do tabairfaoir gac congnam dor na fearaib, agus dá mbéad buaó ag an namáio iaraéca ní beaó aon bean acu beo i n-Éirinn i noiaig an cáta. Geóboir bár i tceannta na bfeair. Agus dá mbéad aon fear cóir meacá ran agus go tairaingeoé' pé riar ó fóo a báir, do fearóé' bean ar an bfoó ran agus tabairfaó rí ádh ar an namáio

agus do glacfaidh sí an báir a fedaínn reirean. Sin mar a labhraíodh, pé ruo a d'éanfaíodh. Bí cuio acu, agus níor éirí beas é, do d'éanfaidh an gníomh éomh d'ána d'ipead agus d'éanfaidh don duine deir na fedaíodh é. D'éanfaidh Niam é, bíodh ná d'údairt sí go nd'éanfaidh.

Dá mbéadh síor as an muintir a bí le teacht, agus a bí as rocaíuádh ar a mná agus a glann a tábairt leó cun cur fúca i n-Éirinn, dá mbéadh síor acu go raibh an rásar ran aighe as fár agus as neartuádh agus as aibíuádh i n-Éirinn 'n-a gcóir, b'féidir go dtiocfaíodh ar acaíuádh aighe agus go b'fánaíodh éall. Ac ní raibh don ploc d'á síor acu. Bí daoine i n-Éirinn a bí coitcheanta as cur tuairgí anonn as triall oíca, ac níor innreadar d'óidh go raibh a leicéirí ríodh de d'ácaíocht crioíde 'n-a gcóir. B'féidir nár tuisgeadar féin go raibh, agus b'féidir gur cuma leó ac beir as réideadh fé 'n muintir éall, i dtreó go dtiocfaíodh, pé ruo a t'iofaidh ar, éall ná abur. Sormflait agus Amhlaoibh macánta agus Sírme, rígh Loelanae Áca Cliaí, a bí 'gá d'éanamh ran. Béadh Maolmóirí, rígh Laigean, oícaí Sormflait, 'gá d'éanamh leó, ac, dar leir an dtuairgí eile, leat-amadán ab ead é, agus níor b' don iontaíodh é cun don gno contabairtí a tábairt le d'éanamh d'ó:

Do criochnuigeadh an cuairt.

Táinig Brian agus a cuairt abailé go Ceann Cora: Bí lán a crioíde d' ácaí ar gac doinne; an muintir a bí ra baile as cur gac don trásar tuairgí ar an muintir a táinig, agus an muintir a táinig as cur gac don trásar tuairgí ar an muintir a bí ra baile. Nuair a bí na ceirteana go léir curta, freasairta, ar gac taobh, agus na tuairgí go léir tabairta, t'pnuig ceirt ar gabáil timpal i dtaobh an ríobairt nua a bí tagairte ann cun beir as feuchaint i n'óidh an bíodh agus i n'óidh na ndaoine a béadh b'péirte, dá ba ruo é g' i béadh a leicéirí ann.

“Ce h-é rin?”

“Cad ar é?”

“Cad a tuis anro é?”

“Cé 'go díob é?”

Do fheadaí na ceirteana fé mar a féadaí teacé orca agus fé mar a bí eolur as an muinntir n-ar cuiread éúca iad. Anran do éuaí gac doinne irteacé i n'áit féin, as déanamh a gnóta féin, agus éuaí gac don ruo cun ruaimhir, gnó an rísteiglaig t'á déanamh go cruinn agus go rlaetmair mar ba gnat, na ríste agus na h-uairle, na ragaire agus na h-eapbois, as teacé gac don lá cun cainte déanamh leir an áiríste, agus an t-uacbár bíó agus díge, an t-uacbár ariain agus ime agus ríona agus feóla, t'á caiteamh gac don lá ra rísteiglae, mar ba gnat.

Cúpla lá tar éir bhíamh a teacé abailte do focairig Taógh Mór ua Cealla ar dul riar abailte go h-llib Máine. Bí bhíamh, i gcaiteamh na cuairte, tar éir a éur ar a rúilí doir na rísteib go léir agus do éoiréacáib na ríógh, nár b' fíor caitin a éiofraí an namair, agus nár b'fólaí do gac ríste cúige agus do gac éoiréacé airm agus do gac fear cinn riamh, agus do'n uile duine a bí i n-don éor ábalta ar airm do láimhríal, beic ollamh, éom luac agus gheóir an focaí, cun aghaí a éabairt ar an namair pé áit 'n-a éairbeáiríoir iad féin. Míor b'fólaí do éógh Mór ua Cealla, níó nár b' ionghaí, dul riar go h-llib Máine agus a muinntir féin do gheuraí agus t'ollamhuíad, agus a éur ar a rúilí díob nár míor díob beic ollamh, éom maic le cáe, cun aghaí a éabairt ar an namair éom luac agus éiofraí an gilaíó.

Bí Taógh Óg ua Cealla éiar éana, as déanamh na h-oibre rin, agus ba maic cúige é, ac má bí féin, agus má ba maic féin, do tuis an t-áir nár b' alair tó féin san dul riar, leir, agus beic as feucaint i n-íal na h-oibre. Bí gac

níz cúige i n-Éirinn, go móir móir na níste a bí dílis do
 Úrrian, as gleuraó a neart féin, fé n-a rúilí féin, agus é
 daingean i n-aighe gac níz acu sur b'é róto an cáta, pé
 áit 'n-a maib an róto ran, róto a báir. Bí Tadó Mór ua
 Cealla cóm dílis do Úrrian le h-aon níz cúige acu, agus
 bí an puo eile cóm daingean i n-aighe Tadó agus bí fé i
 n-aighe doinne acu. Níor b'féidir do gan dul riar.

Agus níor b'féidir do Miam gan dul riar i n-aonféad
 leir.

Ir ar Tadó Óg a bí an t-ácar nuair a conaic pé cúige iad:
 "Ó! a Miam," ar reirean, "ir áluinn a ó' feuchan tú!
 Dein an cuairt rin ana cairbte duit. Tá do ghaoi agus
 do dá rúil féin airir asat."

Éus Miam gac aon cúntar do ar an gcuar, agus ar na
 tuairisib agus ar na párlaib a bí as gluairead inr gac
 aon ball i rtaob na namad iardaáta a bí as tead go
 h-Éirinn cun clanna Gaedál do dírgiugaó agus reilb na
 tíre do tógaint doib féin. D'inir rí do go cruinn an
 obair a bí déanta as Úrrian cun neart na nGaedál do
 gleuraó i gcóir an cogaio móir a bí as tead, agus conur
 mar a bí fir Éirean roair 'n-a n-aighe ar báir a ó' págail
 ra cogaó ran nuair a tiocfaó pé, nó ar báir a tabairt do'n
 namad.

Éus rí do go cruinn agus go mion tuairis agus cúntar
 ar gac níó d'ár duit amad inr gac aon áit 'n-ar gaóir i
 scaiteam na cuairte. Agus d'inir rí do go maib Maol-
 móir, níz laigean, as tead go Ceann Cora i n-
 aemairiad, as tabairt na scrann leir i gcóir na loingear
 a bí le déanam ar linn luimnige.

"Siné anoir asat, a Tadó," ar ríre, "an rgeal go léir,
 ó'n lá págamair an áit reo go dtí an lá a ánamair ear
 n-air ann."

CAIBIÓIOL XVIII.

SGUAB-BUILE ÉLAIÓEAMH.

An lá a éuaib Niam agus a h-atair riar go h-Uib Máine, nó an lá 'n-a diais, táinig Caoilte go Ceann Cora, agus níor b' fíor an mór de 'n domhan a bí riúbalta aise. Cóm luath agus bí bia caithe aise, agus a tuipe curta dé aise, bí pé féin agus Murcáth agus Urian i reómra pé leit agus é as tabairt eóluir dóib ar a éuaib agus ar cao a éonaic pé.

“Anonn go críe Lochlan a éuaib ar tóir,” ar peirean, “a ríste. Dúbaire liom féin go ttabairfainn fúta pé ruo a tóimteóc’ oim. Ní feaib cé ‘cu do h-aithneas mé nó náir aithneas. Má aithin doinne mé níor leis pé air sup aithin pé mé.

“Níor fágar don píoc t’á neaire gan feuchaint. agus do bpeithneas a neaire cóm cruinn agus t’feasas é bpeithniuas. Táir na daoine go léir ar a meabair, ba dóic le duine, le dúil teac go h-Éirinn agus reib a glacaó i n-oileán na h-Éirean agus cur fúta ann. Tá pé buailte irteac ‘n-a n-aighe go bfuil an t-oileán ro cóm raióib, agus an talam cóm torcainail rin ann, nác gá do na daoine sup leó é don obair a déanam as raothruas an tairim. Cím go roiléir go bfuil daoine éigin anro i n-Éirinn atá as réireas fúta agus as cur neite de ‘n tróir pan irteac ‘n-a n-aighe. Pé cúir atá leir ní ‘l don mear i n-aon cor acu ar a tóir féin, agus t’á luathac a beir ríad tagaithe anall anro i n-aonfeac irteac ir fearr é, dar leó. Táir na mná agus an élaon cóm mór buile cun teac agus atáir na fir, nó níor mó. Tá oireas loingear ollam acu agus tabairt anoir píde míle fearr agus airm agus lón

doibh. I r' dóic leó féin go mbeid' deic míle fear acu, agus go dtógraíod na mná agus an clann fuar oiread rliáige agus tógraíod deic míle eile fear.

“Ní mearaím féin, tar éir na cainte go léir, go bfeadófaí ríad' deic míle fear do cup le céile agus do tabairt anro anoir. Ba maíe an fuad a bhead' déanta acu dá dtugadóir oét míle fear leó i dteannta na mban agus na clainne.

“Cuaíod' ótúad' go tír na h-Ioruaíde. Tá an obair céadna ar riúbal anran, agus an buile céadna ar na daoine go léir cun imteacht ar a dtír féin agus teacht go h-Éirinn. Ní h-aon iongnad' an dtíneair a beic oíra ran cun iméighe ar a dtír féin. Ní'l ra baile acu ac beata éruad', agus tuillíod' ríad' go éruad' i. Talam' fuar ríain neamh-chorcamaíl atá acu. Tá obair éruad' acu le déanam' coitcianta, as caraí leir an tatalam' a ríaoéruad', agus anran, tar éir na rglábuigheacta go léir, ní bíon puinn de báir a ríaoéir acu. Ní h-aon iongnad' dtíneair a beic oíra cun na tíre ó'rágáilte agus teacht cun cómnuiáite i dtír a déanfaíod, dar leó, iad do éoéruad' díomáoin. Tá daoine éigin ó Éirinn as réirdead' fúta ran, leir, agus as cup na rímaointe rin irteac' 'n-a n-aighe. Mura mbéad' go bfuil ní tíocfaíod na rímaointe cúca.”

“An mó míle fear i r' dóic leat, a Úinn, a ó' fadófaíod ríá na h-Ioruaíde do cup le céile agus do tabairt leir, má tásan ré?” arfa Úinn.

“Déarfainn, a Árpóig,” arfa Caoilte, “go sguirfid' ré le céile trí nó ceatair de míltib fear. Tá beirt mac aige, ríir ana éróda. Fé'n mbeirt rin iréad' beid' an trluas. Beid', i r' dóca, trí nó ceatair de míltib ban agus leand' acu i dteannta na bfeair. I r' mó an dtíneair atá ar mhnáib' na h-Ioruaíde cun teacht 'ná mar atá ar mhnáib' tíre loélan. Tá ré 'n-a n-aighe ná beid' acu le déanam' nuair a tíocfaíod

riao go n-Éipinn ac bualaó irteac agus fuide ríor. Tá duine éigin, nó daoine éigin, 'gá scuip amú', 'gá scuip ar a n-amleap, ag cup an tuid 'n-a géal ar na daoine bocta."

"Comáin leat, a Duinn," arsa Brian.

"Cuathar ótuair go n-Ínribh Oric, a Árpóig," arsa Caoilte. "Cuirear mé féin i rioct file, agus tógar cláirpeac liom agus tánao go nígteiglae an Iarla Síguir, Iarla na n-Ínribh Oric. Bí cuideacta le beic ann. Bí cuiread tabairt ag Síguir do'n Iarla Gilla, fear atá pórt agá tóiríur. Táinig an t-Iarla Gilla, fear tóiríur Síguir. Táinig a lán eile uairle ann. Bí glaothac ar ceól agus túsar dóibh an ceól. Cé buailpead cúgáinn irteac ac Siuric, níg loclanae áta Clia. Do cuiread fáilte roimhir féin agus roime n-a cualeac. Bí fear ann a táinig a'otuair ó Inir Tuile. Bí cúntar aige 'a tabairt ar cad fé n'eara do féin agus do raint eile de muinntir an oileáin rin imteac ó'n mbaile. Deineadar coir tóim. T'eirig tóir iao agus tuin'uaral fóganta a bí ann, agus mearaoar an tuin'uaral do cup cun báir. Do tair oita ar fead a'fao, mar bí clann mac ró éróda aige agus do corain an clann mac é. Fé beire do fuaiaoar lom ar teiglae an tuin'uarail do loigad, agus do loirgeadar 'n-a mbeactaig é féin agus a bean agus a clann irteig 'n-a tait féin. Nial ab ainim do'n tuin'uaral. B'éigean do'n muinntir a bein an loigad imteac ar an oileán. Tánaoar, nó táinig cur acu, go teiglae Síguir i n-Inir Oric. Sunar, nó Concuar, ab ainim do'n fear a bí ag innrint an rgeil. An fao a bí an rgeal ar riúbal táinig fear cun an tóir, Iarmuic, ac níor tairbeáin fé é féin. Cairí ab ainim do'n fear ran, agus fear ana éróda iread é. Cliaimain iread é do'n tuin'uaral a loirgead, agus ba tóbaig go loirgeí é féin mar bí fé ra tait an oitoe do beinead an loigad. Bí fé ar an tcaob amuic de tóir nígteiglaig Síguir an

uair rin, agus bí ré ag éirteacht leir an rgeál. Duine de'n mhuintir a d'ein an lorgaó ab ead an fear a bí ag innriúit an rgeíl. Bí an dá lapla ag an mbóro agus níg loclanae áta Cliaé eataréa, agus iad ag éirteacht leir an rgeál. Bíor féin ag éirteacht leir an rgeál agus mo élaípreac fé m' uillinn agam. Do labair Síctie.

“ ‘Conur a d'fúiling Scraapáóinn an teine, a Sunair?’ ar reirean.

“ ‘Maic go leór ar tóúir, a níg,’ arpa Sunair, ‘ac nuair a rug an tear i gceart air do liúig ré agus do goil ré mar a d'éanfaó reana bean.’

“ Air éigin a bí an méio rin cainte ar a béal nuair a léim Cairí an dorur irteac agus ruar éun na h-áite 'n-a raió Sunair 'n-a fuidé i n-áice an búiró ar ašaró an níg agus an dá lapla amac. Sar a' raió fíor ag doinne cao a bí ar riúbal aige do éaraing Cairí a élaíream agus le don rguab-buille amáin do bain ré an ceann de'n rgeálaíde. Cuir ré a leitéio rin d'fúinneam leir an mbuille gur léim an ceann irteac ar an mbóro, ar ašaró Síctie agus an dá lapla amac, agus go raió an bóro lán d'fúil, móir-éimpal an éinn, rar a raió uain ag doinne ar a éuirgint cao a bí tuitéte amac. Bíor d'ein Cairí ac feucaint 'n-a éimpal agus anran imteacht amac. Bíor lean doinne é. Ar ball, nuair a bí caoi agam air, do éromar ar duine a bí am' áice do éirtiušaó. Do labair i gcaint na h-íoruaíde.

“ ‘Cé h-é an níg rin, Síctie?’ arpa mire.

“ ‘Ó Éirinn anóear é rin,’ arpa'n duine liom. ‘Iré níg loclanae áta Cliaé é.’

“ ‘Agus cao a éug anro é?’ arpa mire.

“ ‘Do réir mar a éuigim,’ ar reirean, ‘ir amlaíó a éáing ré 'gá íaraió ar an dá lapla, ar Síguró agus ar Síllí, a neart do éur le ééile agus tout leir go h-Éirinn ag cabrušaó leir ra éogaó ro atá le d'éanam i gcoinníó úriam.’

“ ‘Ašur cé h-é ðriuan?’ arpa mire so neam-tuairimead.

“ ‘Ac!’ ar reirean, ‘an amlaib náe eól tuit cé h-é ðriuan!’

“ ‘Ašur cé h-é féin aró?’ arpa mire.

“ ‘Árporiğ éirean,’ ar reirean. ‘Mearar,’ ar reirean, ‘ná maið doinne beó şan aithe aige ar ðriuan.’

“ ‘Iş ööa,’ arpa mire, ‘şur oroc riğ é, treár so bfuil an coşað móir ro ó’a beartuşað ’n-a coinnib.’

“ ‘Ní oroc riğ,’ ar reirean. ‘Siné ionşnad an rşéil ar raó. Níl riğ eile beó ra domán atá cóm maic leir. Nuair a déintear feall air maitean ré an feall an céad uair, ašur má ðeinean an tuine rin feall air an tarina h-uair maitean ré an feall an tarina h-uair. Anran, má ðeinean an tuine céadna feall air an trímáð h-uair tuşan ré an cuirpteac ruar do’n olíğ. Sin riğ fóşanta aşat!’ ar reirean.

“ ‘Ašur caó ’n-a éaó an coşað má ’reaó?’ arpa mire.

“ ‘Ní feaðar an traoşal,’ ar reirean, ‘muiað amlaib atá daoine éigin aş déanam an fill an trímáð h-uair air. Ní béioir aş déanam an fill an trímáð h-uair air,’ ar reirean, ‘óá mb’ áil leir iad do érocaó an céad uair, nó, an éir ba lúğá óé, an tarina h-uair.’

“ ‘An bfuil Şişuró aş tuit le Şicric?’ arpa mire.

“ ‘Deir şac doinne so bfuil,’ ar reirean, ‘ašur Şili, ašur Orpac. Deir şac doinne,’ ar reirean, ‘náe féioir do ðriuan ašur do şaeólaib rearam i n-aşaió na rlióigte atá aş cruinnuşað ar an uile áiró ’n-a şcoinnib. So şcurfar clanna şaeóal so léir cun báir, ašur anran so mberó éire şan éior aş an muinir a maşaió ann anoir aş déanam an coşaió.’ ”

“ ‘An móir an neart iş óóic leat a ó’féaóraió Şişuró ašur Şili do éaóir leó?’ arpa ðriuan.

“ ‘Tá mórián loingear acu, a Árporiğ,’ arpa Caoitce

asur tá móráin loingear as Orpac. Tá caitege as an ille fásar luét sádaibéacá asur iabála ar éacé as iall ar Sísuru nuair a bíon ré as dul ar éuair tar aiaige. Bíon deimne acu ar éuir mair de'n fósail a ' fásail dóib féin. Iy deacair tuairim a éabairt do'n héir nipte ríos a o' féarfaid ré a éabairt leir."

"An bfuil don tuairim acu," arfa Murcá, "do'n neart lós a beir 'n-a scoinnib i n-Éirinn?"

"Tá tuairim acu, a rí," arfa Caoilte, "nác i n-airge a seóbaio ríad reilb na n-Éirean, ac ní'l don éuimneam acu so bfuil don baogal ná so bfaigir ríad an treilb. Tá an héir rin curá 'n-a luige ar a n-aighe so daingean, asur r ó Éirinn a cuiread 'n-a luige ar a n-aighe é."

"Nác móir an ionghad náir aicín Sítric éú, a Úinn," arfa Brian:

"Fásaim le n-uadaé, a Árpóis," arfa Caoilte, "sur dainead preab aram nuair a éonac as teacé irteacé é. Ac bí an éilte ró mair orim. Tusar aipe do'n élaipris, asur bí a gnó féin as déanam buairt dó-ran. O'á éasmuir rin ní dóic liom so n-aicneod' ré mé dá mba ná bead don éilte orim. Ní ró minic a éonac ré iaim mé, asur níor éuir ré puinn ruime iaim ionam."

"Táimio so léir fé éomaoine móir asat, a Úinn," arfa Brian. "Ní'l don teóira le n-a bfuil o'éolur tabairt asat éúgáinn, asur eóluir cairbteacé irtead é. Ní beimír ollam i sceart i n-aon éor mura mbéad a bfuil o'éolur tabairt éúgáinn asat. Éiocfaidí a san fíor oráinn mura mbéad tú!"

Um an taca 'n-a iab deir an eóluir tabairt dóib as Caoilte do gluar an focal trío an rísteiglac so iab Maolmóir, rí, laigean, as teacé so Ceann Cora asur cuataé le n-a éoir asur na trí érainn móira acu 'á éabairt leó, éun na scann reóil dor na loingear a bí le déanam ar uinn luimníte.

CAIBRIDIOI XIX.

CLUIDE PICILLE, AGUS POLL I SCRANN.

Nuair a bí an t-eóluir ran go léir fágalta ag brian agus ag Muread, ó Caoilte, do labhair brian.

“Dúbráir dá uair nó trí, a Duinn,” arsa brian, “sur daoine anro i n-Éirinn atá ag féideadh fé muintir na ndútaí iaraícta ro go léir agus ’á ngríorað i n-ár n-aghaid. B’féidir go bfuil obair de’n tróir ran ar riúbal. Má tá ní h-uata féin atá na daoine rin, anro i n-Éirinn, ag déanamh na h-oibre rin.* Tá cómaícta atá níor treire ’ná cómaícta daona, ag oibriúgha ag bun-ppéimh na h-oibre go léir. Cómaícta iprinn iriad atá ’gá n-oibriúgha féin i n-ár gcóinnib, i gcóinnib an Éireimh atá iriis i n-ár gcóide: Táto cómaícta iprinn ag rppuocað agus ag gríorað na ndroé daoine atá anro i n-Éirinn agáinn, éun na rmaointe úo do éur irtead i n-aighe ár namad, agus tá cómaícta iprinn, ar an gcuma gcéadna, ag rppuocað agus ag gríorað ár namad, inr na tíorícaib rin go léir a riúbluigir, éun na rmaointe rin do glacað agus beart a déanamh o’á réir: Tá cómaíct ir treire ’ná cómaíct daona i n-ár gcóinnib. Ní foláir dúinne, o’á bpiis rin, cómaíct ir treire ’ná cómaíct daona do beir ag cabruígha linn ra gleic reo atá ag teact oráinn. Ba maí liom beir ag caint le m’ anaméara.”

Do tugadh éise Maolruatain. Demeadar an éaint: Anran dúbairt brian le Maolruatain teactaireact do éur móir-éimpeal ag triall ar éleir na n-Éirean, ’gá órduígha suide na n-eapbos agus suide na ragar agus suide na bprobal do beir ag dul ruar éun Dé coitíanta, ar ran amad, ’gá iaraid ar Óia, tré impide na Maigóine Muire

agus na naoim go léir, agus tré impíóe pádrais agus
 Órístoe agus Colum Cille agus naoim Éirean go léir, an
 Crieveam agus rluóet Saeóal do tabairt raor ar an ngleic
 uatbópaé a bí ag teacét oréa.

“Tá an níó rin o’á déanam éeana, a Árpóris,” arsa
 Maolruaéain. “Tá ré ’á déanam ar fuio na h-Éirean inr
 zac áit ’n-a bfuil ragaar agus pobul, agus Airrean o’á
 páó, agus tá ré ’á déanam inr zac mainirtir agus inr zac
 conbint ban maéalta. Ac cuirreao an teacétairaeacé
 tímpal, mar rin féin. U’féioir gur déine-de a déanfar an
 guíoe an teacétairaeacé do éur tímpal uait-re, a Árpóris.
 Ní féaoíao an guíoe beic ró óian.”

“Ní féaoíao,” arsa Úrian, “ná éom óian agus ba máic
 é beic. Ba máic liom, éar zac níó eile, go mbéao Naom
 íóbir an Airpinn o’á déanam coitcianta ar an intinn
 éeana.”

“Cuirfar ran ra teacétairaeacé, a Árpóris,” arsa Maol-
 ruaéain.

Do cuirreao an teacétairaeacé ran móir-tímpal na h-Éirean.

An fáio a bí an éaint rin ar riúbal ioir Úrian agus
 Maolruaéain bí aor ós an baile iméigste amac, zac bótar
 agus zac cómhgar, roir an treó ’n-a raib níó laigean agus
 a éualaéc ag teacé, éun go bfeicfidoir an níó, agus na
 h-uairle iaraécá, agus na crainn móra. Fé deire do
 éonacaoar an níó agus éonacaoar na h-uairle iaraécá agus
 éonacaoar na crainn. Bí fice fear, deicniúbar ar zac
 taob, fé zac crann acu. Óioar ag riúbal go breas péio.
 O’iompuis an t-aor ós leo riar agus tánaoar go Ceann
 Cora. Táinís Úrian amac agus éur ré fáilte roim níó
 laigean. Do leigead na crainn anuar ar an bpáirc breas
 glar a bí amac ó’n níóceiglac. Do ruao na fir irteacé
 agus do cuirreao zac cóir oréa. Anran o’iméig na fir
 abailé agus o’ fan an níó i bfoéair Úrian éun raint

laetanta éiteamh as caint agus as cónluadar leir: táinig pé mar a raibh an ádhóirígan, a dhúiríur.

“Seó, a Shormflait,” ar seirean, “do éilleas an enaibe óir a bí ra bhrat ro sham. Feuc a’ bhréarfa enaibe do cur ann dom.”

“Conur a éillir an enaibe?” ar ríre.

“Nuair a bíomair as teac leir na trí crannab,” ar seirean, “bí muintir Uib Fáilge pé crann acu agus muintir Uib Fáoláin pé crann eile agus muintir Mhuirtheadis pé’n tcrímadh crann. Bíomair as teac tré Shlab an Bogaig. Níor b’féidir dor na trí buidhín gluairead i n-donfead. Níor b’fólaib doibh gluairead i n-oidis ‘éile. D’ eirigh eatartha feudaint cé’cu buidhean a bhead ar turad. Bí fearg as teac ortá. Ní géillfead don buidhean acu do buidhean eile. Síleas go mbéad pé ’n-a bhuidhín éaróidinn eatartha. Níor deineas féin ac túirliocan de m’ éaral agus dul agus mo guala cur pé’n gcrann. Bí as muintir Uib Fáoláin. Nuair a énaic an dá buidhín eile an méirín taraingeadar riad agus bí an trídéain agáinn. Nuair a táinig meáscaint an érainn ar mo gualáinn do rgeinn an enaibe ar an mbhrat agus do éilleas é.”

Bí Shormflait as éirtead leir agus as feudaint air n fáid a bí pé as caint. Nuair a ríad pé níor deirín rí ac an bhrat do éiteamh ra teine. Do lar an bhrat agus do loirgead ’n-a luaithe é or cónair na beirte agus iad as feudaint air. Bhrat ana d’áor ab ead é. Níor b’fada roimh rín ó eus brian do ríis laigean é. Bí iongnad agus alltaad ar ríis laigean nuair a énaic pé ead a bí déanta as Shormflait. Ní féidir pé an domán ead a bí as eirigh ói. Níor fás rí adfad gan eolur é. Do fearann rí ar a agaid amad agus a gnúir áluinn ar lara le buile feirge, agus a dá ríil, agus ba bhead an dá ríil iad, as taiteamh le rólur éigin náir b’ fóganta. Do éoluis na fabraí anuas

orpá ašur do d'oiréig a h-ašair, fé mar a t'iofrao ršamal ar an nšreín, ašur d'ubairt rí, t're n-a f'iacalaib, i s'cosar náe mói:—

“A ríao sup ruz fé am' beačaiš orm mo d'ričáir a beic n-a beičišeac iompair aš ūrian!”

Nuair a d'ubairt rí an focaí ran d'iompuig rí uair ašur do glair rí aš rártaíl ríor ašur ruar an reómia. Do leac a d'á fúil air-pean, ašur ní f'eoir fé cao ba mair do a ríao. D'iompuig rí airí air rár a ríao uair aige ar puinn mačtnaim a d'eanam.

“Ní ró fáda,” ar ríre, “so mbeir fé 'n-a beičišeac iompair aš murcao, leir! Anran ireao a bainfeair obair ar an mbeičišeac. Anran ireao a cuirfear an t-uallac air, ašur má cuirfean fé rtaile ruar ní beir ac an bata caoir do!”

“Tá an éagóir ašat, a bean!” ar rírean. “Ná caoir a tuille de'n éaint rin d'óm-ra mar ní glacfar uair í. Níor d'einear don ruo ac an ruo ba ceart do Ćríortairde a d'eanam cun daoine san éiall do coimeao ó n-a céile mairbušao. ‘A'm beičišeac iompair aš ūrian!’ Ir ró mair an bail ort náe fear tu! Dá mb' eao ní d'earra an éaint rin. Dá n-abairtá ní d'earra an tarpa h-uair í!”

Do rtao rí airí ar a ašair amač ašur do éoluis na rúile i d'reo sup beaš ná so mair d'únta.

“Ní d'earraim,” ar ríre. “Níor gáo dom é. Ní gáo dom an éaint do ríao anoir. D'earrao daoine náe mé í: D'earrao muintir Uib f'aoíain í, aš mairdeam ar an s'euma 'n-a d'fuaraoar turač ar an d'á muintir eile. D'earrao an d'á muintir eile í aš gearán ar an éagóir a d'eineao orpa. Rašair an éaint ó beal so beal ar fuio na h-éirean. Rašair an éaint ó r'liočt so r'liočt an fáir a beir r'liočt s'aeoal beo; ‘Ūein r'is laigean beičišeac iompair d'e f'eín do ūrian.’ Conur a cuirfear fe f'iacalaib ar na daoine san an

fochal do ríad an tairna h-uair! Mairfidh an focail, a rí, an fáil a mairfidh-re, an fáil a mairfidh doinne de o' fluict i n-Éirinn. Cad 'déarfáil laigníg feartha nuair a caitefear in na rúilíbh oirca go bfuil an rí ag atá oirca n-a beitiúeac iompair ag brian!

An túirge 'n-a ríab an méir rin ar a béal aici bí ri iméighe amac doirur a bí i n-iaétar an treóir a gur an doirur dúnta 'n-a diaig aici a gur an eóir carra ra glar aici.

O'fás ri anrúo n-a fearam é a gur a meabair bainte de nác móir. O'fan ré ar fearó abfao gan don éor a éur de. Fé deire buail ré amac. Cuir ré an tinnéar a gur an tráctóna de gan puinn cainte déanam le h-doinne. Nuair a bí an tinnéar caite a gur an cuideacra rgaríde buail ré irteac i reóir n-a ríab uairle ag imirte ríille ann. Bí Murcáó a gur Conáing, beirte de macaib brian, ag imirte éluice, a gur iad 'á imirte go dian. Bí rí laigean 'n-a fearam or a gcionn ag feuchaint ar an gcluice. Éis ré fé nreara dá n-airtíuigead Conáing fear áirighe go mbuadpad ré an cluice. Éis ré cómarra éigin do Conáing. Do deim Conáing an t-airtíuigead a gur do buad ré an cluice.

Bí fíor ag Murcáó gur éis rí laigean an cómarra uair.

"Ír fearr an cómarra a éisair do Conáing anoir, a rí," arra Murcáó leir, "'ná an cómarra éisair doir na loélanais roim éac Gleanna Máma. Do buadad oirca mar geall ar an gcómarra úo a éisair-re oíbh."

"Tabarfaid cómarra a beir níor fearr 'ná an cómarra rin oíbh lá eile," arra rí laigean.

"Má 'reac," arra Murcáó, "ná deim don dearmad de éirann a beir folam 'n-a láir a beir i n-aice na h-aice a gac éun dul i bfolac ann, fé mar a éuadair ra éirann i nGleann Máma. A gur bíod an poll móir a dóir i tceó go bfeadair do éora éirann irteac. Mura mbéad do éora

beirte larmuic de'n poll a bí sa éiríann úr i n-Éileann mílma ní féicefinn tú ann i n-aon éor."

D'iompuig síg Laigean agus do ruit ré an doirp amaé.

"Ó, a Múiréad," arsa Conáing, "tá caiteagáir oim náir leigear oim náir tuigear an cómaréa! Tá fearis air. Deir an t-Árdríog ar buile éúgáinn mar gheall air."

"Ná féadfaid ré é féin d'iompar!" arsa Múiréad.

"Iy triaig mar a éiréatir i n-aon éor ar an gceann!" arsa Conáing.

"Dá mba ná béad agus ac aon gáire aiháin, a Conáing," arsa Múiréad, "d'éanfa an gáire rin dá bfeicead é nuair a ruigear ar dá éor air agus éaraingear amaé a' poll an éiríann é. Ní raib don éoinne i n-aon éor agus gur b'é a bí agus go dtí go raib ré earaingead amaé agus. Tá ré maí ag gabáil páirt na loclanaé a san éior. Saéad ré a bpaírt or cómar an traogáil agus ní d'éarfaid focal leir! Ac 'gá leigint air go bfuil ré díoir dúinn agus anran ag déanam an éill oiminn!"

Ní féadfaid síg Laigean an éirí eile de'n oíde. D'iméig ré roim lá agus éus ré agus roir abáile. Nuair a éáing an máiríon do ruarad go raib ré iméigé. Do h-innéad do Éirí an ruir a éuit amaé i dcaob an éirí. Cómaín Éirí teadairé i ndiaig síg Laigean 'gá iaraid air carad agus go ndéanfaí leóirgíomí sa n-eapónóir a tuagad dó. Go raib tabairtairí ag Éirí le bionnaid air mar gheall ar na éirínn a éabairt éirí.

Éáing an teadairé ruar leir. Éus ré a teadairéadé dó. Bí bata 'n-a láim ag síg Laigean. Níor éim ré ac cúpla buille de'n bata éabairt sa éeann do teadairé an Árdríog, agus comáint leir roir. Ar guailib fear a tuagad abáile an teadairé. Nuair a énaic muinir sígceiglaig Éirínn an éor a bí ar an dteadairé d'iaradair ar Éirí leigint dóib síg Laigean do leannmáint agus é éabairt éar n air 'n-a éirínn. Ní éoileó' Éirínn éirínn.

“Iy do níg laigean a tugadh an earonóir ar tóir,” arsa brian. “Leigear do imteacht rian abairte. Anran maigimí roir agus bainimí ríamh dé as doir a tige féin.”

Cóm luath agus a fuair Sormflait go maib níg laigean imtighite i bfeirg agus go maib an earonóir tabairte aige do teachtair brian, bí fíor aice go maib ré n-a cois do eara eatarra. Sin a maib uaire. Comáin rí teachtair go baile áta Cliait as triall ar Síric agus ar Amhlaoib ’gá innint doib cad a bí tuicite amac.

“Anoir an t-am ghaib!” ar ríre. “Tugadh búir neart go léir cóm tapair agus iy féir é. Beir an gnó eile déanta agam-ra agus as lonán rai a mbeir búir neart cuinnighe, tagairte.”

CAIBIDIL XX.

RÍG LAIGEAN.

Duine b’eas níg laigean nár cuir doinne puinn ruime i n-aon ruo a déanrao ré ná i n-aon ní a déanrao ré. Fear baot ab eas é. Mear ré féin ná maib duine ar bit doob’ feara ciall agus cuirgint ’ná é, ac níor b’e rin mear daoine eile air. Bí ré ollam i gcómnughe cun daoine eile do cómairliugadh. Do leigead daoine oira go nglacraoir an cómairle, ac ní glacraoir. Tugadh ré a aigne do gac doinne agus ní tugadh doinne a aigne do-pan. Dá tugaíoir ní coimeádrao ré pún. Bí ré ar taob na loclanae i gcat Gleanna Máma agus bí ré amuic air gur mar gail ar cómairle éigin a tug ré doib a cuair an lá

n-a gcoinnib. Tar éir an cáta bí Murcáð agus Dúlainn
Ós as gabáil tímpal as feúcaint i nuaig na bfeair ngunta.
Conacadar crann agus poll d'péite ann agus a lár folam.
Bí dá coir duine amac ar an bpoll. Do rug Murcáð ar
an dá coir agus tairainis ré an duine amac a' poll an
crainn. Cé béad aige ac Maolmóiré! Doin Murcáð
agus Dúlainn gáirí a ndóitin nuair a conacadar cé bí acu.
Do weinead rís ar Laisneib 'n-a d'iaig ran dé tré cómarle
Sormflait agus Sírcic.

Níor tug Sormflait ná Sírcic ná Amhlaoib fíor ná eolur
dó ar an uirge-fé-álam a bí ar riúbal acu i gcoinnib
Driain agus Múrcáð. Ní féadfaidís é. Do rsoilfead air
nó do leigfead ré amac é. Do leigeadar dó go dtí go
raib gac don nít ollamh acu i gcóir an cógaid. Tairtuig
uacla anran é féin agus rloigste Laisnean a beir ar a dcaob
féin, i gcoinnib Driain, ra cógaid. Cuige rin iread cuir
Sormflait an fearis air nuair a cuaid ré go Ceann Cora
leir na crannuib. Doin rí an gnó go feilimionta.
Táinís ré go Ceann Cora an uair rin agus gan ioir é agus
Driain ac an caradar ba tpeire agus ba díre. D'fás ré
Ceann Cora agus gan 'n-a éroide do Driain ac fuat agus
fíoc agus fearis, agus a éroide d'á lorgad as an bfoal
úo a cuir Sormflait irteac 'n-a cluair, é beir 'n-a
"beirigeac iompair as Driain!" Bí ré lán ceapaité ar
dúil, gan rcaod gan rígnear, as triall ar Sírcic agus ar a
d'innrint dó cad é an taircuirne a tugad dó i gCeann
Cora, agus ar a iairad air cabrušad leir cun an taircuirne
do díogalt ar Driain agus ar Múrcáð agus orca go léir.

Nuair a bí ran mar rin bí a h-aíom féin cupca cun cinn
go h-álainn as Sormflait. Bí rís Laisnean gabca irteac go
dainingean aici ar a caob féin, ra cógaid a bí as teacé, agus
ní raib don fíoc d'á fíor as rís Laisnean ná sur b'é a gnó
féin a bí aige d'á déanam; ná sur b'é a fuat féin agus a

niortair féin a bí aige d'á fáram i scoinnib Æmian. B'i gnó Šormflait aige d'á d'éanam cun a toile go h-iomlán agus ní raib don daošal go leisreab ré amac don pún, mar níor tugab dó don pún.

Sar a raib uain as Maolmórbá ar beir ra baile ó Ceann Cora bí teactaire Šormflait i mBaile Áta Cliať 'šá innrint do Šicpic cat a bí d'éanta. Cóm luat agus do ríoir Maolmórbá an baile riú irteac go Baile Áta Cliať é 'šá innrint do Šicpic cat d' imtiš air i gCeann Cora agus 'šá iaraib air a páirt do šabáil i scoinnib Æmian.

"Šeóbať, a piš," arsa Šicpic, "do páirt i scoinnib Æmian, agus ní mire amáin a šeóbaib do páirt 'n-a cöinnib. Šeóbaib piš ločlan do páirt 'n-a cöinnib. Agus šeóbaib piš na h-ioruairde do páirt 'n-a cöinnib. Agus šeóbaib pišče náć iad do páirt 'n-a cöinnib. Comáinfeab teactairí láirfeac as triall orča 'šá iaraib orča teact anro go cuan Baile Áta Cliať cóm luat i n-Éirinn agus ir féoir é, cun do páirt-re šabáil, agus díoltair a d'éanam ar Æmian agus ar a élainn mar šeall ar a bfuil d' ole d'éanta acu ar élannaib ločlan le fáda bliantaib. Imtiš-re abaille, a piš," ar reirean, "agus cöinnis do neart agus cuir tu féin i dteab, agus bí anro le d' flóisctib nuair a tiocfaib an neart iaraćta."

D'imtiš piš laišean abaille agus díris ré ar a flóischte do cöinniušab agus do šleupab. D'imir ré do šac doinne cat é an tarcuirne a tugab dó i gCeann Cora, conur mar a caiteab Šleann Máma inr na rúilib air féin agus ar laišneacáib, agus conur mar adúbairt Muřeab, mac Æmian, leir féin agus leir na laišneacáib šan don dá curo a d'éanam d'á n'óiceal.

Do cealš an éaint rin na laišneacá, agus dúbaird go mbéab lá eile acu féin agus go ndíoltab Æmian agus Muřeab, agus Clann Cair go léir, a' Šleann Máma.

BÍODAR AS DÉANAM NA H-OIBRE A BÍ GEÁRÇA AMAÉ DOIB AS
 SORMFLAIT, ASUR NÍ MAIB AON PÍOC D'Á FÍOR ACU SUI B' Í RIN
 OBARI A BÍ ACU 'Á DÉANAM. BA DOIMINN ASUR BA SART
 ASUR BA DÍOC AIGEANTA AN BEAN SORMFLAIT, ASUR DOB'
 ÁBALTA AN BEAN Í. AC BÍ CLUICE BÁIR D'R BEATA AICI D'Á
 IMIPT LE DAOINIB A BÍ BEAGÁN NÓ DOIMINN DÍ, ASUR NÓ SART
 DÍ, ASUR NÓ ÁBALTA DÍ. DO TUIGEADAR AN CLUICE A BÍ AICI
 D'Á IMIPT ASUR DO RGAOILEADAR LÉI. BÍ BOB AICI D'Á BUALAÓ
 AR NÍG LAIGHEAN ASUR AR NA LAIGNEACAI, ASUR NÍ MAIB AON
 PÍOC D'Á FÍOR AICI SO MAIB A DÓTPOM, ASUR BREIR, DE BOB D'Á
 BUALAÓ, I LÁCAR NA H-UIRE CÉADNA, UIPTÍ FÉIN.

LEABHAR A TRÍ.

CAIBIDÍOL I.

COR 1 N-AGAIRT AN ÉAIM.

Raint laetanta tar éir níos laigean a d' imtheadt i bfeirg ó Céann Cora bí Urian agus Muread agus Dúlainn Óg i bpochair a ceile i gcómaire. Bí a lán neite acu 'á bpeit-niugad. Bíodar ag áireamh na mílte fear a féadfaí tabairt ar gac triúe nuair a tiocfaid an glao. Tuigeadar gur irtheadt i gcuan Baile Áta Cliat a tiocfaid an namaid iaraecta. Bíodar ag bpeitniugad na mbóire a bí ó Céann Cora go Baile Áta Cliat; agus ó Uib Máine go Baile Áta Cliat; agus ó Cairéal go Baile Áta Cliat; agus ó tír na nDéire go Baile Áta Cliat; agus ó Ciarrmaige go Baile Áta Cliat; agus mar rin, ó gac don áit 'n-a maib cuir do neart ríos Urian go dtí an áit i n-aice Baile Áta Cliat 'n-a gcaitfead a ríosgte go léir teadt agus cruinnniugad i gcóinnib na ríos namad iaraecta a bí ag teadt go h-Éirinn ó'n uile páirt de'n domhan loctanae. Anran iread do tuigead go h-áluinn cairbte na h-oibre a bí ag Urian 'á déanamh ar fead abfad moimhir rin, nuair a bí na bóire breagta leatana aige 'á déanamh inr gac don ball agus nuair a bí na bpochair breagta láoire aige 'á cur ar na h-aibnib. Do tuigead, leir, an uair rin gur deinead maitear mór nuair a iugad ríosgte Urian go minic moimhir rin, go Cill Maigneann i n-aice Baile Áta Cliat, an áit 'nar

gnát le Urian dul ašur longróirt a déanam ašur maint aimpire éiteam, nuair a bíodh gnó aige le déanam, aighear a focarušad ior nígíib. nó a rmaét féin do éurí bpeíom. Bí aithe maít aš Uál gCair ar na bóicrib ó Céann Cora go Cill Maigneann.

Nuair a bí cuio maít aimpire caíte ra éomairle, ašur caint ašur bpeicniušad déanta ar a lán neíte, táinig an t-am éun dul ašur bia éiteam. Táinig teactaire 'gá ráb go raib an bia ollam. O'eirig an truír ašur éanaoari go reómra an bíó. Šuišodar éun an búiró. Táinig Šormpłait ašur řuiš ří i n-aice an Ártoríg. Bí ří go réim ašur go roilbír ašur go gealšáiritead leó, ašur go móř móř leir an Ártoríg. Bí ří aš déanam řrinn ašur řuile de'n éuma 'n-ar éuir řiğ Laiŕean řearš ar Mupcadó nuair a deín řé an bšairit ar Conáing řa éluice.

"Níor déinear don iongnad de m' úritáir," ar řirc. "řear íreab é, ír uóic liom, nář řeir an tuatál řiam aig. Ac go deimín ašur go deairbta níor mearar go ndéanřad Mupcadó an řuo a deín řé."

"Cao a deinear, a Ártorígan?" arřa Mupcadó.

"Nuair a éašan řearš oit, a řiğ," ar řire, "ní h-don uóicín tu. Ac ní gnát leat řearš a teact oit gan řuinn cúire."

"Ír říor dúit, a Ártorígan," ar řeiréan. "Ní raib don éairt ašam a déanam de'n řšéal ac neamníó, mar ní raib ann ac neamníó. Ír řruaš ná táinig řé éar n-air nuair a táinig an teactaire řuar leir. Uá uřašad o' aomóéainn láitřeac go raib an éašcóir ašam ašur o'iarřainn aig mo leatřšéal do šabáil."

Níor éuir Urian ná Uúlainn don řocal ířteac řa éomřad řan. Níor maít leó tráét i n-don éor ar an earonóir a tušad do teactaire an Ártoríg. Oar leó o'řéatřad řiğ Laiŕean uíultušad do éaraó ašur šan an

τεαέταιρε το βυαλαθ. Curo ab ead é rin de'n tuatal nár
teip miam ar ríḡ laigean.

Ba ḡnát, i ndeire ḡac dínneir, ródluirṑ éigin, nó
mírléán éigin, do tabhairt irteac ásur do cup ar an mbóro.
Bí ḡairṑrín na h-áirṑrígna ar a ḡlúin aḡ Muréac ásur é
aḡ cimilt a baire d'á ṑrom, aḡ feiteam leir na mírléain.
Lonán a bí aḡ rriṑálam. Do tṑḡac cun riúbail na miara
móra. Táinig Lonán irteac ásur trí miara beaḡa aige ásur
róro éigin bíṑ orṑa, ásur don mīar beaḡ amám ásur dā
uḡall uirṑi. Cuir ré an mīar ar a raiḡ na h-ubla or
cómair na h-áirṑrígna, ásur na trí miara eile or cómair
an trír fear. D'feuc ré ar Múreac. Cuir Múreac a lám
anonn láirṑeac ásur ṑairainḡ ré cuige an mēirín a cuireac
or cómair ṑriain ásur an mēirín a cuireac or cómair
ṑúlainn. ṑein ré an méro rin ḡo tapairṑ, i ṑreṑ ná raiḡ
uain aḡ doinne acu ar don ríoc de'n bia cup 'n-a beal.
Anran do tṑḡ ré blúire de'n bia ásur cuir ré i mbéal an
ḡairṑrín é ásur do rḡaoil ré an ḡairṑrín uairṑ ar an ṑatalam.
ḡiúbluig an maiṑirín beaḡán ar an úrlár. Anran do cuic
ré. D'iompuig ré na ceirṑe cora anáirṑe. Do crioṑ na
cora ar fearṑ tamail biḡ ásur bí an ḡairṑrín marḡ.

D'feuc Múreac ar ḡompṑairṑ.

“ṑeinir láirṑir ár nṑócin ṑúinn é!” ar reirṑean.

ṑus ré ré nṑeara a lám aici 'á cup irteac 'n a bṑollaac.
Do rṑeac ré anonn ásur do ruḡ ré ar an lám.

“Ná dein é rin, a áirṑrígán!” ar reirṑean. Ir amṑairṑ
a bí rḡian 'n-a bṑollaac aici ásur mēar rí Lonán do rād
leir an rḡian.

ṑuair a bí ḡreim aḡ Múreac ar a lám d' feuc rí ar
Lonán, ásur ba ṑóic leat ḡo rādṑarṑ rí é le n-a rúitib.
An muinṑir a bí láirṑeac an aair rin ásur do éonaic a
h-aḡairṑ ásur i aḡ feucaint ar Lonán, ní mirṑe a rād ná ḡo
ṑreacadar a diabal coimṑeacṑa má éonaic doinne miam é.

“Do díolair mé!” ar ríre le Lonán.

“Cao é an bpríḡ atá leir an obair seo?” arsa Urian aḡur d’fheúc ré ó duine ḡo duine d’á maib láitḡeac.

“Tá, a Árpriḡ,” arsa Murcáð, “ḡo bfuil oirḡeo níḡe ra méro bíð atá ar na trí miarabú beaḡa ran aḡur marbóc’ trí naonbúir, ní áirḡim tríúir.”

D’fheúc Urian ar Lonán.

“Cao éirḡe duit a leicéirí rin de ḡníomh a déanamh?” ar rírean.

“Níor déin ré ac an ruo a dúbhráð leir a déanamh,” arsa Murcáð.

“Ní faomrað ran i n-aon cor é!” arsa Urian.

“Orḡail do beál aḡur inir an fírinne do’n Árpriḡ,” arsa Murcáð le ḡormḡlait.

“Orḡail-re féin do beál,” arsa ḡormḡlait, “aḡur inir an rḡeál ḡo léir dó. Ir dóic liom ḡur tu ir fearr eóluir air.”

“Cao é an ainim atá ort-ra?” arsa Murcáð le Lonán.

“Lonán mac beaḡac, a príḡ,” arsa Lonán.

“Áiríú, an oirḡáir do Donn tu?” arsa Urian.

“Ó! Ó! Ó!” arsa ḡormḡlait.

“Irḡeð, a Árpriḡ,” arsa Lonán.

“Tar i ocupac an rḡeál, a Lonán,” arsa Murcáð, “aḡur inir do’n Árpriḡ é, tríð ríor.”

“Déanrað rḡeál ḡairḡe de duit, a Árpriḡ,” arsa Lonán.

“Tánaḡ abailḡ anro ḡo n-éirínn tar éir rḡoileana aḡur coláirtí an domáin do ríúbal, aḡ cḡuinnruḡað eóluir a rḡearántaib aḡur ar taomabú an duine, aḡur ar na leirḡeanaib ir fearr orḡa. Ní raðar abrað ra baile nuair a éuir mo oirḡáir, Donn, níð am’ cómarle.”

“‘Tátaí ar tí an t-Árpriḡ do cur cun báir le ním,’ ar rírean. ‘Tá aḡeacáir maic’ á tabairt dó,’ ar rírean, ‘ac tá rḡannra oráinn ḡo léir le n-eaḡla ḡo beaḡfí caoi ar an

ngníomh a déanamh i n-aimhdeóin ar n-aimheácair. 'O'féatpá-ra beairt a déanamh,' ar reirlean, 'a cuirfeadh an t-Árdrígh ó baozal.'

" 'Cé atá ar a tí?' arsa mire.

" 'Tá Sormflait,' ar reirlean, 'asur a mac, nígh Loelanae áta Clait.'

" 'Cao é an tairbhte a déanfaid a bár dóib?' arsa mire.

" 'Ní ra tairbhte a déanfaid a bár dóib atá an ceirt,' ar reirlean, 'ac ra tairbhte ir dóic leó a déanfaid a bár dóib. Tá Sormflait,' ar reirlean, 'asur Siuric as obair, pé talamh asur or cionn tailim, cun geinte epíce Loelan asur epíce na h-Ioruaide do éruinniuadh asur do tabairt anro go h-Éirinn cun na nGaedhal do dírgiugadh asur Éire beir acu féin, asur Siuric a beir i n' Árdrígh ar Éirinn. 'Dá bfaadh Úrian bár le linn an éruinniughe beir déanta do cuirfeadh, dar leó, cómaect Úrian ar a céile. Déad níghte Éirean go léir as marbhadh a céile cun teact ar an Árdríghaect, asur ba ró fúirphte do cómaect Loelanae bualaod irteac asur an Árdríghaect do rgiobaod uata go léir. Cuige rin,' ar reirlean, 'tá Sormflait as fairpe feuchaint an bfaadh sí caoi ar ním a tabairt do Úrian, asur táimíd-ne as fairpe uirtí cun gan an caoi a tabairt di. Tugamair Miam, ingean Tairg Móir uí Cealla, go Ceann Cora, cun na fairpe déanamh, ac tá Sormflait ró ghic do Miam. 'Dá éagmair rin ní péiréigean fairpeacán de'n tróir pan le meón ná le h-aighe Miam. Tugamair pé n-deara go raib a pláinte as imteact uairtí ra n-obair. Tá an aighe ró uasal as Miam. Do marbódadh fairpeacán de'n tróir pan í. Dípeac nuair a bíomair i gcár ná raib fíor agaimn cao ba máit dúinn a déanamh focairiugh Úrian ar dul ar a cuairt nígh. An fáid a beir pé ar an gcuard asur Sormflait i gCeann Cora ní'l baozal air. Ac nuair a beir an cuairt tabairtá ní feadair an traozal cao a déanfaimid.'

“ ‘Inir an rḡeal go léir do ḡrian féin,’ arsa mire.

“ ‘Ní béad don maic ann,’ ar reirean. ‘Ní éireofead ré go ndéanfaó rí é, aḡur anḡan ir amlaio a béad an cōntaḡairt níba mó.’

“ ‘Aḡur cad ’tá aḡam-ra le déanam?’ arsa mire.

“ ‘Éirt go cruinn liom,’ ar reirean, ‘aḡur neórfad tuil cad tá aḡat le déanam. Níl Sitruc ráirta nuair ná fuil an ḡnó o’á déanam cōm tapait aḡur ba maic leir é. O’á ḡraḡad ré tuine a déanfaó an ḡnó níor capamla do taḡarfaó ré tuararḡal maic oó ar an obair a déanam. Imtiḡ-re go Baile Áta Cliat, ad’ doctúir, mar ’o ead. Leir do Sitruc tu o’ráḡail amac. Tuigead ré uait, i nḡiaḡ ar nḡiaḡ, ná fuil don ḡráó aḡat do ḡrian. Nuair a tuigiró ré an méio rin mearfaitó ré go ndéanfaí-re an ḡnó. Cuirfaí riar go Ceann Cora tu. Beiró tú ann nuair a tiocfaíó ḡrian aḡaile. Ceapfaí tu cūn na h-oibre déanam aḡur ḡeallfaí tuararḡal maic duil. An fáio a beiró an ḡnó ar do láim-re ní baḡal go ḡcurfaí ar don láim eile an ḡnó. Luir irtead cūn na h-oibre cōm maic aḡur oá mbeiteá oáiririo. Dein ḡac don ruo oíreac mar a déarfaí leat é déanam. Taḡair a coil féin do ḡormflait. Dein ruo uirḡi inr ḡac don nio a cuiriró rí or do cōmaí. Anḡan, nuair a tiocfaíó an t-am ceart cuirge féarḡair rḡeio uirḡi.’

“ ‘Cuadḡ go Baile Áta Cliat. Tuil ḡac nio amac oíreac mar a mear Donn a cuirfead. Ir uatḡaraó an bean i!” ar reirean, aḡur o’ feuc ré anonn ar ḡormflait, mar feucfaó tuine ar éan éirín neam-cōitḡianta, nó ar beitiḡeac neam-cōitḡianta.

O’feuc ríre air, ioir an oá fúil:

“ ‘Ní folair a o’ aomáil,” ar ríre, “ḡur oeimir do ḡnó go maic. ḡuailir bob ar Sitruc, aḡur ḡuailir bob ar fear atá níor ḡeire go móir ’ná Sitruc. ḡuailir bob ar amlaioib.

Mura mbéadú rian ní buailfeá an bob oim-ra mar a buailir. Iy ábalta an buacail tu," ar ríre. "Táinig amháir am' aigne cúpla uair go mb' féidir go rabair am' meallad, ac cuirir m' aigne cun ruaimhir gac uair acu le o' rimpliúeact. Ó, iy pleamain an bioánac tu! Iy truaš nác as triall oim féin a táinir ar oúir! Ac núair a táinir cúgam ó'n mbeirt rin cat féadofainn a ráó! Cat é an oíobáil dom ac Amhlaoib."

"Cé h-é Amhlaoib?" arya Bpian.

Órom gac doinne a ceann.

"Nác é rin an t-ógánac úo a tacaó anro aníor ó Inir Caatig i n-donfeact le mac Táirg Móir uí Cealla?" arya Bpian.

Níor labair doinne, ac do iar ghuir Mupcáó.

"Ná neórfad doinne dom cé h-é an t-ógánac úo?" arya Bpian.

"Níl ac doinne amáin anro a o'féadfad an ceirt rin do fpeadairt duit, a áair," arya Mupcáó, asur do labair ré go h-ana íeal.

O'eirig Bpian ó'n mbóro asur o' imtig ré amac san feucaint ar gormflait.

"Coimeáodar 'n-a prírúnac í," arya Mupcáó le Dúlainn, asur o'imtig ré amac i noiaig an ároig.

"Tá cárbat na h-ároigina féin ollam amuic cun bóair," arya Lonán. "Biomair cun imteact ar cor-anáirve go Baile Áta Clait," ar reirean, "cóm luac asur béad an gníom déanta," asur cuir ré gáire ar.

"Imtig amac asur inir an méio rin do Mupcáó," arya Dúlainn. "Tabairfad-ra aipe oí reo."

O'imtig Lonán amac. Bí Bpian asur Mupcáó amuic asur iad as riúbal ríor asur ruar asur Bpian as caint. O' airig ré an t-don focal amáin ó Bpian.

"Ní mac o' Amhlaoib é. Tuigim an rgeal go léir anoir."

Conaic ré lonán as teacé 'n-a tpeó.

“A lonán, a mic ó,” ar reirean, “tá comaoine mór curta asat orm! Cuirir t'anam féin i scontadairt ar mo fion.”

“Iy ruarac le ríad m'anam-ra reacar t'anam-ra anoir, a árpóis,” arsa lonán. “Ac a leicéio reo, a rís,” ar reirean le Murcáó. “Tá cárbat na h-árpóisna ollam éun bócair. Bí rocair aici ar dul láitpeacé go h-áé Cliaé asur ar mire bpeic léi. Do crocraí mé éom luac asur béinn tíor dá mbéad an rgeal aici mar a mear rí a béad ré. Siné tuarparóal a gheódainn uacá,” asur cuir ré gáire ar.

“Tá ran go maic! Tá ran go h-ana maic!” arsa brian. “Ní'l don ploc d'á fíor as doinne cao 'tá tuicite amac. Cuir irteac ra cárbat í, a Murcáó, asur cuir buirdean fear léi ríor go baile áéa Cliaé, asur fástar tíor í.”

D'iméis brian irteac 'n-a feómpa féin, asur d'iméis Murcáó asur lonán éun an ruoa a d' óróis ré do déanam. Tánadar irteac mar a raib Dúlaimn asur gormflaic, asur an gairórin marb.

“Tuigim go bfuilir as dul go h-áé Cliaé, a árpóisan,” arsa Murcáó. “Tá do cárbat féin ollam duit.”

D'éirís rí, san labairt, asur buail rí amac i n-donfeacé leir. Táinig lonán i n-donfeacé leir an mbeirt. Tus ré cozar do mMurcáó. Tánadar mar a raib an cárbat, gabta, ollam éun bócair.

“Tá an árpóisan as dul go h-áé Cliaé, a giolla,” arsa Murcáó leir an ngiolla. “Tabair aipe maic dor na capailib.”

D'feuc Murcáó irteac ra cárbat. Conaic ré borca beas veap irtis ann. Tós ré amac an borca.

O'feuc̃ Ṣormḡlait̃ aip. O'feuc̃ reipeañ mipei. Nior
labair̃ doinne acu.

Do ḡluair̃ an cárbat.

CAIBIDÍOL II

breal̃l ar an bḡreal̃l.

Nuair̃ a bí an cárbat̃ aḡ ḡluair̃ead̃t̃ bí beipt̃ ban uair̃al
ra cárbat̃ i n-aonḡead̃t̃ le Ṣormḡlait̃, beipt̃ o'á mnáib̃
coim̃ḡead̃ta, beipt̃ a táinig̃ léi go Ceann Cora nuair̃ a pór
ḡrian i. Bí Dúlainn aḡur oirim̃ marcad̃ aige cuñ toul,
mar ḡáirda, i n-aonḡead̃t̃ leir̃ an ḡcárbat̃. Le Ṣormḡlait̃
féin ab ead̃ cúigear̃ dor̃ na marcad̃aib̃. Tánaḡar̃ léi go
Ceann Cora nuair̃ a bí rí aḡ tead̃t̃ ann. Ní raiḡ doñ p̃ioc
o'á f̃ior̃ aḡ doinne acu, ná aḡ doinne der̃ na mnáib̃
coim̃ḡead̃ta, cad̃ a bí tuic̃ite amaḡ. Coimead̃o Ṣormḡlait̃
an ḡnó go léir̃ ioir̃ i féin aḡur Lonán. Bí rocair̃ aici ar
im̃tead̃t̃ láir̃ead̃ nuair̃ a béad̃ an ḡníom̃ déanta. Oá
mbéad̃ ḡrian aḡur Murcad̃o aḡur Dúlainn cóim̃ marḡ leir̃
an nḡair̃ḡr̃in béad̃ rí féin aḡur Lonán, aḡur an méir̃ o'á
muiñtir̃ féin a bí i ḡCeann Cora, béir̃oir̃ leat̃ na r̃l̃ige go
n-áit̃ Cliaḡ r̃ar̃ a mbéad̃ teig̃laḡ Ćinn Cora taḡair̃te ar̃ an
r̃ḡeón, dar̃ léi. Béir̃oir̃ rocair̃, ó baog̃al, i n-áit̃ Cliaḡ r̃ar̃
a mbéad̃ teig̃laḡ Ćinn Cora ábal̃ta ar̃ doñ traḡar̃ ḡñim̃ a
d̃éanam̃, béad̃ a leir̃éir̃ r̃in de m̃earḡán m̃ear̃aib̃de ar̃ an
áit̃ aḡur ar̃ na daoine, dar̃ léi. Anḡar̃ o'féad̃raí Lonán a
époḡad̃o aḡur ní béad̃ f̃ior̃ aḡ doinne beó cé deir̃ an ḡníom̃.
Coimead̃o rí féin aḡur Lonán an r̃ún cóim̃ maḡ r̃an ná raiḡ
doñ p̃ioc o'á f̃ior̃ aḡ doinne ac̃ acu féin go oḡi ḡur̃ r̃ḡeó

Lonán, ac amáin as Muirceá, agus as Caoilte, d'itáir Lonán. An muintir a bí as gluaiseacht i n-donfeacht leir an gcárpat an uair rin, larmuic de Dúlainn, ní raib don coinne acu ná go mbéirir as teacht ear n-air aifir i n-donfeacht leir an gcárpat sceáona, agus an ártóirgan irctis ann acu, i gceann beagán aimirre, nuair a béar a cuairt go n-áit Cliait tabartha aici.

Nuair a d'itáir goir ó Ceann Cora cuir Dúlainn beirt der na marceáib, beirt de muintir Shormflait, uair, níba géire 'nár mar a bí an cuir eile as gluaiseacht, agus leirir acu do ríis Loelanae áta Cliait, 'gá ráb leir d'irim marcae a tabairt leir agus teacht 'n-a scoinnib cun na n-ártóirgan do tógaint uata agus i tionnlagan an cuir eile de'n trliis. Anran do gluair Dúlainn go réir i dtear go mbéar Sircuc tamal mar ar an rliis 'n-a scoinnib.

An uair a rgar Muirceá leó do tós ré leir an borca agus cuair ré go reóma Urian. O' orsail ré an borca i láair Urian, agus tós ré ruo amac ar agus cuir ré ar an mbóro é.

"Car cúige gur tugar an cáilir rin anior ó'n mainirir, a Muirceá?" arar Urian.

O'irir Muirceá cúirai na cáilire do ó turac go derre. Nior labair Urian don focal amac ar a béal an fair a bí Muirceá as innirint an rgeil do.

"Bí fíor agáinn," arar Muirceá, as críochnugar an rgeil, "gur anro bí an cáilir agus cé r' b'é an biceamnac. O'irir Caoilte do Lonán an rgeal. Ní raib Lonán áfar anro nuair a fuair ré amac gur ra borca ran a bí an cáilir. Bí rocair aici, nuair a béimir go léir rinte cóim marb leir an ngairín, an borca breit léi. Bí ré aici anoir ra cárbat. Conaie Lonán é agus tug ré an cogar dom. Tógar an borca or cómar a rúl. Nior dein rí ac feúaint orm. Nior labair rí focal. Labairfáir an coileán úo léi nuair

a maíad ri ríor as triall air féin agus ar an scoileán eile."

"Iz fearr," arsa Dhuinn, "an éailir do éur ríor airíir go mainirtir íhre Caéais, mar a maib ri éana. I n-onóir do Seanán iriad éugar do'n mainirtir i. Cuir ríor ann airíir i, a muraíad. Agus feuc. Iz ceart a d'innhinc do meargac sup fuairíad i. Beir átar air. Ní deirim ná go bfeucfaid ré poimir rar a ndéanfaid ré macfaimail eóírad airíir, an fear boét! Iz dóic liom, leir, go dtadairfaid Colla aipeadair níor fearr vi féin agus do gac don éailir eile d'a bfuil aige."

Do cuiríad ríor an éailir go dtí an mainirtir. Ní mirt a maib ná go maib átar ar Colla. Do h-innreaid an rgeal do meargac. Bí átar air. Bí reirbdean, leir, air, éuise féin. Níor b' fúirtre a breicniugad, ámtac, cé 'cu as an átar nó as an reirbdean a bí an lám-uadair i n' aigne.

Do h-orsalad an cóirca láiríir ra n-éiríam agus do tógad amac ar an borca iarainn a bí folam. Do cuiríad an éailir daor irtead airíir ra borca beas iarainn rin, mar a maib ri éana, rar a dtáinig an t-ógánac loclanac úo, an t-ógánac breasg daíamail úo, a bí cóim naomta, cóim féim, cóim grianac, cóim gealgaírtedac, cóim h-orsailte 'n-a meón, sup dóic le duine ná maib 'n-a éroíde ar fad ac píunne agus díre. Dein meargac glar eile agus eóíair eile do'n borca, agus ní baogal sup dein ré macfaimail do'n eóíair rin.

Ní bfuair Art mac Duib amac miam go maib ré ar fead tamail i n-a leicéir de contadairt. Ní bfuair na manais amac, ó'n lá a cuiríad an éailir ra borca ran ar dtúir go dtí an lá a cuiríad id féin ar an oileán, go maib an borca folam ar fead tamail agus an éailir daor iméighe.

Táinig an legáir céadna airíir, tar éir ruim blianta. b' i céad ceirt a éur ré ar Colla, cóim luac agus d'féad

ré labhairt a shan fíor leir, 'nā, " An bfuairt an éalíir? "

Do tairbeánao do í. Bí ácar mór air. Do h-innreao an rgeal go léir do; conur a shuio Amhlaoib an éalíir; conur a cuireao Niām as faire ar Shomflait le h-eagla go dtabairt rí nín do brian; conur ab éigean Niām a tógaint ar an obair rin mar go raib Shomflait 'sá cup cun báir le neart foilbhir asur cuideactanair asur geatgáirí. Anran do h-innreao do conur a h-innreao an cleas ar Shomflait; conur a cuireao Lonán cúicí as cabruao léi, mar o'eaó, cun an gním a déanam, asur conur mar a bí brian ó baogal ar fao an fao a bí an cabruao ran ar riúbal, asur cao é an veire a bí ar an gcabruao. Do gáireao an leagáir ariir asur ariir eile nuair a cuimnígeao ré ar an gcuma na mbíao an veirt, Shomflait asur Lonán, as déanam a ngnóca cóm dirgrieto-eac, asur an dirgrieto go léir as Lonán 'a tabairt do muraao i scaiteam na h-aimprie.

" Ó ! " a veireao ré, " do tugaó a rrian féin dí ar áilleact an domain ! An bean boet ! "

Do fíorir an veirt marcaó an éalair. Tánadar go dorur rísteiglaig an rí. Do rugaó an leicir irteaó. Do léig Síctie í. Bí Amhlaoib ann. Bí an veirt as faire asur as reiteam. Bíodar as brat, i n-asgáir gac neómair, ar rgeal uatbáir a o'aireactaint ó Ceann Cora. Nuair a táinig an leicir bí an veirt veimnígteao go raib an rgeal a bí uatá ra leicir. Bí raib don níó iongantao ra leicir. Leicir ó Túlainn ab eaó i 'sá innirint go raib an áiríogán as teact asur 'sá iairt ar an rí, ar Síctie, dul 'n-a coinnib cun i tionntacan go h-áe Cliaé. Táinig an veirt amac mar a raib an dá marcaó. O'feuctoar orá, asur o'feuctoar ar a céile.

“Cao é an rḡéal ó Céann Cora aḡaib é, a feara?” arfa Sitruc.

“Mar ba ḡnát, a ríḡ. Níor tḡḡamaip don nuaét linn,” arfa duine de’n beipt.

“Conur tá an t-Árporíḡ?” arfa Sitruc.

“ḡo h-ana maít, a ríḡ,” arfa’n fear a labair.

“Aḡur an Ríḡḡamna, conur tá ré?” arfa Sitruc

“ḡo h-áluinn, a ríḡ,” arfa’n fear.

“Aḡur Dúlainn, conur tá ré?” arfa Sitruc.

“Tá ré ḡo maít, a ríḡ,” arfa’n fear. “Ír fé n-a láim atá na fir atá aḡ tlonnlacan na h-Árporíḡna,” ar reircan.

“Tá ḡo maít,” arfa Sitruc. “Téirḡḡ-íe irteaé ḡo ḡcurfar cóir oraid. Ní iarfap oraid dul cun bóḡair aipír inoiu.”

“ḡura maít aḡ búir Soilíre!” arfa’n fear, aḡur o’imḡíḡ an beipt.

“Cao beipir leir an rḡéal?” arfa Sitruc le h-Amḡaib.

“Ní féirip liom tón ná ceann a o’fáḡail air!” arfa Amḡaib.

O’imḡíḡ Sitruc aḡur cúir fé o’irim marcaé ar bóḡair, aḡur ḡluair fé cun riúbail. Níor féao fé ḡan ḡluairéaét ana ḡear. Cónaic an o’irim eile cúca é abfao far ar mearaḡar a cífiríe é. O’úmluḡḡar o’á céile mar ba cóir. Tḡḡ Dúlainn an Árporíḡan ruar o’á mac, aḡur o’iompuíḡ fé féin aḡur a cúalaét oḡaile. Níor b’ fáḡa ḡo raiḡ an cúalaét eile ra cáḡair. Focal amaé ar a beál níor labair ḡormflait ḡo o’í ḡo raiḡ an triúr i b’oḡair a céile irḡíḡ aḡur ḡan doinne ann ac iao. Anran do labair rí aḡur níor maít leat beít aḡ éirteaét léi.

“Seao!” ar ríre, “o’eineabair ḡo o’ear é! Ní mirté ḡnó tabairt do beipt aḡaib le o’éanam!”

“Cao a o’eineamair, a máḡair?” arfa Sitruc.

“Inir an méto reo o’om,” ar ríre. “Cá b’fuamair Lonán? nó an b’fuil fíor aḡac cé h-é?”

“Lias cuirgionac ipead é,” arsa Sige. “Tá an t-eóluir a d’oír duit aige. Do fíúbluis ré cuise. Cad é rin dúinne cé h-é, ad, mar a dúbairt leat, é érocad cóm luad asur béad an obair déanta.”

Bí sí as feudaint ó duine go duine acu an fáid a bí ré as caint.

“Ó,” ar síre, “ir deacair do duine foirneam le n-búr leicéirí de beirt amadán! Oritáir do Caoilte ipead é.” (Do léim an beirt ’n-a fearaí.) “Táinig ré anro cúgaid-re ’gá leigint air go raib fuad aige do Úrian. Cuireadair-re as triall oim-ra é, an puo a bí uaid. Bí iontaoib asam-ra ar mar gheall ar é deact cúgam uaid-re. D’ oibrígmair araon a’ láim a céile. Níor cuireamair cor oinn náir inir ré do mupcad cóm luad asur cuireamair oinn é. Díreac nuair a bí an obair ná móir déanta do rgeir ré. Cuir ré na trí miara nime or cómair an trír. Taraing mupcad cuise na trí miara rap a raib uain ar doinne de’n beirt eile ar an mbia do blairead. Tus mupcad blúire de’n bia dom’ gaidrín. Tuic an gaidrín marb or cómair ar rúl go léir. Anran d’inir lonán doib cé r’ b’ é asur cad é an bob a bí buailte aige oim-ra. Ní féoir liom gan uraim a beir asam dó. Corain ré Úrian oim cóm h-áluinn asur do coranad doinne miam. Conur féadpáinn-re don beirt eile taraing cúgam an fáid a bí an iontaoib asam a’ lonán asur rinn as oibrukad a’ láim a céile! Níor b’féoir an gníom a déanam gan rinn araon ’á déanam. Níor baogal do Úrian an fáid a bí lám lonán ra gníom, níó náé iongnad. Ní béad a lám ra gníom muia mbéad é deact cúgam uaid-re. Ó, táid riad go léir as cur a n-anam amad as gáirí umainn asur as madao fúinn! Asur gan amhar tá a cúir acu.”

Cómain sí léi as caint. Níor labair doinne de’n beirt eile go ceann adfad. Ar ball do labair amlaoib.

“Ar túsair leat an cáilir?” ar peirean.

“Níor túsar!” ar pìre. “Bí pì agham ra cárbat agus mé as págaint na h-áite. Conac lonán, an pòpáire! as cogarinnis le Murcáth. Táinnis Murcáth cúgam anall agus tós ré leir an borta 'n-a raib an cáilir. Ó, deineadair an gnó go h-áluinn ar fad nuair a cuireadair lonán cúgam! Tá mb'áil leir teacht ar don cuma eile cúgam ac uaid-pe! Is garta a dein ré é. Go deimhin ní féidir liom gan uraim a beic agham dó.”

D'iompais doat dub ar gnúir Amhlaoib nuair a fuair ré go raib an cáilir iméighe.

“Tá mb'áil liom-ra,” ar peirean, “a málairt de cúram a cur ar fear na gCor nuair a bí an caoi agham air!”

“Eir, a Amhlaoib,” arsa Síctie. “Ní fiú biopán a'r an gnó go léir. Tá ár máthair anro aghainn beó. Is iongantac an rgeal iad 'gá leigint uata cómh bog. Beic caoi aipir asat ar focaruagáth le fear na gCor uair éigin. Tá ár neart ollam inr gac don ball. Ba mór go léir an tairbte dúinn neart gaedál a beic gan ceann, tá n-eirigead linn. Ac tá ré ana doirta. Is cuma nó beic gan ceann dóib an ceann a beic cómh h-doirta. Ná h-abraimír a tuille mar gheall ar lonán ná ar a gnó. Ní dóic liom go bfuil puinn d'a fíor as doinne go raib an gnó ar riúbal. Tugaimír aghaib ar an obair atá rómhainn: Comáinimír teachtairí mór-timpal 'gá ráth le n-ár neart cruinnuagáth, gan a tuille pígnir, ra éuan ro amuic; go bfuil gac don ruo ollam. Tá Maolmóirda ar dearg-buile, a máthair. Deimr an méir rin go maic. Tá néal éun cogair i loclanacáib na h-Éirean, agus is as triall ar píis laigean atáir ríad as teacht. Duatpaimíó fór ar úrian agus ar élainn Cair!”

CAIBIDÍOL III:

AN DÁ LONÁN.

Cóim luath ašur bí an cošar tabairt aš Lonán do Mhurcáth ašur an borca tóšta aš Mhurcáth ar an gcárba, o'imtíš Lonán irteac cun an treómpa a bí aise ra nígteiglae ó táinig pé ann 'n-a doctúir, ašur 'n-a rtíobair ar šac córušath bíth o'á mbéath le déanam ann. Ní feacath doinne miam ó rin an Lonán céathna aš teact amac ar an reómpa ran. Táinig fear amac ar an reómpa, ac níor b' é an Lonán céathna é, dar le h-doinne a énaic an Lonán a éuath irteac, ašur anran, an Lonán a táinig amac. Bí folc o'ar, aš tuitim riari ríor ar a flinneánai, ar an Lonán a éuath irteac. Bí folc breas fionn-muath, aš tuitim riari ríor ar a flinneánai, ar an Lonán a táinig amac. Bí fearós fatha uath-šorm ar an Lonán a éuath irteac. Bí fearós muath ná mai, mó fatha, ar an Lonán a táinig amac. Fírin beas ašur ceann móri air ab eath an Lonán a éuath irteac. Níor b' fear mó móri an Lonán a táinig amac, ac bí an ceann tar éir dul i luigean, ašur anran níor feuc an fear cóim beas ašur o'feuc pé pé'n gceann móri. Bí na fáibí imtíšte ar an éathan, ac bí an t-éathan leathan šo mai ašur áir šo mai aš an Lonán a táinig amac, o'irteac mar a bí aš an Lonán a éuath irteac. Bí an Lonán a éuath irteac trí fieth, muia mai pé or a éionn. Ní mai an Lonán a táinig amac don lá or éionn react mbliana fieth. Oá breiceath Amloai, nó Siuric, nó Šormflait, an Lonán a táinig amac tabairtíor an leabar ná feacath miam é. O'á b'riš rin níor šath do'n Lonán a táinig amac puinn eagla beir aise poimir an šcaint a bí ar

riúbal roir an tceirúr, irctis i rísteiglae Sícruc i n-Át Cliaé, nuair a bíodar 'gá maoidéam agus 'gá dearbhuasáð go n-deanfaidís ro 'r rúto leir an lonán a buail an bob orca, éom luat agus seódbóir greim air.

Iriao a bí go loirgite ríolta 'n-a gcoirde agus 'n-a n-aighe, as cuimneam ar an gcuma 'n-ar buail ré an bob ran orca, díreac nuair a mearaodar gur b' iao féin a bí 'a bualaó air-fean go h-áluinn. Bí Caoilte i gCeann Cora an uair céadna agus ir 'mó gáire maí a bí aige féin agus as lonán agus Murcáó agus lonán as reanaóur do'n beirt eile ar an gcuma 'na mbíod ré féin agus Sormflait as togaó na luidneaca agus as áineam na gcómaet a bí ionta.

“Tá an méid seo agam le maó, amáe,” arsa lonán leir an mbeirt. “Tríto an obair go léir ní mire do cúm ná do éap ná do beartuis ná do turnuis don tpoé níó. Í féin a turnuisgead gac don ruo. Níor tugar di don bláire tpoé eóluir ná maib aici éana. Nuair a bí an bia agaimm o'á ollamugad cun an gním a déanam, níor deinear ac gac don ruo do focaruas agus do éoruas díreac mar a t'óruis rí dom é déanam.”

“Tá fíor agam-ra don ruo amáin a deinir, a bitéamnaig, agus níor óruis rí duit é déanam,” arsa Murcáó.

“Cad é an ruo é rin, a rí?” arsa lonán agus iongnad as teact air.

“Níor óruis rí duit an baidairt úto a déanam oim-ra,” arsa Murcáó.

“Ó!” arsa lonán. “Ir fíor duit, a rí,” agus gáireodar, mar do bainead iaraet de geit a' lonán.

“Tá don níó amáin ra ríeal agus ní ró maí a taitnean ré liom,” arsa Caoilte.

“Cad é an ruo é?” arsa Murcáó.

“Tá Sormflait i n-Át Cliaé,” ar seiréan, “agus tá ceao

a cor aici, agus ceat a cinn, agus ceat a béil. I r trias nár coimeádao anro i. Déanfaio an bean ran díobáil dúinn. Tá sí ar deas buile mar gheall ar an gcuma 'n-a bfuil rtaicín áiréir déanta ói or cómair an domáin. Ní cuirfeao pé bliúir iongnao orm o'á dtéirdeao sí féin, do riúbal a cor oá mb' féidir é, roir éun cainte le ríú Loélan, agus ar ran ótuao éun cainte le ríú na h-Ioruaioe, agus móir-tímpal éun gac ríú agus éun gac tíre 'n-ar dóic léi go bfaíao sí a beas nó a móir o' aon ruo i bfuirm nirc ríú le tabairt léi éun díoltair a déanam ar áiríú Éirean agus rianinn go léir. Daoine ná cuimneó' i n-aon cor ar teac meallfaio sí léi iao agus tiocfaio ríao. I r móir an trias nár coimeádao anro i!"

"Tá an ceart asat ra méio rí a daoilte," ar r Murdo. "Dúbart féin leir an áiríú gur i coimeáo anro ba ceart. Ní déanfaio. Ba las leir é. Níl asainn ac aon gnó amáin a déanam de pé neart a tiocfaio. O'á méio a tiocfaio díob, má tugaímio Gleann Máma an tarna h-uair dóib, ruo a tabairfaimio, ireao i r lúga i r baogal iao do teac go deo airíir éúgáinn. Táio ríao ríao a nócín as teac. I r mío deir éur le n-a gcuaraoib. Ní raib rir Éirean ríam cóm ceartaie ar deir éur le cómaet Loélan agus atáio ríao anoir. Ac ní h-as caint i r ceart dúinn a beic. Téanaís. Tá caint as an áiríú le déanam liom-ra agus le beirt asuib-re."

Éuaor i látair an áiríú. Bí a lán eile der na gíollaib turair cuinníste mómpa ann. Bí Maolruatain ann agus leitiríaoa aise 'á ríú' cóm tiú agus o' fádao pé an cleite cómaint. Fé mar a bío gac leitir ríúoíao aise éuríao brian a ainm tíor léi, agus do tucí do dúine der na gíollaib turair i agus éuríao pé rin an talam de.

As ríall a na nígíob agus ar na daoiríaoib a bí cuio

deir na leitirneachaib a's dul. Síodé bunúir na cainte a bí ionta ran :—

“A níg onóraitg,

“Tá an lá buailte linn. Ní fíor cad é an neómat a tíoceatd rgeala cúgáinn 'gá innpint dúinn loingear níg loctan a'sur loingear níg na h-lopuaidhe a'sur loingear Síguirto, níg ínpí h-Opc, a beic i zcuán áta Cliaé. Ní h-ataid dúinn gan beic ollam dúb. Cpuinnig do neart, a níg, a'sur tabair a'gaid ar Cill Máigheann. Ní beid don uaignear oic ar an rlig. Beid fíor éirean 'n-a míltib a's bualaó umac. Tá rocair a'gáinn go léir i n-ár n-aighe gan teact ábailé beó nó teact ábailé le buaó. Ábair le gac fear o'á bfuil a'sat sur fearr go móir báir o'fáigail i gcat 'ná luige fé rmaéct loctanac anoir.

“Míre Drian.”

Bí curd deir na leitirneachaib a's dul a's triall ar earbozaib a'sur ar ía'gairtaib a'sur ar mainirneachaib. Seo bunúir na cainte a bí ionta ran :—

“A tigeapna Earboig,

“Cuir do gúide ruar cún Dé ar ár pon cóim dian cóim dícealac a'sur cuirp gúide ruar cún Dé ruam. Tá an lá cruaid buailte linn fé deire. Tá ár namaid a's cpuinuigad cúgáinn ar an uile áirto. Má beirean an namaid reo buaó anoir opáinn tá deire linn; tá deire le rhuéct gaeóal i n-éipinn a'sur tá deire leir an gCpeideam a tuz páopaig cúgáinn tré gíá'pta Dé. Cuir féin do gúide ruar cún Dé 'gá íaraid ar Oia gan an buaó tabairt do'n namaid. Iar ar na pobalaib go léir a ngúide cup ruar cún Dé ar an íntinn gceatona.
* Éirtean Oia le gúide na n'aoine.’

“Drian.”

Cóm luac ašur fuairi gac ríš ašur gac taoipeac a leicir do eirnuigšar ar na fir do eirnuigšar. Do eir na daoine go léir an focal úo, “šur fearri go mór bár o’ fágail i gcat ’ná luige pé rmaet loelanae anoir.” Eir gac doinne šur b’ fearri an fearaige do eadect irtea ar eirinn ašur gan don eirortairde o’ fanmairt beo ar an oilean ’ná rlioect gaeoal do luige pé rmaet na loelanae an uair rin. O’a bpiš rin, na mná ašur na rean daoine a bí aš fanmairt ra baile níor deineadar buairt ná sol ná ologón. Má bí an buairt ortá, ašur ir oóca go raib, níor eairbeánadar puinn de.

Na mná a bí pórtá ašur go raib cúram clainne ortá o’ fanadar ra baile, ac má fanadar níor aigš doinne orna ó doinne acu, ná ní fearar doinne deoir le n-a rúil. Ir oóca šur rleadar a noócin oíob nuair ná raib doinne aš feucaint ortá. Níor fan na cailíní oša ra baile. Cuadar i n-aonfeact le n-a noiréaraeab eun bío a o’ ollamugšar oóib ar an rliš ašur eun eadais a níge oóib nuair ba gá o e, ašur eun banaltanair a deanam ortá tar eir an eata oá mbéar gá acu leir. Bí mná na nšaeoal go léir, óš ašur eiriona, ana eirgionae ra n-obair rin.

Cóm luac ašur fuairi na h-earbais ašur na ragaair ašur na h-abbana inr na mainirteaeb na leirtea, do cuirer an šuir ar ríubal inr gac don ball láirtea. Bí na h-aiirinní inr na h-eaglairib gac maioion ar an intinn rin eirain ašur na pobuil aš šuir ar an intinn gceadna, ašur na manais aš šuir inr na mainirteaeb, ní h-amán ra lá ac i gcaiteam na h-oíoe leir. Cailirir an oíoe i láair na h-aitéarac ’gá iarair ar an Slánuigšoir, tré impíoe na Maigóine Muir ašur tré impíoe ráorais ašur eirigšoe ašur Colum Cille, gan an buar eadairt dor na loelanais ra eac uaebarac a bí aš teaet. Ní mirte a ráo ná šur deineadar a nšuir go oiréactae, mar bí fir acu

go dian mair cat a bí le h-imteacht oirta féin agus ar na mainirtreachais dá mbeireadh na loclanais buadh. Bíodar go léir ollamh, san amhar, ar bár a t'fulang ar ron an Crieitíom, ac bí fíor acu, dá mbeireadh na loclanais buadh an éada ran a bí as teacht an uair rin, go scuipfíodir an Crieiteamh féin ar neamhíth i tteannta na n-daoine do cup cun báir. D'á b'píis rin do leanadair as suíde go cruaidh, do ló agus d' oíthe, agus as déanamh trioradair go dian, an fáid a lean an contadair.

líon b' fáda go bfeadachar as gluaiseacht na bóithe roir ótuaid, ó gac don páirt de'n Múmain, mar a béad rocfairí móra fáda, na fíor éiríth, fíor bfeadach óga láithe, fíor go raib rocair 'n-a n-aigne acu san teacht ear n-air beo ó'n scoth dá mbéad buadh as loclanais. As maectnamh ar an nít rin doib rocairíodair 'n-a n-aigne ná tiocfairí ear n-air beo pé tadh a buadair. Socairíodair 'n-a n-aigne d'á luigead eagla béad acu roimhir an mbár sup b' ead b'feair a déanfairí an trior agus sup b'ead ba mó an t-éirleac a déanfairí ar na loclanais, agus, ar ran, sup b'ead ba d'óiríth-de an buadh beir as gaeblair agus an cat do b'píead ar na loclanais. Cuaid an rocairíad ran 'n-a luige cóm daingean ran ar a n-aigne sup gnát eadair, 'n-a scothíad, agus san acu 'á déanamh de ac cúir gáire, an rocal, "pé duine tiocfairí ear n-air ná ná tiocfairí, ní tiocfairí-ear ear n-air."

"Sín an éaint! Ní cun teacht ear n-air adáimíth as toul ra cat ro!" a déairíad duine eile.

"Caitíead bár a t'fágail uair éigin. Ní tiocfairí uair coiríth a beir níor fearr ar gac don traidar cuma cun báir a t'fágail 'ná an uair a éiríth na bíteamhais ar m' agus amac agus an t-arm am' lámh!" adéairíad an triomad duine.

"Agus d'á éagmuir rin," adéairíad an ceatíamh duine.

“ 1r bār ar ron an Ćreidiṁ é, aṣur an t-é a ō’fūilnṣ. eōcāiṁ bār ar ron an Ćreidiṁ maṣaiṁ a anam ruar lāiṣreac̃ ṣo n-aoibnear na b’flaṣar! Ōá ōtaṣainn ṣar n-air aṣur maireac̃ṣaint fiṣe bliain eile, b’fēiṁi nār ió mōr an ōeimne a bēaṁ aṣam air rin. Ōēanṣaiṁ na loēlanaiṣ a nṣnó ṣo n-olc nó ní ċiocṣaiṁ don ēor ōiom-ra ṣar n-air.”

Siné raṣar cainte a bīoṁ ar riūbal acu aṣur iao aṣ ṣluaiṣreac̃ na bōiṣre roir ōṣuaiṁ ’n-a roēṣaiṁiṁ mōra paṁa. bīoṁ na reanṁaoine ar na cnucānaiṁ aṣ feuc̃aint oirṣa aṣ ṣluaiṣreac̃, aṣur ōo lapaṁ a ṣcuiṁ foia le ōāraṣṣ, aṣur, “ Ō!” aṁeiriṁiṁ, “ Nāc̃ tṣuaṣ ṣan mé ōṣ aiṁiṁ!” Ćiṁiṁ na fir aṣur na ṣaṣana breac̃ṣa paṁa ’n-a lāmaiṁ acu aṣur reana ṣlapa, cṣuaṁa, ṣēaṣa na nṣaṣana ran aṣ taiṣneam̃ aṣur aṣ rṣpēac̃arṣnaiṣ ra ṣṣéin, aṣur na tuac̃ana ar ṣuailliṁ na b’rear, aṣur na bṣaṣaṣa ar a ṣcṣannaiṁ i ōcṣaṣ ṣaṣ buiṁne, aṣ luarṣaṁ ra ṣaṁiṁ; aṣur ṣaṣ buiṁean aṣ ṣluaiṣreac̃ ṣo breac̃, iéiṁ, rṣuam̃a, cor le cor, ṣuala le ṣualainn, aṣur an buiṁean aṣ caṣaṁ fé mar a caṣaṁ an bōṣar aṣur aṣ ōiṁuṣaṁ nuair a ōiṁuṣaṁ an bōṣar. Ćiṁ na reanṁaoine ar na cnucānaiṁ an obair ṣo léir, aṣur ōo ṣluaiṣreac̃ an tṣean’fūil tṣér na rean fēiṣeac̃aiṁ, ’n-a cairiṁ teine, aṣur ṣaṣaṁ luar cṣoiṁe ar na reanṁaoiniṁ, aṣur, “ Ō!” aṁeiriṁiṁ, “ Nāc̃ tṣuaṣ ēṣaiṁṁte ṣan mé ōṣ aiṁiṁ!”

Tá mba ná béad aḡat ac don ḡáipe amáin d'éanpá an ḡáipe rin dá mbeicéa aḡ éirteacé leir 'ḡá innrint conur a éait ré féin aḡur ḡormfélaic an ainirir, aḡ piocad luidneacá aḡur 'ḡá mbreicniugad."

1 lár a ḡcoo' cainte d'óib, riúo éúca irteac téacéaire ainíor ó inir Caéaig.

"Ó! a riḡé," ar reirean, "tá an fámaige ḡo léir, ó inir Caéaig amac ḡo léim éúculainn, lán de loingear iaraéca. Ir d'óca ḡo bfuil an mainiririr tré éine um an d'acá ro aḡur na manaiḡ ḡo léir marb!" aḡur éar ré an dá ologón d'éas aḡur é aḡ ḡreacad a d'á bar.

Siúo ḡac doinne 'ḡá éeirirugad:—

"Caéin a éánaoar?"

"Cad iad na loingear iad?"

"Ar labair doinne leó?"

"An b'eadair féin iad?"

"Cá b'fior duit an loingear namad iad?"

Ní raib uain aige ar don fáreḡa éabairt ar na éirteanaib nuair riúo irteac téacéaire eile.

"Éirt do béal, a amadain!" arpa'n tarina téacéaire.

"Ir tu éein an foéram ḡan ḡáó ḡan maécanar! Táio na

loingear ann, a riḡé," ar reirean, "ac ní loingear namad

iad. Ir loingear carad iad. Orrac ir ainim do'n riḡ atá

oréa. Éainis ré irteac éun na mainirirteac i mbáó, aḡur do

labair ré le Colla aḡur d'inir ré d'ó cad a éus é aḡur ḡac

don ruo. Tá an éablaé loingear anrúo móir-éimpal an

oileáin aḡur tá Orrac aḡur Colla iméiḡe roir ḡo Ceann

Cora éun labaréa leir an áiririg. Deir na fir atá ar na

loingear ḡo bfuil cablaé eile aḡ b'ruadar. Bí an dá riḡ

(beiré oritár iread iad) muinteréa ḡo maic le n-a ééle

ar fearó tamail, ḡo d'í ḡur éoilig b'ruadar éun an éogair

reo atá d'á d'éanam i ḡcoinnib b'ruain. Do éuis Orrac i

n-a aighe ḡur b' éaḡóir an éogad aḡur d'íultuis ré d' don

lám a beic aige an. Bí loingear Orpaic agus loingear
 Úrúadair i rtiú 1 n-aon éuan amáin lartuair 1 n-áit éigin.
 Do leat Úrúadair a loingear féin ar béal an éuan éun san
 loingear Orpaic do leigint amac. Céangail ré a loingear
 féin o'á céile le téaduib móra láiríne agus céangail ré
 long acu de'n talam tirim ar sac taob. Níor leis Orpac
 air gur eus ré ré n-deara an gníom ran. Nuair a táinig
 an oíche agus bí Úrúadair agus a máirnéalaig 'n-a gcóla,
 cuir Orpac a loingear go léir 1 n-áit céile 1 n-aon line
 amáin agus o' ártuig ré san aon trolur do laraó ar aon
 loing acu. Anran do bog ré éun gluairete iad 1 n-áit
 céile, 1 t-riod na h-áite 'n-a raib long na láime deire de
 loingear Úrúadair ceangailte de'n talam tirim. Cuair
 fúiréan 1 mbáto agus do gearadair an téad san aon foctam
 a déanam. Anran do fleannuiú na loingear go léir amac.
 Nuair a táinig folur na maríne éonaic Úrúadair an éuan
 lairtig dé folam, agus loingear Orpaic ábfao amac ar an
 bparaisge agus iad as imteact riad ódear fé lán a reól.
 Táadair anro go uí an linn reo luimniú éun a
 o' innriat do Úrúan cao a bí eúige, agus éun pé cabair a
 béad ar a gcumar do éabairt oó. "Oá mb' áil leat-ra," ar
 reirean leir an gcéad teactaire, "beagáinín foitne beic
 asat níor gáto dúit an ruit a deirir do déanam anro
 ainíor, agus níor gáto oóm-ra beic as búrcao mo éor agus
 as cur raotair oim féin as ruit ainíor do áit éun san
 leigint dúit an dúit a cur ar a meabair."

"Sead!" arfa Tadhg Mór ua Cealla, "ir mictio dúinn
 go léir beic as gluaireact. Cao dúbairt Orpac a bí
 Úrúadair ar aigne déanam?" ar reirean leir an
 oteactaire.

"Dúbairt ré le Colla, a ríú," arfa'n teactaire, "gur
 b'é a tuairim go mbéad Úrúadair 'n-a éann ar loingear
 ríú loctan agus go mbéad Síguir agus pé loingear a béad

aige ré smaect bhuadair agus dúbairt ré sur b'é a tuairim go bfuilte ríad go léir iriúg i gcuan áta cliaet um an dtaca ro nó geall leir."

"Ó! foct, foct!" arsa Taógh Mór. "Ní beimio i n-am i n-aon éor!"

Le n-a linn rin cé buailfeadh éúca irteadh ac Taógh Óg ua Cealla agus Conn agus ádair Cuinn, Maolruanair na paithe. níg ua b'fíacrae áiríne. Do cuirfeadh fáilte roimh an níg agus roim Conn.

"Bíomair díreac ollam ar imcheact," arsa Maolruanair, "ac ní béadh Conn páirta san teact feuchaint an rabhadair-re ollam. Deir ré, agus ir dóca sur fíor dó é, sur fearra dúinn coimeadh i n-aice céile ar an rliúg, agus anran coimeadh i n-aice céile ra cat, leir, má féadaimio é."

"Tá an ceart aige, a níg," arsa Caoilte. "Ir 'mó cuma 'n-a n'óanraimio áire d'á céile má coimeadhaimio i n-aice céile, 'ré rin. ac san beir ró admair d'á céile. An 'mó fear a beir aghaid, a Cuinn?" ar reiréan.

"Beir bheir agus fíde céad fear, ir dóiré liom," arsa Conn. "An bfuil Miam as teact?" ar reiréan.

"Tá, Miam as teact," arsa Miam féin; "ná bíodh aon ríoc d'á mearbail oir-íra ná ar doinne eile." ar ríre.

"Ní fanfaid Miam i n-aon bail i n'óiríg a n-ácar," arsa Taógh Mór ua Cealla.

"Ir maí an ingean a tús Dia duit, a níg," arsa Maolruanair. "nuair a tús ré Miam duit. Tá ríul agham go gcumhíngean tú go minic air rin, agus go dtugan tu buiréar do Dia mar geall air."

Rígh ana díadha ab eadh Maolruanair na paithe. Bíod ré coitcéanta as maectnam i ládair an ácar Síoruíde, agus ar an maectnam. Bíod ré coitcéanta as labairt leir an ácar Síoruíde. Tuigeadh ré i n' aigne ná raib aon craígar cainte ba éirte éun labairt leir an ácar

Síoruiðe 'nà an éaint a éuir ár Slánuiðteóir i mbéalais na ṡCríortairòche cun labairt leir an ádair Síoruiðe. D'á bhríṡ rin, nuair a labraíð ré leir an ádair Síoruiðe ir, "Ár n-ádair atá ar neam, 7c." aoiréad ré. Bíod ré as ráð na paitre rin coitétianta, asur do tugad an ainim, "Maolruanair na paitre," air mar ṡeall air rin. Fear ana láirir, ana éróda, ab ead é, asur mura raib easla as na loclanaisṡ roime n-a páirir ní baosal ná so raib easla acu roime n-a tuaisṡ.

Íoir b' fada so raibdar so léir ollam cun bóair. Bí cárbat áluinn as miam, asur bí beirt d'á mnaib coimbeadta ra cárbat i n-aonfead léi, ac tugad rí a lán d'á h-aimir amearṡ na mban óṡ eile a bí as dul ó'n mbaile, i n-aonfead leir na fearaib, asur í 'ṡá rtiúruṡad asur 'ṡá tairbeaint dóib conur na h-éadaí lín a tairtóc' uata ar ball, do éur éúca asur do coimead i n-easar.

D' fan an dá buidean ran, buidean tairṡ mór uí Cealla asur buidean Maolruanair na paitre, i n-aice céile ar an rliṡ, asur bíod Conn asur Caoilte i ṡcomluadar a céile so mór. D'éigean do Caoilte an rṡeal so léir ó turac so veire a d'innirint do Conn, conur a éuir Sítric asur Amhlaoib an fear ó ác Cliaé cun brian do éur cun báir le nim, asur sur b'é fear a éuireadar uata cun na h-oibre rin a déanam 'nà lonán, tuitáir Caoilte, an fear, tar a raib d'fearaib i n-éirinn, dob' fearr a déanrað brian do éoraint ar an mnaoi a bí ceapaithe ar an nim a tairt do.

Do ṡluair na buideana eile ó ṡac don páirt de Cúise Conad, na bóitre roir, i tpreo na h-aite 'n-ar ṡnác le brian longporc a déanam, i n-aice áta Cliaé. Táimis an dá buidean, buidean ula Máine asur buidean ula úfiacraé áirone, so Ceann Cora, cun beir i n-aonfead le buirín an ártoríṡ. Anran do ṡluairadar réim asur buidean an ártoríṡ an bótar roir ótuair.

CAIBHIO!OL V.

MÍCEÁL RUAD.

Bí brian agus a ghnáit-ceilglaic tamal roir ó Ceann Cora,
 ar bódar áda Cliaic, agus iad as gluaireadót go h-áluina
 agus go rtuamóda agus go míleata. Bí buirdean tairt
 mór uí Cealla agus buirdean mhaolruanadót na paitre as
 teadót 'n-a noiaic. Bí miam 'n-a cárbat i tcurac buirde
 tairt. Táinig bean agus clóca uiric, agus coicil an clóca
 amac ar a ceann aic, i gcómhgar do'n cárbat. Uasair rí
 ar miam. Do rtao an cárbat. Do rin an bean leidir
 irteac cun miam agus o' imicic rí. Do léic miam an leidir.
 O' feuc rí 'n-a timpal. Ní raib Caoilte adrao ó'n aic.
 Dúbaic rí le duine der na fearaib glaoad aic. Táinig
 ré. Tug rí do an leidir. Do léic ré i.

“Cao ir feara a déanam, a rígan?” arsa Caoilte.

“Measaim gur feara an leidir rin a tabairt do
 muraod,” ar ríre.

“Ir ríon,” arsa Caoilte.

O'imicic ré amac i noiaic ghnáit-ceilglaic an ároicic, agus
 tug ré an leidir do muraod. Bí iongnad ar muraod
 nuair a léic ré an leidir.

“Tá go maic, a Caoilte,” ar rírean.

Táinig Caoilte tar n-aic.

Lar na máireac an lae rin táinig giolla tuair as tiall
 ar Caoilte, duine o'á giollaib tuair féin, agus rin ré
 leidir cuige. Do léic Caoilte i. Siúo as tiall ar miam
 é agus rin ré cuicil an leidir. Do léic rí i.

“Ó!” ar ríre. “Imicic láireac, a Caoilte,” ar ríre,
 “agus tabair i reo leir do muraod.” Do dein.

I tcurac go tcurfear bric agus bunúr an o'á leidir rin

ní foláir dul riar beagán agus a d'innpint conur a d'imeis le Sormflait ó fás rí Ceann Còra agus ó táinig rí go teiglac nís loclanae áta Cliait.

Do h-innreadh i tcurac an rgeil reo conur mar a tugh brian a ingean le póradh do Sitruc, le h-ionacur go ndeanradh an cleammar ran a cómadt féin do neartuadh leir an scapadar, dar leir, a tiocradh ar ioir loclanaig áta Cliait agus Clann Cair. Déibionn ab ainim do'n ingean ran brian, ainim a mádar féin. Rígan ana ciallmar, ana cuirgionac ab ead i. Do coimeadh uaiti an t-uirge-fé-atalam a bí 'á déanamh i gcoinnib a h-atar an fáid a bí Miam ag déanamh na fairre, agus anran, an fáid a bí Lonán 'gá leisint air go maib ré ag cabruadh le Sormflait ra tpooc obair a bí ar riúbal aici. Coimeadh a muintir féin an rgeal ó Déibionn i scaiteam na h-aimprie rin eun san beir ag cur buartha uiréi san gádar, agus i tpreo gur fuaimnearaige a beadh an raochal aici nuair a éifeadh Sitruc go foiléir ná maib don ploc d' fíor na tpooc oibre aici. Coimeadh Sitruc an t-eolur uaiti díreadh mar a deir ré a díceal ar é coimeadh ó gac doinne ba dóic leir a déanradh don iaraet ar an tpooc obair do córg.

Ad nuair a táinig Amhlaoib tar h-air ó Inir Caclais cómh h-oban, agus nuair nár h-innreadh d'aoimne cad é an cúir, agus anran, nuair a tugh rí fé ndeara an tirspreio agus an cógaruac ag Amhlaoib agus ag Sitruc, agus an beirt ag rradh de pé caint a bíod eatartha nuair a tagadh rí 'n-a láchair, tuig rí 'n-a h-aighe go maib puo éigin nár b' fóganta d'á beartuadh acu. D'á foiléire a tuig rí an níó rin ireadh ba lúga a leis rí uiréi gur tuig rí é féin ná don níó d'á fóro, agus ireadh ba lúga a bí don cuimneamh acu-ran gur tuig rí é féin ná don níó d'á fóro. Bí rí ag fairre oiréa go séar agus ní maib don doimne acu go maib. D'á feadhair fairre a deir rí, ámhac, níor féad rí teact ruar le h-aon

níó áirigíte do tabairfadh eolur cruinn dí ar cad a bí ar riúbal acu, ná ar cé 'n-a coinneibh go raibh an t-uirge-pé-talam 'á déanamh.

Do lean an rgeal mar rin go dtí go dtáinig Shormflaith go h-Át Cliat. Anran do tuis béibionn go raibh donar éigin tar na beartaibh déanta. Níor b' fada sup tugadh le cuirgint di ná raibh Shormflaith as dul tar n-air as triall ar brian. Anran do rtabadh de beit as déanamh don coimeadh ar cad n-a taobh sup táinig sí uaidh ná ar cad 'n-a taobh ná raibh sí as dul tar n-air. Do tárla go raibh an ceathrar i bfochair a céile agus sup eirigh fearis Shormflaith: "Do léim sí agus do rppriúic sí. Do éit sí inr na rúilb ar sitric agus ar ámlaoibh an bob a buail lonán oirta, agus anran, an bob a buail pé uirtí féin nuair a éuaidh pé riap as triall uirtí agus teirtiméiread aise uata-ran. Anran do tuis béibionn cad é an briú a bí leir an noirgheiré agus leir an scotharad agus leir an rtab cainte nuair a tgasadh sí féin. Níor labhair sí don focail amac ar a béal mar gheall ar an ngníomh a mearadh a déanamh ar a h-áchair. Dúbdairt sí, 'n-a h-aighe féin: "Do teir an méir rin oiribh: Ní rtabfadh ríbh anoir. Déanfadh ríbh iaradé eile. Ní móir dom fairé níor fearr a déanamh, le h-eagla go mb' féidir ná teirfeadh an tarra h-iaradé oiribh."

Níor deim sí don céilt ar an noirde mear a bí aici oirta, ná ar an bfeirg a bí uirtí mar gheall ar an puo a ceapadar a déanamh. Ad níor deim sí triadé ar imteadé ar an áit mar gheall air. Níor b'fada sup éit puo amac a cairbeáin di sup máit a deim sí é agus fanmáint.

Táinig ríú laigean ann.

"Seadh!" arsa Shormflaith leir, "meairim sup deimear éasgóir oir nuair a dúbdairt sup beitigead iompair as brian tu. Meairim sup b'fearra dó go rgaolfeadh pé chair an beitigead. Airigim go bfuil do neart asat d'á

éruinnuigadó go cucais. Fíorfaid an focail úd a dúbhaíir le Murcáó; ‘Má cailleadó Gleann Mháma tré m’ cómhairle,’ arfa turpa, ‘buaðfaid Gleann Mháma eile tré m’ cómhairle.’ An t-annrúgán! Mura mbéadó an beirt reo beir cómháimplíde,” ar ríre, “béadó pé féin agus a ádair agus Dúláinn pé ’n bfuó go tréir anoir.”

“Ní gáó dúic é cúir ar an mbeirt reo, a mádair,” arfa Amhlaoib. “Bí aimpir do dócin agus cun an gním a déanam rair a ndéig lonán as triall oir, agus níoir deimír é. Níoir deimír, agus ní déanfaó ó rin é, pé caoi a béadó agus air, an fáid a béadó ingean áirós Míoir uí Cealla at’ aice! Ir dóic liom,” ar reirean, “dá mbéadó rí ábfaó at’ aice go ndéanfaó rí mírbuirt oir, a mádair,” agus cúir pé orana-gháire ar. Níoir deir an orana-gháire é, bí pé cómháimplíde agus an gnúir cómháimplíde h-áluinn, cómháimplíde h-ós. An t-é a éiradó an gnúir rin an uair rin agus an orana-gháire, déanfaó pé go maib duine i n-éagmúir Gormflait gur b’féidir a diabol cómháimplíde a d’féirgint uaireanta. Conaie Déibionn diabol cómháimplíde Amhlaoib an uair rin, agus cóimeadó rí cuimne air.

“Cad é rin agus d’á maib, a cóileáin!” arfa Gormflait. “Cad í an mírbuirt a déanfaó rí oir!”

“Déanfaó rí naom díot, a mádair,” ar reirean, “agus ba móir an mírbuirt é,” agus do leathuig an orana-gháire.

Do rtaó rí agus í as feuchaint air.

“Ní déanfaó mírbuirt féin naom díot-ra!” ar ríre.

“Fot, fot!” arfa Maolmóir, “níl don cairde le tead ar an raigar ran cainte. Cuirig uaid í. Ní deirim ná go bfuil iud déanta agam-ra do cúirir cun cinn an deair ro do teir ar triúr asaid-re.”

Do léim Sítric agus cúir pé bar ar beal ríis laigean, agus rin pé a méir i tpeó na h-áite ’n-a maib Déibionn ’n-a rearaí i lúib na finneóige. Óruir rí irtead ra lúib

rin nuair a turrnuig an éaint ar dól i n-olcar roir
 Šormflait ašur Amhlaoib. O' airig rí an focal, ámtac,
 a' béal níg laigean, ac níor leis rí uiréi sur airig. Oo míc
 cailín irteac, duine de mnáib coimídeacta Béibionn.

"Ó!" ar ríre, "tá an cuan lán de loingear!"

Oo míc šac doinne amac ac Béibionn.

"Tar a leic, a laog," ar ríre leir an šcailín. "Táinir
 anro i n-donfeact liom-ra," ar ríre. "Tá fíor ašam nác
 míte dom rún a tabairt duic. Tá, mar ir eól duic, mar
 ir eól oo šac doinne, loclanaig an domáin aš cruinniušac
 a neart i n-ašair na h-Éirean ašur i n-ašair Árpriš
 Éirean. Tá an t-Árpriš aš cruinniušac neart na
 nšacdal cun na h-Éirean oo coraint. Tuigro nígte
 loclanaac dá mbéac Árpriš Éirean ar an rliš oo otuitreac
 cómaect na nšacdal ar a céile ašur nár deacair an lám
 uactair a o' fášail oréa. Tá, o'á bpiš rin, iaract
 malluigte o'á déanam le raša ar an Árpriš oo cúp cun
 báir le nim. Tá teipite glan ar an iaract ran. Siné pé
 nšeara Šormflait a beic anro anoir. Tá iaract eile o'á
 déanam anoir. Tá feall éigin eile o'á déanam anoir ar
 m' ašair. O' airigear an focal ó éaint ó níg laigean.
 'Tá ruš déanta ašam-ra,' ar reirean, 'oo cúirpí cun cinn
 an beart oo oo teip ar tpiúr ašair-pe.' Ní oúbaire pé a
 tuille mar oo cúp Sitríc lám ar a béal. Ní oóic leó sur
 airigear-ra an focal. Ní mór ršéala cúp láitreac aš triall
 ar an Árpriš. Inniu an lá cun an fíona oo cúp riap oo
 Sópó Colum Cille. Iméig, a laog, ašur cúp an fíon ra
 bopca mar ir šnác leat a déanam, fíon ašpinn, ašur tar
 cúšam anro nuair a beic ran déanta ašac."

O'iméig an cailín ašur cúp rí an fíon ra bopca. Ba
 šnác le Béibionn an fíon ran oo cúp cun na mainitreac
 ran, ašur o'á bpiš rin níor cúp doinne don trum ra ruš
 a bí aš an šcailín 'a déanam. Nuair a bí an bopca i otpeó

aici táinigis rí aς triall ar an mbanrígin mar a dúbhad léi.

“Seó anoir,” arpa’n banrígin léi, “cuir éúgac an dá leictir reo. Tabair an dá leictir do’n Aircinneac, do ḡiolla pádrais, aςur dein an puo a déanfaid ré leat.”

O’iméig an cailín aςur do puς rí léi an borca, aςur an capal aςur an cárbac aici, mar ba ḡnác. Conaic Siςric aςur Amhlaoib aςur ḡormflait aς iméacé i. Conacadar an borca fíona. Níor cuimníḡar ar don níó eile beic aici, aςur níor cuireadar blúie ruime inti.

Táinig rí ḡo sóro Colum Cille. Tús rí an dá leictir do’n Aircinneac. O’orḡail ré leictir acu, mar do féin ab ead i. Do léig ré i. Tús an cailín fé nḡeara ḡur iompuiς a lic ann.

“An bfuil fíor aςac cao ’tá ra leictir reo atá léigḡe aςam? ’ ar reirean leir an ḡcailín.

“Tá tuairim aςam do, a áear,” ar ríre.

“An mbéarfa-ra an leictir eile reo aς triall ar inḡin táirḡ míoip uí éealla?” ar reirean. “Deir Déibíonn ná fuil doinne ip fearr a déanfaid an ḡnó ’ná mar a déanfaip-re é.”

“Aςur cá bfuil inḡean táirḡ míoip uí éealla le fáḡail?” arpa’n cailín.

Tá rí le fáḡail,” arpa’n t-Aircinneac, “i mburḡean a h-áear, ra míoip-fluaς atá aς teacé aniar ó éeann Cora. Cuiread cárbac aςur ḡiolla leat. Tabairfainn an leictir do’n ḡiolla le bpeic riap ac deir an banrígin ḡan an leictir a ábairt o’ doinne ac duic-re. Aςur deir rí ḡo ḡcailḡip do éeann a éoimeáto folaiḡḡe ḡo maiḡ, le h-eaḡla ḡo n-aicneófaí éu. Cailḡiḡ Niam an leictir a o’fáḡail a ḡan fíor o’ doinne, aςur cailḡiḡ rí an leictir a o’fáḡail ḡan a fíor a beic aici cé uaid ḡo bfaigḡiḡ rí i.”

“Tá ḡo maiḡ,” arpa’n cailín. “Dúbairt Déibíonn liom ḡo neórfá-ra ḡom cao a béad le déanam aςam.”

“Nuair a beir an leictir taobairt do Miah astat fearfuir an cárбат аsur an siolla do bpeit leat riap abailе аs triall ar do mátair. Cuireir Déibionn fíor oir aipir i nuaig an éata. Ní fíor cé beir beó an uair rin, ámtad.”

Do shabao capal аsur cárбат, аsur do cuiread an cailín ra cárбат аsur do cuiread an trpian i lámh an siolla.

“Dein an tictinear ir mó a o’ fearfuir,” arfa’n t-aipéinnead leir an nsiolla, “ac san rúile na nuaoine tarang oir ac cóm beas a’r ir féitir é.”

Do gluair an cárбат. Níor fearo an siolla oiread tictinir a déanam аsur a meapao a déanpao ré, mar bí na bóitpe go léir lán de uaoine. Ac tánaoap ré deipe cun buitpe táidg mloir аsur, mar a dúbpaó ceana, do tugao an leictir do Miah аsur cuir Miah cun Murcáo i. Cómh luat аsur do léig Murcáo an leictir o’iméig ré cun na h-áite ’n-a raib úpian аsur o’ atarpuis ré na fir a bí i n-aice le pearpain an árpóig.

Nuala ab ainm do’n cailín a tug an leictir rin do Miah. Cómh luat аsur bí an leictir taobairt uaiti aici o’iméig ri amac cun na h-áite ’n-ar fás ri an siolla аsur an cárбат. Úailigaoap leó amac a’ bpiú na plóig, аsur tugaoap ašaid riap go Cúige Conaét, cun na h-áite ’n-a raib mátair an cailín ’n-a cómhnuige.

Ipé cúir go noúbpaó le Nuala a ceann do coimeáo polaište ’ná ro. Do tuig Déibionn go raib Maolmóirao tap éir bpeibe geallamaint o’ fear éigin ac dul i n-aice an árpóig ra gluairead аsur rleas do fáo ann, nó é cúir cun báir ar cuma éigin mar rin. Bí easal uipci, dá mb’ ar an gcuma ran a beao an rgeal, go mb’ féitir go n-aicneó’ an fealltóir Nuala аsur anran go bfašao Siupic amac an rgeal go léir, аsur go marbóó’ ré i péin. Níor fás ri ar a cumap Nuala do marbúšao, pé puo a cuirpao amac, mar dúbairt ri léi dul riap abailе. Coimeáo Nuala a

ceann folaisgte agus níor aicín doinne í. Níor aicín Miam féin í, bíodh go raib aicne maic éirí sa baile aici uirthi féin agus ar a máthair.

Um éiríochta an lae a d'imeáig Nuála ó rísteiglae Síreac agus an capal agus an cárbac agus an borca fíona aici, do tárla sup airis duine eile de mháib coimheacata, Uéibionn caint ior an dá rí, ior Síreac agus Maolmóir.

“Ná bíodh ceirt ort, a rí,” arsa Maolmóir. “Déanfaidh Mícheál Ruaó an beirt. Tá sé i ngnáe-geiglae an Áiríis anoir le ceirre bliana, agus tá áirí iontaois ag Urian ar. Tá iontaois acu go léir ar. Ior dóic le Múrcáó ná fuil fear eile sa rísteiglae óm dílir leir. Sorméirí a tuis aicne dom air. Ior cuma leir cé 'cu curfáir éun báir é nó ná curfáir nuair a beir an gníomh déanta, mar tá geallta agáinn do go mbeir fearian saor go deo agá mnaoi agus agá ríocht má cuirfáir sé Urian ar an ríis uainn. Dá mbéad Urian ar an ríis béad gac don puo ar ár otoi agáinn.”

D'imeáig an bean coimheacata agus d'íor rí do Uéibionn an éaint a d'airis rí. D'imeáig Uéibionn agus éomáir rí ar ríubal gíolla curfáir i lár na h-oíche agus leirí eile aige le tabairt do Miam. D'airis sé capal maic. Bí aicne ar na bóirí agus ar na cómháir aige. Do ríor sé an áit 'n-a raib buirdean éirí Míor uí Cealla. Tuis sé an leirí do éairte, mar adúirí, agus tuis éairte do Miam í, agus éirí Miam ag curfáir ar Múrcáó í. Do léis Múrcáó í. D'feuc sé 'n-a éirí. D'feuc sé ar an ngnáe a éirí sé, iné ríor rí, ó beir i n-aice Urian. Bí aicne maic aige ar Mícheál Ruaó. Ní raib Mícheál Ruaó le ríirínt i n-aon bail. Nuair a deirí an t-áirí gac iné ríor rí do tuis Mícheál i n' aicne go raib ríirínt ag duine éirí air. D'eulí sé sa n-oíche ar an áit.

Cóm luač ašur fuair Muread imtígte é do ršaoil ré an focal amearš na bfeair, bpeit air ašur é tabairt ear n-air. Níor b' fada sur tušad ear n-air é. Bí an iomad aítne air. Do tušad i láchair Muread é.

“ré duine tabairt cúl le cat,” arfa Muread leir, “níor meairar sur tura d'earad é! Seairm anran at' inead, ašur ná fás an áit air.”

Čear Míceál nuair a tušad ear n-air é go špiočfaí é. Bí fíor aige go raib an énoč tuillte aige. Nusir nár deinead ac a ráb leir dul ašur reairm i n' inead féin bí iongnad air. Níor čuš ré fé n'eara an bšairt a deim Muread ar na reairib eile.

Dá špioctí é b'féoir go rašad an ršéal ó béal go béal ašur go ppoirfead ré ríš Ločlanač áča Čiač, ašur nár b'feair-de b'ibionn ran. Dá b'eadad ré imteadč rlan go n-áč Čiač nuair a d'euluis ré čiočad an diočail čéadna ar, b'féoir.

Seairm ré i n' inead féin amearš na bfeair an lá ran ———ac ní reacačar 'n-a diais ran é beó 'ná marb:

CAIBIDIL VI.

ÉIGE AN AR RÍGEADČ NA bFLAČAS.

Nuair a bíod Čaoilte i n-Álbain aš bpeitnušad an nipt a bí aš Ločlanais i n-Ínrib Or ašur inr na h-oileánib eile ann, ir i dteiglac d'ómnail mic Éimh, i Mág Šeiršinn, a čaitead ré an čuro ba mó de'n ampir. Čušad ré, ra čaint a bíod eacarta, tuairš epuinn do d'ómnail

ar an gcuma n-a raið gac don ruo as dul eun cinn i n-Éirinn. Úioð Dóinnall coitcianta 'gá ceirtiu' i rtaob ðriain asur i rtaob ðriacáð asur i rtaob Óal gCair go léir.

Éugad Caoilte cuirto d'a ainriur, leir, i bpoðair ðriacáð-aið, Mórmáor leamha, asur éaicéad ré na tuairisí céatona éabairt do ran ar an gcuma 'n-ar fearaí cómáct ðriain, asur ar gac dócar a bí go bfeáðpáð ré fearaí i n-aðar na móir-cómáct a bí as cruinníú' ar gac áirto 'n-a éoinnib.

Bí ana báig as an mbeirt rin le ðriain asur le gaeðlaib. Níor b'iongnad báig a beir as Dóinnall le ðriain, mar ó Oilioil Olum do ríolpáð an beirt. Ó gaeðlaib a ríolpáð ðriacáð leir. D'a éagmair rin, níor b' don iongnad dúil móir a beir as an mbeirt go mbuáðpáð ðriain ra móir-cáct a bí as teact, mar dá mb' as na geintib a béad an buad do cuirpóir deire leir an gCpideam a múin Colum Cille do gaeðlaib asur do Cpuitneacáib Alban, asur níor mairte deimín a déanaí de go ndéanpáir gaeðil Alban do dírsguð.

Úioð Caoilte 'gá innrint do'n beirt cat é an raðar fir ðriain, asur cat é an raðar fir ðriacáð, asur cat é an raðar fir Dúlainn, asur Maolpuanad na Paíre, asur Taðs Móir ua Cealla.

"Asur," arfa Dóinnall, "cat é an raðar an cailín reo, ingean éarðs ðriair uí Cealla, go bfuilimíð boðar as gac doinne as molað a h-áilneséta?"

Nuair a cuiréad an ceirt rin cuise do lar Caoilte go bun na gcluar. Anran do bânuið ré côm bân le cailc.

D' feuc Dóinnall air asur cuise ré an rgeal go léir láitpéad, dar leir féin.

"Ir dóca," ar reirean, "sur fíor an éaint a deirtear, go bfuil rí níor áilne 'ná gormflait féin."

"Ir fíor, a ríð," arfa Caoilte. "Tá rí níor áilne 'ná

mar a bí Sormflait miam. Ní h-é an raḡar céadna áilneac̃ta atá ionta. Tá ré c̃om̃ maĩc̃ aḡam an rḡeal go léir a d'innrinc̃t duit, a ríḡ," ar reir̃ean le Dómnall.

Anran t̃áinig ré i dturac̃ an rḡeíl aḡur d'inĩr ré do Dómnall, ó turac̃ go deir̃e, ḡac̃ don ruo a bí aige le h-innrinc̃t i dtac̃ob̃ Miam; conur a bain a h-áilneac̃t a m̃eabair̃ r̃aoḡalta d̃é an céad uair̃ a c̃onaic̃ ré í; conur mar a bí éad ar C̃onn c̃uige mar ḡeall uir̃c̃i; conur mar ad̃úbair̃t rí leir̃ féin, aḡur leir̃ an ḡc̃uir̃ eile d̃er̃ na ríḡc̃ib̃ óḡa, go r̃aib̃ r̃ocair̃ aici 'n-a h-aig̃ne ḡan pórac̃ i n-aon c̃or̃, ac̃ fañm̃aint i b̃r̃oc̃air̃ a h-aḡar an f̃air̃o a m̃air̃f̃eac̃t a h-aḡair̃, aḡur anran m̃air̃neac̃taint r̃ingil ar an r̃aoḡal ro go dt̃i go leañrac̃t rí é.

Fear̃ b̃reac̃t d̃at̃am̃ail uar̃al cumar̃ac̃ ab ead̃ Dómnall. D'ér̃c̃t ré le Caoilte an f̃air̃o a bí Caoilte aḡ c̃aint. C̃uig̃ ré i n' aig̃ne ñár̃ b'f̃olair̃ nó ḡur̃ b'uaḡb̃ar̃ac̃ an áilneac̃t a bí ra ríḡan óḡ ran. D̃úbair̃t ré leir̃ féin ḡur̃ d̃óca ḡur̃ b'é c̃uir̃ go n̄d̃úbair̃t rí go r̃aib̃ a h-aig̃ne r̃ocair̃ ar ḡan pórac̃ mar̃ n̄ár̃ t̃air̃c̃n doinne d̃er̃ na f̃ear̃aib̃ óḡa ran léi. Go mb' f̃éir̃oir̃ d̃á b̃reicead̃ rí an f̃ear̃ a t̃air̃c̃n̄eac̃t̃ léi go n-aḡar̃d̃óca rí an r̃ocair̃uḡad̃ ran. N̄ior̃ leis̃ ré air̃ le Caoilte go r̃aib̃ don m̃ac̃t̃nam̃ d̃e'n t̃r̃óir̃o ran i n' aig̃ne. Bí ré i mb̃ealair̃b̃ na n̄doine go léir̃ go r̃aib̃ Siḡric̃ c̃un a m̃áḡar̃ féin, Sormflait, a t̃abair̃t le pórac̃ d' iarl̃a In̄r̃i h-Or̃ic̃. Bí tuair̃im̃ aḡ d̃aoine go r̃aib̃ rí ḡeallta aige do n̄iba m̃ó 'n̄á an t-larl̃a ran. ḡan am̃rar̃ bí Sormflait aḡ d̃ul am̃ac̃ in̄r̃ na bliant̃aib̃. Ac̃ má bí féin bí na ḡeallm̃na úo ann. Ir̃ d̃óca ḡur̃ c̃uig̃ Siḡric̃ go mb'f̃éir̃oir̃ go r̃ocair̃d̃ an cat̃, nuair̃ a t̃ioc̃rac̃t̃ ré, a l̃án d̃e'n t̃raḡar̃ ran ḡeallm̃na.

C̃uig̃ Dómnall i n' aig̃ne d̃á b̃f̃eac̃t̃ac̃t̃ ré féin Miam a d' f̃áḡail go mb̃eac̃t̃ bean aige a b̃eac̃t̃ n̄iob' áilne, aḡur n̄iob' f̃ear̃r̃ ar ḡac̃ don t̃raḡar̃ cuma, 'n̄á an bean ro a bí

'á seallamaint do shac doinne ac teacht as cabruisad le Sicut.

Pé i domhan é. bí Dóinnall rocair ar teacht go h-Éirinn as cabruisad le Urian i scoinniú na Loelanae, ac nuair arius pé an molaó a dein Caoilte ar ingin Tairis Móir uí Cealla bí 'é rocair níba dainzine, naoi n-uair níba dainzine, ar teacht, agus ar an uile fear a ó' féadfaó pé, do tabairt leir. Do labairt pé leir an Mórmáor eile, Mórmáor leamha a tugtar air ra treanaóur, agus cuir pé ruar é cun a nirt go léir do éruinniúad ar an gcuma gcéadna agus teacht go h-Éirinn as cabruisad le Urian.

"Má buairítear ar Urian," ar reirean, "ra cat ro atá as teacht, tá pé cóim maíe as Saedlaib imteacht a' h-Albain. Dírgeófar rinn go léir. Ir fearra dúinn tuicim i scat as cabruisad le Urian 'ná na Loelanaig a teacht agus rinn a márbuad anro ra baile má buairítear ar Urian."

Do éruinniú an beirt a nairt go léir. Táinig eúca an uile íaáar rir a ó' féadfaó don níó i bfuirm airm do láimpeáil. Ilíor fan ra baile ac rean daoine agus mná agus leanbaí.

Ir ró beas 'á cuimneam a bí as Miam sur b' i pé noear an méio rin de'n congnam a táinig as triall ar Urian a beir cóim láirir agus bí pé. Díreac mar a bí rí gan don ploc 'á cuimneam aici, nuair a bí rí as fairte ar Šormflait cun gan leigint di nim a tabairt do Urian, náe leir an bfairte do corain rí Urian ac leir an scorš a cuir a cóimluadar fóganta, agus a curdeactanar fóganta, agus a h-anál fóganta, le troc intinn Šormflait, a gan fíor di féin agus a gan fíor do Šormflait.

An fairt a bí na rlóigste ar an rliú bí móran tairbte as Miam 'á déanam, a gan fíor di féin, ar an gcuma ran. Bí dúil as na fearaib go léir shac shó déanam ar an gcuma ba dóic leó dob' fearra a tairnfead léi; agus i mbuáinib

na mban ní faib don níó ba mó ag na mnáib 'ná focal molta ó'fágaíl uaiti nuair a bíod rí ag gabáil eatarra ag feúcaint ar an gcuma 'n-a mbíod a ngnó acu 'á déanamh. D'einidíir go léir a ngnó níob' fearr go móir, ar gac don tragar cuma, 'ná mar a d'éanfaidíir é dá mba ná béad rí ann.

Ac éin rí, leir, móran tairbhte agus ní h-a gan fíor d' a éin rí é, ac le h-iomláine feara agus maétnaimh.

Do h-innreadó ceana cat é an cúir sup tuagad "Maolpuanair na bairre" ar níg Ua b'fíacraic Áiríne. Sup cuig ré i n' aigne a beit ceangailte ar an gcúirtairde beit coitcianta ag suíde cun an átar Síorpuirde, agus ná fuil don cáint ir oireamhaige cun labairte leir an átar Síorpuirde, molaó d'r glóire leir, 'ná an cáint a múin ar Slánuigheoir dúinn.

Do labair miam anoir d'r airíir le cuir der na fearaib. Do tráct rí leó ar an gcuma 'n-a faibdar go léir lán ceapairte ar gan teact tar n-air ó'n gcat. Cuir rí i gcumne dóib sup ar ron an éiríomh, cómh maic le h-ar ron na h-éiríean, a bí an ceapad ran déanta acu go léir. Bí focal aici le fáó, ó am go h-am, ar níg Ua b'fíacraic Áiríne agus ar an gcuma 'n-a mbíod an bairir ar riúbal aige i gcómhnuige. Cuir rí 'n-a luige orra go faib gac duine acu cómh ceapairte ar báir a ó'fágaíl ra cat a bí rómpa agus bí Maolpuanair. D'á b'níg rin, go faib gac duine acu cómh móir i ngnó leir an b'airir agus bí Maolpuanair.

"Ir dóca," ar ríre, "go bfuil oiread gáó agam féin leir agus atá ag doinne," agus turnuig rí ar an b'airir do fáó coitcianta.

"Má tá gáó ag miam leir an b'airir," arpa duine der na fearaib, "ir deacair a fáó ná go bfuil gáó agam-ra leir!" agus turnuig ré ar an b'airir do fáó coitcianta. Níor b'fada go faib an bairir ar riúbal ag gac duine d'á faib ar an móir-íluag.

Bí a lán rásairt ar an móir-rluaḡ. Ní faib ḡnát-ḡeiglaḡ níḡ ann ḡan rásairt pé leir, nó b' féidir beirt rásairt dá mbéad a lán daoine ra ḡnát-ḡeiglaḡ. Do cábruiḡ na rásairt ḡo móir leir an bḡairt do cúir ar riúbal amearḡ na bḡair, aḡur anḡan, amearḡ na ndaoine ḡo leir a bí aḡ leanmáint na rloḡ. Ní baḡal ná ḡo ndúbair an ḡairt rin ó éiríde, ḡo dúirḡaḡaḡ. ḡuis ḡaḡ doinne dá mba ná béad lám Dḡ ḡo láirir le ḡaḡlaib éirḡan ra cáḡ a bí aḡ ḡaḡ ná béad an buad acu. D'á méir a ḡuigḡad an nír rin irḡad ir dúirḡaḡaḡe a ndúbair an ḡairt aḡur irḡad ir doirde do ḡlaḡad ar Dḡa, le ḡaḡ rásar úrnuigḡe, 'ḡá iarair ar cábruiḡad le ḡaḡlaib aḡur leir an ḡḡeirḡeam. Do ḡlaḡad ar an Slánuigḡeoir ó b'ḡ do múin an ḡairt dor na ḡriḡairḡib. Do ḡlaḡad ar an Maigḡin Muirḡ, ó b' í Máḡair an ḡSlánuigḡeora í. Do ḡlaḡad ar Míḡeál Naomḡa an ḡ-Árḡaingḡal, ar Naom éoin bairḡe, ar ḡeḡair aḡur ar ḡól, ar ḡáḡraig aḡur ar ḡriḡir aḡur ar Colum Cille, aḡur ar na naom ḡo leir, 'ḡá iarair orḡa a nguirde cúir ruar cún an ḡSlánuigḡeora aḡur cún an Áḡar Síḡuirde ar ron na nḡaḡal aḡur ar ron an ḡeirḡim, ionur ḡo ḡabairḡad Dḡa an buad do ḡaḡlaib ra móir-cáḡ a bí rómḡa.

Do ḡuis ḡrian cáḡ a bí ar riúbal aḡur do ḡaib pé a buirḡar ḡo dúirḡaḡaḡ le Dḡa, aḡur do neairḡuigḡ a ḡuirde péin cún Dḡ ar ron na rloḡ a bí 'ḡá leanmáint cún an cáḡa móir, rloigḡe ná fillḡad aon duine acu ó'n ḡcáḡ ran dá mbéad buad aḡ an namair, rloigḡe ná fillḡad duine ar an ḡcḡad acu pé ḡaḡ ar a mbéad buad.

Ní ra móir-rluaḡ amáin a bí éirḡan d'á dḡanam ar Riḡeáḡ na bḡlaḡar ar an ḡcuma ran le ḡuirde daoine. Inr na mainirḡuib aḡur inr na h-caḡairib, ar fuir na h-éirḡan, bí rásairt aḡur manairḡ aḡur mná maḡalta, do lḡ aḡur d'oirḡe, ḡan bia ḡan dḡeḡ ḡan éḡla ḡan ruar, aḡ

brireað a gceoiðe as glaoðac so h-áir ar òia, tré impíðe na maigóine Muire asur na naoim so léir, gan buaó an caeta a bí as teacé do leigint leir an namair.

Ar an gcuma gcéadna, inr gac don páirt o' Éirinn, so móir móir i n-gac lín-tíge so raib duine de móir-rluas ðriain tascáite ar, bí an t-éigean céadna 'á déanam ar Rígeacé na ðflaçar, an t-ačair asur an máčair asur an cuir eile de'n élainn 'gá iarair ar òia an t-é a bí amuic uata do čabairt raor ó'n gcač asur é čabairt cúca čar n-air plán. Bí na paioreaca asur na h-úrnuište ba gñac ar riúbal inr gac tíg, asur i n-éagmuir na n-úrnuište ba gñac bíor na h-úrnuište móra ar riúbal, Maipineam páorais, asur Amra Colum Cille, asur Lúireac páorais, asur móran úrnuište de 'n tróir ran i n-onóir do naoim pé leit, 'gá iarair orca a nguiré cur cun 'Dé ar pon duine éigin pé leit a bí ra móir-rluas asur an duine čabairt raor.

Bí gac fear der na fearaib a bí ra móir-rluas ceapáite ar gan fillaó o'n gcač, ac bí a malairt rin o'áigne as an muintir a bí ra baile n-a noiaig. Bí an muintir a bí ra baile as déanam a gceoiðe dícea 'gá iarair ar òia iao do čabairt abaille plán.

Ba beas don treabčar pé leit gan naoim de naoim éirean pé leit acu. Bí Seanán as muintir gñac-čeiglaig ðriain. Bí Ureanóán as muintir Čiarraige. Bí Íta as muintir Uib Čonaili Šabpa. Bí 'Déaglán as muintir na n'Óire. Bí Bappa as muintir Čorcaige. Mar rin oóib. Asur bí na h-úrnuište as dul ruar coitčianta cun gac naoim acu ran, ó'n muintir a bí pé n-a čomairce, a o'iarair a n-impíðe cun 'Dé, an uair rin čar gac uair o'ár čáinig ruam poimir rin.

Ioir móir-rluas as gluaireacé cun an caeta asur gaolta 'n-a noiaig ra baile, ní raib ac don-šut úrnuište as dul ruar cun 'Dé ó Šaebalab éirean so léir.

CAIBRIDIOI VII.

CONNLA.

Bí mac aḡ Mupéaḡ aḡur Toirḡealḡaḡ ab ainim dḡ. Ní raib ré aḡ tḡí bliana dḡ' aoir nó map rin nuair a táinig Taḡs Ós ua Cealla aḡur Amḡaoib ḡo h-Inir Catais cun na ḡsoluiḡeaḡta dḡ' fáḡail. Timpal na h-aimpḡe céaḡna ran do ruḡaḡ an leaḡb riap ḡo riḡḡeiḡlaḡ Mḡaoiḡruanaib na Raitḡe, toirḡ an ḡaol a beic ann. Ní faḡa a bí ré tḡap ra riḡḡeiḡlaḡ ran nuair a táinig Niam ann ap éuaipḡ, ó riḡḡeiḡlaḡ a h-aḡar i n-Uiḡ Máine. Do éuir an leaḡb aicḡe ap Niam. Má éuir do éeaḡail ré ruar di. Nuair a bí rí aḡ dḡul aḡaile bí an leaḡb aḡ bḡpḡeaḡ a éḡoíḡe aḡ ḡol. B'éigean dḡoib leiḡint dḡ imḡeaḡt i n-aonḡeaḡt léi ḡo h-Uiḡ Máine. Ap ran amaḡ ip mó dḡ'a aimpḡi a éait ré i n-Uiḡ Máine 'ná i n-aon aic eile. Bíoḡ ré ann nuair a taḡaḡ Taḡs Ós ua Cealla aḡur Amḡaoib ap a ḡcuapḡaib ó Inir Catais ainíor ann. Táinig áḡo éion aige ap Amḡaoib an éeaḡ uair a éonaic ré é. Bí cion aige ap Taḡs Ós, aḡur bí cion aige ap Taḡs Mḡóḡ, aḡur ap ḡaḡ aoinne ra teiḡlaḡ. Aḡ do ruair Amḡaoib ineaḡ 'n-a éḡoíḡe ná ruair aon duine eile an uair rin, laḡmuicḡ de Niam féin.

Éonaic Niam an níḡ rin. Éonaic ḡaḡ aoinne é, aḡ níor éuir aoinne eile puinn ruime ann. Ní raib ann, ḡap leó, aḡ mian leinḡ. Éonaic Taḡs Ós é, aḡur bí áḡar aip, map, ḡap leip, táinig mian an leinḡ aḡur an caḡaḡḡap a bí roip é féin aḡur an loḡḡanaḡ ós ipḡeaḡ le n-a ééile. Éuir Niam ruim ana móḡ i mian an leinḡ an uair rin, aḡ níor leiḡ rí uipḡi ḡup éuir. Do éuir rí an ruim ann map, ḡap léi, do taipḡaḡin an cion ran a táinig aḡ an leaḡb ran ap Amḡaoib an uair rin, náḡ ḡan aḡḡap a táinig an níḡ eile úḡ 'n-a

n-aighe agus 'n-a cpoide féin an uair éadana i ttaobh an Amhlaoibh éadana.

Bí ran mar rin. Bíodh Niamh agus an leanbh i bpoctair a céile coitianta. Ní raibh don teóra leir an leanbh ran cun ceirtiúcháin, agus Niamh a caiteadh na ceirteana go léir a ffreagairt dó. Bíodh ceirteana aige le cup cúici i ttaobh an uile fadhar níos; an rpeir; an talamh; na cnuic; na h-aibní; an ghrian; an ghealach; an duine; an báir; an raogal eile; gac don ruo ar a bfeadhó pé cumhneamh. Bí an éiall agus an breiteamhantar go h-áluinn aici-rin agus, san a leigint uirthi go raibh sí 'gá d'éanamh, cuir sí irteadh i n-aighe an leinbh rin eolur ar an gCpervreamh éomh cpuinn agus éomh h-iomlán agus éomh fórlíonta agus a d'féadhóadh Colla féin a d'éanamh. Ní d'éapraínn ná gur d'ein sí an gno níb' fhearr 'ná mar fheadhóadh Colla é d'éanamh. Mar gheall ar an gcion a bí ag an leanbh uirthi, agus aici ari, do tugadh an t-eolur agus do glacadh an t-eolur ar cúma nár b' féidir é tabairt ná é glacadh dá mb' é Colla, nó duine mar é, a bheadh i n-ineadh Niamh.

Nuair a bíodh na ceirteana a baineadh leir na neitibh a thagadh pé n-a fúilibh péiréighe dó d'iompuigeadh an leanbh ar na ceirteanaibh a thagadh or cómair a aighe, agus anran ar na ceirteanaibh a bain le h-éipinn agus le pístibh éipian, agus le naoimh na h-éipian, le teadh an Cpervreamh go h-éipinn agus le dílte na n-gaeóal do'n Cpervreamh. Anran, do ceirteigeadh pé i ar theadh na loclanaí agus ar an léirghior teine agus folá a d'einíoir i gcómhnuige nuair a thagáir, agus d'innreadh sí dó gac don ruo pé mar a bíodh le h-innrint. Ní baogal ná gur míniú sí dó go foileir na gníomhartha móra a d'ein a fhean-adair ar na loclanaigh i gcaiteamh a raogail, agus na gníomhartha a d'ein a adair féin, muradh, oiré, agus d'iréaraí a adair.

Leanbh mór ab eadh é d'á doir. Nuair a bí pé cúig bliana

“Ó doir bí ré cóim móir le leanb a béad reáct nó h-oét de blianaib. Bí an tóchar garb ann agus eus ré leir an tóchar. Níor b’fada go raib ré as breic ruar ar beic cóim h-áir, geall leir, le Miam féin. Cíod na daoine i n-donfearc iad as gluairearc ar fuir na mbánta agus an ceirtíúcán ar riúbal.

Nuair a cíod na daoine mar rin iad do cuimníúoir ar “Eactra Tairc mic Céin,” agus ar “Connla Ruad,” mac Cuinn Céadcait, agus ar an mnaoi do ius léi Connla. Bí ’fíor as gac doinne sur b’ óighean ana naomta, ana óiaða, Miam, agus bí ’fíor acu go raib Toirdealbac ós lán de naomtaic agus de Crieoim agus de gac don trasar eile deag-éiríte aigne, mar geall ar an oileamaint aigne a bí aige d’a fágaíl ó Miam.

Níor b’fada sur eus na daoine “Connla” mar ainm ceana air. Níor eusadair “Connla Ruad” air, mar ní ruad a bí ré ac donn. Nuair a bí “Connla” as gac doinne air ir “Connla” a bíod as Miam air.

Nuair a táinig an rgeal áir go h-Uib Máine go raib Amhlaoib as glacab an Crieoim bí áir ana móir ar Connla. Bí oiread áir air agus bí ar Miam.

“A Miam,” ar reirean léi, “an bfuil ’fíor asac cao a déanfainn-re dá mbéinn am’ Áiríú?”

“Ní fearad, a Connla,” ar ríre. “Ir dóca sur ruo éigin fóganta a déanfa.”

“Cuirpinn feúaint ar na loclanaig go léir,” ar reirean, “an Crieoim do glacab.”

“Ac, a Connla,” ar ríre, “ní béad don tairbte ra gníom ran.”

“Cao ’n-a taob, a Miam?” ar reirean.

“Ní féoir Crieoim a glacab,” ar ríre, “ac le raor toil. Ní Crieoim i n-don cor é mura nglactar é le raor toil.”

“Tuigim,” ar reirean. “D’féadfaid tuine a riá ‘Cpheidim,’ n-a éaint, ašur ſur, ‘Ní cpheidim,’ a béad ipciš n-a cpoidé.”

“Šo d’ipead,” arsa Miam.

“Má ’reab,” arsa Connla, “cuipinn an Cpheidam d’a múinead d’óib, ašur anran, nuair a béad an t-eóluir acu do ſlacraioir an Cpheidam le raor toil.”

“Ní déanfaid an t-eóluir féin an ſnó, a Connla,” arsa Miam, “ſan puo eile i oteannta an eóluir.”

“Cad é an puo eile béad uata, a Miam?” arsa Connla. “Ar nóin nuair a béad eóluir ar an bſipinne aš tuine ní féadfaid ré ſan an ſipinne cpheidamaint.”

“D’féadfaid tuine cup i ſcoinnib an Cpheidim, a Connla,” arsa Miam, “ré eóluir a múinſi d’ó ar na ſipinnib, muia bfašad ré conſnam ašur ſolur ó ſpárta D’é.”

“Ó, tuigim,” arsa Connla, “ašur tuſan Dia a ſpárta oo’n t-é a d’inean a d’iceal ó n-a taob féin.”

“Tuſan,” arsa Miam, “ašur tuſan ré a ſpárta do’n tuine rin cun an d’icil rin a d’eanam.”

“Molad ſo deó le Dia!” arsa Connla.

Éainiſ an tuairſſ ſo riab Amſaoib cun beit n-a ſaſaric. Anran iprad bí an obair aš Miam cun ſan a leiſint uirſi le Connla ſo riab an dá maectnam úo of cómar a h-aighe ašur é aš teip uirſi iao do tabhairt d’a céile. D’ein ſi an beairt, améad, maic ſo leór. Bí Connla ró óš. Ad d’á óiſe a bí ré do éuar d’ n-a luiſe ar a aighe nári éairn an rſéal ró maic le Miam. Níor féad ré dul a tuille.

Nuair a éainiſ an rſéal uacđárac ná riab don tuairſſ ar Amſaoib bí ionſnad ašur alitadé i ſceairt ar Connla. Conaic ré an buairt ſo léir ar táoš óš ua éealla. Bí uaiſnear ašur buairt a d’ócin air féin. Conaic ré ſo riab buairt ar Miam, ad níor mear ré ſur b’i an buairt éairt i. Do lean ré ar ſeab tamail aš cup ceirteana éuici n-a

taobh, 'sá fíafíaiḡe a' raiḃ don tuairmḡs air; cao ba d'óic léi a b'í imḡiḡte air; a' raiḃ don trúil ḡo ḡtíocrao pé ḡar n-air; cé r' b' íao a m'uinḡir; aḡur a lán ceirḡeana de'n tróro ran. Ní raiḃ don eóluḡ aici le taḃairḡ oó ḡo ḡtí ḡo b'fuarí Caoilte ḡac don ruo amaó i ḡtaobh Amhlaoibh. Anran féin do coimeádao an rḡéal ó Connla ḡo ḡtí ḡo raiḃ an Áirḡnḡsan, ḡormḡlaḡ, imḡiḡte aḡur na r'lóḡte ar na b'óirḡb aḡ oul ḡo h-ait an éoinne éun an éaḡa móḡo do ḡroio i ḡcoinnib na Loólanac.

Nuarí a b'í an t-ollamḡuḡao éun ḡluairḡe o'á d'éanam i r'ḡḡeḡlaó b'ruain i ḡCeann Coḡa do mearao Connla o'fásáilḡ éioḡ i n-lmḡ Caḡaḡ pé láim éolla. Ní fanrao pé ann.

“Táim éúḡ bliana d'éas,” ar r'eirean. “Ní raiḃ m' áḡair ac éúḡ bliana d'éas nuair a m'airḃ pé Maolmuair i m'Bealaó leaóḡa. Ní raiḃ mo f'eana-áḡair ac éúḡ bliana d'éas nuair a éóḡ pé claiḡeam i ḡcoinnib na Loólanac. Tá pé éóm ceairḡ aḡam-ra claiḡeam a éóḡaint aḡur mé i n-aoir mo éúḡ mblian n'd'éas aḡur b'í pé aḡam' áḡair aḡur aḡam' f'eana-áḡair.”

b'éḡean a r'liḡ féin a taḃairḡ oó, aḡur do tuḡao. b'í áḡar ar b'ruian aḡur ar m'urcao nuair a ruaraoḡar é éóm ceapaḡe ar oul ra éaḡ. b'í ruo eile, leir, ra rḡéal. b'ioo ná raiḃ Connla ac na éúḡ bliana d'éas, ba beas ná ḡo raiḃ pé éóm h-áro le n' áḡair aḡur b'í an ḡairḡbeaóḡ aḡur an neairḡ inḡ na ḡéaḡaib aḡe marí a b'í aḡá áḡair. An Loólanac a éioḡrao 'n-a éoinnib ra éaḡ níor b'í f'oláir do beir láioir ḡo maḡ n'ó b'eaó Connla maḡ a d'óḡin oó.

Nuarí a b'í an méio rin roḡair aḡur an móḡ-r'luas ar an r'liḡ, do labair Connla le Miam.

“A Miam,” ar r'eirean, “tá ceirḡ aḡam le curí éúḡaḡ, aḡur caḡḡoḡ tu labairḡ aḡur an ceirḡ do f'neasairḡ dom.”

“Deanrao ḡan amraḡ, a Connla,” ar r'ire, “má f'eaḡaim é.”

“féadfaí,” ar seiréan. “An t-eóluir atá uaim tá ré aḡat-ra. Tá an t-eóluir céadna aḡ Taḡs Óḡ. Ar fead tamail tar éir Am̃laoiḃ a d’im̃tead̃t bí ana buairt ar Taḡs, díreac̃ mar̃ a bí orm féin, aḡur mar̃ ir d’óic̃ liom a bí ort-ra. Le déanaige, má trád̃ctan doinne ar Am̃laoiḃ i látair Taḡs duban ḡnúir Taḡs. Tá fuat fíoc̃mar̃ aige d’ Am̃laoiḃ. Siní mo c̃eir̃t, a Niam. Cá bfuil Am̃laoiḃ? An bfuil ré beó? Ré ‘cu beó nó mar̃b̃ d’ó, inir dom cao a d̃ein ré ar Taḡs?”

D’éigean d̃i tead̃t i d̃tupac̃ an rḡéil aḡur é ḡo léir a d’inñr̃int d’ó, ó t̃upac̃ ḡo d̃eir̃e.

D’éir̃t Connla le Niam an fáir̃ a bí r̃ aḡ inñr̃int an rḡéil aḡur é ‘n-a f̃uir̃de le n-a h-air ra c̃ár̃bat, aḡur iad féin aḡur an t̃rluad̃ aḡ ḡluair̃ead̃t ḡo réir̃. D’inir r̃i d’ó i d̃taob̃ na cail̃ire; i d̃taob̃ na h-eõc̃rac̃; i d̃taob̃ an p̃úic̃in a cuiread̃ ar c̃aoil̃te t̃all i ḡCaḡair na d̃eir̃ibe; i d̃taob̃ na leir̃ire a t̃uḡad̃ d’ó nuair̃ a bí ré ar an loing̃ aḡ tead̃t anall ḡo Cor̃caig̃; aḡur i d̃taob̃ conur mar̃ a d̃einead̃ar am̃ac̃ ḡur b’ don Am̃laoiḃ am̃áin an d’á Am̃laoiḃ aḡur ḡur c̃un caoi a d’ f̃áḡail ar an ḡcail̃ir a ḡuir̃ d’ó leis ré air an C̃eir̃deam̃ a ḡlac̃ad̃ aḡur na mion-ŭir̃t d’ó ḡlac̃ad̃. D’éir̃t Connla leir̃ an rḡéal ḡo léir̃ ḡan foc̃al d’ó lab̃air̃t. Bí ionḡnad̃ ar Niam a r̃ad̃ ḡo r̃air̃b̃ ré c̃óm̃ c̃iúin. Bí a c̃úir̃ féin aige leir̃.

Nuair̃ a c̃onaic̃ ré Am̃laoiḃ aḡ tead̃t ar d̃túir̃ ḡo Ceann Cor̃a aḡur ḡo h-ŭib̃ Máine aḡur nuair̃ a bíod̃ an p̃ince ar r̃iúbal, ba c̃uim̃in leir̃ ḡur air̃ig̃ ré an foc̃al: “Nac̃ áluinn an láñma a d̃éañfaid̃ir̃!” Níor̃ t̃air̃en an foc̃al an uair̃ rin leir̃, d’á óige a bí ré. Ba leir̃ féin Niam, d̃ar leir̃, aḡur níor̃ t̃ear̃tuig̃ uair̃ don éileam̃ a d̃eir̃t aḡ Am̃laoiḃ ná aḡ doinne eile uir̃c̃i. Bí c̃ion an uair̃ rin aige ar Am̃laoiḃ, mar̃ a bí aḡ ḡac̃ doinne, ac̃ má bí féin níor̃ t̃air̃en an foc̃al ŭo leir̃.

An fáid a bí sí as inniint an ríeíl dó bí ré as cuimneam ar an bfochal úo asur bí uabhar asur boctaineaet asur fearas asur diombas asur buile reirbctin 'n-a éiríde, a ráo sur labrad an éaint rin miam asur sur cuiread i n-aice 'éile ra éaint miam asur a leicéio de ropaire fill asur éicis asur oicéireiom.

Nuair a bí cúrraí na cailíre inniite aici dó d'imir sí dó gnótaí Sormflait asur conur mar a bí sí féin i sCeann Cora éom fada asur i as fairle le h-easla so otadarrad Sormflait nim do'n áiríis.

Níor bain sí don fochal cainte ar so oí sur imir sí obair lonán dó. Anran do fáir ré a dótin, asur nuair a bí an ríeal so léir inniite dó do ríearad ré ar fáirí, ar a máetnam, nuair a cuimnígead ré ar an sCleap a déin lonán.

Ac do larao an fearas airí, ar buile, sac don uair a cuimnígead ré ar an bfochal úo, "Nac áluinn an lánma a déanraoír!" asur a fíor aise ná raib as ámlaoib 'á déanam i scaiteam na h-airíre so léir ac feall!

Bí an doimneap ann, ó n-a fean-aéair, asur níor eus miam ré ndeara i n-aon éor so raib a leicéio d' fearas air. Ac bí.

CAIBIDIOI VIII.

SEALTA DO BEIRT.

An uair úo do mē an cailín irteac mar a raib Sieme asur Maolmóir asur ámlaoib asur Sormflait as caint, asur doúbairt sí so raib an cuan lán de loingear, do mē, mar a doúbrao, an ceatpar amac so bfeicraoír na loingear.

CONACADAR IAD AC NÍ FAIB OIRIAD ACU ANN ASUR MEARADAR BA CEART A BEIT ANN. NÍ FAIB ANN AC LOINGEAR SÍGUIRTO Ó ÍNRIÓ OIR. O' AITIN SITRIC IAD.

"Ír ceart dúinn dul amac éun cainte leir an lárta," arsa Shormflaith.

"Ír fíor ran, a máthair," arsa Sitric, "ac ní mór dom nío áirígte a o' innrinte duit-re ar tóir."

"Cad é an nío é?" ar ríre.

"Nío a bainríó gáire arat," ar reirean, asur do rtao ré.

"Sgaoil éúgáinn é!" ar ríre. "Má bainean ré gáire aráinn ní mirt duit é rsgaoilead éúgáinn. Cad é an gheim atá asat air?"

"Seallair nío do'n lárta ro. Ní tiocfao ré liom go tóti sur éúgar an seallamaint dó." Do rtao ré ahrí. (Bí Maolmóroa láirthead.)

"Ocón!" ar ríre, "Ír asat atá an gheim air. Cad a seallair dó?"

O'iompuig ré uiréi asur o' feuc ré uiréi.

"Seallair tura dó!" ar reirean.

"Ír maíe a deirir é," ar ríre, "ruo a seallamaint dó lá faib ar do éumar a tadbairt dó. Ní dóic liom, ámtad, sur maíe a deir reirean é asur an seallamaint rin do glacad uait."

"Do glac ré an seallamaint asur do táinig ré. Mura mbéad sur éúgar an seallamaint dó ní tiocfao ré. Dar leir, asur dar leó go léir, ní'l bean eile ra domán cóm bhead leat-ra."

"Asur conur a beir an rgeal asat ar ball má díultuigim-re do'n seallamaint do cómlionad?"

"Bí ran ra maraó. Seallair go bfaad ré tu le m' lán toil-re. Bí fíor aige go maíe ná féadfao ré tu o'fáil i scoinnib do toile féin. Mar a deirir, Ír ceart dul amac asur labairt leir, asur fáilte éur noimr asur

poime n-a muintir, poimir na daoine a tainis i n-aonfeacht leir. Nā leis opt leir, a mātair, so bfuil fíor aḡat sur ḡeallar dō so bfaḡad ré tu, ac bī cōm réim cōm cnearda leir aḡur a d' fēaḡair a beir. Fear láirir tréan cuḡais iḡeāḡ é, aḡur mā ḡeibean ré tupa réim ḡealḡáiriteac leir ir troime-de a beir a buille ar fēarairb éirean nuair a tiocfaid an cat."

"Tā so maic, a mīc ó," ar pīre. "Teānam aḡur feicimīr é, aḡur feicead ré rinn."

Do ḡluair an ceatḡar fíor cun an cālaic. Aḡ ḡabáil fíor an uair rin dōib iḡeāḡ cōnacatḡar an cailīn aḡur an borca fíona aici aḡur i aḡ toul riar so sóro. Míor cuireatḡar don tḡuim intī. Cuirfíoir ruim intī dā mbéad fíor acu so rair an dā leirir ūo irḡis 'n-a bḡollaic aici. Mī rair don pīoc d'ā fíor acu, aḡur cōmāineatḡar leō ḡan don tḡuim a cūr intī.

Cuatḡar irḡeac ra bāo, bāo an rīs. Bī fīr an rīs ann i ḡcōmnuīḡe aḡur iad ollam ar an mbāo do ḡleuraḡ, fé reóltairb dā mbéad ḡaoḡ ann, nó fé batairb raima dā mba nā bēad ḡaoḡ ann. Bāo breaḡ mōr órnáirteac ab eaḡ é, aḡur bī ḡac don cōir d'ā uairleacḡ aḡur d'ā dāoirie ar bóro air, mar ba ceart a beir ar bāo an rīs. Pé aic 'na bfeicḡ ar an ḡcuan é do h-aicḡisḡí é mar ḡeall ar ḡlaine aḡur ar uairleacḡ a dācāna.

Bī ḡaoḡ ann an lá ran aḡur do cuiread ruar na reóltā. Do ḡluair an bāo an cuan amaic, i tḡreō na h-āite 'n-a rair na loingear iaraḡta. D' aicīn Sīḡric long an larla. Do tuḡad aḡair ar an loing rin. Do taḡad 'n-a h-aice. Cōm luac aḡur bíotḡar i h-aice na loinge d'āicīn an t-larla Sīḡric. Do cuiread an tḡréimire fíor láirḡeac iḡir an long aḡur an bāo aḡur cuair an ceatḡar ar bóro na loinge. Cūr an t-larla na mīlte fáilte poimir an rīs, rīs loclānaic āta Cuac aḡur poim ḡormḡlaic. Mī rair aicīne poimir rin

aige ar Mhaolmóirí a de do cuireadh aithe acu ar a céile. Bí sean aithe aige ar Amhlaoib. Céiríoch Amhlaoib ótuairt go minic go h-Ínirib. Oir a de breit teadairíochtaí a de tiall ar an Iarla ó Síric, agus a de tabairt eolair do ar an geuma 'n-a mbíod gac ní a de dul eun cinn i n-Éirinn. Bí Amhlaoib tar éir a d'innirint do'n Iarla, ar na cuairtí rín, conur mar a bí Drian ana doir a de conur mar a bí gnó ar riúbal a cuireadh Drian ar an rí, bíde um an taca 'n-a mbéad cómaet loelán ollam ar tead go h-Éirinn eun an gní a deánam. Ní baol, ámhá, gur eun Amhlaoib don eolair do'n Iarla ar a bí eun an gnó deánam do Drian nuair a tíocead an t-am. Dá bíd rín ba deas ná gur b' i céad ceir a cuir an t-Iarla eun 'n-a conur a bí Drian.

"Tá ré eun maí, a rí," ar Mhaolmóirí, "agus ir fíorir d'feir a beir ra n-aor a de aige, de ní feadairíochtaí a de an neom a de góimí tair a bair."

"An amhlair a de don breidíochtaí air, a rí?" ar Mhaolmóirí.

"Ní h-amhlair, a rí," ar Mhaolmóirí. "Ir amhlair a de duine cuir a deam-ra a de tabairt a deairíochtaí do, duine d'á muintir fíor, duine de'n buirín a bíon 'n-a fearaí i n' aice coitíochtaí, duine d'á buirín eoranta. Cuirí a de 'n-a eoríochtaí nuair ir lúga a beir coinn aige leir. Anraí ní beir 'n-a móiríochtaí a de móiríochtaí gan eun: Tuiríochtaí a deairíochtaí ar a céile. Beir Éiríochtaí a deairíochtaí fíor, agus beir Síric i n' áiríochtaí ar Éirinn."

D'feir an t-Iarla ar Síric, eun maí le n-a rá, "An é rín a deairíochtaí eun-ra?" Do tabairt ré:—

"Do réir mar a deairíochtaí an rí," ar feiríochtaí, "d'á n-imíochtaí don ní ar Drian anoir deir Éiríochtaí a de áiríochtaí, agus a de an breir a deiríochtaí i."

Do breir a deairíochtaí nuair a deiríochtaí rí an focal rín.

“Ó,” ar rípe, ‘n-a h-aigne, “Ní mire a béaḁ uait ac an Árpóigeaḁt! ‘Mo ḡráḁ ḁu aḡur ruḁ aḡat.’”

Ní maib focal a’ h-aoinne ar feaḁ tamail. Do labair amlaoiḁ aḡur é aḡ ḡáirí.

“ḡan ḁaḁt!” ar reiréan. “ḁá n-imḁigeaḁ aon ruḁ ar Árpóig Éiréan ir aḡ an Árpóigean a béaḁ an Árpóigeaḁt, aḡur aḡ an t-é ḡo ḁaḁaḡfaḁ rí ḁó an Árpóigeaḁt. Marḁuigḡmír ḁrian ar ḁtúir aḡur anḡan beirḁ fíor aḡainn caḁ a ḁéanḡaḁ an Árpóigean.”

“Ir fíor,” arḡa’n t-larla. “Marḁuigḡmír ḁrian ar ḁtúir. Ní’l bḡig ná éiréaḁt le caint ḡo ḁtí ḡo mbeirḁ ran ḁéanta ar ḁtúir. An fear ran a cúir-ḡe aḡ taḁairt aḡe ḁo ḁrian,” ar reiréan le Maolmóḡḁ, “má ḁeinean ré a ḡnó ḡo maic, aḡur ḡo luac, beirḁ caoi aḡ an Árpóigean ar a caoḁ féin ḁe’n ḡnó ḁéanaí. Anḡan ireaḁ beirḁ éiréaḁt le caint. ḡo ḁtí ran ná ḁeintear a ḁuille cainte.”

“ḁar ro ‘r rúḁ!” arḡa ḡormḡlaic ‘n-a h-aigne féin, “ac má ḁion Árpóigeaḁt aḡam-ḡa le taḁairt ḁ’ aoinne ní baḡḡal ḡur ḁuit-ḡe ḁaḁaḡfaḁ í, a beirḁ aḡta! Ó! ir móḡ ioir ḁu aḡur ḁrian, ḁ’a oḡar é! aḡur ir móḡ ioir ḁu aḡur ḁruaḁar!”

“ḁara na teanḡan ḡo mbaintear amaḁ ar ḁo béal, a ḁrealláin!” arḡa Síḡḡc, i n’ aigne féin, le Maolmóḡḁ.

“ḁa maic linn na fíḡ a ḁuḡair leat a ḁ’feirḡint, a ríḡ,” arḡa amlaoiḁ leir an larla.

Do ruḡ an t-larla leir iao ó loing ḡo loing aḡur ḁairḁéain ré a rluac ḁóib. Ní ró fuaíḡnearaḁ an aigne a bí aḡ aoinne ḁe’n ḁeaḁḡar tar éir an méio úḁ cainte, aḡur ní fuaíḡnear ar faḁ a cúir an maḁaḡc a taḡḁéanaḁ ḁóib orḁa. Conacaḁar fíḡ móḡa láirḡe aḡur aḡm maicḁ ḡéara ‘n-a lámaib acu, aḡur a ḁeaḁḡam orḁa ḡo maḁḁar ábalta ar úráio a ḁéanaí ḡo neam-eaḡlac aḡur ḡo cróḁa ḁer na h-aḡm. Cúir ran ráraí aigne ar an ḡceaḁḡar. Ac ḁo

conacaidar, i n-éagmuir na bfeair, rloisigis ban agus leanb agus san ionta, ná é móir, ac daoine faine. Ir ceairt a ó' domáil so otáinis uabair agus boctaineacé ar an uile duine de'n ceatpar nuair a tuigeadar n-a n-aighe cad é an cori a beac ar éirinn agus ar gaeblaib éiréan nuair a leisfi an trloisigis rin irteac oirca agus an buac acu. Ac má bí uabair agus boctaineacé oirca do bpuigdar fúca é. Coimeadadar irtis é. Nior éineadar oirca agus a ó' domáil ó'á céile 'n-a gcaint gur mótuigdar irtis é. Sin mar a bíon i gcóinnuige ag an t-é a éinean an oirca gníom. Cúin fáram aighe tabairt do féin ircaó éinean ré an oirca gníom, agus ar ball iré puo a tagan ar do 'ná mí-fáram aighe, agus reirbcean aighe, agus buaiream aighe, agus cancar agus tré céile aighe. Anran bíon an tré céile aighe lairtis aighe agus an gaeblaibe larmuic aighe, agus ir móir an trua é.

Táinis an ceatpar abailé so nígceiglac Síric agus éineadar an ceann ab fearr de'n gnó, cóim maic agus ó'féadadar é, 'n-a gcaint. Moladar an t-larla mar gaeall ar a méio agus ar a neairt. Dar leó, ní raib don fearr ar ceiglac bpuim a ó' féadpar fearam 'n-a lácair agus é tpoio. Moladar na firi a bí aighe, agus na h-airim a bí acu. Ní túbpaadar puinn i otaob na mban agus na leanb. Nior maic le gormflaie cuimneam oirca i n-aon cori, bíodar cóim gána cóim palac cóim fain.

O'imtis Maolmóirca. Bí a rloigce féin ag teacé irteac ó áircaib Cúige Laigean. Nior móir do toul agus feucaint cúca.

Nuair a bí ré imtisce do labair Síric.

“Gaeacó cuige,” ar reirean, “ba dóbair do an donur a éanam oirinn! Mura mbéac amlaob bí an donur éanta aighe. Ná uabárac an rgeal ná féadpar ré a beac a ó' orgailt gan coimear gisín a éanam! Mura

mbéad a taramlaét a labair Amhlaoibh do d'éanfaó ré an donar."

"Tá 'fíor as an tcalamh," arsa Amhlaoibh, "sup mearar go mbéad an rgeal go léir rgaioilte amac aise rap a mbéad uain asam ar labairt!"

"Ni feicim cao é an tóibáil a béad déanta dá tóigeaó leir an rgeal go léir do rgaioilead amac," arsa Sormflait.

"Ni beirfeá mar rin, a máctair," arsa Sitric, "dá mbéad fíor an rgeil go léir asat. Dá mbéad an cúro eile de'n rgeal asat cífeá go h-áluinn cao é an tóibáil a d'éanfaó ré asur cao é an tóibáil ba dóbair do a d'éanamh."

"Aililiú!" ar ríre. "Inir-re dom an cúro eile de'n rgeal, a Amhlaoibh, nuair ná neorfaó ré reo dom é."

"Ní'l puinn deirrigeadta," arsa Amhlaoibh, "oir an otaob atá asat asur an taoib eile. Seall Sitric go tadbairfaó ré tura do'n laila. Anran, nuair a bí ré as caint le Bpuadar, seall ré do go tadbairfaó ré tura do! Taoín tú seallta dóib ardon, a máctair. Má seibio ríad ardon amac é beir rpor asainn!"

Cait rí í féin i scaotair asur ba dóic leat go tcutreáó an t-anam airte le neart gáirí. Do gáirí rí, asur do gáirí rí airí.

"Ó!" ar ríre fé deir, "feuc air rin! An 'mó tuine eile sup seallair mé dóib?" (Bí 'fíor aici go raib rí seallta do Bpuadar.)

"Níor seallar tu ac do'n beirt rin, a máctair," arsa Sitric.

"Ac!" ar ríre, "ir oic a deimí é! Bior as brait air go mb'féidir sup seallair mé do beirt mac ríge na h-loruaróe. Ar seallair-re o' doinne mé?" ar ríre le h-Amhlaoibh.

"Níor seallar, a máctair," ar reirean, "ac ir dóca go mbeir Bpuadar, asur loingear ríge loctan aise, as teact

irtead fá éuan ro ar maidin amáiread. Cuathmair amad éun cainte leir an lapa, leir an bfeair mór mileata meirgead. Ní foláir dul amad éun cainte le bhuadar nuair a tiocfaid ré. Tá n-airegead ré sur cuathair-re amad éun cainte leir an bfeair meirgead asur san tu dul amad éun cainte leir féin b'féidir go dtiocfaid éad air."

"Tá go maic," ar ríre. "Raismíó amad éun cainte leir." Asur éur pí rgeartad gáire eile airí.

"Seacain, a mácair," arfa Síreic, "asur ná tuigead ré uait go bfuilir geallta do'n lapa."

"Ní baogal duit," ar ríre. "Ir amlaid a beid ré a d' iardaí a éurínt go bfuilim deimhíge deó féin."

CABTOIOI IX.

CAD A TIOCFAID AS

Nuair a táinig an maidion d' feuchadar amad ar an gcuan. Bí cablaí loingear a bí dá uair éom mór le cablaí an lapa tar éir tead irtead fá éuan asur tar éir inead do glacaí lairtíge de cablaí an lapa, fan na trága, ar an ttaob éuarí de'n éuan. Bí a lán deir na pírl, a' cablaí an lapa, tar éir imtead ar na loingear asur dul i dtírl, lairtuarí de'n éuan, asur cábáin a éur ruar dóib féin, asur teinte do lapaí éun bíó a d' ollamhgead asur leapaí deánam dóib féin asur tuirre na paraise éur díob. Bí na daoine a bí fá cablaí mór a táinig i gcaiteam na h-oíóce as turmhgead ar an puo céatona deánam. Bí na báir, asur iad lán de daoine asur d' aóbar na gcábán, as págáilt na loingear asur as imtead amad tré éubar na trága, éun an tailm tírim.

Níor beas d'uaithiár a raið de loingear ra dá cábla. Nuair a bí na h-ancairiada curta amac acu agus iad n-a rtao, agus iad i n-aon líne amáin, fan na trága, do ríoir an líne ó Veinn Éadair go h-Át Cliaé náe móir.

Do gluair báto Síctie amac aihír ó'n scalaite i n-aice an nísteiðlaig, agus do gluair ré i dtreo na loinge ar a raið bhuadar. Cuairtí Síctie agus Síctie agus Amblaioib ar bóro na loinge rin. Cuir bhuadar na mílte fáilte mómpa.

"Ó," ar reirean le Síctie, "nác ós a d'feucan tú, a Ártóigian!"

"Ní h-aon iongnad é rin, a níst," ar ríre. "Ní h-aon iongnad mé beir ag feucaint ós an fáro atáim ós. Ní raðar ac reat mbliana deas nuair a ruagad é reo," ar ríre, (b'é rin Síctie) "agus ní'l ré reo puinn tar píce bliain fóir. Ní ceart reana bean a tabairt oim go dtí go mbeir mé a daéad an cuir ip lúga d'é."

"Ní tabairt reana bean oir coirde, a Ártóigian," ar reirean. "Taoín tú ag feucaint éom h-ós an neómat ro agus bír an lá a fóir Amblaioib. Measra ná raið agat ac aon mac amáin le h-Amblaioib agus go bfuair Amblaioib báir ar ruagad an mac fan."

"Ip iongnatac an fear éun pláimáir tú, a níst," ar ra Amblaioib. "Deinir tuatál ar dtúir nuair a deinir an iongnad d' i beir ag feucaint éom h-ós, ac do leirir an tuatál nuair a dúirir go mbéad pí ag feucaint ós go eó."

"Tá dearmad oir ra méirí úd, a níst," ar ra Síctie. "Síctie an mac a ruagad tar éir báir Amblaioib."

"Ó, tuigim," ar ra bhuadar. "Síctie an t-Amblaioib ós. Cao 'n-a taob náir innir miam dom cé pí b'é t' aóir, a bíteamnaig?" ar reirean le h-Amblaioib.

"Le h-eagla go ndéanfaim b'éas, a níst," ar ra Amblaioib

“Náé fíiní an Áiríogán tar éir a pád leat ná feaca-rá m’ ádair niam. Conur féadfaínn a d’innhínt duit cé r’ b’ é ašur ná feaca niam é?”

“Ír fíor,” arya bhuadar. “Ac ír cuma duit cé ’cu. Tá gáiréúir do mádar ašat, ašur tá a cnoicean ašur a blát ort.”

Níor éus Šormflait uain dó ar a tuille plámáir a úeanaí. Níor beas léi a paid páirte aige. Bí pé aš tairde ar neitib náir oir oi é féin ná doinne eile beit aš tairde ortá.

“Tánamair cun go bfeicfimid do neart ríóš, a ríš,” ar ríre.

“Tá go maít, tá go maít, a Áiríogán,” ar reirean.

Do rušad ó loing go loing iad, ašur do tairbeánaó šac don ruo dób. Conacadar na ríóšce fear arimá, ašur ba breaš an raóaric iad. Fír móra láiríre cumaraá, ašur na h-airm ar áilleacá acu. Do tairbeánaó dób an deic šcáó fear n-a paid na héirí micit ortá. Dúbairt bhuadar leir na fearaib na héirí do cup umpa go bfeicfead an Áiríogán iad. Do cúireadar.

“Ó!” arya Šormflait. “Šeóbaro riad ran tré ríóštib bhuain mar a šeóbar buanaóte tré páiric craitneacáan a bead aibíš!”

Do rušad iad cun na loing ar a paid beirt mac ríš na h-íoruaíde, Carríol Cnúc ašur Anruo.

Ní feacaid an beirt rin Šormflait niam go d’í ran, ac d’ airíšdar teacá táirre. D’ airíšdar daoine a éonac í aš tráac ar a h-áilneacá. Bí fíor acu sup bean áluinn tar báir í. Ac nuair a éonacadar í ba dóbair dób a mbéara ašur a rtuaim do cáilleamaint, cúir a h-áilneacá a leitéir rin d’iongnad ortá. Ní féadairí gan beit aš feucaint uiréi, ašur anran nuair feucairí uiréi ní féadairí a rúile bōšad dī.

Bí an t-rluaš ar an gcuma gcéadna. An fáid a bíod
rí as gabáil éorpa ní féadaióir don ruo a ólánam ac beir
as feuchaint uiréi. Tá mb' iad na mná féin iad bí an rgeal
ar an gcuma gcéadna acu. Nuair a gabad rí éorpa do
ruóir timpal éun teacé roimpi agus iadair eile
ó' fáid uiréi.

Tugadair a lán de'n lá as gabáil timpal ó loing go
loing. Nuair a bí an feuchaint déanta acu tándair abairle
go rígeislaé Síreic.

"Sead!" arsa Sormflait, nuair a bíodair 'n-a ruóe ar
a ruaimnear i n-aice na teine, "tá m' aigne páirta. Níl
don bpreit as Úrian ar buacaint ra éat ro atá le troir
anoir aise. Bí an t-eagla i gcóinnuige oim roim Múreád
agus roim Óal gCair, ac an deic gcéad úo inr na h-éiríob
rúair, cuirpío ríad ran deire, glan, le Óal gCair. Nuair
a beir deire le Óal gCair beir deire le cómaé Úrian.
Má deimean Miceál Ruad an beair atá geallta aise a
deanamh ir amlaib ir fearr é, ac pé 'cu deánair nó ná
deánair níl baosal oiminn anoir."

"Ir maic liom mar a táinean an móir-rluaš leat, a
máair," arsa Síreic. "Do fuair a lán ó'a duag.
Níor b' don gno ró fuair ac an óa éablaé loingear ran,
agus na mílte fear ran, do éabairt anran amuic ar uirge
an éuin rin éúgat! Tá obair móir déanta as ríge loélan
agus as ríge na h-ioruairde agus as an iarlá, ó'a méir de
beirigeac é. Tá obair móir déanta acu go léir. Ní
deintear obair móir de'n tróir ran gan rúil le díol ar."

"Cao i an sruaim reo anoir oir?" arsa Sormflait.

"Tá eagal air," arsa Amblaib, "má buair na ríge
reo ar Úrian go scoimeáir ríad toir an buair óóib
féin."

"Buair do méir air, a Amblaib," arsa Síreic. "Ní
fearuigean pé le cóir ná le ceair ná le péirín go

“tíocrað na fíir reo anro aḡur ḡo tḡroíoríor cáḡ fuilteacḡ tḡinne i ḡcoinníð ḡriain, aḡur anran, nuair a ḡeacḡ ḡriain marbḡ, aḡur Murcáð, aḡur M’lfeacḡlainn Mór, aḡur Dál ḡCair ḡo léir, ḡo n-áirḡócaíorí a reólta aḡur ḡo n-imḡeócaíorí roir abaille, aḡur óḡuairḡ abaille, airíir aḡur ḡo bráḡfaiorí Éire aḡainne.”

“Cao é rin aḡat o’á ráð mar rin!” arpa ḡormflait. “Ná fuil rliḡ óóíð ḡo léir, aḡur tḡinne ‘n-a tḡeannḡa, i n-Éirinn!”

“Siné ḡipeacḡ acá orm, a máḡair,” arpa Sítric. “Tá easal orm ná fuil, ‘rliḡ óóíð ḡo léir aḡur tḡinne ‘n-a tḡeannḡa, i n-Éirinn.’ An focal úo aḡúbhairḡ an t-larla, an ‘beirḡeacḡ,’ a nḡúbhairí féin, an focal úo aḡúbhairḡ fé le rliḡ laiḡean tá fé ḡainḡean am’ éroíðe ó rin mar a ḡeacḡ ḡealḡ. ‘Beirḡ an áirḡríḡeacḡ aḡ ḡormflait,’ ar reirean, ‘aḡur aḡ an ḡfeair a ḡórfairḡ í.’ Ir ḡóca ḡo ḡfuil an ruo céaḡna irḡis i n’ aḡne féin aḡ ḡruaḡair. Aḡur tá fíor aḡ an raḡal náḡ éun na n-áirḡríḡeacḡ ḡo éur i n-áirḡḡe tḡóm-ra, ná o’ aoinne ḡe’n beirḡ rin, a táinḡ beirḡ mac rliḡ na n-lopuairḡe anro ḡo n-Éirinn aḡur loinḡear a n-aḡar acu, aḡur rlióḡḡe a n-aḡar, aḡur a ḡcír féin curḡa fé éorḡar mór érom acu. Tá easal orm ḡo ḡfuil aimleair, aḡur náḡ aimleair bealḡ é, ḡeanta aḡainn, aḡur náḡ fíor conur a tíocraimíḡ uairḡ. U’ feairí liom beirḡ fé áirḡríḡeacḡ ḡriain, a máḡair, ‘ná fé áirḡríḡeacḡ aoinne ḡe’n éeairair.”

“Ní mac ḡuit-re an fearí ran i n-aon éor, a máḡair!” arpa Amḡaoíð. “Mac o’ Amḡaoíð íreacḡ é. Deir a lán ḡaoine liom náḡ mac o’ Amḡaoíð mire. Meairaim ḡo ḡfuil an ceairḡ acu. Mac ḡuit-re íreacḡ mé. Cao ir ḡáð ḡuit-re, a Sítric, beirḡ fé rmaḡḡ aoinne ḡe’n éeairair! Cuir i ḡcár ḡo nḡeairairḡ na buanairḡḡe an obair air an ḡcruíḡneacḡ aibíḡ, aḡur ḡo mbeirḡ ḡriain aḡur Dál ḡCair ‘ar rliḡ na

féinne, mar adéirfeadh Colla, cad a tuitfidh amach? Iompó'io bhuadar agus an 'Deitigeach' ar a céile agus crioitir ríadach fuilteach feuchaint cé aise go mbeidh Sormhlait agus an Árpóigeach. Iompó'io beirt mhac rígh na h-Ioruaide oiréa ardaon, nó ar an t-é a beir beo díobh, 'gá cur i n-úil náe as doinne acu ir ceart an Árpóigeach ro do beir ac agus duine acu féin, mar sur b'iaid ir ríadach baile do táinig 'gá h-iaraid. Measaim, nuair a beir a gcuid coimhghairi déanta as an gceathrar ná beir puinn éilteoirí as teacht ioir tura agus an Árpóigeach, a mic t'achar!—Inir an féinne, a mháir; náe é an coimhghairi ran ioir an gceathrar an ruid a cuir tura as cur an anama amach as gáirí aréir nuair a h-innreath duit go maibair geallta do beirt acu?"

"Fásaim le h-uathaet, a Amhlaoibh," arsa Sormhlait, "sur buailir do méar go cruinn ar an ruid a cuir as gáirí mé. Ní maibair, amháid, as cuimhneadh ac ar an mbeirt, ar bhuadar agus ar an iarlach. Do éonach go roiteir conur a réadfaí an beirt rin do cur as dírgiú' a céile agus sur mé féin a d'réadfaí an beirt ran a déanamh. Ac éim anoir go b'éadfaí an ceathrar do cur as dírgiú' a céile go feilimionta. Réadfaí é déanamh agus déanfaí é. Ná bíod ceirt ná easal oiré, a Síth. Dírgiú' ríadach cómáet bhuair duit ar tóir. Anran dírgiú' ríadach a céile duit. Anran beir Árpóigeach na h-Éirean asat 'n-a n-iaid go léir!"

"Ní' don teóir lib!" arsa Síth. "Ac déinig feuchaint beas a taidair ar an t-aoibh ro de'n ríadach. Cuir i gcár go bfuil a ngnó déanta as an meitíol buanaithe reo atá cruinnithe asainn, agus go bfuil an gort cruinneachtan ar lár. Éim an ceathrar i gcómairle."

"Ir liom-ra an Árpóigeach agus an Árpóigan, a veir an t-iarlach."

“ ‘Cao a b’éannaó sup leat-ra iao?’ a’deir Bhuaḁar.

“ ‘Mar do g’eall Siciuc féin dom iao, a’sur mura mb’éao sup g’eall ní t’iofainn anro,’ a’deir an t-larla.

“ ‘Ní duit-re a g’eall Siciuc iao,’ a’deir Bhuaḁar. ‘I’r dóm-ra a g’eall pé iao.’

“ ‘B’féidir,’ a’deir duine de macaib níg na h-ioruaide, ‘sup g’eall pé do beirt a’gaid iao,’ a’sur cuirlean pé g’aire ar. G’eibtear amac sup t’uagar an g’eallamaint do’n beirt. Eirigio riao ar buile.

“ ‘Téanaig,’ a’deirio riao. ‘Cuirimír ar neart le céite a’sur t’uagaimír do Siciuc an puo atá tuillte aige!’—— B’féidir go neórfaó amlaoiḁ a’sur a má’air do mac amlaoiḁ cé air go n’éanfar d’irigiú’ anran.”

“ ‘Stao go fóil, a mic amlaoiḁ,’ arra amlaoiḁ. “Cá b’fior duit an ’mó duine de’n éa’air a t’iofaiḁ rair ó’n gcaḁ?”

“ ‘Ní f’eḁar; ná an ’mó duine a’gaimn féin a t’iofaiḁ rair ó’n gcaḁ,” arra Siciuc.

“ ‘A’sur ar nóin, an t-é ná t’iofaiḁ rair ó’n gcaḁ,” arra amlaoiḁ, “cao é rin do ran cao a t’éanfaíḁ an áro-rígeaḁ?”

“ ‘Ná an áro-rígan, an eaḁ?’” arra Siciuc.

“ ‘I’r d’óic liom, a bua’ailí,” arra Gormflait, “nác f’eair puo a t’éanfaíḁ beirt a’gaid anoir ’ná dul a c’oila.”

Cuaḁan a c’oila.

CAIBIDÍOL X.

OSGAILT SÚIL DO SÍTRIC.

Níor éodail Sítric don néal an oíche sin. Óm luath ašur éainis polur an lae bí pé tuar ar bapa an nígteiglaig ašur é aš feucaint roir-ótuair ar an line fada loingear a bí rínte ar an uirge ó Binn Éadair go h-Át Cliač, ašur ar an line cábán a bí rínte fan éimair na tráša, amuic ar an tcalam tirm, ašur é óm fada le line na loingear. Bí an macaire, larmuic der na cábánaib, clúdaighe le rloigheib dúbá daoine ašur iad aš cur neite i tpeó dóib féin i gcóir béile na maidine. Bí Sítric aš feucaint ar na loingear ašur ar na cábáin ašur ar na rloighe daoine, ašur bí a aighe ana ére n-a céile.

“Ir eagal liom,” ar reirean i n’ aighe féin, “nác é mo lear a deinear nuair a tuar anran rib. Tá mbéar rib go léir fa baile airir, aš duine ašuib ’n-a dúdaig féin, béar rib ann tamal far a’ tadarfainn-re ar rib. Tá pé déanac ašam anoir beic aš cuimneam air sin.”

Níor mótuig pé an Banrígin, Déibionn, aš teac i n’ aice. Cuir rí a lám ar a cuirinn ašur bí méar na láime eile ar a béal féin aici, mar éomarta do gan potram a déanam. O’feuc pé uirici.

“Ná labair, a níg!” ar ríre leir i gcogair. “Tá nío ašam le h-innrint duic. Tar éun mo réomra.”

An fadó a bí an méir sin cainte aici o’á ráó bí a méar rínte aici i tpeó na h-áite ’n-a raib na loingear ašur na rloighe, mar ’ó ead gur oiré a bí rí aš feucaint ašur aš tráct. Níor móir oi an gliocar. Bí raib ac an cogair epiochnuighe aici nuair a bí Sormflaic lairtiar oi. Do lean

rí aς caint go méid, mar 'ó ead nár mótuig rí Sormflait aς teact :—

“Náe reois a' bfuil ann díob!” ar rípe. “Feuc,” ar rípe, “ir dóda sur b'i an long mór ran i lár bail long an lapa.”

“Ní h-í, a rígan,” arra Sircic. “Siní long bhuadair. An bfeicean tú an long mór eile úo toir ar fad? An long go bfuil an butaire mór deatais aς eirige airtí?”

“Cim í,” arra Déibionn.

“Siní long an lapa,” arra Sircic.

“Ir moe ar maidin atátaoi araon 'zá n-inúead, a elann ó,” arra Sormflait lairtiar de'n beirt.

Do bainead geit dáiríuib a' Sircic mar níor mótuig ré aς teact í. Do leis Déibionn uirtí sur bainead geit airtí féin, leir, agusar dein rí an leigint uirtí eóm maic ran sur samtuig an Árpígan sur bainead.

Tug an triúr tamal ra n-ait aς breitniugad na loingear agusar na ríó. Anran dúbairt Déibionn go raib an maidion glar, agusar o'imtis rí. Níor b' fada go núbairt Sormflait sur b' fíor do Déibionn é, go raib an maidion glar, agusar o'imtis rí. Eóm luac agusar a tuig Sircic ná raib doinne 'zá tabairt fé ndeara táinis ré go reómpa Déibionn.

“Cad é reo ort, a Déibionn?” ar reiréan:

“Tá ré buailte irteac am' aigne, a rí,” ar rípe “go bfuil éasgóir 'á deandm ort. éasgóir trom.”

“Cad a buail an níó rin irteac ad' aigne?” ar reiréan.

“Inir dom ar otúir,” ar rípe, “agusar bí eóm cruinn agusar o'féadair ar na focalaib, cad í an caint a dúbmad toir an sceatpar aśaib inóe, toir tura agusar bhuadair agusar Amlaaib agusar do máair.”

O'inir ré oi an caint eóm maic agusar o'féad ré é. O'eirt rí leir go otí go raib an caint ráirte aige.

“Seadh!” ar ríre, “tugair leat an éaint cruinn go leór.”

Ní fíorair fé an domhan cao a bí ag teacht.

“Díor ag éirteacht liú aréir,” ar ríre, “a san fíor dooiú. Domhuigim é agus ní l don náire ’n-a tóob orm. O’ ariúgear do máteir ’gá ráth liú dul a cóola. Cuathóidair a cóola. Ní fearadair ar éadair-re a cóola ac tá fíor agus ná déis Amhlaoib a cóola. O’fíll fé ear n-air agus tús fé féin agus do máteir tamal maic de’n oíche ag caint. Do tarraingeadh anuair an uile focail de’n éaint a bí eadair ar bóir na loinge. Dineadair ana fult de’n cuma ’n-ar deir rí amac ná madair-re ac fíce bliain o’ doir agus gur b’ é Amhlaoib an mac léi a rugadh tar éir báir a ádar, ’fé rin tar éir báir Amhlaoib, agus gur mar gheall air rin a tugadh Amhlaoib ós air. Ba dóic leat go scuipfíoir araon an t-anam amac ag gáirí, fé n-a n-anál, an fáid a bí an méid rin ar riúbal acu. Ac níor b’ don ruo an méid rin fult readar an fult a bí acu nuair a tarraingeadair éúca conur mar a éir do máteir coris leir an scaint ar eagla go leigfeadh Úruadair amac rgeal áirighe éigin, níó éigin a ceartuis ó’n tciúir a coimeád uair-re.

“Sroiad anoir agat, a rí, na ceirteana atá or cómaid m’ aigne agus atá ag déanamh buairta dom. Cao é an níó é reo atá acu o’ á coimeád uair-re? Cao é an t-eólar é reo atá ag Úruadair agus ná fuil agat-ra, agus nár b’fólaíir an éaint do coris ar eagla go leigfeadh Úruadair amac, do’ láteir, don balait dé? Cao é an brí a bí ag Amhlaoib leir an fult a deir fé, do’ láteir féin, amuic ar an loing, de’n ruo gur dóic le h-aoinne go n-eirteadh fé a béal n-a tóob?—‘Cao ’n-a tóob, a bíteamhnaig,’ arfa Úruadair, ‘nár innir dom ná fearaí t’ áteir miam?’—‘Le h-eagla,’ arfa Amhlaoib, ‘go n-déanfaimh bréag,’ agus, ‘nác rini mo máteir ’gá innirint tuic ná feara m’ áteir miam.’—Tá fé

uaingean am' aighe, a rí, go bfuil níor mó roir an t-riúr 'nár mar a tuisgean doinne ac iad féin. Tá uirge-fé-éalaímh u'á déanamh do' coinnib, a rí, agus neórras tuic cas é an t-uirge-fé-éalaímh é. Má tuisgean m' ádair-re tádar éun ádrois déanamh de bhuadar.

“Eirt! eirt! a rí, an,” arsa Sítric. “Taoín tú ar do meabair.”

“Feu éirteac ra rí, an,” arsa Déibionn, “agus breicnig é, agus measair é, agus cuirfead seall go noéarfair go bfuil an ceart agus. Cas tá acu u'á coimeád uait? Siní an éirt. Cas tá acu le coimeád uait? Níor coimeádair-re don níó uata-ran miam. Cas é an rí, an é reo atá roir iad féin agus bhuadar agus nár mar leó don gaoth dé do leigint cúsat-ra?”

Do léim Sítric 'n-a fearaí. Siúbluig pé an reómra ríor agus ruar ar fearó tamail, díreac mar a déanfaí a mádar. Nuair a bí gearr pártála déanta aige do rí, an pé ar aghair na bharuighe amac:—

“Dar ro 'r rí, an Déibionn,” ar reirean, “ac tá an ceart agus! Cím anoir é go roiléir. Cas a uall mé? Nár é é 'n-a rí, an rí, an rí! Agus ó, nár airtreanail an mac é! Ó, cas a uall mé! Cas a uall mé! Déanfaí rí ádrois dé! Anran déanfaí ádrois u'ámlaib 'n-a uiaig. Táim-re ra rí, an. Cas a cómarleópa dom a déanamh, a Déibionn?”

“Ná leis ort go bfuil don blúire roic amair agus ort,” ar rí, an. “Sgaoil leó. Tá pluas máir láir agus cas féin i gcóir an cas ro. Leis iad rí, an i rí, an uall gair ra cas. Socaró'ro Clann Cair a lán der na ceirteasib reo.”

“Ir mar i do cómarle, a Déibionn,” ar reirean. “Ir truas éiríte nár i do cómarle a glacar ó curac i n-meac cómarle gormfáir. Ó, nár baileac a coimeád rí uainn an méir uo!”

“Nuair a bhí Amhlaoibh i gCeann Cora agus i n-Inir Cachtis ipeasó agus ní an t-eóluir dó,” arsa Déibionn.

“Iz uacbhárac an bean í!” arsa Siiric, “agus tá Amhlaoibh maic a dóctin oi. Tá pé aicreamail, máicreamail.”

“Tá” arsa Déibionn, “ac ní h-é an taoib fóganta de’n tóicár a agus pé leir ó aicair ná ó máicair.”

“Ní puinn fógantaacra a ó’féarfaó pé a éabairt ó don taoib acu,” arsa Siiric.

Bí ar t-am ann eun toul pé déin béile na maidine. Cuasairirteac i reómra an bíó. Bí Sormpflait ipticis rómpa.

“Níora óaoib, a élaun ó!” ar rípe. “Ní h-ionghaó liom a lán cainte beic aguib le déanam inoiu. Ní dóca go mbeir puinn eile caoi ar caint aguib go tóci go mbeir buaó an móir-éaca ro ar taoib éigin. Anran beir gac don nio ar búir otoi aguib má bíon an buaó ar an otaob sceait.”

“Agus má bíon an buaó ar an otaob eile, a máicair, cao a óanfaimio?” arsa Siiric.

“Má bíon an buaó ar an otaob eile,” arsa Sormpflait, “i beir don gáó le caint agoinn. Deinead gac fear a gíom féin ra éac agus ní baogal ná go mbeir an buaó ar ár otaob féin.”

“Cao tá ag coimead Amhlaoibh?” arsa Déibionn.

“Ní feaca inoiu é,” arsa Sormpflait. “Iz dóca go nb’féirir go bfuil tuirre air tar éir an lae ’nóé.”

Ériochnuigdar an béile. Níor éainis Amhlaoibh.

“Iz fearr glaoóac air,” arsa Siiric. “Ragad agus glaoófad air.”

D’imicis pé. Níor b’fada gur fill pé.

“Ní’l pé ’n-a reómra,” ar reirean.

“Iz móir an ionghaó,” arsa Sormpflait, “é ó’eirige cóm moe. Má’r ag feucaint ar ár móir-íluag a bí pé nac móir an ionghaó ná feacamaic é.”

“Níor luis pé ar a leabaíó i n-don éor aréir, a málaí,”
 arsa Siiric.

Čáinis iongnadó uiréi, díreac mar a čiocpadó dá mb’ a san
 fíor a čiocpadó an ršéal uiréi. Níor b’ eadó. Bí fíor aic
 so maic náí éodail pé ra níšteiglac an oíóce roim pé.
 Óein pí an iongnadó cóm maic ran sup meap an beirt eile
 so raib an iongnadó uiréi dáirírib.

Bí Amíaoib imčigte amac so loing Óruadap agur
 teacćaireacć aige do Óruadap ó Šormflait.

Do gluaip Šormflait ar fuio an níšteiglac ag
 ceirćiúćán ar na reirbíris feucaint cé ba óéanaše a
 éonaic an tišearna óš, Amíaoib, agur canadó a éonaćar é.
 Ní bfuair pí don tuairis aip, níó náí b’iongnadó. Ní
 feacadó doinne acu é ó éonaćadap so léir é péin agur an
 níš agur an Arórisan ag teacć irteacć ar an mbát um
 črácćnóna inóé roimip rin.

Óein Šormflait deapmado. Óein pí an iomad ceir-
 ćiúćán. Nuair a éonaic Déibionn an ceirćiúćán tuig pí ná
 raib ann ac púicín. Čus pí cošap do’n níš.

“Ní’l ra ceirćiúćán ran ac púicín, a níš,” ar rípe. “Čá
 fíor ag Šormflait cá bfuil Amíaoib imčigte. Pé bal
 ’n-a bfuil pé imčigte, a níš,” ar rípe, “ní ar maic le rš
 loćlanac áća Cliać atá a črall.”

“Ír fíor,” arsa Siiric. “Ní foláip feucaint so cpiun
 éun an méio rin ršéil,” ar reirean.

Anran do labair pé leir an mbeirt, le Déibionn agur le
 Šormflait.

“Feucáig, a ríogna,” ar reirean. “Inoiu an mlaip. Ní
 dóic liom sup ró fáda uainn an cat. Čá rlóigte an
 Áróris nac móp cpiunnište i šcill mlaigheann. Ní móp
 dóm-ra imćeacć agur neapć rlóš loćlanac na n-éirean do
 éur ra n-ineadó atá ceapaicte dóib ar talam an éacć. Beir
 riadó péin agur rlóigte níš laighean i n-aice éile. Ír dóic

liom go bfuil na laigní ollam éana féin. Fásfar anro
oiriú nirt agus éoránóid an rísteiglaé ro pé cuma 'n-a
ngeobair an cat. Fanaig-re aráon anro iriú go dtí go
mbeir an buaó ar taob éigin. Má bíon an buaó as úr
ní baosál go ndéanfaí pé don anéor a éabairt o' doinne
asáib-re. Má bíon an buaó asáinn féin beirí gac don ruo
go mat."

O'ntú pé agus o'fás pé anran an beirt.

U' fíniú an beirt ná faib don fíniú ró mór acu o'á
céile. Ac an t-é a éiríú iú i bpoáir a céile ní h-é rin
ba díú leir.

CAIBIDÍOL XI.

FUAÓAR AGUS FLOS AGUS SIOÓAM.

Um an t-éa 'n-a faib ríúgta na loélanac agus a lué
cnganta roáir 'n-a gcábánaib ar an macáire, fan na
fáda. ar an t-éaó éuair de éuan áta Cliaé, bí ríúgta
úrain as teacé go tiúg iriúac ar macáire Cille Maigheann,
mar ar fíniú le úrain longróir a éanáin i gcóinnúige
nuair a éasáó pé féin agus a ríúgta anéar ó'n múmain,
as cup rmaéta ar loélanacáib áta Cliaé, nó as cup easla
a éomáéta ar na fíúlaib a fábáó a bpaíre. Éuair gac
ríg deir na ríúgta a éáinú anéar an uair rin éun na h-áite
'n-ar fíniú leir oul, é féin agus a buíóan, agus éiríúar
ruar a gcábáin ann, pé mar ba fíniú leó a éanáin. Bí gac
ríg agus a buíóan féin as cup a gcábáin ruar pé mar a
fíúiríúir an áit, agus ní faib don buíóan as teacé ra
tíúg ar buíúin eile, ná ní faib sígnear ná díoróiríúac ná
adócóiríúac ar ríúal.

Bí cábán t-iarós mór uí Cealla ra n-áit 'n-a mbíod ré i gcómnuiḡe, i n-aice le cábán an Ártóiríḡ, agus bí cábán maoilruanaid na rairpe i n-aice le cábán t-iarós mór. O'fás ran caoi as Conn agus as t-iarós ós ua Cealla ar beir go mimic i bpoáir a éile, agus bíod Caoilte agus Lonán i bpoáir na beirte rin cóm mimic agus o'féadair é. Mimic go maí ab ead ran, mar ní raib cábán an-aár ró fáda ó'n áit. O'fás ran, leir, caoi as Miam ar beir go mimic n-a bpoáir go léir, agus ar a lán eoluir a t'fásail ó Caoilte ar an gcuma 'n-a raib an trluas go léir ruidte, agus ar cao é an rásar an namair agus cao a bí aei o'a déanam. B'é gnó an gíolla turair gac eolur de'n t-óir ran do róláir agus do beir aige, agus ní baogal m go raib Caoilte tugta go maí eun an gnóta ran do déanam, agus eun gac don blúipe eoluir, fé mar a tásad ré uar leir, do tairt as trall ar Miam. Do tugad ré as trall ar Miam é cóm luat agus tugad ré as trall ar Úria é.

Bí curd maí der na loclanaíḡ a bí 'n-a gcómnuiḡe i n-Éirinn an uair rin, ar mór-rluas Úriam, i gúll maigneann, as cabruḡad leir ra cat ran, agus bí ceat Éireanaí, do réir ruidte na h-Éirean, curta i bpeim aig oírb féin agus o'a ruidte, mar gell ar an gcabruḡad ran.

Bí Orpac ann agus an méir nire ríóḡ a táinḡ aotuar leir ó-r na h-oileánaib nuair a o'euluis ré ó Úruadar. Do glac ré féin agus a oadine an Creideam, agus do bairt Colla iad i n-luir Caḡaíḡ, agus cuirtear fé comairce Seanáin iad féin. Anran do tanaídar, i n-donfáet le mór-rluas Úriam, eun an mór-cata. Do tuisceadar go raib an cat le troir ar rón an Creim, agus bí ríor acu go raib neam le rásail as an t é do tuitreod i gcat a troirí ar rón an Creim.

Bí m'lréaclainn Mór ann, ríḡ na míde, agus deic gcéad fear aige.

‘Táinig a lán d’fearaibh Ulaó ann agus do luigodar irteac inr na buirínib, pé mar a bí aicne acu ar na fearaibh nó ar na rígtib. Fírab ead iad ná leisfeadh a gcroíde ná a n-aighe dóib panmáint ra baile nuair a bí a leitéir de cat le bualaó, agus éirí go léir i n-a leitéir do contaðairt, agus an Crieoearm i n-a leitéir de contaðairt.

Bí an dá rí gó Albain ann agus nearc maic láirir de gaeólaib Alban i n-aonfeacht leó.

Do réir gac reanaóair bí ruar le fíce míle fear as Urian i gcill Maigneann an uair rin nuair a bíodar go léir cruinnighe. Do réir na gcúntairí gcéadna bí aon míle fíce as an namáir. Ac bí an deic gcéad fear inr na h-éirib práir ar éad na loclanac, agus do mearaó gur mó le ráó an deic gcéad ran, i bpríotghuin cata, ‘ná deic míle der na fearaibh ná raib orca ac na “léinteaca ríóil.”

Bí Caoilte agus na giollaí eile as teacht irteac coitcianta ó beic as feuchaint ar an namáir agus ‘gá mbreicniugaó.

Ar na tuairisib a tuagodar leó do mear Urian ná tiocraó an namáir amac cun cata go ceann reactmaine eile pé ‘r domán é. Bí luan na fáilme an uair rin ann. Bí a nearc go léir cruinnighe i n-aice Áta Cuaó as rí gá laigean i gcóir an cata. Bí Cúige Laigean san córaint. Dob’ ana maic an ruo, an fáir a béirí as feiceam leir an gcaó, an Cúige rin do rghior agus bia do’n móir-rluaó do tabairt airtí; a cur fiaóaint ar rígeacht Maoilmóiróa an móir-rluaó do cótuagaó.

Cuir Urian amac a mac, Doncaó, cun Cúige Laigean do rghior. Do gluair Doncaó i ocrac na h-oíóce, i ocréo ná feicfí as imteacht é agus go mbéad na cresaó irctis aige rap a’ moóó’ an namáir go raib an gno ‘á déanam i n-aon cór. Níor ruo Doncaó leir ar an gcuairín rin puinn tar cúis nó pé céadaib fear. Ní raib aon gno aige d’á tuille.

An oíðce do gluaip Donéad ó Cill Mhaigheann, cun na h-oibre rin a déanam, b'fíní díreac an oíðce do cúip Sormélaic Amhlaoib leir an deaéctaireacé, ó nígteiglae Síctie, as triall ar Úruadar, a san fíor do Síctie agus a san fíor do Déibionn. Bí Amhlaoib ábalta ar ceilt a cúip air féin i n-a lán de pioéctuib, agus ar é déanam go maic. Nuair a bí ré as imteacé ó'n nígteiglae do cummíge ré i n' aigne sup maic an puo do gabáil tré Cill Mhaigheann feúcaint an úpéadpacé ré teacé ruar le h-aon blúipe eóluir a béad cairéteacé do Úruadar. O' amríge ré mála agus cúip ré ar a muin é, mar 'ó ead ná maib ann ac duinn de luét leanamna an trlóige agus go maib ré as díol neite beaga a béad díreac o' fearmaib an trlóige. Cá tadarpacé ré aghaib ac i tpeó an baili 'n-a maib Donéad agus a buídean as turpuagad ar gluaireacé oídear. Bí iongnaó air. Do luige ré ar éaint le cúip de'n luét leanamna i tápla i n' aice. Níor b' fáda sup bailige ré uacá an toirge ar a maib an buídean as imteacé oídear, agus cé bí 'n-a ceann oíca. Do bailige ré é féin amac ó'n luét leanamna cóm taparó agus o' féad ré é san aon tpeó amíar a tarang air féin. Cóm luac agus bí ré bailigte uacá eug ré aghaib poir ótuaró, agus níor b' fáda go maib ré as éaint le Úruadar. Ní baogal sup as triall ar Maolmóiréa a cuaró ré cun a innrint do go maib buídean fear imtíge oídear cun a típe do rímuor. Oá ndeinaeó, b'féoir go ngluaireacé' Maolmóiréa oídear cun a típe do cópáint, agus do lagóe' ran móir-fluag na loélanac i gcóir an éaca. As triall ar Úruadar a eug ré aghaib.

"Ir maic a deinir é, a mic ó!" arpa Úruadar leir. "Tá rúil agam ná faghaib níge laigean amac go bfuil ran ar riúbal 'n-a típ. O'imteacé' ré uainn láitpeacé agus ní oirpeacé dúinn ríparamaint le h-oirpeacé agus aon fear amáin. Tá an rígeal céadna díreac anro ra leitir peo agam ó o'

mácair, pé cuma n-a bfuair pí amaé é. 'Deir pí sup ceart
túinn an cat 'do troio láitreaé par an mberó uain as
'Doncáó ar teaóó ear n-air."

"Iré mo tuairim-re, a píó," arsa Amblaioib, "so mberó
earnaí níor mó 'ná earnaí 'Doncáó asur a buíóne ar an
árpíó nuaí a tíocraíó an cat."

"Cao é an t-earnaí eile a 'ó'féarfaó a beir air?"
arso Bpuadar.

"Tá píó cúige éigin as tóanaí a tíóil éun a éur fiaóaint
ar éur 'der na píóó eile tarang riar ó 'Bpuan asur ó
'Óal sCair nuaí a túpnóóar an cat," arsa Amblaioib.

"Dar ro 'r rúó ac má 'deintear ran beiró an cat ar ár
tóil féin asainn!" arso Bpuadar. "An tóic leat," ar
reiréan, "an bfuil as eiríge leir an píó cúige rin?"

"Do píer mar airígear an éaint," arsa Amblaioib, "do
beartuigear so raib as eiríge leir maíó so leóir."

"Ó, ir maíó é rin!" arsa Bpuadar. "Imtíó, a laóó,"
ar reiréan, "asur cuir cúóam an tpaol."

Fear ab ead Bpuadar a 'dein, i tóuraé a beaéa, a' puó
céaóna tíreaé a 'dein Amblaioib nuaí a bí pé i n-Inir Caóais.
Do ólac pé an Cpeíóam, asur anran do ólac pé na h-Úiró
i tóreó sup 'deinead 'deacon té. 'Óá 'deacon ab ead é
féin asur Amblaioib. Anran níor lean Bpuadar 'de'n
Cpeíóam. Do féan pé é asur éait pé uairó é, tíreaé mar
a 'dein Amblaioib. Nuaí a éait pé uairó an Cpeíóam
'ó' iompúis pé ar 'diablaíóeaóó asur ar 'ópaíóeaóó asur ar
'deamanaib asur ar píreóóab, asur ar an uile íaóar
'deirpíreaóó 'de'n tóóro ran, i tóreó so n'óeróó so raib
ar a éumar a lán neite ionóantaéa do 'tóanaí le cómaóó
'deamón.

Táiníó an tpaol. 'Ó'inir Bpuadar 'ó' conur mar a bí
cuiró 'de íluaóó 'Bpuan imtíóóé amaé as cpeaóóó Cúige
laíóean, asur conur mar a bí cuiró 'der na píóó as
iompáil i ócoinníó 'Bpuan.

“Ašur anoir,” ar reirean leir an noraí, “cá i do cónaíle dom? Is míre, mar is eól duit, is fear cinn rian ar an mór-rluaš ro. Is ašam ašá lá an áta do áarað. Dá dtugainn an t-órú’ anoir,” ar reirean, “beimír ollamh cun an áta do turnú’ go moč ar maidin Dé h-Doine. Cáo deirur liom?”

Do rtao an noraí ar feað tamail. Tar éir maecthamh do labair ré.

“Má tpoirtear an cat ro Dé h-Doine,” ar reirean, “tuitfir brian. Má tpoirtear an cat don lá eile tuitfir rið-re go léir.”

Nuair a bí an méir rin ráirte aige o’iompuis ré ar a fáil ašur o’iméig ré cun a áabáin féin.

Do rtao an beirt, bpuadar ašur amlaoið, aš feúaint n-a òiaig. Nuair a bí ré iméighe ar a raðarc do labair bpuadar.

“Tuisim é,” ar reirean. “Má tpoirimíó Dé h-Doine beirð Doncáð gan fillaó ašur beirð an ríš cúige reo a deirur-re i n-eaiaio le brian. Má fantar níor ria gan an cat do tpoir beirð Maolmóirða iméighe cun a cúige do éoraint, beirð Doncáð tagaite tar n-air ašur na cpeača aige. Éiríó an ríš cúige reo a deirur-re an dá níó rin, Maolmóirða iméighe ašur Doncáð tagaite ašur na cpeača aige, ašur luişfir ré irteač i n’ineaó féin ra áat. Anran beirð brian ró láirir dúinn go léir. Siné bríş na cainte rin aóúbaire an noraí. Ní foláir an focal do éur amac anoir amearş na rlóş ro go léir go bfuil an cat le turnú’ ar maidin Dé h-Doine.”

Do cuireaó amac an focal. Do h-innreaó, leir, do’n mór-rluaš go léir, an focal aóúbaire noraí bpuadair, ó dtpoirteí an cat Dé h-Doine go dtuitfeaó brian, ac ó bpaştı gan tpoir é níba ria n’á go h-Doine go dtuitfeaó na loclanaig ašur a luec conşanta go léir. Do tuis an

mór-íluas ar ran dá tpoirtí an cat 'Oé h-Doine a bí cúgáinn go mbéad an buad as na loclanaig.

Dá bpríú rin, cóm luat asur fuaradair an focal turnuigdar go léir ar iad féin d' ollamhúgadh i gcóir an éata. Ní raib puinn tar oét n-uairé d' r daéad acu an uair rin cun an ollmucáin a déanam. Níor beag leó an méid rin aimpire. Dá luatáct a tpoirtí an cat dob' ead b' fearr é, dar leó. Bíodar deimhigéad go mbuadfairí. Bítear tar éir a cur 'n-a luige oíra go damgean ná raib as Úrian de mór-íluas ac plogisr a bí níba tuga go mór cun iompáil ar a céile 'ná mar a bíodar cun tpoita déanam le namair. Go raib cuir der na píctib cúige asur ná rabdar ac as feiteam leir an gcat do turnuigad cun tpuim lámha tabairt le Úrian asur é féin asur Clann Cair do tréigean. Go raib cúir a nócín asá lán acu cúige rin, mar go raib lám Úrian ana dían oíra, asur d'á déine a bí lám Úrian oíra gur tuigeadar go mbéad lám mupéad níba fead nócín oíra nuair a tiocfairí púití. Nuair a turpóc' an cat gur b' ead do cípí an neamgur a bí i gcómáct Úrian, d'á méid leat a bí faoi asur d'á doirde cáil a bí air. Ac pé breit a bead aige ar buactaint ra cat dá mbéad an dá íluas mar a céile i ttaob áim, ná raib don breit i n-don cor aige ar buactaint nuair a bí an deic gcéad fear inr na h-éirib práir as na loclanaig. Go riúblóe' an deic gcéad fear ran pómpa tré mór-íluas Úrian asur go ngeóbdí de coraib ionta. Dá luatáct, d'á bpríú rin, a tpoirtí an cat dob' ead b' fearr é, dar leó, mar b' rin mar ba túirge a d' féadfairí iad féin do leatad irteac ar macairib breagta míne na h-Éirean asur reilb a glacad ionta. Bí fonn asur flogr asur siodam asur meanamna asur mór-éiríde, d'á bpríú rin, oíra féin asur ar a mnáib, asur fuadar an domáin púta, nuair a pú an focal mór-éimpeal

eatapta go dtroispe an cat ar maidin Dé h-Doine a bi cúgáinn. Níor coidail doinne acu an cúro eile de'n oíche rin, bí a leitéir rin o' foctam agus de gleó ar riúbal ó ceann ceann de'n longpórt.

Níor b'fada go bfuair aó amac i longpórt b'riain cat a bí ar riúbal, agus cat fé n'oeár an gleó agus an foctam. Bí Caoilte agus a giollaí tuair anro agus anróto. fé seilt, amearg na loclanac. Tugavair leó as triall ar hóir-fluag b'riain tuairisg cruinn ar an ollmúcán. Turruis na Gaedil ar iad féin o' ollamúgao láitpeac. Bí an t-ollmúcán ar riúbal go tréan ra dá longpórt i n'oeir na h-oíche rin agus i gcáiteam an lae amáirig, agus i gcáiteam na coo' eile de'n ainm ar ran go h-Doine.

CAIBIDIL XII.

DOINE CIALLMARA AS FEUCANT RÓMPA AMAC.

Dá méir a bi deimne as b'ruadar agus as Amhlaoib, agus as an gcuid eile acu, ar buáctaint ra móir-cac a bí as teac, ipeao ba mó a bíodar as feucant rómpa amac agus as cuimneam ar na neitib a d'eanfaoir tar éir an cáca.

Do labair Amhlaoib le b'ruadar.

"A leitéir reo, a rí," ar peirean. "I r' tura a beir i n-árpígeac na h-Éirean tar éir an cáca ro."

"B'féidir é," arba b'ruadar, "ac cá b'fior duit-re rin?"

"Táim deimniúteac de," arba Amhlaoib. "Do gail

Sicme duit go ttabarfað fé mo máttar duit. Ní foláir oð an gsalldamaint rin do fearam. Anran, an t-é go mbeir an ártorígan aise beir an ártorígeaét aise.”

“Mearar,” arfa Bruaðar, “sur cun na h-ártorígeaéta tabairt do Sicme a turnuigeað an obair reo ar otúir.”

“Mearar-ra, leir, é,” arfa Amblaob, “ac mearaim ruo eile anoir. Cim atarugað ar aigne mo máttar ó turnuig na rloigste móra ro ar éruinnú’ fé n-a rúil. Ní déarfainn ná go bfuil fíor astat féin, a ríge, sur duit a tabarfar an ártorígeaét, asur náe inoiu ná inoé do turnuigir ar a fíor a beir astat.”

“Nár geallað ártorígan asur ártorígeaét do’n laria?” arfa Bruaðar.

“Ní ceirt as loig eólur i rin, a ríge,” arfa Amblaob. “Tá freasra na ceirte rin astat féin éana asur ní gáð oóm-ra i freasairt duit.”

“Ir fíor, a míc ó,” arfa Bruaðar, “ac cao ’tá uait? Tá fíor astat go tceartuigean uait níó éigin a o’iarairt orm nuair a béa am’ ártoríg, asur sur maié leat an níó rin do cur i n-áirigste duit féin roim ré.”

“Siné oípeac a tceartuigean uaim, a ríge,” arfa Amblaob.

“Tá go maié. Comáin leat. Ac ba oóic liom, ó ’tá fíor astat anoir cé h-é tu, go otuigfeá do’ aigne ná fuil don gáð leir an geur i n-áirigste roim ré. Ac comáin leat;” arfa Bruaðar.

“Nuair a bíor-ra i n-luir Caéais,” arfa Amblaob. “cuirfar aigne ann ar mac do táðs mór ua éalla. Tí aigne astat ar táðs mór ua éalla.”

“Tá. An fear ro aoirtear atá níor treire asur níor cróda ’ná mureað féin,” arfa Bruaðar.

“Siné é,” arfa Amblaob. “Cuirfar aigne ar a mac. Buacail boét rimplioe ireað é. Ac do éuadmair ar

éuairto ótuairt go h-llib Máine, go rísteiglae tairt mór. Conac rígan ós anran, ingean do tairt mór. Niamh a tugtí uiré. Ní feacairt mo dá fúil riamh roimhir rin, ná ó rin, don níó i muéct tuine éom h-álunn léi. Mearar sup bain a h-álneacé mo raóaric díom. Ac ra n-am scéadna, ar an scéad amairc, do buailéad irteac am' aigne go raib rí go h-olc. Ní h-í a bí go h-olc ac mire. Táinig rí go Ceann Cora 'n-a díais ran cun beic ag fairc ar mo máctair le h-eagla go ttabarfaó rí nim do Órian. Cuir mo máctair aigne uiré. Óior ag caint le m' máctair uair, i scaiteam na h-aimpirc 'n-a raib Órian ar a éuairto rí. Dúbaric rí liom go raib dearmad mór déanta agam i ttabo Niamh. Tuigear sup b' fíor di é. Do cáitear a seallamaint di dá n-eirigead ar n-obair linn go bpórfainn Niamh."

"An ndúbaric rí leat," arfa Óruadar, "go bpórfad Niamh tu?"

"Táim péin deimniagteac, ó'n scéad amairc úo, go bpórfad. Iré ruo acá agam le h-iarairt ort, nuair a béirre i n-áirdeagac na h-Éirean, go ttabarfair ríse Conacé toom-ra agur do Niamh."

"Ambara, a mic ó," arfa Óruadar, "tabarfa agur fáilte. Tabarfa ríse Conacé duit pé 'cu tósfair rí tu nó ná tósfair."

I n-áit eile, ra mór-rluasg céadna, bí beiric eile agur iad ag feucaint mómpa ar an gcuma scéadna agur iad ag focarugad neite go h-álunn, dar leó. B'iad beiric iad ran 'ná Maolmóir a agur Sítric. Míor mó fuirirte do Sítric neite do focarugad i gcómarle le Maolmóir, mar fear mó baot, mó béalrugaolte, ab ead Maolmóir, agur ní féarfaí don eóluir a ttabairt do ac eóluir nar mírte a leigint amac.

"Ir tóca, a rí," arfa Sítric le Maolmóir, "ná fuil

don teip ná go mbuaðfaimíð ra cáat ro atá le troio Dó h-Doine."

"Ní'l, a mic ó," arpa Maolmóir. "Ní féadfað a beic. Cuirfeadh an deic gcéad fear ro inr na h-éiríib práir i n-áiríste dúinn é dá mba ná béadh don níð eile cun é cup i n-áiríste dúinn. Ac tá a lán neite cun é cup i n-áiríste dúinn. Áirísim-re go bfuil rocair as M'lfadclainn Mór ar tairang iar ó'n gcac cóm luac asur curnócaíð an cat. Ní h-don ionghaó i n-don cōr go mbéadh rocair aise ar a leicéio."

"Asur cat 'n-a tair nár fan ré tair ra baile asur san teac i n-don cōr, fé mar a ó' fan tuille acu?" arpa Sitric.

"Ó'fanfað, leir, ac go bfuil rocair aise ar níor mó oíobála déanam do Úrian 'ná mar a déanfað ré óó dá bfanfað ré tair ra baile," arpa Maolmóir.

"Asur cat é an oíobáil eile atá beartuigste aise a déanam?" arpa Sitric.

"Tá ré as bpaé air go mbéarfaíð ré leir ar an gcac beirt nó triúr eile der na ríste atá oíur fōr do Úrian. Ní féadfað rí na n'Óiréac don gíráð mó mōr a beic aise do Úrian; ná rí na n-Cacac Múman; ná tuille acu," arpa Maolmóir.

"Asur cogar, a rí," arpa Sitric, "cat ir oíic leat a déanfaíð mo mátair tar éir an cáta?"

"Cat a déanfaíð rí," arpa Maolmóir, "ac an puo atá geallta aici ó turaó, tura cup ra n-Árprígeac?"

"Mura otiofað don luac troc cōmairle cūici a cuirfeadh ruar i cun a h-aigne ó' acaruadh," arpa Sitric.

"Cé h-é an troc cōmairleoir a ó' féadfaíð i cup ruar cun a h-aigne ó' acaru?" arpa Maolmóir.

"Ní féadfaí an domān, a rí," arpa Sitric, "ac tá maint neite asam 'á tair beir fé nōeapa le déanaise asur ba mó

maic liom do c  mairle-re t   f    ail 'n-a t     . U'f     r
       il an       r     m. M   t   'rin mar ir f    r   .
   n            do c  mairle-re don t     il dom p   'cu
't   an       r     m n   n   f  il."

"C   t        t             r p   n     ?"      M    -
m     .

"T           '        r p   n     ,"      S     . "  
t      na h-    e     ir t    -               an      ba
    t   h-    e.    ' c  mairle-re                    don
   ,    m  r m  r na n    e ba                bu   r t  .
     , p   mar         r an      r, b    an t    r          
n-         inr     c  mairle, m  e     r             r   
    . T    '        r p   n      le t       e    r
t                         -    e       . N   r       r   
       m          t                  r t         r    n   r
           r leir, t     r    liom             t t  , t  
m           n            don     eile        t   r t    ,   
        t t      t                  t       r            t
na h-      , t   m       r bu   . M     r an u  r     n  
    inr na               n       . Ir       liom     r
n   n           n-       r    .     r ir       liom   
    il '   r            n   n           ."

"   '    !"      M    m     , "    r        il        
            le        r    n-    r!"

"     r do m   r   r,       ,"      S     .

"T      m   ,    m     ,"      M    m     . "Ir m      
    r an m                   t dom. N   leir don n     r
le  . N   r         an       r                        
           '         , t        r m  e,         
      r,     r t      '       .       n              e
    t    t    r          r an           t."

         r an m               t    e    h-       .
N   r    b   an          t         ,      , b            
n  r b      n'     e             t    e    .

“Ír aḡam-ra féin a beir an árpóigeaéct i nveirle bára, aḡur ní h-aḡat-ra ná aḡ úruaḡar!” arpa Maolmóroḡa, i n’ aighe féin.

“Ní h-aon iontaoiḡ tu, a úrteáir mo máḡar,” arpa Sitric, i n’ aighe féin. “Ní’l aḡam,” ar reirean, “ac an úráro ír feaḡr a ó’féaḡarḡ, a úéanaíam díot, aḡur anran——mé féin do feaḡaint ort éom maíḡ aḡur ó’ féaḡarḡ é!”

Úi beirt eile i n-ait eile, ra mórp-íluag, aḡur bí caint eatarḡa, leir. Ó’ íaḡ beirt íaḡ ran ’ná Cnúḡ aḡur Anruḡ, beirt máḡ ríḡ na h-íoruaidhe.

“Ar aírḡḡir, a úrteáir,” arpa Cnúḡ, “cé ’tá le beir i n’ árpóig ar éirinn i nḡiaig an éaḡa ro a tḡoioḡear úé h-áome?”

“Ó’ aírḡear a lán ráflaí,” arpa Anruḡ, “ac ní feaḡar an ceart puinn ruime éur ionta. Ó’ aírḡear ar óḡúir ḡur do úruaḡar a taḡarḡaí an árpóigeaéct aḡur an árpóigan. Ó’ aírḡear anran ḡur do Sitric, ríḡ loélaḡac áḡa Cliaḡ, a taḡarḡaí an árpóigeaéct. Ac tá muintir an íarla veimníḡḡeac ḡur b’é an t-íarla a beir i n’ árpóig; ḡur ḡeall Sitric an árpóigeaéct aḡur an árpóigan i n-aon-feaḡḡ do.”

“Tá an rḡeal ḡo léir cruinn aḡat,” arpa Cnúḡ. “Ír léir, ar na ráflaíḡ rin ná fuiltear rocair i ḡceart ar cé aighe ḡo mbeir an árpóigeaéct.”

“Ír fíor ran, a úrteáir,” arpa Anruḡ, “ac caḡ é rin dúinne cé ’cu aḡáḡar rocair aír nó ná fuiltear?”

“Ír móráḡ neirḡe dúinn é,” arpa Cnúḡ. “Ar táḡamaír-ne anro, rinn féin aḡur ár mórp-íluag, tar éir móráḡ corḡair do éur ar ár óḡír féin, tḡearna faraigí ruara, éun ár n-anaḡa ó’ imirt i bḡuoḡḡuin éaḡa, i ḡcoinníḡ úruain aḡur Óál ḡCair, i tḡreó ḡo bḡaḡaḡ úruaḡar árpóigeaéct aḡur árpóigan?”

“Ní mearaim ḡur éurḡe rin a táḡamaír,” arpa Anruḡ.

“Ar tánamair i dtreó go bfaidh an t-Iarla iad?” arsa Cnút.

“Ní mearaim sur tánamair,” arsa Anruo.

“Ar tánamair cun Árpóis deánam de Sítric?” arsa Cnút.

“Ní mearaim é,” arsa Anruo. “Ní cnearta an feudaint a tabairfadh ár n-ádhair oiminn nuair a maímhí dháile dá mba ná baid de dhár ár gcuid a dháinn de Árpóis deánam de Sítric,” ar reiréan. “Ac cad ’ad beartuighe dhá?”

“Neórfad-ara ran duit,” arsa Cnút. “Tá ré daingean am’ aighe, cóm luad agus beir buaidhe dháinn ar mhórfuad bháin go n-eireóid na ríche reo go léir cun a céile agus go mbeir ré ’n-a éogad deas eadair. Leimí dhá a céile do díriúad, agus anra bíd éir dháinn féin!”

“Ir maí an cómairle í,” arsa Anruo. “Nuair a beir éir dháinn féin tiocfaid m’ ádhair anall agus deánaimís Árpóis de.”

“Tar a bfeacaí riam!” arsa Cnút.

Níor éodail an beir rin puinn an oíche rin de dhá ríochuad an ríeil rin, agus ríochuad é cun a dteile go h-áluinn.

CABITOIL XIII.

ROS CA TA BRIA.

Ar eiríge lde ar maíon de h-áine, ar maíon áine an éadair, bí dhéibionn agus dhóimléir éad i mba rícheigleir Sítric i n-ádh Clad, agus iad dhá feudaint anonn

trearna an éuain ar na línte fada cábán. Conacadar na rloíste go léir as gluairead amaé asur 'gá scur féin i n-easgar. Níor b' fada go bfeacadar na h-íothna fada 'gá maraó féin, fan na trága, larmuic oer na cábánaib.

Conacadar larmuic aipir, abfad amaé, ar aghair na loclanaé anonn, íothna eile 'gá scur féin i n-easgar, asur do tuis an beirt rígan go raib na h-íothna amuic éom fada, éom lionmair, éom láirir ar gac don traagar cuma, le h-íothnaib na loclanaé.

“Ní mearaim go bfuil puinn ra mbreir as don taob acu ar a céile i ttaob nirt rloí,” arfa Déibionn.

“Ní lionmaire a dmeian neart i gcóinnuige,” arfa Sormplaic, “ná ní h-é a beirean buaó.”

“I r píor,” arfa Déibionn. “Dá bfeicinn-re m' aclair asur Murcáó asur Dál gCair i láclair cafa asur a tpiri n-oiréad nirt rloí 'n-a scoinnib ní béad don easal oim ná go mbéad an buaó acu.”

“Fan leat go fóil,” arfa Sormplaic, “go bfeicir luét na n-éirí práir úo tal as tabairt aghair orfa. Anran ireaó éirir cao a déanfaíó Murcáó asur Clann Cair.”

“I r píor!” arfa Déibionn.

Bí na h-íothna cafa, ó gac taob, as teadé fé dím a céile. Bí na loclanaig as gluairead go h-ana méir. D'órduig na ríste asur na taoireada dóib ríubal go méir i ttreó ná béad raotar orfa nuair a tiocfaíóir lám le lám asur uét le h-uét leir an namair. Bí íothna na n-gaeóal, leir, as teadé go méir asur go rtuamóal.

Do h-órduigeaó dor na gaeólaib rtao. Do rtaoadair.

Nuair a bíodaí 'n-a rtao táinig an t-árpóig amaé or a gcómair asur é ar muin capail asur beirt fear as ceann an capail asur greim acu ar an rruain. Bí a claidheam nóct anáirde as an árpóig, 'n-a lám dier, an claidheam a bí tar éir rian a béil do cup ar loclanaéaib inr gac don

ráirt de'n Múmain agus iní gac don ráirt o'Éirinn. O' aicín an truaas go léir an claidheamh ran, agus nuair a éonacadar anáirde é tugadar trí gárta molta do féin agus do'n Áirí. Le linn na ngárta ran a tabairt dóib o' áirí gac fear a claidheamh féin. Bí an grian díreac as eiríge. Do éitín solur na gréine ar na claidheamh go léir agus iad anáirde, i dtreo gur meaf b'éibionn agus fómhlait go raib flóigte brian tré tene.

Do tós brian anáirde, 'n-a lán éile, an éirí ceara agus íomáas an tSlánuigheora uiré. Anran do cuirtear an capal as riubal go réir, ran na n-íona, ar aghair na flóas amac, agus do labair an t-Áirí mar seo:—

“A Clanna Gaedhal, a ríogra éirean, táimís go léir le tamal maic 'gár n-ollamhúas féin i gcóir an lae seo. Tá don níó amáin focair agáinn agus meafaim gur fearr o' ollamhúas é 'n-a don ollamhúas eile atá déanta agáinn. Tá focair as gac fear agáinn gur b'é an lá iníu lá a báir féin pé taob ar a mbeir buaó. Má'r as ar namair a beir buaó ní beir a rmacat oirinne, mar ní beirís beó acu éiríge. Má'r agáinne a beir buaó an lae seo bíó a éoraó as an muirín atá i n-ár n-íomáas ra baile.

“An t-é go bfuil focair i n' aighe aighe ar báir o' fágail ra éat ro atá le troid agáinn ní baogal go n-íomhóat pé o'n gac. Tá mba ná beaó don níó eile éun buaó do éirí i n-áiríge dóinn, cuirtear ran i n-áiríge dóinn é. Tá mbéaó fíor as an namair go bfuil ar n-aighe focair mar rin agáinne ní ró mór an mífneac a beaó anoir oiré. Seóbaio ríat amac ar bail é.”

Do labair pé focal pé leir le gac rías agus le gac cineil pé mar a táinig pé ar a n-aghair amac, focal éirín a éirí a n-uairleac féin agus a gcódaet i gcúinne dóib, agus conur mar a bí Dia agus daoine as fíre ar an gcuma 'n-a n-éanfáirín gníomh an lae a bí rómpa. Nuair a táinig pé ar aghair Dál gCair, dúbairt pé:—

“A Clann Cair, a fliocht miosa! A mhuintir na n-arm
ngéar agus na scrúad-lámh, nár rtaon agus nár rtríoc do
namairt fós miam, i gcait d’a tpuime, i n-éigin d’a géime, i
rpéirlinn d’a déine, mo fearaí inoiu oraid!”

Anrao d’ árvuig ré a glór agus do feinn a sué mar a
feinnfead fuaim adairce, i ttreó sur h-airigead agus sur
tuigead an uile focal uaid ó ceann ceann de’n móir-
fluaig:—

“Feuc anrú id!” ar peirean, as rínead a élaíomh i
ttreó na loclanae, “cuinnighe cnuarta or búir gcómair.
Tá mian búir lámh go daingean ceana orca. Ní tusan ran
ciall dóib. I r minic le fíche bliain a cuireadair-re anaithe
agus teitead agus ár agus dearg-muadair orca, ar fuio
péirthe agus gleannca agus macairí éirean. I r móir d’a
scuir fola agus feola atá as cur geamair agus féir glair
as fár i n-éirinn inoiu. Go dtí ro ba cuma id nó
corpmíola; d’a méio a marbhuighe dóib ní ramhuighe earnamh
ná laigead orca. I r fada rinn cráirthe acu, id as fairs
ar ár scuantaib agus ar ár mbailtib puirt, as ppeabad
cuiginn irteac nuair ná bíod coinne leó, as braduioir agus
as rgiobaad agus as corgar. I r minic a leigead ar id
agus epoc tuilte acu. D’é a mbuidcar teact airir agus
feall níba meara do déanamh. An fada a cuirear fuar
leir an obair rin? I r dóca sur dóic leó go leigfear ar
inoiu id mar a leigead cómh minic ceana. Bíod ran de
dearmad orca, a clann ó! Ná téirthead fear innrte rgeil
abailte dóib! Níor cuiread fíor orca. Do éanaidair uata
féin. I r minic a dúbhad leó go dtiocfaidir agus ná
h-imteodaidir. Deintear deimhin inoiu de dóib. An
amlaí a ceapadair ná raib doinne ’n-a cómhnuighe ar an
oileán ro? Má deineadair dearmad bíod orca féin anoir.

“Tá don maic amáin ra dearmad atá déanta acu. Do
éanaidair go léir. Feucad, a clann ó, feuc an trloisiris

pin. Tá ‘an éirínn’ r a h-ál go léir’ anran aghaid. Tá a bfuil beo de clannaidh loclan anran aghaid. Táio ríad bailiúche anran aghaid ó bpreatain agus ó Sárana, ó Albain agus aotuaib ó-r na h-oileánaidh, anall ó Mánain agus anoir ó éiríochaidh Danmaris agus ó mairgaidh na h-Ioruaide. Níl a tuille ‘n-a n-iaidh sa baile gur ríu iad o’áireamh. Múcaib an ratha ran inoiu, agus tá veirle le réim loclan go bprá na breite !”

Le n-a linn rin do éonascadair go léir m’lreaclainn agus a veic scéad fear as iméadé ar a n-inead. Dúbairet brian :—

“Cim cuir aghaid as amarc anonn trearna na páirce rin. Ní maic an maóarc atá le feirgint ann. Ir maire do m’lreaclainn, oíreac mar ir maire do m’ac Siolla páirais agus o’á laiguidh, cairmire an lae inoiu do feacnao. Déanfar gníomh an lae inoiu san a scabair. Déanfar buao an lae inoiu or cómair a rúl agus san iad páirteac ann. Veiró ran de marla agus de gúit ar a gclú agus ar a gcáil an dá lá ‘r an fáio a veiró grian ar rpeir agus daoine ar talamh.

“Tá cuir o’ár muintir féin amuic usinn. Ná bac ran. Tá oiread againn anro agus focarócaib cúntar leir an rloisiris rin éall. Ir cúntar ríada é. Ir micio é focaruíad. Anoir an t-am eun é focaruíad. Iriao ár namair iad. Iriao namair ár gcreioimh iad. Tá rian na teine ar easlaipib agus ar mainirtib éirean ‘n-a n-iaidh. Veiró lámh de linn ‘gá oíogalt ran inoiu orca.

“Cad é an lá é reo inoiu againn ? Inoiu an doine. Ir i doine an éaróda féin i,” agus o’áruis ré an éoir éaróda i maóarc an rplóis go léir. “I gcumneamh an lae inoiu,” ar feirean, “ireao o’fúilins ár Slánúigheoir Íora éiríort báir ar éirínn na éiríre eun an éreioimh do eun ar bun. Táimio-ne anro inoiu as tabairet aghaid ar an mbár

cun an Ćreiuin do ċorname. An dōic leat nā zo mbeirō lām ċōmāctac an tSlānuigēōpa linn pa glēō? An dōic leat nā zo mbeirō meanmna ó Ōia inoiu i gceoiōe gac fip a tadbairiō aḡaiō ar an namaiō rin? Beirō; aḡur mǎ'r anro atá pōō ár mbáir beirō bár an tSlānuigēōpa féin mar upúōar aḡainn air zo paḡaiō ár n-anam paor ó'n bpoō po zo flačar na nḡrǎrt."

Anran d'eirig a ḡlōr níob' doirpoe aḡur níba binne:—

"ḡadbairō ċūca, a ċlann ó, i n-ainim Ōé aḡur muipe. Tuḡaiō an paobair dōib! ḡadbairō do ċoraiō ionta! Ní n-é an ċeado uair aḡaiō é. Nā tēirōeado don mīac mǎčar acu beō uaiō. Nā cuiirō ruim 'n-a ḡcōtaiō iarpainn. Cōtai troma ipeado iau. Tá don mīač amāin ionta; coimeáōfaiō riado na fip daoiō-pe ċun na ḡceann a baint dōib. Do tǎnadoar ċun panmāint. Panaioir, i n-ainim Ōé. Tá rliḡ pé'n bpoō anro dōib. Tuḡtar dōib é zo rial!"

Anran do labair pé le Ōál ḡCair:—

"A ċlann ó, a óḡa mo ċpoiōe, a ċine uaral! Ir maič ir eól dōm-pa būr nḡnōm. Feiceam an ḡnōm pan inoiu uaiō, aḡur ḡeallpao daoiō zo maiirpō a ċorao aḡur a ċlú an fáio a beirō uirḡe aḡ ruic aḡur féar aḡ fár i n-ċipunn!"

Um an ōtaca 'n-a paiō an méio rin cainte dēanta aḡ ūrian bí an namaiō aḡ teacē i ḡcōmngar. Tǎinig Taōḡ mōr ua Cealla aḡur Muréado aḡur tuille oer na rliḡčib, aḡur cuipeadoar fiacaiō ar ūrian dul aḡur panmāint 'n-a ċábán, mar zo paiō pé pō dopta ċun dul pa ċac, aḡur dā ōtuiceado pé pa ċac zo ḡcuipeado pan mirneac ar an namaiō. Ōein pé ruo opēa, aḡur do cuipeado luč coranta cimpal ar an ḡcábán.

CAIBIΘIOL XIV.

AN CAT.

Um an taca 'n-a raiḃ Ḃrian rocair 'n-a cábán aḡur an luēt coranta 'n-a tímpal bí an tóá rluas i nḡioraēt cúpla péirre tóá céile. Do léim fear mór amaē a' rluas na loēlanaē aḡur do labair pé.

“An bfuil Dómnall mac Éimín anro?” ar reirean.

“Tá pé anro,” arsa Dómnall aḡ teaēt amaē a' rluas na nḡaeḃal.

Ṣus an beirt aḡairḃ ar a céile. Do buail ḡac fear tíoḃ don buille amáin ar an bfeair eile aḡur do tuit an beirt marḃ ar an bḡó.

Anran do réirdeḃ na h-aḃarca ar ḡac taoḃ, do rit an tóá rluas éun a céile aḡur do tḡrnuisḡ an t-éirleac. B'i solur na ḡréine aḡ neartuḡaḃ aḡur ní raiḃ an solur inr na rúilḃ ar don tḡrluas acu, mar bí an ḡrian aḡ taitneam anoir tóirde, ar láim tair na loēlanaē aḡur ar láim éle na nḡaeḃal. I tḡurac an cómhac ní raiḃ puínn der na fearaiḃ aḡ tuitim ar don taoḃ, mar bí an coraint cóm maiē leir an mbualac. Don áit ra tímpal 'n-a raiḃ enucán ná áirḃán bí mná aḡur dooine óḡa anáirde ar na h-áirḃanaḃ aḡ fairre ar an ḡcómhac. Níor mair a céile cómhac an uair rin aḡur cómhac anoir. Ní féarḃaḃ doinne dul i n-aon ḡaor do cómhac anoir mar ḡeall ar an arim teine. An uair rin tó'féarḃaḃ mná aḡur mion-doine teaēt acamair ḡo maiē do'n cómhac. B'i mná na loēlanaē cruinniḡte inr ḡac róirḃ áice 'n-ar féarḃaḃar don raḃaric a tó'fáḡail ar an ḡcómhac. Do conacḃar na clairḃice tóá ḡcarac aḡur iad aḡ taitneam ra ḡféin. Conacḃar

gac buille d'á coraint, le faobair nó le rgiat, éom tuig
 agus do tagaó ré. O' aigíodar fuaim na mbuillí ar na
 rgiatib agus rgreasóac na bfaobair i scoinnib a céile, agus
 guctana árho na tcaoirasé as labhairt leir na fearaib, agus
 omanntán na namáo cun a céile le linn na mbuillí do
 bualaó dóib, agus do mearg na fuaiméana ran ar a céile
 ó dácáo míle namáo, i tceó dá nótúnaó tuine a fúile
 agus éirteacé leir an ngleic, gur dóic leir gur coill mór
 a bí tpe teine, agus an labairt as búiréig agus an t-áomáo
 as cnasarnais le neart na teine.

Do lean an cómpac ar an gcuma ran ar feaó abfao
 agus an grian as oirioim ruar ar an rpeir, agus ir go
 h-ana mall a bí pí as oirioim ruar. Anran do turrnais
 na firi ar tuitim. Bí raócar agus tuirre as teacé ar éuro
 acu agus bí an coraint as teir.

Maolmóroas agus a laigheasá iriao a bí aghaó ar aghaó
 le dál gCair agus bí ruas mór oer na loclanaig as
 casbuaó leó.

Nuair a bíoó tuirre as teacé ar a namáo iriao ba gnat
 le dál gCair bpeir nirt agus bpeir fuinnim do teacé ionta.
 Bí ran as teacé ionta an uair rin. Bí roir laigheasá agus
 loclanaig as tuitim pé n-a mbuillib, agus bí an éuro ná
 tuit dóib as dul i noiaig a gcúil, go pígin. Ba deacair
 iao do éur i noiaig a gcúil. Bí gneim maic acu ar an bfoó.

Ac bí Clann Cair ábalta ar a ngnem a bogao ó'n bfoó.
 Bí Murcáo ann agus a dá claidéam aige, mar ba gnat,
 agus nuair a tugaó pé aghaó ar fear do tuiteao an fear
 ran gan a tuille cáirde. Bí Dúlaim ann agus é éom
 tapao, éom marbuiséas leir an león. "Fear na mbuillí
 oipoma," a tugaó na loclanaig air. Bí mac Murcáo ann
 agus an dá claidéam aige, mar a bíoó aghaó acair. Dar
 leir na loclanaig bí pé éom h-ole le n' acair. Ní
 h-aicneópaí ó céile iao ac gan an fearóg a beic ar an mac.

B'é focail weipinead a túbhairt Miam ar maidin le Dúlaimn 'ná, "A Dúlaimn, ná tabair do éasnn leat ó'n gcat ro má leigean tú buille i gceann Connla!"

Ní rabhadar abfao ra cat nuair a éonaic Dúlaimn náir gár t' doinne ceann Connla do éoraint; go raib a lám thear féin ábalta ar a éasnn do éoraint go feilimionta. Agus ar nór Clainne Cair go léir, ir as dul i bfuinneamhlact a bí a éroíde agus a gceasa fé mar a bí an cat as dul i noéine. Bí an namair as dul i noiaig a gcúil, agus iad as tuitim, agus Dál gCair as brúit orda agus 'gá leasgao; agus bí an ghuar as oruioim ruar ar an rpeir, go mall. Bí an gaoit anoir agus í go maic láir, ionfuar, anamamail, agus ba mór an tairbte an méir rin dor na fearaib, ar gac taob, mar bí allur as teact orda agus tear an éomraic as cur orda, go mór mór ar an gcuid acu ná raib taitige ro maic acu ar an ragar ran oibre. Níor goill tear an éomraic puinn ar Dál gCair. Do cruadad iad go maic leir an ngleacaidéact a bíod ar riúbal coitcianta i gCeann Cora: Nuair a bíodar ra mór-cat ir amlaib a bíodar ar nór an éarail ráir n-a mbíon an foluigeact ann. Nuair ba dóic le duine gur éaric tuirre beic as teact air ir amlaib a bíon buile nirt agus mirmig agus fuinnim as teact ann.

Bí cur deir na loclanaig a bí ar an gcuma gceadna, agus ba ro theacar iad do cur i noiaig a gcúil. Ac bíodar as oruioim riad agus bí Dál gCair as brúit orda go dian. Bí Maolmóirde as déanam a dóicil eun iad do coimead gan dul riad, ac ní féadad fé é. Tugad fé aipe maic, amtaic, gan teact dgar ar dgar le murcad ná le Dúlaimn. Meard fé go bfeicead fé dá murcad ann, an murcad go raib an féaróg air agus an murcad ná raib, agus go raib an murcad ná raib an féaróg air éom contabairic de teangabálairde leir an murcad go raib.

An fáid a bí ran mar rin ra éasnn ran de'n cat, bí neite

ar a málairt de cúma ra éasnn eile. Bí loctanaisg áta Clisct agus an deic gcéad fear ó'n loruaid go raib na n-éirí práir orda i gcoinnib na Muimneac eile (larmuic de Dál gCair), agus bí luét na n-éirí práir as brúct na nGaeodal rómpa agus 'gá marbúgadh go tuig. Ba mó go móir an t-éirleac a bí as luét na n-éirí práir 'á déanam ar gaeolais an éinn rin de'n cas 'ná mar a bí as Dál gCair 'á déanam ar loctanaisg an éinn eile. Bí bpuasdar ar turae ar luét na n-éirí, agus bí na Muimnisg as tuicim 'n-a prastanais inr gac treod 'n-a dtugadh ré aghaid.

Bí béibionn agus gormflait euar ar bapa nísteiglaisg Sitruc agus iad as feuchaint ar an éirleac a bí as luét na n-éirí 'á déanam ar na Muimneacais.

"Ib maic na buanaithe iad ran, a béibionn!" arpa gormflait. "Táid ríad as leagadh an arbdair go tuig. Beid uatbár oibhe déanta acu i gcóir na n-oíthe."

"Tá an lá ós fós, a árpóisgan," arpa béibionn. "Ib 'mó cor a d'féadfaid an raogal a cur de 'oir reo agus an oíthe."

Conaic Murcad conur a bí luét na n-éirí as marbúgadh na Muimneac rómpa. D'feuc ré 'n-a tímpal. Ní raib Caoilte adrao uaid.

"Téanam, a Caoilte," ar reirean. "Ní móir cor go cur leó rúo iar. Beir ar do tuaisg agus lean mé. Déin-re an ruo céadna," ar reirean le Dúlaimh. "Agus tura, a mic," ar reirean le Connta. "Seapuisgead an cúro eile an fós anro."

D'imtisg an ceatpar riar ar an gcaet agus ríú riar ódear iad cun na n-áite 'n-a raib luét na n-éirí agus iad as marbúgadh rómpa.

"An tuag! An tuag! An tuag, a feara!" arpa Murcad.

Le n-a linn rin do léim ré cun loctanaisg móir a bí as

uéanam éirliḡ aḡur ná téirdeas don buille élaideam i bpeirém air. Uein murcás óá leat ó'á éeann, ioir ppar aḡur cloigean, le buille éuaig. Bí na tuasana so léir anáirde láirdeas. Anran ireasó do éonactar an obair.

“Tugtar pleasó dom!” arsa murcás.

Do tugasó. Tug pé rásó ó'fear mór eile de luét na n-éirí. Do rit an trleasó tríó an éirde mar a puitfeasó rnádasó tré bpeirde, aḡur do éuit an fear. Anran ireasó do fíoraó an focal adúbdairt brian ar maidin. “Ná cuiró ruim 'n-a gcócaib iarsinn,” ar peirean. “Cótaí troma ireasó iasó.” Cuimniḡ saé doinne ar an bfoal. Do fearaim na Muimniḡ an róó. D'oirbriḡtar an tuas aḡur an trleasó. Níor b'fasa so raib luét na n-éirí as tuitim so tiuḡ. Níor éuasóar i noiaig a gcúil mar ní ró mair a ó'féasóair é. Bí tuirre aḡur allur oréa, aḡur bí an éirde ró érom. Níor déineasóar ac fearaim aḡur iasó féin a éoraint éom mair aḡur dob' féirir leó é. Níor ró mair a ó'féasóasóar iasó féin a éoraint, mar bí an buile aḡur an fearis ar na Muimneacáib nuair a fuasóasóar so raib ar a gcumar na n-éirí uaséárasa ran do ḡeasó le tuais nó do ráó le pleasó éom raoráirdeas. Níor éuit puinn eile der na Muimneacáib an uair rin, aḡur do éorain luét na n-éirí iasó féin mair so leór. Do coirdeasó iasó, ámtas, aḡur pé mar a coircti iasó ní féasóair don éoraint a uéanam oréa féin. aḡur anran do marbuiḡti iasó.

Do lean an cómpac, san rtao san rtaonasó, ó éeann ceann de páirc an éata. Na h-éireanaig lán éaspaite, pé mar a bí focair so daingean acu adfasó roim pé, ar bár a ó'fásail ra éat ran, pé taob ar a mbéasó buasó an éata. longnasó aḡur alltaet ar na loélanais so léir, ioir piḡte aḡur daoine, a ráó so raib a leiréir de fearaim as na ḡaeóil 'á uéanam. “Má fearuiḡtear i n-ár gcóinnib puinn eile aimpire ar an gcuma ro buasóar orainn!” a deiróir

le n-a céile, agus iongnadh a gcoiríde oirte. Séarpuistear
 ra cóimrac, mar 'ó ead go rguabfaidís na Saeóil pómpa.
 Do éatceadair iad féin i gcoinnib na nSaeóal díreac mar
 a éatcean an fáraige i féin i gcoinnib na caraige lá Saeóite.
 Ní raib don mairt dóib ann. Do fearaim Clanna Saeóal
 'n-a gcoinnib díreac mar a fearpuigean an caraig i gcoinnib
 uirge na fáraige.

[illegible]

Níor b'féidir leir na loclanaigh an níó rin do thuisint. Do thuisfidir é, b'féidir, dá mbéad 'fíor acu cao é an rocaisúad aigne a bí déanta as na Saeólaib abrad par a otáimh lá an éada ran; do thuisfidir é dá mbéad 'fíor acu go raib Naomh Íobire an Aifinn o'a déanamh cun Dé, ó éaimh an éada leir de íolur an lae an máidion ran, inr sad easlaip asur inr sad mainirir 1 n-Éirinn. Do thuisfidir é dá thuisfidir conur mar a bí pasair asur manais asur mná masalta ar fuio na h-Éirean, 1 scaiteam na maidine rin asur 1 scaiteam na h-oíðe roim pé, as buprad a sepoide 'sá iapaid ar Oia na glóire, tré impíde na Maigóine Muire, asur tré impíde íáorais asur Úrígíoe asur Colum Cille, san buad an éada ran do leigint leir na loclanaigh. Do thuisfidir é dá mbéad 'fíor acu conur mar a bí an t-Árdrígh asorta, an fear a éirbeáin an Éoir Céarda do'n trluas an maidion ran, an fear a bí ceapaithe as Oia an uair rin cun cómaet na loclanae do buprad asur do élaoid 1 n-Éirinn, conur mar bí pé ar a dá glúin, iris 'n-a éabán, 'sá iapaid go cpuid ar an Slánuigheoir

Gléigéal gan an buaó do leigint le namáid an Éireoin. Ní raib don píos o' fíor an méid rin go léir as na loctanais, agus o'á b'píú rin níor éuigeaóar cao pé ndeara doo na Saeólaib a leicéio de fearaí a déanaí pa cat agus báp do glacaó le n-a leicéio o' átar.

Do lean an cómpac gan ror gan rtaonaó gan lagusaó, agus bí an srian as o'ruioim, go píúin, cun a h-áite ar an rpeir i meádan lae. Bí an bualaó agus an t-éirleac cóm-óian, ba dóic le duine, ó ceann ceann de'n mácaire. Bí na mná agus na mion-daoiné ar na h-árdánais as faire. Bí buairt agus eagla as turpuusaó ar teacó ar na mnáib a éainis ar na loingear. Ní raib don éoinne acu go leanfaó an cat cóm fada, ná go fearóc' na Saeóil an póo cóm daingean. Bí a lán o'á b'fearaib féin, agus o'á macaib, pinte maib ar an bpáirc. Bí as dul 'n-a luige ar a n-aighe gur baogal ná raib reib i ocalam na h-Éirean le págail acu cóm raoráirleac agus do mearaóar. Ac do gluaip an cómpac agus íamluigóar gur as dul i ngeire agus i ndéine agus i o'ruime a bí an éairmirt, agus gan don élóo lagacáir ná don deabpaí géille ar píóigtió na nSaeóal. Oá ndúnaó bean acu a púile an uair rin agus éirteacó leir an ngleó, o' aipeóacó pí an éoil móp tré teine agus an laipir as búiréig agus an t-aómaó as enagarnaig, agus o' aipeóacó pí mar a béaó daóacó míle fear agus daóacó míle tuag acu agus iao as searaó na sepaínn agus 'gá leagaó !

Bí na cpaínn as tuicim, na cpaínn beaga ar o'úir agus anran na cpaínn móra, agus ní raib don taob as déanaí don géille do'n taob eile, nó má géilltí beagán ar taob anoir agus aipir, do buairtí an beagán ran éar n-aip gan puínn píúin ; agus bí an srian as o'ruioim riar. Bí ceó éigin o'ar as eipúge ó'n mácaire, agus bí an gaó as réirleac an éeóio rin or cionn na b'fear a bí as troio,

asur ipceac fé 'n otír. Ceó pola ab ead an ceó ran. U' eirig, leir, ar an macaire, fuar-balaic zrána trom, balait na pola. Bí an balait cóm láirir, cóm trom ran so mb'éigean do cuio der na mnáib a bí ar na h-árdánaið imteacé. Nuair a cuair an balait rin fúta d'iompuig a ngoile, bí an balait cóm trom ran. Ac níor cuir faobair ná fuil, ceó ná balait, fiachainc ar luét an cómraic rtaonað ó'n scaé ar don taob. Comáineadar leó as bualað asur as leasgað asur as tuicim, an duað asur an faotair asur an cruadotan 'gá otanácað asur an taric 'gá lozgað, asur an zruan as omuioim riap, so nígin.

Tá tobair breas fíor-uirge ra macaire ar a raib an cómraic ar riúbal. Deirtear so otéircað na taoirig zaeðlaða cun an tobair rin, ó am so h-am, cun a lám a d' fuaiað ra n-uirge asur cun oíge d'ól, asur anran so bfillioir cun an cómraic asur a lán neart acu. Tus na loclanaig fé nteara an níð rin. Bí buirdean coranta as na zaeðlaib ar an otobair. Táinig buirdean loclanað cun an tobair a bainc oíob. Do éroio an dá buirdean so fíocmar. Do loiteað an tobair. Nuair a táinig taoircað zaeðlað cuige ar ball bí fé lán d'fuil asur de éré, asur na cuirp 'n-a zcruaðaib air.

Ní féadar féin conur féad na fir zaeðlaða imteacé ó'n scaé cun oíge d'ól ar an otobair mura b' amlaio a deirioir uanuigeacé ar a céile. Pé puo a deirioir do lean an t-éirleac zan por zan rtaonað, asur bí an zruan as omuioim riap, so mall.

Iré Síguir, larla Inrí h-Orc, asur a fluað, a bí i ngleic leir na Conaétaðaib. I oteannta na zConaétað a bí ceapaitc do m'lféaclainn mór fearam. Nuair a d'imcig m'lféaclainn asur a deic zcéad ar an scaé d'fás fé earnam mór asur leat-lám mór ar na Conaétaðaib. Ac do fearam na Conaétaig an cómraic. Zan dul órlaé i noiaig a

gcúil, i gcaiteamh an lae go léir. Tug an dÁ fluaḡ fé
 n-deara na gniomairca uathbáradá a d'ein Tadóḡ Mór ua
 Cealla i gcaiteamh an lae. Tug a lán der na fearaib
 láiríre a bí ar na loclanais aḡair aḡair, i gcaiteamh an lae,
 ac do tuit gac fear díob le n-a lám. Fé d'eirre do tug
 bpuadar féin aḡair aḡair. Bí éirre ana éruair ar bpuadar.
 Bí a fleas i lám táirḡ Mór. Tug fé ráð de'n trleas
 do bpuadar. Míor éuair an trleas trío an éirre ac do
 caitead bpuadar riap ar fleas a droma, bí a leitéir rin
 de neart leir an ráð a tugad dó. D'eirḡ fé aḡur tug fé
 foḡad eile fé táirḡ. Do leasad aḡur é ar an gcuma
 gcéadna. Tug fé an trímáð foḡad. Do bainead an
 trímáð leasad ar. D'eirḡ fé aḡur do míc fé irteac i
 scoill a bí i n-aice na h-áite. Le n-a linn rin táinḡ Sígurto
 i nḡar do táirḡ, aḡur rap a raib uain aḡ Tadóḡ ar a fleas
 do beartugad aḡur do buail Sígurto ra ceann é le tuaisḡ.
 Do tuit Tadóḡ marb. Ir ar éigin a bí fé ar lár nuair a bí
 Sígurto ar lár, cómh marb leir, aḡur a ceann aḡur a cábail,
 ríor go caol a droma, rḡoilte glan le buille tuaisḡ ó
 mluarad. Conaic an dÁ fluaḡ an buille rin. Do bpuirḡ
 fluaḡ Sígurto irteac cun báir a ríḡ do díogailt. Bí
 Dúlainn aḡur Caoilte aḡur Connla i n-aice mluarad. Do
 dpuir na Conaḡtais amac 'n-a dteannta. Bí fluaḡ
 Sígurto aḡ tuitim láiríreac cómh tuisḡ aḡur do féadti na
 builli do tarang orca. Conaic beirt mac ríḡ na h-loruaíre
 an t-éirleac ran. Do míteadar araon fé d'ein na h-áite.
 Le n-a linn rin táinḡ Tadóḡ Óḡ ua Cealla cun na h-áite
 'n-a raib a áirí rinte. Bí bean ar a glúinib aḡ ceann
 an áir aḡur a ceann ríor a dÁ lám aic.

Bí mluarad aḡ míc fé d'ein na beirte a bí aḡ teac't 'n-a
 coinnib. Bí na Conaḡtais aḡ d'eanamh an éirḡ ar muintir
 Sígurto. Capoll Cnúit an éad d'uine de'n beirt a táinḡ
 i gcoinnib mluarad. Do tuit Capoll láiríreac fé tuaisḡ

Murcáð. Pé puo a bí iméigste ar láim deir Murcáð éait
 pé uair an tuag. Táinig Anpuo éuige agus é ar buile
 mar gheall ar marbhuagá a dhúctáir. Do éorain Murcáð é
 féin air leir an gclaiðeam a bí n-a láim éle aige. Tug pé
 únpairt éigin do i tceó sup leas pé é. Anran do éuir
 pé an claiðeam i gcoinnib a ucta féin agus a bapa ar uct
 Anpuo agus do luis pé le n'uct ar an gclaiðeam agus
 éuir tré éide agus tré éiab Anpuo é. Nuair a érom
 Murcáð éuige rin do tug Anpuo rnap ar an rgiain a bí i
 gcpior Murcáð. Do tapaing pé an rgiain ar a truaill agus
 fáir pé ruar i n-uct Murcáð i, agus do éuit Murcáð
 anuar air.

An fáir a bí an méir rin ar riúbal bí Taðs Óg ua Cealla
 ag déanam an éirlið, i tceannta na gConaétaé, ar fluas
 Síguir, ag díogailt báir a átar oiréa. Bí a átar rinte
 lartiar dé agus an bean ar a glúinib agá éeann. Cé
 'léimpeaó éuige amac a' láir an namáo ac Amloaib agus a
 tuag 'n-a láim aige.

“Tabairfao a éairt féin do'n fáobair anoir, a Taðs!”
 arpa Amloaib, agus rari a rair uain ag Taðs ar an iongnáó
 a táinig air do éur dé ná ar don éoraint a déanam air
 féin, do buail Amloaib ra éeann é leir an tceais. Do
 éuit Taðs. Cóim luac agus do éuit Taðs cé éipeaó
 Amloaib 'n-a rearam ar a agair amac ac Miam!

O'féuc an beirt ar a éeile. Níor b' ionan an féucaint
 rin agus an éeao féucaint úo a tug an beirt éeaoa ar a
 éeile. Pé puo a éonaic Amloaib ra éeao féucaint éonaic
 pé ra tapna féucaint puo éigin uacápaé, puo éigin a bain
 a meabair dé glan. Do éuit an t-arm ar a láim. Do
 leat a béal agus a dá fúil. O'iompuig pé ar a fáil agus
 do put pé ar an áit. Do put pé i n-am agus ní rair ann ac
 ran. Bí Connta dípeac ag teacé agus a tuag 'n-a láim
 aige, tuag a bí cóim dian ar na loélanais an lá ran le tuais

Murcáð féin. Nuair a fuí Amhlaoib do fuí Connla 'n-a
óiaí.

Bí Amhlaoib cóim corrmáil rin le Bpuadar sup mearað
go minic i gcaiteam an lae sup b'é Bpuadar Amhlaoib ašur
sup b'é Amhlaoib Bpuadar. Do veineað an dearmáto
céatona go minic i gcaiteam an lae i otaob Mmurcáð ašur
Connla, go móir móir nuair ophuieað amac ra lá ašur nuair
a bí na fir go léir clúdaíðte le fuil ašur le palacair i
otreo náir b'féidir a o'feirgint cé 'cu a bí fearós ar óuine
nó ná maib.

Nuair a conaic an oá fluaš an beirt aš fuí do buaileað
irteaé láitreaé i n-aighe gaé doinne sup b'é Bpuadar a
bí aš teiteað ašur sup b'é Murcáð a bí ar a oóir. Nuair
a conaic na loclanaí, oar leó, Bpuadar aš teiteað ašur
Murcáð ar a oóir o'iompuišoar go léir ašur do teiteadar.
O' eiríš an liú fiaíš ó-r na gaetlaib móir-tímpal i otreó
sup éirí an macaire fé oarib na bfeair. Nuair ariuš an
oeic gceáo a bí aš m'lréaclainn an liú uaebárac fan níor
féadaoar fanmáint rocair a cuille. Bí páirc tpeabta
oiri iao ašur an caé. Siúo amac iao, tpearna na páirce
ašur riúo ar oóir na loclanaé iao. Veineaoar obair
maí, o'á oéanaíge a tánaoar. Mura mbéao iao ní curraí
ar na loclanaí an t-ár uaebárac a cuireao oirca. Bí na
fir a bí ra cómpac fan lae ró buailte amac le tuirre, an
méio oíob ná maib cneadaéa go tiuš oirca ašur móran pola
caillte acu.

Do gluair an teiteað ašur an oóir ašur an marbušao.
Tuš na mná ašair ar na bádaib cun out ar bóro na
loingear. Cuair an iomao acu irteaé inr gaé báo. Cóim
luaé ašur ophu na báro amac do cuadar fé uirge ašur
do báao na daoine a bí oirca. Tuš formhóir na bfeair a
bí aš teiteað ašair ar rišteiglaé Sírtic i n-áé Cliaé. Bí
an Tulcain ar an rliš mómpa, ašur bí rí ana doiminn, mar

bí an t-aoirde lán um an t-aca ran. Do bádáó na céadta
óioibí sa n-ábainn rin.

Bí Sormélaic agus Déibionn tuar ar baba an místeiglaic.
Conacáodar an teiteaó agus an tóir.

"Mearam," arsa Déibionn, "sur fearr na buanaidíte
atá as obair anoir 'n-á iad rúó a bí as obair i t-urac an
lae."

Níor éin Sormélaic ac buille dóir a tabairt sa béal
oi, agus cúpla piacal a baint air.

CAIBIDÍOL XV.

AN T-ÁR-MÁÍ.

Nuair a fuic Amhlaoibí do fuic Connla 'n-a díais, agus
anran do fuic an méir a bí san marbúgáó de muinir
Síguir. Do gluar ar a tóir an méir a bí ábalta ar
fuic der na Conacácaibí. Do gluar Caoilte sa tóir i
n-donfeadé leó. Níor éuar Caoilte ábáó. Bí fíor aise
go saibí Miam sa n-áit 'n-a saibí a h-áir rinne marb. Do
éar ré éar n-áir le h-eagla go scarpáí buirdean loclanaic
sa t-éó agus go mb'féir go mbéaó Miam san éoraint.

Nuair a éainis ré ir amhlaoí a fuair ré a lán de muinir
uibí Máine ann poimir, agus de muinir Mlaolpuanaic na
Páirce. Bíodar nó éreáctnaidíte éun leanmáint ar an
tóir, ac bíodar ábalta ar Miam a éoraint go maic. Bí
pire ar a glúinibí as ceann cuirp a h-áir. Bí pasairt agh,
leir, agus manac. As tabairt aise do t-áó Ós ua éalla
íreacó bí an pasairt. Ní saibí t-áó Ós marb, bíod go saibí

ré zortuigste zo maît. Níor eus Amblaob “a ceart féin do’n fáobair.” Bí clogaó maît láirí ar ceann tairis. Do éir an tuas rtangao doiminn ra clogaó asur do zortuigead an ceann, ac níor gearao an clogaó ná an ceann. Bí lonán ann asur níor b’faoa zo raib tairis tagaite eirge féin fé láim lonán.

Bí ceann tairis móir, ámtac, ’n-a óa leat, ac níor coruis miam uair.

Bí Conn ann asur é tar éir teact ó’n áit ’n-a raib a áair féin, Maolruanair na raire, rinte marb. Do maí Maolruanair tamal maît tar éir a guntá, asur bí ragar i n’ áice ó fuair fé an guin zo oí zo bfuair fé bair.

Nuair a énaic miam Caoilte asur Conn do labair rí leó.

“Cá bfuil Connla?” ar ríre.

“Ó’ iméir fé ar éir na loclanae, a rígan,” arra Caoilte.

“Ír truas ran!” ar ríre. “Má iméigean don níó air tá éir eiréa glan.”

Bí tuille der na Conaetais as teact ó’n oíir. Éir rí tuairis Connla oíra. Ní fearaí doinne Connla ac do énaic gac doinne Murcá asur é ar éir bfuair asur bfuair as teiteao uair.

“Ní fearaí Murcá beir ar éir bfuair,” arra ruine a éainis, “mar tá Murcá anpúo éall rinte asur beir ragar i n’ fúair. Do éir Murcá oíreac nuair a bí an teiteao asur an éir as tuirú.”

“An é raíre mo fúil a méarfá a baint oíom!” arra’n éao ruine. “Ná fearaí mo óa fúil bfuair as teiteao asur Murcá ar a éir!”

“Ní fearaí bfuair as teiteao,” arra miam, “mar do leas m’ áair é trí h-uair ar a éile, asur anan do rí fé iréac ra éill beas ran éair.”

Le n-a linn rin o’fearaí fuair asur eao a éiríir ac

Uruadair féin as muir 'n-a ttréó ó'n áit 'n-a maib pubal an Ártóirí, asur é as uúirí:—

“Sgaoiltear an focal ó béal go béal!” ar reirdean, “Sur mairb Uruadair Urian!”

Siúo éirge an buirdean éoranta do fágaó ar pubal Urian. Do miteadair ar éoir na loclanae asur o'fágaóar an pubal san éorant. Táinig Uruadair amac ar an scoill, mar a maib ré i bpolac. Fuair ré an t-Ártóirí san éorant, asur éadó ré irteac asur mairb ré an t-Ártóirí. Do rug an buirdean éoranta ar Uruadair asur éirdeadair éun báir é. Ba fuaia an leigear é rin ar an nioibail a bí déanta. Tá ttréadóir aise do'n gnó a éirdeó 'n-a éuram orca tá sac don deabairm go mbéac a mairt de rgeal againn go léir, mair ó rin asur inoiu, reacair mar acá.

Deir cuio de'n treanaeair sur éorain Urian é féin go éróda. Ní feadair cé 'cu a deir nó náir deir, asur ir cuma liom. U'feair liom go móir a beir ar éumar an treanaeair a ráó sur éorain na fir é n-ar éirdeó mar éuram orca é éoraint. Ir truae san a n-aimmneac againn! Éirdeadair pionóir ar Uruadair. Ba móir go léir an leigear é rin ar an bairlíe a éirdeadair féin; náir u' eacó!

As teacé ear n-air ó éoir na loclanae a bíodair nuair a buail Uruadair umpa asur an gníom déanta aise. Éirdeadair go n-aindeir a ngnó!

Nuair a fuair mairm go maib Urian marb o' eiríe rí 'n-a reairm:—

“Téanam!” ar ríre le Caoilte asur le Conn. “Cair-pimíto Connla o'fágail. Tá Urian marb, asur ir oóca go bfuil Murcaó marb. Tá Ártóirí againn fóir, ámtac, má tá Connla beó.”

Siúo éun riúbail iad. Do leanaóar an ttréó do lean na Conacéairí ra éoir. Bí cuio der na Conacéairí as teacé ear n-air. O'iompríeóar i n-donfeacé leir an ttréir

nuair a fuairadar cat a bí uatha. Úeineadar gac don trasgar cuairdais agus éiríneadar gac don trasgar tuairrge, ac ní bfuairadar don blúire eóluir. D'inir píce tuine dóibh go bfeacaídar bfuadar as teitead agus murcaó ar a tóir, ac ní feacaíó doinne Connla.

Bí an oíðce as tuitim. Bí an macaire go léir lán de corraibh, agus bí a lán oer na loclanaigh a leasaó ra tóir agus ná raibídar marb ar raó, agus go raibí fonn oirca rleas nó tuaş nó rşian do cáiteam le h-aon éiríneac a éiríoir. Do tuigeaó go raibí pé ró contabairtác leigint do miam dul níba fia ra éuaróac. Do rocapuigeaó ar dul tar n-air. Go mb'éiríoir go raibí Connla tagaite ann um an taca ran. Mura raibí go bfeadófaó na fir teaót airíir as éuaróac agus miam a t'fáşáilt ar a ruaimíneap, i n-áit a béaó gan baogal.

Éanádar tar n-air. Ní raibí don tuairrge ar Connla. Bí an oíðce dúb ann um an taca ran, agus éun na h-oíðce déanam níba dúibe do leat ceó irteaó ó'n bparaisge i tcreó ná feicreaó tuine a lámh dá ríneaó pé i.

Ní raibí don ruó le déanam ac dul pé déin an longbuirte i gCill Mhaigheann. Úein muintir éairis míoir agus muintir maoilruanaibh dá éiríóar agus do ruşadar leó an dá corp éun an longbuirte. Bí na ragaíre agus na manais ann, agus bíódar as cantainn úrnuişte na marb ar an rliş. Nuair a éanádar go Cill Mhaigheann fuairadar go raibí a lán roéraióí beaga eile tagaite ann rómpa, agus as teaót ann 'n-a nioais, agus an obair éeáona ar riúbai acu. Bí na ragaíre agus na manais go léir ann, ó Şóro Cólum Cille, agus an uile řaşar córaća tabairta leó acu, mar atá, líon geal éun cneáótaó do dúnaó agus fuil do corş, agus deoća éun nirt, agus bannóai línéadois, agus cliaćaća éun cnám do éur, agus mar rin. Bí flúirre oer na neicib rin tabairta leó ó'n mbaile as na mnáib a éáimis, ac níor mirtce an tuille.

Bí na buirdeana beaga ag teacht i gcaiteam na h-oíðce agus a n-ouine marb féin ag sac buiridin oíob. Táinig cuio de teiglae Mhurcaio agus Mhurcaio ar éirí ar acu, ac ní raib ré marb. Mair ré go dtí amáireac a bí cúgaimn. Bí na ragaire i n' aice ra n-ait 'n-ar tuit ré, anuar ar mac ríe na h-ioruaidhe. O'fan ragaire i n' foear go dtí sup tairainis ré an anál.

Ní raib don buirdean a táinig mar rin i gcaiteam na h-oíðce ná raib Miam a' faire oirca feucaint catin a éirí ar bí buirdean ag teacht agus Connla acu, nó feucaint catin a éirí ar bí Connla féin ag teacht ar buiridin acu agus ouine aige 'a tabairt leir. Níor táinig ré mar reo ná mar ríúo.

Táinig roir an lae. Do glan an ceo.

"Téanam," arfa Miam le Caoilte agus le Conn, "go scuairdaigimí an macaire feucaint a' bfaigimí Connla beo nó marb."

Gluaireadar amac. Tánao ar ait an éata. Ba grána an raioir an uair rin é mar macaire. Bí an talam go léir, ó Binn Éadair go h-Át Cliaí agus ó éirí ar na trága abfao amac ra tír, clúdaighe le corraib daoine. Bí, anro agus anró ar fuair an macaire, fuair beo ag gluaireacht amearis na goirp. Daoine ab ead cuio der na fuair beo ran, daoine a bí ag loir goirp a gairí féin. Bíteamnaig ab ead cuio der na fuair beo; bíteamnaig a bí ag suio an traibíoir agus na n-órnáirí a bí ar corraib na loclanac uair agus na n-éireanae uair. Gaíoir ab ead cuio der na fuair beo, leir; Gaíoir grána móra, contabairca, a táinig irteac ó'n dtír nuair a rug an gaot balait na pola amac ag triall oirca.

Siúbluig Miam agus a eualac an macaire, roir agus riar agus anonn agus anall, ac ní bfuairadar don raioir ar don goirp go raib don coramlae aige le Connla. Do éirí Miam uair, go minic. goirp a bío, dar léi, corrair le

Connla. Anían nuair a tásaidir i n' aice éirí sí náir b' é é, agus bíodh áit ar uiréi.

Bí an máiríon as gluairead asur an grian as dhuiríon ruar ar an ríeir, agus fí as tead go tiug, ar gac don treó bail, le h-óiríúgá na rásar, agus ráinní agus rluairte acu, eun na gcorp do eun fé éalam. Do leat na fí rin iad féin iní gac don bail ar fuair an máiríe asur do érom gac don triúr nó ceatrar acu ar éiríre b' orsairt. Ba gair go raib oiréar ran acu ann go mb'éigean do na gairí asur do na bíteamnáig glaná ar an áit. Má bí raibíre ar fáil ar éirí na marb do eun na fí a bí as déanam na h-oiríe gur b' iad féin do b' fearr ceart eun an traibíre rin. Bí an obair ar ríúbal iní gac don ráirt de'n máiríe, agus iní na h-áiteanaib 'n-a raib na cuirp 'n-a gcuadair anáirde ar a éiríe b' éigean tríní móra leatana doimne déanam, agus na cuirp a eun 'n-a gcuadair fé éalam, bíreac mar a bíodar 'n-a gcuadair or cionn talim. Bí an taoiré lán airí asur bí cuirp na mbair asur na leab aice 'á éiríe iníre ar an traibí. Fé mar a dhuir an taoiré amac bí sí as fáil na gcorp ar an traibí 'n-a daig. B'éigean tríní móra leatana doimne déanam doib rin, leir, agus iad do eun 'n-a gcuadair fé éalam. Nuair a bí na tríní rin lán de na corpaib asur an éirí eun ruar oré ar amlaib a bí árdán móir árd ra n-áit 'n-ar deiréad gac tríní. Tá na h-árdán rin le fíreir na n-áit fí, nó cuir acu.

Conaie miam, agus an muintir a bí le n-a coir ra éiríe, a lán daoine euníníge tímpal na h-áite na deiréan an Tulcainn iníre na b'aríge. Éanáir eun na h-áite. Bí an Tulcainn lán de corpaib na loclaná i treó go raibí as coimead uiríe na h-árdán ríar ó'n taoiré do leamaint. Bí na fí as cóil na gcorp ar an árdán asur 'gá ríreac ar an b'oré i n-aice 'éiríe. Nuair a

táinig Miam éonaic rí dá corp rínte ar an bpoirt i n-aice 'céile. D'aicín rí láirpeac íad. Amhlaoibh agus Connla iriad a bí ann. D' aicín gac doinne Connla. Mear cuir de'n luét oibhe gur b' é bpuadar an fear eile. D'inn-readar do Miam, agus do'n muintir a bí le n-a cor, gur b' amhlaoibh a puadar an beirt agus cruac móir de corpaibh loclanae anuar orca, agus dá lámh Connla daingean i bpoirt Amhlaoibh, agus a corp anuar ar corp Amhlaoibh.

D'feuc Miam ar an mbeirt agus íad rínte i n-aice 'céile, go bpeas rocair. Bí dá fúil Amhlaoibh ar dian-leacá, agus bí 'n-a fearaibh ionta, agus 'n-a gnúir ar fad, an rseón millteac a éonaic rí ionta oipeac nuair a éuit an tuas ar a lámh agus do éit ré. Bí gnúir Connla éom ráim, éom rocair, éom puamhneapac agus dá mba 'n-a corla béac ré. Éom luac agus do éonaic rí íad do bánuis a h-agaibh i tpeo go tainis Caoilte agus Conn 'n-a h-aice, duine acu ar gac taobh di. Mearadar go raib rí i moét tuitim. Ní raib. Do gáir rí nuair a éonaic rí an t-eagal orca. Táinig rí ar a glúimibh i n-aice Connla agus éom rí ar páir a rá le n' anam. Táinig an beirt eile ar a nglúimibh agus dúbpadar an páir i n-aonpeac léi.

"Go maicr Dia do peacaí éuit, a Amhlaoibh!" ar rípe, "agus dúinn go léir."

D'eirgadar. Deineadar crócar agus cuirpadar corp Connla air, agus do puadar leo é cun an longpúir.

"Dob' uacbárac an cat é!" arra Conn agus íad as teac, "agus ir fada a beir cuimne i n-éirinn air."

"Ir fada," arra Caoilte, "agus an bfuil fíor agat cad a cuirfí iongnac ar an raogal go deo?"

"Cad a cuirfí?" arra Conn.

"An deic gcéad úr go raib na h-éirí mictil orca tá an uile duine acu marb!" arra Caoilte.

"An uile duine acu?" arra Conn.

"An uile duine riamh acu," arra Caoilte.

CAIBIDÍOL XVI.

I NDOIDAIS AN ÉADA.

Nuair a táinig Liam agus an muinntir a bhí le n-a coir go dtí an longphort, agus corp Connla acu, bhí Donác, mac Bhuain, tagaithe tar n-air ó Chúige Laigean agus mórlán creac aige. Bhí iongnadh ar Donác nuair a fuair sé go mahtar tar éir an móir-éada do thoir. Bhí iongnadh, leir, air féin agus ar gac fear deir na fearaib a bhí i n-aonfeacht leir, mar gheall ar dhéine an éada agus ar méir an áir ar gac taobh. O'fharrais sé conur a tárla gur deineadh a leictéir de dírghuadh ar Óal gCair agus ar na Conáctais agus ar na Muimneacháib, agus M'lféaclainn Mór agus a fhuas beas do dul ar éom maic.

Do h-innfeadh do conur mar a tárlaig M'lféaclainn agus a dhéic gcéad riad ó'n gcat i dturac an lae agus conur mar a cuireadh ar páirc treabhtha idir iad agus an cat. Ach do h-innfeadh do conur mar a deineadh puo maic um trádhnóna, gur gluaireadh ar dóir na Loclanae, agus mura mbéadh iad go mb' féidir ná buprí an cat ar na Loclanaig éom h-iomlán agus a deineadh. Péir domán é ná curraí ar na Loclanaig an t-ár a cuireadh oirca mura mbéadh M'lféaclainn agus a dhéic gcéad.

"Ar gluaire sé ar dóir na Loclanae," arsa Donác, "rar a' raib fíor aige go raib m' ádair marb?"

Níor féad doinne an ceirt rin do ffreagairt dó.

Bhí sé i n-aighe gac doinne, ámtac, larmuic de'n méir a bhí beo de Óal gCair, gur b' é M'lféaclainn Mór a béadh i n' ártóirí ar éirinn i ndoiaig Bhuain.

O' oibris M'lféaclainn agus Donác, agus na h-uairle eile, a' láim a céile, go dtí go raib gac don puo déanta

cun na marb a d' aòlacaò mar ba còir, agus go dtí go ruid corp Òrain tabartha ruar do'n èlèir le bheir ótuairò go h-Àrmoàca.

Nuair a b' corp Òrain tabartha do'n èlèir do labhair Caoilte.

“ Òi Murcàò le h-air Òrain,” ar reirean, “ inr gac cat d'ár ènoirò ré miam ó cat Òealaig leaèta go cat Òleanna m'ama. Ir le lām m'urcàò do tuit laocra agus uairle loélan agus laigean i gcat an lae inóe. Ní ceart Murcàò agus Òrain do d'èigilt ó céile anoir!”

Do tugad corp m'urcàò do'n èlèir le bheir ótuairò go h-Àrmoàca i n-donfeact le corp Òrain.

Anran do labhair miam.

“ Tá ré còim ceart,” ar ríre, “ gan a mac do coimead ó m'urcàò agus adá ré gan a mac do coimead ó Òrain.”

Níor gáò d'í a tuitle cainte óéanam. Do tugad Connla do'n èlèir agus do rugad ótuairò é go h-Àrmoàca, i n-donfeact le Murcàò agus le Òrain, agus do h-aòlacaò tuairò an triúr.

Anran do épuinnig Doncàò an méir a b' beó de Clainn Cair, agus eus ré féin agus iad féin aghair riar ódear fé d'ém Cinn Cora.

Doinne sup maic leir a fíor a beir aige conur a d'èirig leó ar an ríig, m'í aige ac leabhar an treanaéair do folácar agus do léigead. Círó ré pait neite ná cuirfíó puinn ácar air ra treanaéar ran. Círó ré gníom grána ó Mac Siolla páorais úo n-ar éráct Òrain ar a ainim nuair a b' ré as labhairt leir an rluas maíon lae an éata. Cuir fé i n-aice 'céile Mac Siolla páorais agus m'íreac-lainn móir. Iré cuir sup cuir fé i n-aice 'céile iad mar b'í an gníom céadna óéanta acu ardon. Do d'íultuis Mac Siolla páorais do'n éat nuair a éuair Siollaí turair Òrain as triall air 'gá ráó leir teact. Do réacain

M'lfedaclainn an cat or cómair rúl fear úrpean go léir, maidion lae an éada. Cuir Urian an beirt i n-aice 'céile 'n-a éaint 'gá tairbeáint go raib gníom m'lfedaclainn ar don dul le gníom m'ac Siolla pádrais cóm fada agus a éuair náire agus aiteir agus rppuínlaitead.

Nuair a fuair Mac Siolla pádrais go raib Clann Cair las d'eirig ré éúca agus éap ré rmaet a éur orda. Níor eirig leir, ámtaé, mar a éirir ra treanaéur má leigean tú é.

Ní le Clainn Cair ná le Mac Siolla pádrais a baineán an rgeal ro, ámtaé, ac le miam, agus le Caoilte, agus le Conn. Bí Taos mór ua Cealla marb, agus bí miam gan a h-áair. Bí uiréi déanam gan a h-áair fé d'eire. Ba éuair an cár é. Ac ní raib leigear air. Bí Maolruanaib na pádrais marb, leir. O'fás ran Conn gan áair cóm maet le miam. Agus bí áair Caoilte marb. O'fás ran Caoilte agus lonán gan áair.

Níor b'foláir do Caoilte agus do lonán dul agus buirdeán a h-áair, an méir a bí beó acu, do éruinnuigad agus do éur i dteó éun dul ódear abailé. Níor b'foláir do Conn dul agus an ruo céadna déanam do buirdeán ua b'fadaé áirne, do'n méir a bí beó díob, agus níor mór é. Bí a neart agus a m'nead as caraó ar Taos ós ua Cealla i dteó go raib fé ábalta, maet go leór, é féin agus miam, ar muintir Uib Máine do gleuraó agus do éur i dteó éun dul abailé.

Ac níor maet le Conn ná le Caoilte rgaraimaint le miam go dtí go b'eicéir éir ra baile i rísteiglaé a h-áair í.

"Socairuigmír an rgeal ar an gcuma ro," arpa Taos ós ua Cealla. "Deinimír don buirdeán amáin der na trí buirdeib agus saimír don bdear amáin go dtí go mberóimí i gCeann Cora."

"Déanfaib ran an gnó go h-áluinn," arpa Caoilte, "agus ní éurib fé airtear ar don buirdeán agáinn, mar cá

aḡaiṑ na mbóicṑe iṑ feapṑ aḡur iṑ oíṑiḡe, aṑ éeann Coṑa, ó'n áit reo ; aḡur aṑṑan, iṑ ó éeann Coṑa aṑá na bóicṑe iṑ feapṑ aḡur iṑ oíṑiḡe aḡ ḡaé buiṑoin oínn éun oul aḡaile."

Úi aicṑe aḡ Caoilte aṑ na bóicṑib. 'Do rocaṑuiḡeaṑ an ṑḡéal aṑ an ḡcuma ṑan. 'Do tuḡaṑ na tṑí buiṑeana éun a éeile. Míoi ḡluaiṑeaṑaṑ éun bóṑaiṑ ṑó ṑapaṑ. ḡlacṑaṑ a ṑuaíṑṑeap ḡo uṑí ḡo mbéaṑ na ṑiṑ ḡunta a úi oṑṑa láioiṑ a ṑoṑṑin éun ḡluaiṑṑe. Úa míoṑ an máic uoiṑ na tṑí buiṑoinṑ iad uo ṑaḡaiṑṑ éun a éeile aṑ an ḡcuma ṑan aḡur aon buiṑean aṑáin a uéanaṑ oíob. Úi cuṑoeaṑṑanaṑ a éeile acu, aḡur congṑaṑ a éeile nuaiṑ úa ḡáó é. Úi na Conaṑṑaiḡ beṑṑe ḡo míoṑ leiṑ an rocaṑuḡaṑ maṑ úi an uoṑṑúṑ acu. 'Dá n-imṑiḡeaṑ na Muíṑṑiḡ leó ṑéin ní úeaṑ Lonán aḡ na Conaṑṑaiḡ. Čaiṑṑeaṑ ṑé imṑeaṑṑ le n-a ṑuṑṑiṑ ṑéin. Nuaiṑ a úi na tṑí buiṑeana i uṑeaṑṑṑa éeile úi Lonán acu ḡo leiṑ. Úa máic an úail oṑṑa ṑan. Úi a lán acu, ioiṑ Čonaṑṑaiḡ aḡur Muíṑṑiḡ, ḡunta ḡo uian, aḡur ḡeóḡúoiṑ báṑ i n-aíṑṑeóin ḡaé aon ṑuo muṑa mbéaṑ Lonán a beic aḡ ṑeuṑaint éúča aḡur an t-eóluṑ ṑaṑ na beaṑṑaib a beic aḡḡe aṑ a ḡnó. ṑuaṑi cuṑo acu báṑ i n-aíṑṑeóin a uíciṑ.

Úi eóluṑ maic aḡ Míam, leiṑ, aḡur cuṑḡiṑṑ máic, aḡur úioṑ ṑí coitṑiaṑṑa aṑeaṑḡ na n-oṑaṑ, aḡ ṑaḡaiṑṑ aṑe uóib, aḡur aḡ cuṑi miiṑiḡ oṑṑa, aḡur aḡ ṑṑiṑálaṑ oṑṑa, aḡur mēaṑaioiṑ ná úioṑ aoinṑe úa éúṑḡe éuiḡeaṑ caṑ a úioṑ i n-eaṑṑaṑ oṑṑa 'ná maṑ a éuiḡeaṑ Míam é. An t-áṑaṑ cṑoiṑe a ṑaḡaṑ oṑṑa nuaiṑ a ṑaḡaṑ ṑí aḡ ṑṑiṑálaṑ oṑṑa ṑaṑṑuiḡúoiṑ ḡo ḡcuṑeaṑ ṑé ṑeaḡaṑ ṑláinṑe oṑṑa. Úi aicṑe aici aṑ ḡaé uoine ṑé leiṑ uo ṑuṑṑiṑ Uib Máine aḡur Uib ṑiaṑṑaṑ, aḡur níoi ú'ṑaṑa ḡo ṑaib aicṑe aici, leiṑ, aṑ ḡaé uoine ṑé leiṑ uoiṑ na Muíṑṑeacáib.

Úi Loṑṑanaḡ ann. 'De ṑuṑṑiṑ Oṑṑaic ab eaṑ cuṑo acu. 'Do maṑṑuiḡeaṑ Oṑṑaic ṑéin ṑa éaṑ. 'Oṑṑáṑi uo Úṑuaṑaṑ

ab eað é. Tar éir an cáta cuairt cuir o'á muintir i mbuidín Dóncað, mic Æriain, agus táinig cuir acu i mbuidín Cairðs Óis uí Cealla. Bíoð Caoilte mar fear teangean ioir iad agus na Gaedil. Bí cuir acu gunta go dian, agus do tugadh aineadar dóib éom maic díreac agus a tugadh doir na Gaedilaib féin.

Cáirde ab eað muintir Orpaic, ac bí cuir de muintir a dritár ann, leir, agus do tugadh an t-aineadar céadna dóib, bíodh gur b'é an dritár rin a dein an gníomh ba meara ar na Gaedilaib o'ár deineadh ra cáat, .i. marbhadh Æriain.

Bí don fear amáin ann agus níor féadadh a déanamh amac ar feadh aifad cé 'r b'é ná cáir b' ar é. Bí ré ar éadtríomac. Bain éirleac an lae rin a meabair faogalta dé. Bí focal éigin aise o'á ráð coitcianta, ac níor tuig doinne é go dtí gur táinig Caoilte cuige. Fuair Caoilte amac uairt gur doctuidh ar fad ó Inir Tuile a táinig ré. Iré focal a bíodh 'n-a béal aise, agus nár tuigeadh, 'ná : " A fheadair Naomta tabair raor ó'n lá ro mé agus raigair mé trí h-uair go dtí an Róimh as triall ort am' mairtín ! "

Do tugadh raor ó'n gcaat é. Táinig a meabair do i n-iaig céile nuair a fuair ré an caradair agus an t-aineadar. Anran ní fárdó' don ruo é ac go gcaitfeadh Niam an Crideamh a múineadh dó. B'éigean do Caoilte beic ra múineadh, leir, go dtí go raib an fear boct ábalta ar an nGaetunn a cuirgint.

Do glac na Lochlanaig eile a bí ann an Crideamh, leir, éom luac agus do féadadh é múineadh dóib. Ir amairt a deiridí, an Crideamh a bí as Niam go raib ré maic a dóctin o' doinne ra doiman; ná féadadh ré gan beic 'n-a Crideamh fóganta agus é beic as Niam. Anran, nuair a muintí dóib é, do cuiridí a maicair agus a cairde ann féin.

Ré deire tíar tall bí na daoine gunta, an méir ná fuair

bár díobh, as toul i bfeabhar. Bí an aimpir, leir, as toul i bfeabhar agus na laetanta as toul i bfair, agus bí an focal i mbéal gac doinne sup mictio beir as cuimhneam ar an mbaile. Do ghaba na capail agus do cuiread na h-ualaí orca. Do cuiread na daoine leicte ar capaib agus leapaíca fúca. Bí oiread ran capal agus capai acu náir gá do 'doinne beir 'n-a cuir. Bí móran lóin acu, agus móran earai, agus móran ruiic. Bí ba agus caoir a nócín acu, loilgeada cun bainne, agus ba fearga cun maiitfeóla. Cuireadar gac aon ruo i tpeo cun gluaite agus gluaireadar an bócar riap ódear fé déin Cinn Cora:

Sar ar fásadar an cómarpanaét cuair Miam go Sóro cun go bfeicfead pí uais Óulainn agus uagna na n-uapal eile a bí curca ann. Cuair Taos Ós agus Caoilte agus Conn agus Lonán i n-aonfeact léi. Soileadar a nócín ar uais Óulainn agus ar na h-uagnaib eile. Bí uais Taos Móir agus uais Mlaoilpuanair i n-aice 'céile. O'fan Miam abrad or cionn uaga a h-açar. Ba maié léi, dá mb' é toil an Tigearna é, uais eile beir le h-air na h-uaga ran agus i féin a beir rínte ann, agus a h-anam a beir i bpoair anama a h-açar. Ac do tuig pí náir b' é toil Dé é, agus go raib gnó eile curca 'n-a cúram as Dia uirici, agus o'fás pí an áit.

Comáin na trí buiréana leó, agus iad i n-aon buirín amáin, an bócar riap ódear, go bpeas méio pocair. Ní féadfairic gluaireact ró mear, dá mba ná beaó don níó cun pígnir a cur orca ac na rloigte daoine a bío as teact rómpa ar an rliú as fáiltiugaó rómpa agus 'gá molaó agus as cur gac aon tragar beannaét orca. Bí tuairis an cáca tar éir leacta ar fuio na h-éipean um an taca ran, agus bí ualaó cógta de époide na ndaoine. Bí na daoine as imteact ar a meabair le neart ácar agus le neart buiróair ar Dia agus ar na fearaib do époio an cas

agus do buair an cat. Bí fíor acu go maic ead a bí n-a
 gcóir go léir dá mba as na loclanaigh a béad an buad ra
 cat ran. Bí fíor acu, leir, as an uile duine acu, sur as
 na loclanaigh a béad an buad mura mbéad a tréine do
 tpoio na Gaedil. Agus bí fíor acu ná raib fír ra cat ba
 tréine do tpoio 'ná na trí buideana ran a bí an uair rin
 as gluairead an bótar ran riar ódear, i n-aon buidin
 amáin. Dá bpris rin ir amlaib a btoir 'n-a gcéadtaib agus
 iad ar a nglúinib, ar dá taob an bótar, agus iad as liúmis
 agus as sol agus as gáirí, as breic a mbuidéar le Dia
 mar seall ar an bfuargailt a tugad ar Éirinn, agus 'gá
 iaraid ar Dia na glóire a beannaét do cur go deo, ra
 traogal ro agus ar an traogal eile, ar na fearaib a dein
 an tpoio uatbárad agus do buair an cat uatbárad.

Tar gac doinne eile dá raib ann bíod na daoine a
 o'iaraid raðarc fágaíl ar Niam. Bí a h-ainim i mbéalaib
 daoine inr gac don ball. Bí pé i n-aighe na ndaoine, pé
 cuma 'n-ar cuiread irtead 'n-a n-aighe é, sur mó a
 congnaím cun rloighe brian do gleuraí agus do dlútuíad
 le n-a céile, agus cun na h-árd-aighe a bí acu do dúiread
 ionta i gcóir an cat, 'ná congnaím don duine eile larmuic
 de brian féin. Dá bpris rin, pé duine eile a cíoir ní bíoir
 rára go tóí go bfeictoir Niam. Bíod na fír agus na mná
 ar na h-árdánaib agus ar na clatacaib agus iad as iniúad
 agus as cuardaí le n-a rúilí go tóí go bfeictoir Niam.
 Anran bíoir as árouíad na leanb ruar 'n-a lámhaib i
 tpeo go bfeictoir Niam.

Níor gá do'n éualaét don eagla beic oíra go mbéad
 don ruo i n-earnaím oíra ar an rlig. Bí an t-im agus an
 bainne agus na h-uibé, agus an uile rágar torad talman,
 as tead éúca irtead ó gac taob de'n bótar. Ní raib don
 gáí acu leir. Bí breir agus a ndócin de gac don traíar
 bíod acu féin. Tugadar ran le cuirgint dor na daoine.

Ní raib don maic ann. Táinig an bia. Dúbairet miam é éur i scoimeádo agus go bfeadfaí é tabairt do daoine bocta ar ball.

CAIBRÍOÍOL XVII.

“na mílte ologón.”

Nuair a táinig miam agus a cualaíocht go Ceann Cora bí tubaí na genue agus na scoilte de'n uile ídhar daoine cruinnighe roimpe ann. Do h-aiugead i n-Uib Máine go raib na trí buideana, i n-aon buidín amáin, as dul i n-aonfead go Ceann Cora, agus do gluais an uile tuine ra dútaí sin n-a raib ann riúbal i n-aon cor, roir ódear go Ceann Cora. Do h-aiugead an rgeal céadna i n-Uib fiaépac áiríne agus do veinead an gluairead céadna. Táinig, i n-aonfead leir an dá éine sin, gac don treabdear go raib cuir o'á n-daoine ra éat, feuchaint an móir acu a bí as tead abailé rlan, nó beó féin.

An puo a h-aiugead éir i n-Uib Máine agus i n-Uib fiaépac áiríne do h-aiugead é éar i gCiarrmaige luápa agus in na tíoréaib móir-éimpeal, agus do gluais na daoine ar na tíoréaib sin, víreac mar a gluais na daoine ar na tíoréaib éuar, pé déin éinn Cora.

Nuair a táinig na trí buideana do cuiread trí gárta móra fáilte rómpa. Do tógad na gárta aipir agus aipir eile, bí a leicéir sin o' átar ar na daoine a bí as feiteam nuair a éonacadar tagaite an muinntir a bí uata. Bí átar an domáin ar an muinntir andear nuair a éonacadar caoilte agus lonán. Bí átar ba mó 'ná an t-átar ran

féin ar muintir Uíbh Máine nuair a conacastar Mian agus a turcáir, agus bí áchar éom mór leir an áchar ran ar muintir Uíbh Fiaclaí Áitíne nuair a conacastar Conn. Ní h-ar a muintir féin amháin a bí áchar mór i dtuaisce Cuinn do teasc rian, ac ar an uile tuine d'á raib tascáite ra n-áit. Ógánac deas-éirídeas, uasal, róganca, uasda, ab ead é, mar ba duall áchar do beir, agus bí cion as sac doinne, tuair áchar tear, air.

Tar éir na bfaillí do táinig an fiascáige. Fuair muintir Uíbh Máine amac gur fásad Tadhg Mór agus formhór na bfeair a bí le n-a coir rinte tíor i gCluain Tairb. Fuair muintir Uíbh Fiaclaí amac gur b'é an rgeal céatona acu féin é. Fuair muintir Ciascáige amac gur fásad a ríis féin agus na fir a bí aige ra n-áit céatona. Ar bail do fuair sac doinne amac gur fásad tuine leir féin tíor, nó b'féidir beirt, nó b'féidir triúr. Anran ipead d' eirís na gáirca, agus níor gáirca áirir iad ac gáirca soil. Anran ipead d' eirís "na mílte ologón"! Na mná do turruis é. Bíodar as ríleat ar dtúir ar fead tamail. Anran do éar bean ologón. Anran do glúair an t-éirleac lógóir-eacta ó n-a raib de mnáib ra n-áit. Ní raib bean ann gan a fear nó a mac nó b' féidir an beirt i n-donfeact i n-eapnam uirí.

Anran dúbairt tuine éigin, "Ó! cá bfuil brian!"

Dúbairt tuine eile, "Cá bfuil murcad! Agus cá bfuil dúlann! Agus cá bfuil Connta!"

Anran do éar na fir "na mílte ologón," agus buailteadar a mbara. Fir láiríre éruada. Fir so raib tairíge acu ar bár agus ar éogad agus ar ár, agus gur ró deacair orna bainc ó'n gceiríde acu ná deór a bainc ó n-a rúilí.

Ir 'mó tuine a d'féadrad éirteact le soil agus le n-ologón ó mnáib agus ná bainc don éiríge ar a éirí

folá. Ac nuair a baineann buairt uachtárac fársgaó a' éiríthe fíor i dtreó go scaiteann pé an t-ologón do rsgailead amaó 'n-a lán neart nó go bpléarsgaó a éiríthe irctis 'n-a éilad, ir deacair o' doinne éirtead le sol an fíor rin gan toct asur fársgaó do tead ar a éiríthe féin ná rsgarfaó a cuimne leir an cuio eile o'á fagaal.

Nuair a gluar an sol bí Miam as rleao. Níor ams asoinne a sué an fáio ná raib as sol ac na mná. Ac nuair eirís sol na bfeair, asur nuair ams pí ainim bhuain asur ainim Mupéao asur ainim Connla asur ainim a h-áir, do gluar an t-ologón uairi éom h-áio asur do gluar pé ó doinne eile o'á raib ann.

Bí Colla ann, asur cuio der na ragaire asur der na manais, aníor ó Inir Caóais. Do rsgaol pé leir an nsol ar feao tamail. Anran éainis pé anáirde ar ároán asur érom pé ar éaint. Do rtao an sol i n-aice na h-áite 'n-a raib pé as éaint. I n-óais ar n-óais do rtao an sol inr gac don ball, asur bí na daoine go léir as éirtead leir. Seo mar a labair pé:—

“A daoine,” ar reirean, “ní h-don iongnao dúinn go léir buairt ar n-óctin a beir orainn.” (Bí a oá fúil féin fliuc go maic.) “Tá cúir suil asainn má bí pé as don daoine miam. Ac reo ruo ná ceart dúinn a dearmad i lár ar mbuairca. Tá áobair áair asainn inoiu má bí áobair áair as don daoine miam. Do buaileao, éior i gCluain Tairb, an lá pé deire, cat nár buaileao a leicéio i n-éirinn ní fíor cao é an fáio ó rin. Do buaileao an cat ran roir fgaéilais éirean asur loclanais an domain. Oá bfaó na loclanais an lám uactair ra cat ran ir as na loclanais a beao an t-oileán ro na h-éirean inoiu. Ní fásraí oipeao asur fóo de éalam na h-éirean asainn! Tus na loclanais leo a mná asur a gclann, bíodaréom ceapaité rin ar éalam na h-éirean do glacaó éúca féin asur ar

fluoct fhaedat do dírziugad, do cup cun báir, do glanau ar an oileán san oipead agus duine acu d'fásgáilte beó ann. *Éus Dia dúinn, (molaó agus glóire agus buirócar leir!)* sup buaird Urian agus a mór-fluaḡ orca. Do tuit Urian agus a lán d'a mór-fluaḡ ra cáit. Dá tziugad Dia, mar gheall ar ár bpeacaib-ne, an buad dor na loclanais, do tuitcread Urian agus a mór-fluaḡ go léir, agus anran do tuitrimír-ne go léir, inr gac don páirc d' éirinn. Dá mbéad an buad as na loclanais ní fásgaróir Urian ná doinne d'a mór-fluaḡ beó, agus béiróir as gluaireadct anoir ar fuir na h-Éirean as marbú' na bpear dorba agus na mban agus na leanú agus ní béad Urian ná doinne d'a mór-fluaḡ ann cun iad do coraint.

“Má feucaim am' tímpal anoir anro agus má féadaim a d'fásgáil amac cé h-í an bean ir mó atá creadcta leir an gcait ro, deirim léi, agus ir fíor dom é, sup mó go mór an t-árbair áctair atá tabarcta as an gcait dí 'ná an t-árbair buarcta atá tabarcta aige di. Ir mó atá sí buairóte leir an gcait 'ná mar atá sí caillte leir. Pé méir d'a muinir atá tuitíte ra cáit, béiróir tuitíte ann d'a nḡabáó an cáit 'n-ár gcóinnib, agus béad sí féin agus an cuir eile acu marb um an taca ro as an fluaḡ loclanaic a béad leacta anoir ar fuir na h-Éirean agus iad ar buile as déanamh díoltair orainn mar gheall ar déine an cáta.

“Cuirimír uainn an gól, d'a bpiḡ rin, agus an buairt, agus i n-inead beir as gól agus as déanamh buarcta tuzaimír ár mbuirócar ó éiróde do Dia na glóire mar gheall ar an gcuma 'n-ar éus ré raor rinn ó n-a leicéir de contabairt. Nuair a d'eireócaró an buairt i n-ár gcóiróde cuirimír cúḡainn féin an éirir reo. Conur a béad an rḡéal asainn anoir dá mb' as na loclanais a béad an buad?

“Tá fíor asaid-re éóm maic agus atá fíor asam-ra conur

mar a bí rocair go daingean i n' aighe ag an uile duine
 oer na fearaib a d'fás an baile cun dul ra cat ro, ar san
 teacét beo ó'n scaé pé taoib ar a mbéad buad. Tá pé
 buailte ipthead am' aighe mura mbéad an rocair' ran a
 beir déanta roim pé acu, ná déanfaidís an troir éom
 dian agus deineadur é. An beagán acu do táinig ó'n
 scaé, bí a n-aighe rocair ar san teacét éom daingean agus
 bí ag an muintir a tuit ra cat. Ac do táinig ar an rocair'
 go raib an troir éom dian ran gur bpiread an cat ar na
 loclanaig rar ar tuit a tuille d'ár n-daoine. Átar, d'a
 bpié rin, ir ceart dúinn a beir orainn inoiu agus ní buairt.

“Tá áobair eile átar againn, a daoine. Na fir a tuit
 ra cat ro ir ar ron Cpeirim Ćpior do tuiteadur. Tá fíor
 againn go léir, an t-é a d' fúilingean báp ar ron an
 Ćpeirim go dtugtar doibnear na bflatar do láithead. Ní
 ceart dúinn beir ag déanam buairt nuair a tuisimío i
 n-ár n-aighe go bfuil doibnear na bflatar anoir, le
 congnam Dé, ag an muintir a bainead óinn ra cat ro.”

Dein pé a lán cainte leó ar an gcuma ran, níor fearr
 go móir 'ná mar a éagan liom-ra an éaint a cur píor anro.
 Cuir pé a n-aighe cun ruaimnir. Tuigeadur gur ceart
 beir párt le toil Dé.

Le n-a linn rin cé éiridís ag teacét éúca, an bótar anoir,
 ac Doncad, mac Ćpian, agus an méir a bí beo de'n buirín
 a táinig leir ó'n longpórt i scill Maigneann. Bí cur
 mairt acu ar érócaraid, mar ní raibdar ábalta ar riúbal,
 agus bí an cur eile 'gá n-iompair.

Cuir Colla an cogar tímpal amearg na n-daoine a bí ann
 'gá rá leó san a tuille guil a déanam. Níor beag ran.
 I n-inead don guil a déanam ir amlaib a cuiread ruar go
 bpiogmar gáir molta agus fáilte.

D'inir na fir a táinig conur mar a cuir Mac Siolla
 dáorais an nígnear onca ar an rlié, agus conur mar a

meas ré cat do éur orda. Bí fearis mór ar gac doinne mar gheall air rin. Do feudaó éun na bfeair ngunta asur do cuiread gac don éoir orda.

Ní raib Doncaó asur a éualaét adrao tagaite nuair a labhair Colla airir.

“A níste asur a uairle asur a daoine,” ar reirean, “do éuit brian i gcat éluain tairb. Do éuit murcaó ra cat, leir. Tá árpóis againn i n-inead an árpóis do éuit. Iré Doncaó mac brian árpóis éirean anoir!”

Anran iread do cuiread ruar an liú móla i gceart. Do tógaó an liú airir asur airir eile.

Anran do táinig a raib de daoine ann éun na h-áite 'n-a raib bile mór mága adair asur do h-óironead Doncaó mac brian i n' árpóis ar éirinn. Dein Colla an obair i láthair na ndaoine, asur bí átar asur móraíl ar gac doinne.

Níor glac fir éirean, 'n-a óisig ran, ámtac, Doncaó i n' árpóis ar éirinn, ac do glacaó é 'n-a níg ar an múmáin.

Nuair a bí an méir rin déanta bí gac doinne pára. Do rgar na daoine asur o'imtis gac treabchar abailé éun a nouéa féin. Cuair Caoilte asur lonán abailé go tótaig a n-atar. Cuair Conn ótuair go h-llib fiaépac áirne. Cuair miam asur taos ós ua cealla ótuair go h-llib máine. Bí Conn asur iad féin i n-donfeac, ámtac, an trlis go léir náé mór.

CAIBIDIOI XVIII.

AN SÁT GRÉINE CÉADHA.

Do ghluaip an t-á buíon, muintir Uíbh Máine agus muintir Uíbh Fiaclaí Áiríne, riar ótuairt i dtreó a t-á n-ótuairt féin. Bí i n-áonféacht leir an méid acu a táinig ó Cill Mhaighneann an méid a táinig 'n-a gcoinnibh go Ceann Coraí, gcár ná raibh áon uaisneap oirtea. Nuair a tánaodar i gcoinnigh an t-áon baile do rianadar ó céile. Ba beag ná gur eirigh an sol agus "na mílte ologón" airir nuair a rianadar an t-áon ós agus na reanadaine náir féadoul go Ceann Cora. Ac do cuirtear coris leir an mbuairt. Do h-innfead cad 'duibairt Colla nuair a bí ré ag caint leir an bprobail móir tíor ag Ceann Cora. Do cuirtear na reanadaine cun ruaimhir.

Cóm luad agus bí a dtuirre curtea díobh ag an muintir a táinig abailé ó'n gcáit, turnuighdar ar bualaí um a céile agus ar beir ag caint agus ag cuimhneam ar cad a déanfaí feartha. Bí an raogal ana ciúin, ana ruaimhneapac acu, agus an aimhir ag dul i mbreaghtacht. An pdaing agus an bhuir agus an fárgaí aighe a bí ar na daoine i gcaiteam na h-aimpire an fáir a bí an t-ollmúcán ar riúbal i gcóir an éogair, agus an fáir a bí na plóighe ag imteacht ó baile agus ag cruinnuighad cun an cáta, agus an fáir do lean an rianairt i t-áon conur a gcead an cáit, bíodar go léir imteighe. Bí gac áon pur ciúin, ruaimhneapac, rocair.

Do h-óirnead Conn 'n-a ríis ar Uíbh Fiaclaí Áiríne, agus do h-óirnead Tadhg Ós ua Cealla 'n-a ríis ar Uíbh Máine. Bí raint gnotha le déanam acu araon ar feara tamail ag rocairighad neite ioir élainn na bfeap a fárgaí i gCluain Tairb. Do deinead a lán cleamhairí ra

trocairigh. Dhein Niamh dá cleamhnar, cleamhnar do tsaos
ós le dhuiríur do Conn, agus cleamhnar do Conn le dhuiríur
oi féin.

Nuair a bhí an méid rin deanta eus Niamh agus a dritáir
cuairt ódear go h-Inir Caith. Bhí átar mór ar Colla
nuair a éonaic pé iad. Cé bheadh ann rómpa, ar cuairt, ac
Caolte! Ba beag ná gur baineadh radarc a fúl airí de
éadailte nuair a éonaic pé iad, díreac mar a baineadh an
éadailte lá úr a éonaic pé Niamh. Bhí pé 'n-a rígh an uair rin
ar éiríraige Luadra i n-inead a átar. D'innreadar do
conur a bhí gac don ruo rocair lartuar i n-úib Máine
agus i n-úib fíadrac áiríne, agus d'inir seiréan dóib gac
don nío a bhí aige le h-innrint i tsaos a dúta féin.

“Ba maic liom an éailir úr a d' fírengint, a átar,
má 'pé do éoil é. Ní feaca riamh fóir í,” arsa Niamh.

Do ruig pé irteac ra n-éiríam iad agus éiríbeáin pé an
éailir dóib.

Ba breag an radarc le fírengint í. D' fíreac doine
fannaint ar fead leat an lae as feudaint uirí agus ní
bheadh a fúile ná a aigne corra d'i. D'á fíad a bheadh pé as
feudaint uirí i r amlaib ba maic leir tamal eile éadairt
as feudaint uirí. Coimeáradh raibírean an óir gheim
ar a fúilí. Coimeáradh uairleac agus eadailteac a
h-óiríne gheim ar a fúilí, agus é 'gá fíadairt de féin
conur a d' fíad láin doine riamh a leicéir d'obair a
deanamh. Coimeáradh an cuor, na cloca loghara, gheim
ar a fúilí, agus iad as tairneam agus as ríreacairt,
agus eiréan 'gá fíadairt de féin cá fíadairt an roir!
D'á n-éagmair rin go léir bhí ra roir 'n-a maib an éailir
rin cúmra ruo éigin a coimeáradh gheim ar fúilí an t-é
a éirí í, agus do éiríad átar irteac i n' aigne tpe n-a
fúilí.

D'feud Niamh uirí, go olúit agus go daingean, ac níor

labhair sí don focal amach ar a béal: "Ó'fheic an bheirt eile uirthi go dtéar agus go dtaingean, leir, agus níor rithadar ach 'sá molaí."

"Ba maith liom labhairt leat-rá, a dteir," arsa níamh le Colla.

"Óiméigíodar i leir tair."

"A leitheirí seo, a dteir," arsa níamh. "Tá m' aigne focair agam le móran airmpe ar mé féin a tair riar do'n tsíánúigídeoir i dtígh ban maíalta. Ba maith liom do cónaíle ó'fáil, a dteir, i dtair an teiglaig ban maíalta ionas ceart dom tair, do léir do bheirteamhantair."

"Ar mairte dom a ó'fáil, a 'nógan ó," arsa níamh, "cá é an fáil airmpe ó focairuigir an níó rin at' aigne ar dtair?"

"Bí fé am' aigne, a dteir, ar fáil aóir," arsa níamh, "rá ar dtainuigí fé ann. Ní dóic liom go bfeairinn a óinnirint tair cruinn, a dteir, cá é an fáil atá fé dtaingean, ach tá fé dtaingean le tamal maith."

Do rith fé ar fáil tamal.

"An dóic leat, a 'nógan ó," arsa níamh, "an bfeairinn a óinnirint dom cá a cuir an níó rin irteach at' aigne ar dtair?"

"Féairinn," arsa níamh. "Nuair a tairuigí an t-ollmúcán i gcóir an cósair móir seo atá cuirte óinn agáinn tair fé nteir conur mar a bí na rir go léir 'sá cearach agus 'sá focair' 'n-a n-aigne go nteairfáirí ídbir anama ar rion na h-éiríen agus ar rion an éiríen. Ní maith doinne ba léir 'sá tair go léir riar cun na h-ídbirte rin a téanam 'n-a mair. Anrao do tair am' aigne, nuair ná maith ar mo cúmar an ídbirte a téanam ar an gcuma 'n-a maith-ran 'sá téanam, gur b' é ba lúga ba gann dom i téanam ar an gcuma 'n-a maith ar mo cúmar i téanam."

Óinear ar an gcuma ran í. Šabbar oim féin i látair Dé ceangal gan céile eile do glacaó coirde ac an Slánuig-
teoir, molaó go deó leir ! Siné mo cuir-pe de 'n ióbir, a átair. Tá an ceangal ran oim. Ní féadpáinn imteact ó m' átair an fáir a bí pé beó. Ní'l don ruo anoir cun mé corš ar dúl irteac i tceiglac ban mašalta ašur an ióbir do cun i ngníom."

"I tceid ná béat don baogal go nóanpaí don deapmáto, a 'nšean ó," arpa Colla, "ba maic liom don ceirt amáin eile do cun."

"Cun don ceirt ir maic leat cúšam, a átair," arpa Miam, "ašur neorpa an fírinne dúit."

"Nuair a óeinir an ióbir rin ; nuair a cúšair tu féin ruar mar rin do'n tSlánuigteoir, an dóic leat a' paib don éileam aš doinne eile oir ?"

"Ní paib, a átair," ar rípe, "don éileam aš doinne eile, ná ní'l anoir." Do rtao rí.——"Ac ir dóca," ar rípe, "šur ceart dom an méto reo a ó'innirint dúit. Ir cunin leat an t-ógánao loclanao úo a táinis anro fáto, nuair a bí mo óritáir Taóš anro ?"

"Ir cunin liom é go maic," arpa Colla:

"Cúató pé ruar go h-úib Máine i n-donfeact le Taóš. An óeat uair a donac é táinis ana éion ašam air. Táinis šráto ašam do. Siní an fírinne. Túigear am' aigne go otáinis an šráto céatna aige-pean doim-ra. Níor labpamair. Ac do túigead an ršéal eadpáinn.—Nuair a táinis an ršéal go paib pé aš glacaó an Óreioim bí átar móir oim. Anran, nuair a táinis an ršéal go paib pé cun beic 'n-a pašar, níor ó'féioir liom an ršéal a cúiršint i n-don cor. Ó'é deipe mo máectnam ar an ngnó šur túigear am' aigne go paib ceangailre oim é cun ar mo óroide ar fáto. Do óinear ran.—Ní paib don baic i n-don cor, a átair, aš an méto rin ršeil leir an gceangal ro doirpim leat do glacaí oim féin i tcaob an tSlánuigteóra."

“Tá go maí, a 'nġean ó,” appa Colla. “Uéanfað-ra an nio reo atá aġat o'á iaparo oġm. Ní móp dom, ámtac, beagán aimpipe cuige. Cuirpeað rġeala cúġat ótuaro cóm luac aġur beio an áit ceapaithe aġam aġur ġac aon puo roeap aġam.”

Do rġapaoap. Uí Taos aġur Caoilte imtġŋte ap puo na mainipteac; Taos aġ tairbeaint na mainipteac do Caoilte, aġur Caoilte aġ cup aithe ap na manaacuib, go móp móp ap an muintip go paib rean-aithe aġ Taos oġca.

Seactmain oġeac i noiaġ an tae rin táinis Colla féin go h-Uib Máine. O'imtġŋ Taos aġur Miam aġur é féin roip go Cill Dara, go teiglac Uġíġoe. Uí ácar nár o'féioip a o'innipint ap Cómarba Uġíġoe aġur ap an uile ouine oer na mnáib maġalta nuair a fuapaoap go paib Miam le panmainc acu. O'fan rí acu, aġur má ba ġac ġréine í faoó, aġ teact i ġeiuoeactain, i oteiglac a h-actap, b'í an ġac ġréine céadna í aġ ġluaipeact ameapġ na maiġoean naomta, i oteiglac Uġíġoe, go oti ġup lean rí a h actain.

CRÍOC.

POCLÓIR.

na focail atá i b'foclóir Séadna ní cuirtear ríof anro iad.

adcoirighseáct, act of arguing.
acpuinn, vigour. ar a. a céile,
combining all their powers.

acpuinneac, *adj.*, vigorous; effi-
cacious.

acmaireáct, closeness; nearness.
i n-acmaireáct, very soon;
very near.

adbar an traidire, the future
priest; *lit.*, the material, or
"makings" of the priest.

as. So mbéad pé ar tuine éigin
eile as colla, that C. "would
have it against" someone else;
would be blaming someone else
for it.

asaire, act of avenging.

asair=as, with *er* added before
the *pl. art.*

adib, a habit; dress.

adibusa, act of ripening.

adom, a design; purpose; in-
tention.

adiméir, unevenness, confusion.

adinim-céana, a pet name. (Céana,
g. of cion, affection.)

aire, greed.

aircinnac, a prior.

airighe, a certainty. Cuir i n-airi-
ghe, to make sure of.

airceamail, *adj.*, like [his] father.

airtur, imitation.

allta, *adj.*, wild.

almúrac, *pl.* -ais, a foreigner.

amgar, want; hunger.

anál, breath; influence. **A.**

rósdanta, a good influence. a
h-a. as uil pé s., her influence
acting upon G.

anamamail, brisk; invigorating.

ancon, an injury; *lit.*, a bad
turn.

asoir ceoil, musicians.

áir, *g.* áir, slaughter.

araise; cloc araise, a stone
thrown to test strength.

arain, plunder; destruction.

arigoint, act of arguing.

áir-más, a battle-field; *lit.*, field
of slaughter.

adlusa, (or adlusa), grace
before or after meat.

adnuadaint, act of renewing;
repairing; restoring.

bacán, a staple; a hook.

baic muinil, the nape of the neck.

bantrac (collective), women;
womankind.

bár, a top; success. 'Do leis pé
bár le tuine, he allowed a man
to win.

bara-ciomalta, a file; a rasp.

bata, a stick; wood. Capal bata,
a wooden horse. bataí maia,
oars.

beáct, *adj.*, thorough.

beirte; beirthe, *p. adj.*, boiled;
boiling.

binn, *d.*; binne, *g.* of beann, a
peak; point; heed; regard.

bíodba báir, a deadly enemy.

boctaineaéct, humiliation, uaḃar
aḡur b., pride and humiliation,
i.e., wounded pride and the
indignation which accom-
panies it.

briabuíol, act of thieving.

briagtoinear, *m.*, captivity.

briéio, frieze.

briuireamail, *adj.*, busy; pressing;
urgent.

buaé, summit; success; ad-
vantage.

buaéctaint, act of conquering.

buanairóte, reapers.

buiṛean, *f.*, *g.* buiṛone, *d.* buiṛin,
a company. b. coranta, a
bodyguard.

builṡ, *pl.* of bolṡ, a bellows.

bunaiṡ, *adj.*, fundamental. áit b.,
head-quarters.

bunáit, chief place; head-
quarters.

buṡaire, a mass, volume, column
(of smoke).

caḃail, the body.

cábán, a tent.

caḃlaé, a fleet.

cailir, a chalice.

camṡa, a faction; a camp.

cana ṛtáin, a tin can.

(aṡ) cantainn, chanting.

caoltoimac, *adj.*, narrow in the
back; (of the nose) in the
bridge.

caorṡainn. Buiṛéan é., a
furious fight.

caraim ologón, I raise, or begin,
a lament.

caṡ, a battle; a battalion. *pl.*
caṡana.

cealṡaim, I sting.

ceannur, command; authority.

ceárhoire, a craftsman.

ceárhoaimail, *adj.*, skilfully worked.

ceáṛta, a forge. (Also spelt
ceárhoṡa, but *pron.* ceáṛta.)

ceilt, act of concealing; a dis-
guise.

ceirṡlín, a rolled-up ball (as of
thread); a bundle.

cine, *pl.* cineáca, a race; a tribe.

cineil, *d.*, a tribe; sept.

ciúmar, an edge.

Clann Cair, the Clan of Cair, *i.e.*,
Corrmac Cair.

claioró, act of defeating; (with le)
sticking to.

claioróclóó, alteration; diminution.

cleite, a quill.

cliaṡca, wicker cages or splints.

clogao, a helmet.

(aṡ) cnaṡarmaiṡ, crackling.

cneao, *n.* *pl.* cneaoáca, *g. pl.*

cneaoṡac, a wound.

coṡal, a hood; cowl.

coímhedaṡta, *p. adj.*, attendant.
(aingéal c., a guardian angel.)

coiaḃal c., an attendant demon.

coímhream; cómaiream, act of
counting; enumerating.

coímrṡar; cóimearṡar, a fight.

cóir, provision. Do cuireaoṡaṡ
don cóir orṡa, every provision
was made for their com-
fort.

coireao, *auton. perf.* of coirim, I
tire.

coirṡí, *auton. imperf.* of coirim.

coirpeacan, act of consecrating.

com, *g.* cuim, the waist. ṫan

cúim, round the waist.

comairce, *f.*, protection; patronage

cómalta, a companion; a brother
student.

cómarba, a successor, esp. in a
religious office.

cóimṡar, *m.*, connection; re-
lationship.

cor, a turn; a twist. Cor i
n-aṡaio an éaim, "a twist
against the crooked," *i.e.*, a
plan to defeat treachery.

córaca, *pl.* of cóir, provision.

cormhíola, midges.

córṡa, a coffer; a chest.

corṡar, act of slaughtering.

cornam, protection; act of guarding. Σαν c., undisputed. κοῖνομ ὕψος, a plentiful supply of water.

κρεαδ, *pl.* κρεαδα, plunder. κρεαδτηναιότε, *p. adj.*, wounded. κρετοεαμναιε, *f.*, credit; influence.

(αν) ἑριστοραιθεαδ, Christendom. κροδαίρε, a hangman; a scoundrel.

κρόδαρ, a bier.

κρόδα, *adj.*, valiant.

κροϊόμεαδ, *adj.*, bright red. (From κροϊ-θέμας, berry-red.)

κρομάν, the hip-joint.

κρομέαλ, a moustache.

κρορτα, cross; across.

κρουθνεαδα, the Picts.

κυαλαετ, a company.

κυαροαδ, *d. pl.*, travels.

κύδαδ εἰσε drawing himself in (instead of pressing to fight).

κυροεαδταναρ, intercourse; companionship; act of visiting.

κυμννεαμ, act of remembering. 1 γε. αν λαε ινωιου, as on this day (said of an anniversary).

κύλ οῖν, a place of refuge.

κύμταδ, a cover.

κύντανόρ, the countenance.

κυρ, putting; placing, etc. Κυρ αρ α ρύτιλβ οῖδβ, to show them; make them see; convince them. Α ὅι ταρ εἰρ κυρ ρύτα ι ν-ἑιμνν, [those] who had settled in Ireland

κυραί *pl.* οἱ κυραδ, a knight; a warrior.

ταδαο, forty.

ταινγεαν, *m.*, a fortress; a stronghold.

τάλ γεαίρ, the tribe of Γαρ, *i.e.*, Κορμακ Γαρ.

ταμ, an ox.

τάν, a poem; also, a learned profession. Ὅο πέριμ α νταν, according to their professions.

ταναρ, a Dane; a Norseman.

ταορ-αιμε, a race of slaves.

τάραετ. enthusiasm; strong feeling

θεαδβραιζεαδ, comely.

θέαδ. Αδ ιμθεαετ αρ να θέαδαιβ, going out of her teens.

θεαδ-μέμν, good will.

θεαδς, a thorn; a spike.

θεαμς-μυαταρ, red rout.

θεμνε, a proof; assurance.

θεμνε-τε, the stronger, or more earnest on account of it.

θεμνβέμαδα, sisters.

θίοταρ; θίοδαταρ, revenge.

θίον, shelter; protection.

θιορροίμεαδ, act of disputing.

θίρμ, a squadron.

θίρσιυδαδ, act of drying up; exterminating.

θιρσιέρο, discretion; prudence; caution.

θοετ, *adj.*, hard; stiff; stern.

θόιζις, the more likely for it; on account of it.

θοιζίορ, sorrow; distress.

θορμκυρ, a hilt.

θοεαλ; θοιθεαλ, inhospitality; churlishness; reluctance.

θοείξραδ; θοιείξεαραδ, surly.

θότιν; θόιτιν, sufficiency; enough. Ὅι ο. να κυροεαδταν

τε ρίς ι μβμν, Brian was a king worthy of that company.

θμνα-ζάιρε, a grim, sardonic laugh.

θμεοίτε, *p. adj.*, rotten, decayed.

θμριύρ; θμρίοφύρ; a sister.

θμυε, appearance (usually, but not invariably, implying a sickly appearance).

θμαρ, a present.

θμαλ, a right; a due; nature; hereditary principle. Ὅμαλ

αταρ, a quality inherited from the father; (often translated "kind father").

θμαλζαρ, *m.*, duty; right; that which is due from a person or to him.

ὑψαῶ, act of blackening. Ὑψαῶ
 na ἤνευ ἄσπερ na ἤσκιλλε,
 enough to blacken the hills and
 the woods (a common expression
 for a crowd).

οὐλ, act of going. Ἄς οὐλ ἀρ,
 getting thin. Ὡς παῖς αὐτοῦ οὐ
 εἴρω λόιν, that his provisions
 would run short.

εἰσπᾶς, *adj.*, handy.

ἑλῆσαντα *adj.*, giddy; flighty.

εἰσπᾶς, *adj.*, wise.

εἰσπᾶς, *adj.*, artistic.

εἰσπᾶς, artistic beauty.

εἰσπᾶς, *pl.*, goods; manufactures.

εἰσπᾶς. 1 n-e. le, at variance with.

εἰσπᾶς, dishonour; insult.

εἰσπᾶς, *adj.*, handy; con-
 venient.

εἰσπᾶς, capability.

εἰσπᾶς, a sacristy.

εἰσπᾶς. *adj.*, of great know-
 ledge; scientific.

παῖς (or παῖς), *auton. depen-*
dent pres. of πο-ῖναι, I get;
 find.

παῖς, a gift; a possession;
 a supply. (From παῖς, to
 get, obtain). *p.* οὐβρε, a good
 share of work.

παῖς, *pl.* παῖς, a wrinkle; a
 furrow.

παῖς, the gift of prophecy
 παῖς, or παῖς, de-
 liberation; absence of hurry.

παῖς. Ἄς *p.* εἰσε, watching
 carefully; *lit.*, watching "to
 himself."

παῖς, perpetual watching.

παῖς, a serving-man.

παῖς, a man to
 tell the tale.

παῖς, an interpreter.

παῖς, a house steward.

παῖς, a piece of land; a farm.

παῖς, thoroughly
 and perfectly.

παῖς. *Cum* παῖς (or
 παῖς) ἀρ, to force; compel.

παῖς, wild.

παῖς, wild folly; nonsense.

παῖς, *g.* of πῖς, chess.

παῖς, *g.* of πῖς, deceit (as *adj.*).
 ἄν βῖς, the
 treacherous thief.

παῖς, the men of Ireland;
 the Irish public.

παῖς, abundance; plenty.

παῖς, *adj.*, abundant.

παῖς, a sod; the ground. *p.* ἄν

βῖς, to stand
 [their] ground to the death;

lit., to stand the ground of
 death. Σὺν βῖς ἄν ἔτα

. . . παῖς, that the field of
 the [coming] battle was [to
 be] the place of his death.

παῖς, plunder.

παῖς, *pp.*, announced; de-
 clared.

παῖς, complete; perfect

παῖς, envy.

παῖς, conflict; stress of
 battle.

παῖς, energy without
 knowledge; which does not
 know what it is going to do.

παῖς, cold. Ὑἄς ῥε παῖς, it
 would be too late for him.—
 The people say "it would be
 cold morning for him."

παῖς, a dank odour

παῖς, relief; act of releasing.

p. μῖς ἄ' βῖς, "a
 king's ransom."

παῖς, bloody.

παῖς, a crew; a body of people.

παῖς, *p. adj.*, (p. 241) harnessed.

παῖς, theft.

παῖς, *g.* of παῖς, bravery.

παῖς, sturdiness; stoutness.

παῖς, valour. Ἄν παῖς,
 weapons of warfare.

παῖς, *pl.* of παῖς, a shout.

παῖς, smartness; cunning.

ζαῖ, a spear. ζ. ζῆρνε, a sun-beam.

ζεαῖαρ, *g.* -αιρ, young corn.

ζεαί, *pl.* ζεαί, a pledge; a hostage.

ζεῖντε, *pl.* heathen races.

ζιοῖαμ, great excitement and restlessness.

ζεαῖατ, brightness.

ζεολλαί τυραιο, "travelling servants"; foot-runners.

ζεαίρε, a stream.

ζεαῖααμ, cleanliness.

ζεαῖααῖαατ, gymnastics; trials of strength.

ζεαίε, a struggle.

ζεαίιν, a knee; a degree of kindred.

Ὁ ζ. ζο ζ., from generation of generation.

ζεαοι, countenance; appearance.

ζεαῖ-τεῖζλαῖ, a permanent body of household troops.

ζεοῖ ρύλ, apparent business.

ζεοῖα ραίτ, affairs of state.

ζεοιν ζαλαιν, a butt for every weapon; the victim of the punishment known as "running the gauntlet."

ζεαῖρῖν, a grazier.

ζεαῖατ, *p. adj.*, carved; chased.

ζεαῖρ, decoration.

ζεοῖαα, act of inciting.

ζεααμ, a frown; gloomy looks.

ζεααα, *adj.*, gloomy; depressed.

ζεοῖτε, *pp.*, stolen.

ζεοιν, *g.* ζεατ, act of wounding; a wound.

ζεοῖ. Ὁ ζεοῖ, as a reproach.

ζεατ, *p. adj.*, wounded.

ζεο, substance.

ζεαίτ, a saddle.

ζεοῖααῖν, a remnant; a useless person.

ζεαῖ; ζεοῖαῖ, *pl.* ζεαῖαα, an image

ζεοῖααῖαατ, *adj.*, remote.

ζεοῖτ ααα, *lit.*, the staking of life. ζο h-i α., to the point of death.

ζεαῖρ, contention: fighting.

ζεαῖρῖν, constant quarrelling.

1 n' for 1 n-α, in his, in her. 1

n' αῖζνε, in his, or her, mind.

ζεοῖα. 1 n-ζεοῖααῖ ααα, in battle array.

ζεοῖαῖ, act of vicing; competing.

ζεοῖαῖαῖ, competition.

ζεοῖαα (ζεοῖαα), *g.* ζεοῖαα, act

of carrying. ζεοῖαα ζεοῖαα

a beast of burden. ζοῖν

ζεοῖαα, means of conveyance

or transport; a vehicle.

ζεοῖααζαί, wrestling.

ζεοῖα (or 1 n-α), in which.

ζεοῖαα, *adj.*, cool.

ζεα, *adj.*, weak; mean. ζα

ζεα ζεα ὁ ζεααα, you would

not like, you would think it

mean, to do it.

ζεααα, weakness.

ζεοῖα (or ζεοῖαῖ) *d.* of ζεααῖ, mud.

ζεα ζε, beside; close to.

ζεα, a blade; a sword.

ζεα ζαίλ, the middle; *lit.*, the middle of the place.

ζεααμ, I blush.

ζεααα, act of beating; hammering.

ζεα-ζεα, one hand; short-handedness.

ζεαα, a legate.

ζεοῖαατ, *p. adj.*, level.

ζεοῖτε, *adj.*, delicate; weak; ill.

ζεοῖαα, *auton. fut.* of ζεοῖαα (or

ζεοῖαα) I melt; dissipate.

ζεοῖααα ροῖν, satin shirts.

ζεοῖαα, *perf.* of ζεοῖααμ, I dare.

ζεοῖαα ζεοῖαα αα ζεοῖαατ, that no power dared.

ζεα, a doctor.

ζεα, a pool; a harbour.

ζεα-ζεα, a family; the number of persons in a house.

ζεοῖαατ, *pl.* ζεοῖααα, a Dane; (as *adj.*), Danish.

ζεοῖαατ, a milch cow.

longpore, a camp.

λυαῖτ-ῥαοῦαι, wages; reward.

λυαῖτρυ, *d.* of λυαῖτρεαῖ, ashes.

λυαν na ῥαῖlime, the Monday following Palm Sunday.

λυῖτ, folk; people. λ. καῖαρτα, helpers; allies. λ. ceάpо, craftsmen. λ. coῤanta, a guard. λ. ealaῖdan, artists. λ. ῥoḡla, plunderers. λ. ῥαβάλα, robbers. λ. τεῖτε, fugitives.

λυῖξε, act of lying down. λυῖξε ἵpτεαῖ ῥέ, "coming in"; submitting to; falling into line under. λυῖξε ἵpτεαῖ cun oibpе, applying oneself to, entering into, work.

μαῖαιpe, a plain.

μαῖcῥамαι, a copy.

μαῖcῥεαῖmai, *adj.*, like [his] mother.

μαῖa, *pl.* μαῖli, *dual* μαῖainn, an eyebrow.

μαῖc-ῥλυαḡ, a body of horse.

μαῖcῥanaῖ, *adj.*, lasting.

μαῖa, insult; indignity; dishonour.

μεαῖαιpe ῥaοḡaῖta, the human reason; the mind.

μεαῖnamna, spirit.

μεαῖa, worse. ἵp meaῖa liom a liuῖoín 'ná. . . I care more for [*lit.*, think worse of] his little finger than . .

μεαῖaim, I think, expect. a meaῖpá ὅom, that you would expect of me, or, for me.

meῖinn, *g.* -e, the mind; disposition.

meῖpḡeαῖ, *adj.*, rusty; rusty-looking.

μian leiῖb, a child's preference.

μiῖeαa, *adj.*, military; warlike.

μiоn, small; minor; so μiоn, minutely. μiоn-ῖμpо, minor Orders.

μiῖil, *g.* of μiῖeal, metal.

μόp, *adj.*, great. Ὑa móp aῖḡe é,

he thought a great deal of it; valued it highly. Ὑeῖt so móp lei, to be great friends with her. Ὑiоῖ ḡaῖ doinne móp leiῖ, everybody liked them; was friendly with them. ῥiоr móp ti an ḡliocap, she needed the cleverness.

μόp, "morrow," in *phr.* móp aῖuit, good morrow to you.

μόpáil; mópῖáil, delight; pride; conceit.

μόpáaῖ, *adj.*, delighted.

μópῖmaoῖ leiaina, the steward of Lennox.

μúῖpḡil; múῖpḡail, awakened.

muῖpḡaipe, worsted; yarn.

n-a=so, in relative constructions.

an boῖca n-a ῥaiῖb an cailip aḡat ann, the box in which you had the chalice; *lit.*, the box that you had the chalice in it.

néal, a cloud; a fit of insanity.

ῥéal cun coḡaiῖ, a mad rage for war.

neaῖb-cῖoḡḡuaῖpeαῖ, *adj.*, unconcerned; undisturbed.

neaῖḡur, want of substance.

neaῖḡuim, unconcern; indifference

neaῖb-cῖuaῖpumeαῖ, *adj.*, unconcerned.

noῖῥmaῖpeαῖt, civilization.

oῖaῖ, *adj.*, dun-coloured.

oῖῥoneaῖ, *auton.*, was inaugurated; anointed; ordained.

óῖp, *n. pl.* ῖμpо, *d. pl.* óῖpῖb, Orders. óῖp Ὑeannuῖḡte, Holy Orders.

óῖῥnáiῖ, *g.* óῖῥnáiῖe, ornament.

oῖaῖ, a sick person; invalid.

páῖp. aḡ ḡaḡáil páῖp, taking the part (of); siding with.

peῖoῖleῖp, a pedlar.

ῖoῖpa, a cask.

plé; pléῖo, act of arguing, pleading.

πρίνις, mental stress, from any kind of emotion.

πριρις, *d.* of πριρεαδ, porridge.
'η-α πριρις, in confusion; in a mess.

πρίρ, *g.* πρίρ, brass.

pubal, a pavilion; a tent.

πύκιν, a hood or bandage over the eyes; a blind; trickery; deception.

πυδαίρνε, lavish hospitality.

πυα, a comb.

πυε, a time; period. Ξαδ αον πυε ρόλυρ, every minute of the day.

πυοδαρ-μολζε, sacrilege; *lit.*, the desecration of a church-yard; hence, sacrilege in general.

πυον, *m.*, range; reach. R. να Ξελυαρ, earshot.

πύρταλ, act of striding.

πυτμαρ, *adj.*, lucky, prosperous.

πυα, *pl.* of πυον, a point.

πυατα, *g.* of πυε, act of running.

Ξυιόν πυατα, feats of running.

1 Ξυύρρα πυ, in a bout of running. 1 Ξυαίτζε πυ, accustomed to, or practised in, running.

πύρθε, level lands.

πυαρ, act of arranging; setting in order.

πυατα, *p. adj.*, arranged.

πυαρς, a wild wet marsh, very cold and barren.

πύσαν, a queen; princess; lady. The word was applied to any woman of high position, as πύξ to a man.

πύξοαμνα, an heir-presumptive; a king's heir.

πύοξμα (*collective*), nobles.

πύν (πύν), a secret; an intention.

πύρς, a poem or poetical composition. R. κατα, an address delivered before a battle.

πυαδαίρε, a rout.

πυο. "μο ξυάο εύ αδυρ πυο αδατ," "I love you, seeing that you have possessions."

ρύιτ, sufficiency.

Σαμνιν, November. 1ά Σαμνα, the 1st of November.

ρυοιρρεαδτ, masons' work.

ρυορ, *adj.*, free; cheap. S. 1 η-αίρζε, gratis.

ρυρ=ρυλ, before (*in time*).

ρεαδκαίρε, *adj.*, hawk-like.

ρεαλβυξαο, act of gaining possession; possessing.

ρεάναμ, I disown; deny; refuse. Seanán, Senan or Senanus.

ρεαρυξοαρ αν ρόο, they stood their ground (*lit.*, the ground).

ρξάλ, a reflection (of light); a glow. S. Ξναοί έξιν, some brightness or expression of countenance.

ρξαρτάλ, act of pulling to pieces, esp. unroofing a house. *Auton.* *past*, ρξαρτάλαο; *pp.* ρξαρτάλτα.

ρξάταμλαδτ, nervousness.

ρξάτάν, a mirror.

ρξιατόξ, a large flat basket, shaped like a shield=ρξιαδ.

ρξιοδαο, act of snatching.

ρξιομαρ, act of polishing.

ρξρύοαο, act of examining.

ρξόλτα, *p. adj.*, scalded.

ρξολυξεαδτ, *f.*, education.

ρξυαδ-βυιττε, a sweeping blow.

ρξυιρεαο, *auton. perf.* of ρξυιρμ, I cease; release; (of a camp) raise.

ριν, that. Σιν αρ έυρ, that was all that it put.

ρίοιραδ, seed; race.

(σο) ριύβλυξ ρέ έυρζε, he has travelled for it, *i.e.*, to get it.

ρινύειρ, a joiner; carpenter.

ρλαδτ, neatness.

ρλαδτυξαο, act of tidying.

ρλάμαο, act of teasing out, as wool

ρλοιζιρς, a rabble.

ρλόιξτε, *n. pl.* } of ρλυαξ, a host.
ρλόξ, *g. pl.*

ρλίοϋ, descendants. Ὁ ῥ. ῥο ρ.,
from generation to generation.
ρλαιομαϋ, act of knotting. Ἀϋ ρ.
καραιο, making friends.
ρλαιο, *g.* ρλαιο, a needle.
ρλαιο, complexion.
ρλαιο, act of nodding; beckon-
ing smilingly.
ρλαιο, *m.*, wealth; produce.
ρλαιο, a funeral procession.
ρλαιο, *adj.*, comfortable;
luxurious.
ρλαιο, *adj.*, kindly; gracious;
good-humoured.
ρλαιο, kindness; gaiety.
ρλαιο, a kick; a stamp of the foot.
ρλαιο; in *phr.* κυρ ρλαιο αιρ, ad-
dressing him.
ρλαιο, a storm; the thick of
a fight.
ρλαιο, a spy.
ρλαιο, act of spying.
ρλαιο, act of reviling.
ρλαιο, a spurt of vigour.
ρλαιο, *pl.*, flashes (of
lightning).
ρλαιο, rows; swaths, as of
mown grass.
ρλαιο, a laughing-stock.
ρλαιο, a stallion.
ρλαιο, stubbornness.
ρλαιο, *adj.*, inured; hardened
ρλαιο, a dint.
ρλαιο, a steward.
ρλαιο, a leader; manager.
ρλαιο, act of guiding;
managing.
ρλαιο, *p. adj.*, torn; rent.
ρλαιο, peace; quietness. Ἀ
ρλαιο, a cessant, to settle
down; to "bide their time";
to take things quietly.—The
first Ἀ is the *poss. pron.*
ρλαιο, *pl.* of ρο, a wisp.

ταλαιο (τοο), act of referring (to).
ταλαιο; ταλαιο, advantage;
good; profit.
ταλαιο, act of offering.

ταλαιο, relics.
ταλαιο (pl. of ταλαιο), lands.
ταλαιο, a chief.
ταλαιο, act of binding; uniting.
ταλαιο, *adj.*, stout; thick;
massive.
ταλαιο, a testimonial.
ταλαιο; ταλαιο, business.
ταλαιο; ταλαιο, busy.
ταλαιο, act of exhausting.
ταλαιο, *p. adj.*, chosen; picked.
(Prop. ταλαιο, but *prncd.*
ταλαιο, by analogy with ταλαιο,
prncd. ταλαιο.)
ταλαιο, a silence; esp. silence
through excess of feeling. Τ.
ταλαιο, the choking caused
by anger.
ταλαιο (ταλαιο), *perf.* of ταλαιο, I
choose.
ταλαιο, fruit; result. Τοο ἔ. ταλαιο,
by force of arms.
ταλαιο, *m.*, increase. Τ. ταλαιο, a
"brewing" of war.
ταλαιο, *adj.*, fruitful; pro-
ductive; "paying."
ταλαιο, *adj.*, seasonable; early.
ταλαιο, trouble of mind.
ταλαιο, *pl.* ταλαιο, a tribe.
ταλαιο ῥο, seeing that. (Also ταλαιο
'ρ ῥο; τοο ρλαιο 'ρ ῥο, etc.)
ταλαιο, act of fasting.
ταλαιο, a state of defence.
ταλαιο, a trench.
ταλαιο, a district.
ταλαιο, a sheath; scabbard.
ταλαιο, a cause.
ταλαιο, a guess; opinion. ταλαιο
ρλαιο, a blow struck at a venture.
ταλαιο, a hinge.
ταλαιο, *adj.*, blundering; botched.

ταλαιο, *pl.* of ὀραιο, Orders.
ταλαιο, *pl.*, the temples (sides
of the head).
ταλαιο-ρλαιο-ταλαιο, "water-under-
ground," *i.e.*, underhand
dealing.
ταλαιο, security.

ΔΙΗΜΕΡΕΑ ΗΑ η-ΑΙΤ.

Alba, *g.* Alban, *d.*, Alban, Scotland.

(Δη) Αλμάνν, Germany.

Άρμαχα, Armagh.

Άτ ελιατ, Dublin.

Βεαταδ τεαετα, "the road of the tomb," a place near Macroon.

Βιε μόρ μάχα Αθαίρ, the great tree of the plain of Adare (under which the kings of Munster used to be crowned).

Βιnn έΑθαίρ, *d.*, the hill of Howth. (*d.* also beinn.)

Βρεαταίη, Britain, *i e.*, Wales.

Βαταίρ ηα Βειρβε, Copenhagen.

Βαταίρ έονρταντίν, Constantinople.

Βεανφεαδριαθ, near Σλιαθ Βαοιν in Munster.

Βεανν Κορμ, "the head of the weir"; Kincora.

Βεανν Τίρε, the Mull of Cantyre.

Βιαρραιζε λυαεμα, that part of Kerry which is called Σλιαθ λυαεμα.

Βιλλ Βαοί, Kilkee.

Βιλλ Βάλυα, Killaloe.

Βιλλ Βαρια, Kildare.

Βιλλ ημαιογεανν, Kilmainham, Co. Dublin.

Βιλυαν Ταίρβ, Clontarf.

Βορκαβαοιρζε, a district in Co. Clare.

Βορκομαρμαθ, Corcomroe, Co. Clare.

Βανηαρς, Denmark.

Βεαρμύηαν, Desmond.

(ηα) Βέιρε, the Decies.

Βύν Σοβαίρκε, Dunseverick.

(Δη) Ευρώρ, *g.* Ευρώρε, Europe.

Εριγειντε, a district on the s. bank of the Shannon.

(Δη) Ερμαιν, France.

Γλεανν ηλάμα, a glen near Dunlavin, Co. Wicklow.

ηιρ Βαταίς, Scattery Island, Co. Clare.

ηιρ Λοχα Βέ, island in Loch Key in Connacht.

ηιρ Λοχα Σιρ, island in Lough Gurr, Co. Limerick.

ηιρ Τυτε, Iceland.

ηιρί Σαίλ, the Hebrides.

ηιρί η-Ορκ, the Orkney Islands.

(Δη) Ιοβάλ, *g.* Ιοβάλτε, Italy.

(Δη) Ιορμαθ, *g.* Ιορμαθτε, Norway.

(Δη) Λεαμιν, river Laney, Co. Cork.

Λεαμιν, *g.* Λεαμνα, Lennox (district in Scotland).

Λεατ έυινν, Conn's Half; the northern half of Ireland.

Λεατ ημοχα, Mogh's half; the southern half of Ireland.

Λέιμ έύεουλαινν, Loop Head, Co. Clare.

Λοέ Σαίρ, Lough Gurr, Co. Limerick.

Λοέλαν, Denmark.

Λυιμνεαδ, *g.* Λυιμνιζε, Limerick

μάζερομετα, Macroon.

(Δη) ηόοιν ηόορ, Money more.

Οιτεάν ηηαναιν, the Isle of Man.

Οιτεάν Σγαταίς, the Isle of Skye.

Οιργιάλλα, Oriel.

Πομπλάιργε, Waterford.

(Δη) Ρόμην, *g.* Ρόμα. Rome.

Σαράνα, England.

(Δη τ-) Σιοναίνην, *g.* Σιοναίννε, the Shannon.

Σλιαῖδ ἀν ὕοξαιξ, the "turf-mountain"—a local name of no importance.

(Δη) Σολάν, the river running by the town of Macroom.

Σόρρο Ὀλὺμ Ἐίττε, Swords, Co. Dublin, where Columcille founded a monastery.

Συλῶορρ, Solohead, Co. Tipperary.

Τεαμίσιρ, *g.* Τεαμίριαῖ, Tara.

Τονν Ἐλίοῖνα, Glendore Harbour, in the south of Co. Cork.

Τυαίμ Σπρέινε, Tomgraney, Co. Clare.

(Δη) Τυλκαίνην, the Tolka.

Υα Ἑρριάμαῖ Ἀρῶνε, now part of Co. Galway.

Υίβ Ὀναίλλ Σαῖρμα, a district in Co. Limerick.

Υίβ Ἐλέαῖ Μύμαν, Iveagh, in S. W. Cork.

Υίβ Πάιτσε, Offaly.

Υίβ Ραολάιν, the country of the Whelan's.

Υίβ Μάινε, a district partly in Galway and partly in Roscommon.

Υρμύμαν, Ormond.

205792

BOSTON COLLEGE

3 9031 01192208 5

205792

Author

O'Leary, Peter

Title

Niam.

Boston College Library

Chestnut Hill 67, Mass.

Books may be kept for two weeks unless a shorter time is specified.

Two cents a day is charged for each 2-week book kept overtime; 25 cents a day for each overnight book.

If you cannot find what you want, inquire at the delivery desk for assistance.

